

tmmob
mimarlar
odası

MİMARLAR ODASI
6 ŞUBAT 2023 DEPREMLERİ
RAPORU - 2

Tespitler
Değerlendirmeler
Öneriler

2 Mayıs 2023

MİMARLAR ODASI
6 ŞUBAT 2023 DEPREMLERİ
RAPORU - 2
TESPİTLER, DEĞERLENDİRMELER VE ÖNERİLER

GİRİŞ	4
DEPREMLER VE DEPREM SONRASI SÜREÇLERİN YÖNETİMİ	6
Türkiye’de Afet Yönetimine Yönelik Yasal Düzenlemeler ve İlgili Kurumlar	6
Deprem Bölgesi	7
Deprem Bölgesinde Afet Riskleri.....	9
6 ve 20 Şubat 2023 Depremleri	11
Deprem Sonrası Müdahale ve Karar Süreçleri.....	16
Hasar Tespit Çalışmaları	18
Acil ve Geçici Barınma Yerleşim Alanları	20
Enkaz Kaldırma ve Ayrıştırma İşlemleri, Döküm Sahaları.....	26
☐ Hatay	29
☐ Kahramanmaraş	32
☐ Adıyaman	35
☐ Malatya.....	38
KENTLEŞME, MİMARLIK VE ÇEVRE	41
Türkiye’de Kentleşme ve Mimarlık.....	41
☐ Yapı Üretim ve Denetim Süreci.....	41
☐ 6306 Sayılı Kanun ve Kentsel Dönüşüm Uygulamaları.....	42
☐ İmar Affı Uygulamaları	46
☐ Yapı Stoku	48
☐ Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ).....	54
Deprem Bölgesinde Kentleşme ve Mimarlık	58
☐ Planlama ve Yapılaşma Süreci	58
☐ Yapı Stoku.....	60
☐ İmar Affı Uygulamaları	67
☐ Doğal Çevre, Sit ve Koruma Alanları	68
☐ Hukuk Davaları ve Sorumluluklar	70
Kentsel ve Kırsal Alanlarda Planlama Kararları ve Yapısal Hasarlar	71
☐ Mevcut Yapı Stokuna ilişkin Yapısal Hasarların Değerlendirilmesi.....	71
☐ Kamu Yapılarında Yapısal Hasarlar, Kamusal Hizmetler, Ulaşım ve Altyapı	81

Kalıcı Konut Planlama ve Yapılaşma Süreci	84
□ Kentsel ve Kırsal Alanlarda Planlama Kararları, Yer Seçimleri ve Yapı Üretimi	84
□ Kalıcı Konut Üretimi, TOKİ ve Yapılaşmaya Yönelik İhale Süreçleri	86
Hatay	109
Kahramanmaraş	116
Adıyaman	123
Malatya.....	133
KÜLTÜR VARLIKLARI, KENTSEL VE KIRSAL MİRAS	141
“Deprem Bölgesi” Olarak Anılan Bölgenin Kültür Tarihi Açısından Önemi	141
Arkeolojik Sitler Bağlamında Durum Saptaması ve Gözlemler	144
Kentsel Arkeolojik Sitler Bağlamında Durum Saptaması ve Gözlemler	144
Tarihi Kentler / Kasabalar Bağlamında Durum Saptaması ve Gözlemler	145
Tarihi Köyler Bağlamında Durum Saptaması ve Gözlemler.....	159
Kültür Varlığı Yapılarda Karşılaşılan Yapısal Hasarlar ve Olası Hasar Nedenleri	163
Sorunlar ve Çözüm Önerileri	172
Anıt Yapılar ve Geleneksel Yapılar Bağlamında Mevcut Riskler ve Öneriler	173
Bölgede Öne Çıkan Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri	175
DEPREMLERİN EKONOMİK, TOPLUMSAL VE SOSYO-KÜLTÜREL ETKİLERİ	178
Ekonomik ve Ticari Faaliyetler	178
Toplumsal Yaşam ve Göç	178
Depremlerin Psikososyal Etkileri ve Rehabilitasyon	179
DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER.....	181
Afet Yönetimi ve Risklerin Azaltılması	181
□ Kentsel Dönüşüm ve Yenileme.....	184
Yapı Üretim ve Denetiminin Düzenlenmesi	186
□ Yapı Üretim Süreci	186
□ Yapı Denetimi	188
Politikalar	190
□ Türkiye Mimarlık Politikası	190
□ Türkiye Mimarlık Eğitimi Politikası	192
□ Demokratikleşme ve Yerinden Yönetim, Yerel Yönetimler.....	192

GİRİŞ

6 Şubat 2023 tarihinde Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü verilerine göre Sofalaca-Şehitkamil-Gaziantep'te 7.7 büyüklüğünde bir deprem meydana gelmiş; ardından Ekinözü-Kahramanmaraş merkezli 7.6 büyüklüğünde bir deprem daha yaşanmıştır. Depremler Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu İç Anadolu ve Akdeniz Bölgelerini kapsayan geniş bir alanı etkilemiştir.

20 Şubat 2023 tarihinde ise Samandağ-Hatay'da 6.4 büyüklüğünde bir deprem daha meydana gelmiştir. Sığ odaklı olan deprem Akdeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde hissedilmiş; Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa illerinde yaşayan yaklaşık 14 milyon yurttaş depremden etkilenmiştir.

T.C. İçişleri Bakanlığı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı verilerine göre ise; ilk depremin merkezi Pazarcık-Kahramanmaraş, ikinci depremin merkezi ise Elbistan-Kahramanmaraş'tır. Hatay'da yaşanan depremin merkezi ise Yayladağı İlçesi olarak açıklanmıştır. 27 Nisan 2023 itibarıyla Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı verileri arasındaki farklılık henüz düzeltilmemiştir.

AFAD'ın 20 Mart 2023 tarihli açıklamasına göre 50 bin 96 kişi hayatını kaybetmiş, 107 bin 204 kişi yaralanmıştır. Resmi veriler 14 Nisan 2023 itibarıyla henüz güncellenmemiş ancak İçişleri Bakanı tarafından 14 Nisan 2023 tarihinde yapılan son açıklamaya göre depremde can kaybı 50.500 iken 100binin üzerinde yurttaşın yaralandığı bilinmekte ancak güncel veri bilinmemektedir.

Afetlerde kaybettiğimiz yurttaşlarımızı saygıyla anıyor; yaralıların iyileşmesini ve yaraların bir an önce sarılmasını diliyoruz.

Depremlerin olduğu ilk günden itibaren bölgede afet sonrası müdahale ve tespit, iyileştirme süreçleriyle ilgili çalışmalar başlatılmıştır. Bu çalışmaların yanı sıra 11-16 Şubat 2023 tarihleri arasında, Mimarlar Odası Merkez Yönetim Kurulu, Ankara ve İstanbul Büyükşehir Şube Yönetim Kurulu üyeleri, Kültürel Mirasın Korunması ve Geliştirilmesi Komitesi üyesi uzmanlar ve Oda çalışanlarının yanı sıra Mimarlar Odası Şube ve Temsilciliklerin Yönetim Kurulu Başkanları ve ilgili kurumlarda görev alan uzmanlardan oluşan heyet Adana, Osmaniye, Hatay-Antakya ve Samandağ, Gaziantep-İslahiye ve Nurdağı, Kahramanmaraş-Pazarcık, Adıyaman, Malatya, Kahramanmaraş, Hatay-Payas ve İskenderun güzergâhını takip ederek kent merkezlerinde incelemede bulunmuş, değerlendirme ve tespit çalışmaları yapmışlardır. Bölgede yapılan ilk inceleme ve değerlendirmeler sonucunda; depremden etkilenen Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa illeri arasında sırasıyla en çok Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya'nın hasar gördüğü, deprem etkilerinin daha yoğun yaşandığı gözlenmiştir.

11-16 Şubat 2023 tarihleri arasında bölgede yerinde yapılan inceleme ve tespitler ışığında "**Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Tespit ve Değerlendirme Raporu - I**" hazırlanmış ve kamuoyuyla paylaşılmıştır.

Depremlerin üstünden geçen yaklaşık iki aylık sürenin ardından 29 Mart – 2 Nisan 2023 tarihleri arasında, Mimarlar Odası Merkez Yönetim Kurulu tarafından oluşturulan teknik heyet tarafından bölgede ikinci etap inceleme ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Merkez Yönetim Kurulu, Diyarbakır Şube ve İstanbul Büyükşehir Şube Yönetim Kurulu üyeleri, Kültürel Mirasın Korunması ve Geliştirilmesi Komitesi; Kentleşme, Mimarlık, Afet ve ÇED Danışma Kurulu üyesi uzmanlar ve Oda çalışanlarının yanı sıra Mimarlar Odası Şube ve Temsilciliklerin Yönetim Kurulu Başkanları ve ilgili kurumlarda görev alan uzmanlardan oluşan heyet ilk inceleme çalışmalarında depremden en çok hasar gördüğü tespit edilen Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya kent

merkezleri başta olmak üzere kentsel alanlar, gelişme alanları ve kırsal kesimde incelemelerde bulunmuştur.

Teknik heyet; yapısal hasarlar, acil ve geçici barınma yerleşim alanları, enkaz kaldırma ve döküm sahaları, kamusal hizmetler, eğitim ve sağlık altyapısı, ekonomik ve sosyo-kültürel etkiler, kalıcı konut ve yeni yapılaşma süreçlerinin yanı sıra; anıtsal ve sivil mimarlık yapılarına, kentsel ve kırsal sit alanlarına, arkeolojik alanlara ve kentsel arkeolojik alanlara yönelik yerinde tespit ve incelemede bulunmuş, sonrasında değerlendirme çalışmaları yürütmüştür.¹

Bölgede yapılan ikinci etap inceleme ve değerlendirmeler ve sonrasında yürütülen çalışmalar sonucunda; deprem etkilerinin en yoğun yaşandığı ve en çok hasar gören Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya'da acil müdahale ve arama kurtarma sürecinin sona erdiği, enkaz kaldırma, rehabilitasyon ve yeniden yapım faaliyetlerinin sürdürüldüğü ancak deprem bölgesinde olağanüstü koşulların devam ettiği, yaşamsal ihtiyaçların karşılanmasından yıkım çalışmalarına afet sonrası sürecin yönetiminde yanlışlıkların, yetersizliklerin ve koordinasyon eksikliklerinin devam ettiği tespit edilmiştir.

Depremlerin üstünden geçen yaklaşık üç aylık sürenin ardından 29 Mart - 2 Nisan 2023 tarihleri arasında ve sonrasında yürütülen teknik inceleme ve çalışmaların ışığında; sağlıklı ve güvenli kentleşme ve yaşam çevrelerinin oluşturulması, afetlere karşı sağlam yapılı çevre üretiminin sağlanması, kültürel, tarihî ve mimari mirasın korunarak gelecek nesillere aktarılması amacıyla kamu ve toplum yararı doğrultusunda hazırlanan tespitler, değerlendirmeler ve önerileri içeren "**Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2**"yi değerli kamuoyumuzla paylaşıyoruz.

TMMOB MİMARLAR ODASI
MERKEZ YÖNETİM KURULU

¹ MİMARLAR ODASI TEKNİK HEYETİ:

Yapı Yaşam Grubu: Eyüp Muhcu, Songül Üzgün, Doç. Dr. Ali Tolga Özden, Esin Köymen, Selma Aslan, Sibel Baş (yürütücü)

Kültür Varlıkları Grubu: Doç. Dr. Zeynep Eres, Prof. Dr. Mehmet Özdoğan, Dr. Öğr. Üyesi Umut Almaç, Melis Özge Gayretli (yürütücü)

*Raporda kullanılan fotoğraflar Ali Tolga Özden, Zeynep Eres, Mehmet Özdoğan, Umut Almaç ve Oda arşivinden alınmıştır.

DEPREMLER VE DEPREM SONRASI SÜREÇLERİN YÖNETİMİ

Türkiye’de Afet Yönetimine Yönelik Yasal Düzenlemeler ve İlgili Kurumlar

6 Şubat 2023 tarihinde Kahramanmaraş’ta meydana gelen depremlerin yaygın yıkıcı etkisi ile birlikte kentlerimizin afetlere karşı güvensiz olduğu, merkezi ve yerel yönetimlerin ve AFAD başta olmak üzere ilgili ve sorumlu kurumların, afetlere hazırlıklı olmadığı görülmüştür.

Afetlerle ilgili kurumların yıllarca süren çalışmalarla oluşan birikim, deneyim ve kurumsal hafıza yok edilerek; kurumların afetlerle ilgili yetki ve sorumlulukları merkezileştirilmiş, 2009 yılında 5902 Sayılı Kanunla Başbakanlığa bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) kurulmuştur.

İçişleri Bakanlığı’na bağlı Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı’na bağlı Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Başbakanlık’a bağlı Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kapatılarak tüm yetkileri AFAD’a aktarılmıştır.

2018 yılında ise rejim değişikliğinin ardından 4 no.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır.

Tüm bu kurumların ve ayrıca acil yardım hizmetlerini yürütmekle görevli, vali ve kaymakamlar, bakanlık, bağlı ve ilgili kuruluşlar, diğer kamu kurum ve kuruluşlar ile askeri birlikler ve Kızılay’ın afetten önce yapmaları gerekli acil yardım planlarının ve afet sırasında yapacakları acil yardım hizmet ve faaliyetlerinin gerektirdiği görevleri, işbirliğini, koordinasyonu ve karşılıklı yardımlaşma esaslarını kapsayan 1988 yılında yayımlanan “Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı Ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik”, 2013 yılında yayımlanan “Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği” ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Afet yönetimi ve planlamasına yönelik mevzutta yapılan bu değişikliklerle, afet öncesi ve sonrası süreçlerde müdahale ve yardım planlaması genel esaslarının belirlendiği; merkezi ve yerel koordinasyon ve işbirliğine, bilgi toplamaya; haberleşme, ulaşım, kurtarma ve yıkıntıları kaldırma, ilk yardım ve sağlık, ön hasar tespit ve geçici iskân, güvenlik, satın alma, tarım, elektrik su ve kanalizasyon hizmetlerinin organize edildiği acil yardım hizmet gruplarına yönelik düzenlemeler yürürlükten kaldırılmıştır.

Geçmişte afetlere hazırlık ve afet sonrası süreçlerin yönetimi konusunda kurumsal deneyim ve birikime sahip olan, 1999 Marmara Depremlerinde ve öncesinde süreçte görev almış olan kamu kurumları; Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Afet İşleri Genel Müdürlüğü ile Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü, kapatılarak 2009 yılında yetki ve sorumlulukları Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı’na (AFAD) devredilmiştir. Türkiye Kızılay Derneği, Arama Kurtarma Derneği (AKUT) gibi afetlerde görev alacak kurumların görev ve yetkileri kısıtlanarak, Türkiye Afet Müdahale Planında AFAD’a destek olmak üzere görev tanımları yapılmıştır.

Deprem Bölgesi

Depremlerin etkili olduğu Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa illerinde; Türkiye İstatistik Kurumu verilerine² göre 14.013.196 kişi, ülke nüfusunun % 16,4'ü yaşamaktadır. 11 ilde yaşayan nüfusun yaklaşık % 97'si il ve ilçe merkezlerinde yaşamaktadır. Depremden etkilenen 11 ilde, 124 ilçe 1.300 köy bulunmaktadır.

Depremden etkilenen illerde, aralarında akrabalık bağı bulunsun ya da bulunmasın aynı adreste yaşayan, 3.029.422 hanehalkı bulunmakta olup ortalama hanehalkı büyüklüğü 3,5 kişidir ve Türkiye ortalamasının üzerindedir.

İL	2022 TOPLAM NÜFUS	2022 İL VE İLÇE MERKEZLERİ NÜFUS	2022 BELDE VE KÖYLER NÜFUS
Adana	2 274 106	2 274 106	-
Adıyaman	635 169	458 278	176 891
Diyarbakır	1 804 880	1 804 880	-
Elazığ	591 497	459 901	131 596
Gaziantep	2 154 051	2 154 051	-
Hatay	1 686 043	1 686 043	-
Malatya	812 580	812 580	-
Kahramanmaraş	1 177 436	1 177 436	-
Şanlıurfa	2 170 110	2 170 110	-
Kilis	147 919	116 361	31 558
Osmaniye	559 405	439 537	119 868

Türkiye İstatistik Kurumu - 2022 Yılı Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporunda paylaşılan verilere göre; deprem bölgesinde ülkemizdeki çocukların % 21,3'ü (4.805.937 çocuk), gençlerin % 16,7'si (2,6 milyon genç) bulunmaktadır. Bölge ülke geneline göre ileri yaş oranının az olduğu, genç nüfusa sahiptir.³ Ayrıca, bölgede 2.511.950 engelli, 775.012 ağır engelli yurttaşımız bulunmaktadır.⁴

Ülkemizde kayıtlı geçici koruma altındaki Suriye vatandaşlarının yaklaşık yarısı depremin etkilediği bölgede yaşamaktadır. Cumhurbaşkanlığı raporuna göre; yarısını çocukların oluşturduğu bölgedeki geçici koruma kapsamındaki Suriye vatandaşı sayısı 1.738.035 olup bölgedeki nüfusa oranı % 11,48'dir.⁵

Bölge genelinde istihdam oranı ve işgücüne katılma oranı Türkiye ortalamasından düşük, işsizlik oranı ise yüksektir. İstihdam ağırlıklı olarak hizmet sektöründe olup; tarım, ticaret, tekstil ve gıda ürünleri imalatı gibi düşük nitelik gerektiren işlerde yoğunlaşmıştır. Deprem bölgesinde çalışan 3.841.000 kişinin ülke istihdamı içerisindeki payı % 13,3'tür.⁶

² Türkiye İstatistik Kurumu Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2022.

³ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, s.9.

⁴ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, s.9.

⁵ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, s.9.

⁶ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, ss.9-10.

Deprem bölgesinde yaklaşık 4,1 milyon öğrenci olup Türkiye genelindeki öğrenci sayısının % 21,4'ü bu bölgede eğitim görmektedir. Eğitim kurumlarının % 21'i bölgede bulunmaktadır.⁷

T.C. Sağlık Bakanlığına bağlı hastanelerin % 12,5'i, birinci basamak sağlık tesislerinin - toplum sağlığı merkezleri, aile sağlığı merkezleri, halk sağlığı laboratuvarları, acil sağlık hizmet birimleri, poliklinikler vb - ise % 17,5'i depremin zarar verdiği bölgede bulunmaktadır.⁸

Bölgede 142 adet hidroelektrik santral (HES) bulunmakta olup ülke genelindeki baraj sayısının % 19'u ve hidrolik kurulu gücün % 39'u afet bölgesinde yer almaktadır.⁹

Ülkedeki mevcut otoyol ağının % 15'i, devlet yolu ağının % 12'si ve il yolu ağının % 14'ü depremden etkilenen illerde bulunurken; bölgede yer alan toplam demiryolunun uzunluğu 1.275 km'dir. Ülke genelinde havayoluyla yapılan taşımacılığın yaklaşık % 6'sı bölgede gerçekleşmektedir. İskenderun Körfezinde özel sektör eliyle işletilen 13 liman bulunmaktadır.¹⁰

Deprem bölgesinde endemik bitki ve hayvan türleri bulunduran doğal sit alanları, tabiat parkları, sulak alanlar, orman alanları, yaban hayatı geliştirme sahaları, önemli akarsu havzaları bulunmaktadır. Bölgedeki korunan alanın toplam büyüklüğü 419.801 hektardır. Ülkemizdeki ekolojik öneme sahip alanın % 4,35'i bölge sınırları içerisinde yer almaktadır.¹¹

⁷ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, s.11.

⁸ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, s.11.

⁹ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, s.11.

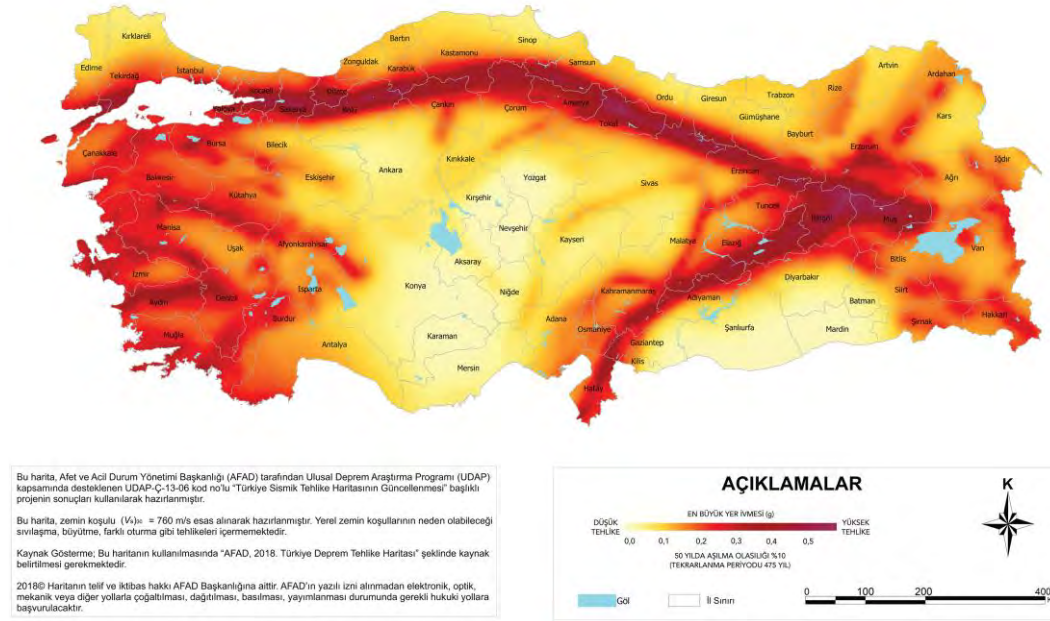
¹⁰ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, s.11.

¹¹ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, s.12.

Deprem Bölgesinde Afet Riskleri

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü Jeoloji Etütleri Dairesi Başkanlığı, Yer Dinamikleri Araştırma ve Değerlendirme Koordinatörlüğü bünyesindeki Aktif Tektonik Araştırma Birimince yürütülen çalışmalar sonucunda 1992 yılında ilk kez yayımlanan Türkiye Diri Fay Haritası 2011 yılında güncellenmiştir.

18 Mart 2018 tarihinde resmî gazetede yayımlanan Türkiye Deprem Tehlike Haritasına²F2F¹² göre büyük bir bölümü yüksek tehlikeli olarak tanımlanan Kahramanmaraş, Malatya, Adıyaman ve Hatay illerini kapsayan bölgede ülkemizde gerçekleşen en büyük depremlerden ikisi meydana gelmiş, sonuçları oldukça yıkıcı etkiler ortaya çıkarmıştır.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı - Türkiye Deprem Tehlike Haritası

Kahramanmaraş, Malatya, Adıyaman ve Hatay illerini kapsayan bölgede kuzeydoğuda Karlıova'dan başlayıp güneybatıda Akdeniz'e kadar uzanan Doğu Anadolu Fayı (DAF) bulunmaktadır. Kuzeydoğuda, Karlıova yakınlarında sonlanan DAF burada Kuzey Anadolu Fayı ile kesişmektedir.¹³

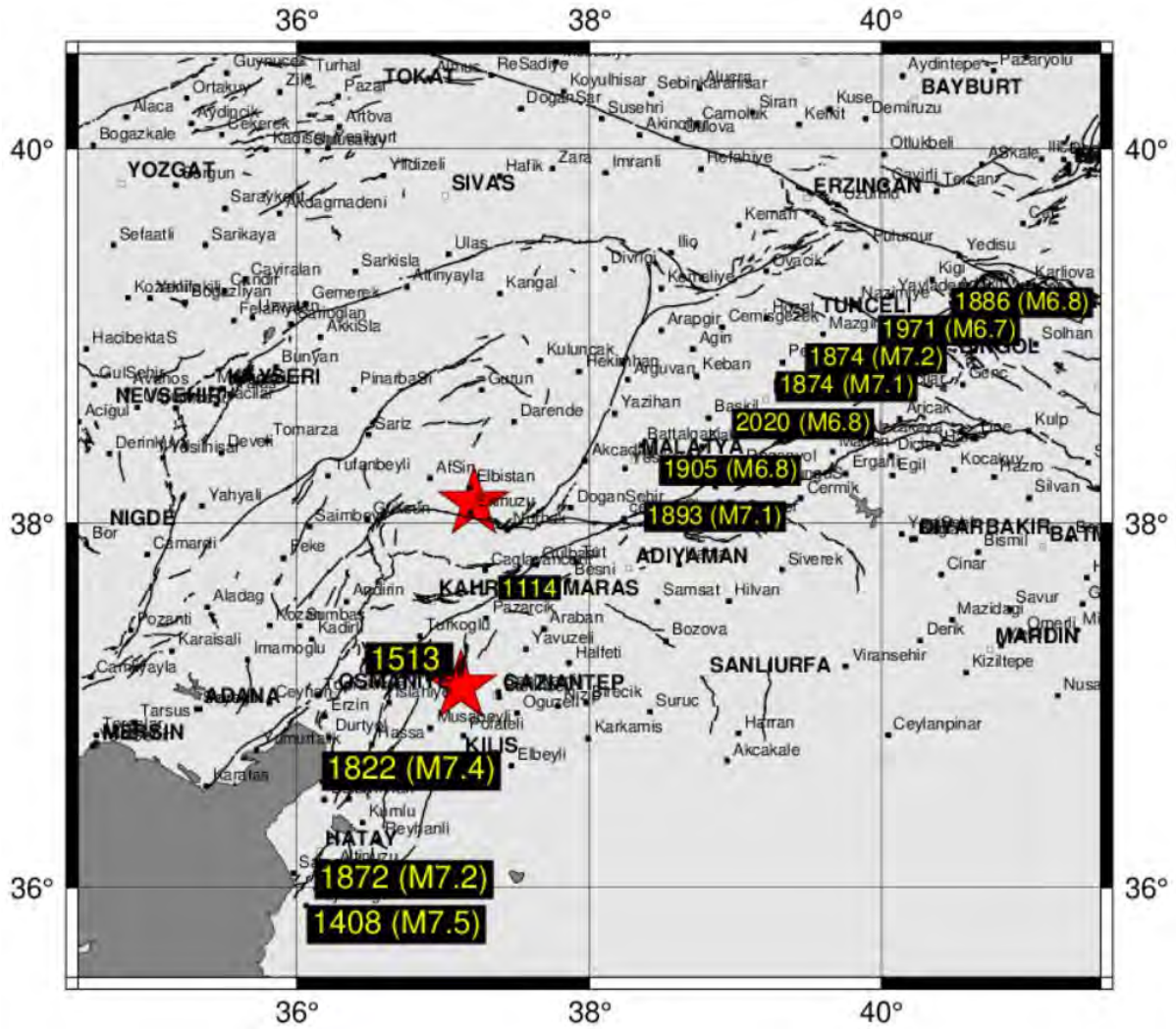
Bölgede tarihsel süreçteki deprem etkinlikleri kayıtlarına göre; 19. yüzyıldan bugüne fay boyunca orta ve büyük ölçekte ($M \geq 7$) depremler meydana gelmektedir;

- 1866 M:6.8
- 1874 M:7.2
- 1874 M:7.1
- 1893 M:7.1
- 1905, M:6.8 Malatya
- 1971, Ms:6.7 Bingöl
- 1986, Ms:6.0 Sürgü
- 2003 Ms:6.4 Bingöl
- 2010 M: 6.0 Karakoçan–Elazığ
- 24 Ocak 2020 M: 6.8 Elazığ

¹² AFAD Türkiye Deprem Tehlike Haritası.

¹³ B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve DAE 06 Şubat 2023 Gaziantep-Kahramanmaraş ve 20 Şubat 2023 Hatay Depremleri Ön Değerlendirme Raporu.

Tarihsel depremler olan 1114 ve 1513 depremleri ise; Doğu Anadolu ve Suriye'de büyük hasara neden olmuştur.¹⁴

Doğu Anadolu Fay Zonunda meydana gelen önemli depremler. Kırmızı yıldız semboller 6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen Mw7.7 ve Mw7.6 depremlerin episantırlarını göstermektedir.

Zemin sıvılaşması Holosen yaşlı, suya doymun gevşek çökellerde gerçekleşmektedir. Deprem bölgesinde bulunan çökel alanları etek, akarsu, göl, deniz kıyısı, volkanik kayaç, karasal karbonatlar, rüzgâr, çözüntü ve yapay dolgudur.¹⁵

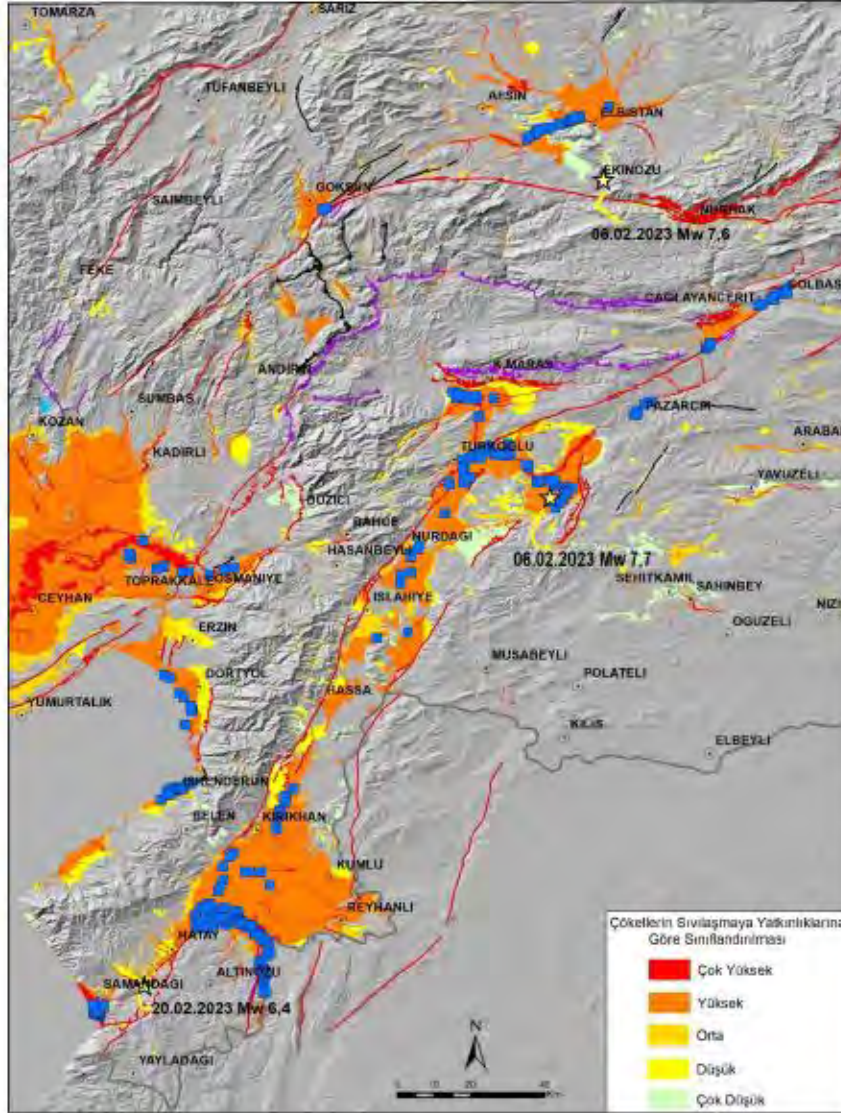
Sıvılaşma ve yanal yayılma genellikle akarsuların güncel ve eski yatakları, menderesleri ve barları boyunca, taşkın ovasında, eski göl düzlüğü çevresi ve gölsel bataklık, delta ve denizel düzlükler boyunca ve yapay dolgulara gelişmektedir.

¹⁴ B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve DAE 06 Şubat 2023 Gaziantep-Kahramanmaraş ve 20 Şubat 2023 Hatay Depremleri Ön Değerlendirme Raporu ss.1-2.

¹⁵ 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri ve 20 Şubat 2023 Defne (Hatay) Depremi Sonucu Gelişen Sıvılaşma Yapıları Saha Gözlemleri ve Değerlendirmeler, s.2.

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü Ulusal Deprem Stratejisi ve Eylem Planı (UDSEP-2023) kapsamındaki 'Sıvılaşmaya Yatkınlık Haritaları' ile çökellerin jeolojik ve jeomorfolojik olarak sıvılaşmaya yatkınlıkları belirlenmektedir. Deprem bölgesinin büyük bir bölümünde sıvılaşma riski MTA tarafından yüksek ve çok yüksek olarak sınıflandırılmıştır.

Sıvılaşma ve yanal yayılmadan en çok etkilenen alan Antakya'nın kuzeyindeki Amik Ovası ve Asi Nehri çevresi ile Narlı-Sağlık ovalarından geçen Aksu Çayı çevresidir.

Sıvılaşma ve yanal yayılma alanlarının oluşturulan Sıvılaşmaya Yatkınlık Haritasında (Bulut Üstün vd., 2023) gösterimi.

6 ve 20 Şubat 2023 Depremleri

6 Şubat 2023 tarihinde Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü verilerine göre¹⁶ Sofalaca-Şehitkamil-Gaziantep'te yerel saatle 04.17'de 7.7 büyüklüğünde bir deprem meydana gelmiştir. Aynı tarihte saat 13.24'te Ekinözü-Kahramanmaraş merkezli 7.6 büyüklüğünde bir deprem daha yaşanmıştır.

¹⁶ B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve DAE. Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi 06 Şubat 2023 Sofalaca Şehitkâmil Gaziantep Depremi Basın Bülteni, 06 Şubat 2023 Ekinözü Kahramanmaraş Depremi Basın Bülteni

Depremler yaklaşık 5 km derinlikte sığ odaklı olup; Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu İç Anadolu ve Akdeniz Bölgelerini kapsayan geniş bir alanı etkilemiş ve hissedilmiştir.

Kandilli Rasathanesi - Sofalaca-Şehitkamil -Gaziantep (Mw=7.7) depreminin lokasyon haritası

Kandilli Rasathanesi - Ekinözü-Kahramanmaraş (Mw=7.6) depreminin lokasyon haritası

20 Şubat 2023 tarihinde Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü verilerine göre¹⁷ Büyükçat-Samandağ-Hatay'da yerel saatle 20.04'te 6.4 büyüklüğünde bir deprem meydana gelmiştir. Yaklaşık 8 km derinlikte sığ odaklı olan deprem Akdeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde hissedilmiştir.

¹⁷ B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve DAE. Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme Ve Değerlendirme Merkezi, 20 Şubat 2023 Büyükçat-Samandağ-Hatay Depremi Basın Bülteni

Kandilli Rasathanesi - Büyükçat-Samandağ-Hatay (M_I=6.4) depreminin lokasyon haritası

Afet ve Acil Durum Başkanlığı (AFAD) kayıtlarına göre, 06 Şubat 2023 tarihinde Pazarcık (Kahramanmaraş) dolayında yerel saat ile 04.17'de aletsel büyüklüğü (M_w) 7,7; Elbistan (Kahramanmaraş) dolayında yerel saat ile 13.24'te aletsel büyüklüğü (M_w) 7,6 olarak kaydedilen ikinci bir yıkıcı deprem olmuştur.¹⁸ 20.02.2023 günü ise, Türkiye saati ile 20:04'te merkez üssü Yayladağı (Hatay) olan MW 6.4 büyüklüğünde bir deprem meydana gelmiştir.¹⁹

Kandilli Rasathanesi, depremlere yönelik değerlendirme raporunda 6 ve 20 Şubat tarihlerinde yaşanan depremlerin detaylarını açıklamıştır. Rapor, bölgede inceleme yapan ekiplere deneyimlerini aktaran depremlerde yurttaşların aktarımları ile de örtüşmektedir.

Buna göre 6 Şubat 2023, 04:17 Depremi (M_w7.7); 3 farklı fay segmentinin kırılmasıyla meydana gelmiştir. Deprem, Doğu Anadolu Fayı (DAF) doğusunda yer alan Narlı fay segmentinde meydana gelen M_w 6.8 büyüklüğündeki depremle başlamıştır. Bu depremden yaklaşık 5-6 saniye sonra DAF ana fay segmentlerindeki tetiklenme sonucunda, kayıtlara göre normalin iki katı kırılma hızıyla Turkoğlu-Celikhan ve Turkoğlu-Hatay fay segmentlerinin kırılmış; 3 fay segmentindeki çoklu kırılmayla toplam büyüklüğü M_w7.7 olan deprem yaşanmıştır.²⁰

6 Şubat 2023, 13:24 Depremi (M_w7.6); ilk depremden yaklaşık 9 saat sonra Ekinözü'nde Sürgü-Çardak fayının kırılmasıyla oluşmuştur.

İlk depremden toplam 300 km fay segmenti kırılırken, ikinci depremden kırılan fay segmentlerinin toplam uzunluğu 100-120 km civarındadır. İlk depremden toplam kırılma süresi 80 saniye civarında olmasına karşılık ikinci depremden ana segmentin kırılma süresi 30-35 saniyedir.²¹

20 Şubat 2023 20:04 Hatay-Samandağ Depremi (M_w6.4); depremin artçı depremlerin meydana geldiği alana yakın olması ve M_w7.7 büyüklüğündeki anaşoktan yaklaşık iki hafta sonra meydana gelmiş olması

¹⁸ AFAD Deprem Dairesi Başkanlığı 6 Şubat 2023 Pazarcık (Kahramanmaraş) Elbistan (Kahramanmaraş) Depremlerine İlişkin Ön Değerlendirme Raporu

¹⁹ AFAD Deprem Dairesi Başkanlığı 20 Şubat 2023 Yayladağı (Hatay) Depremine İlişkin Ön Değerlendirme Raporu

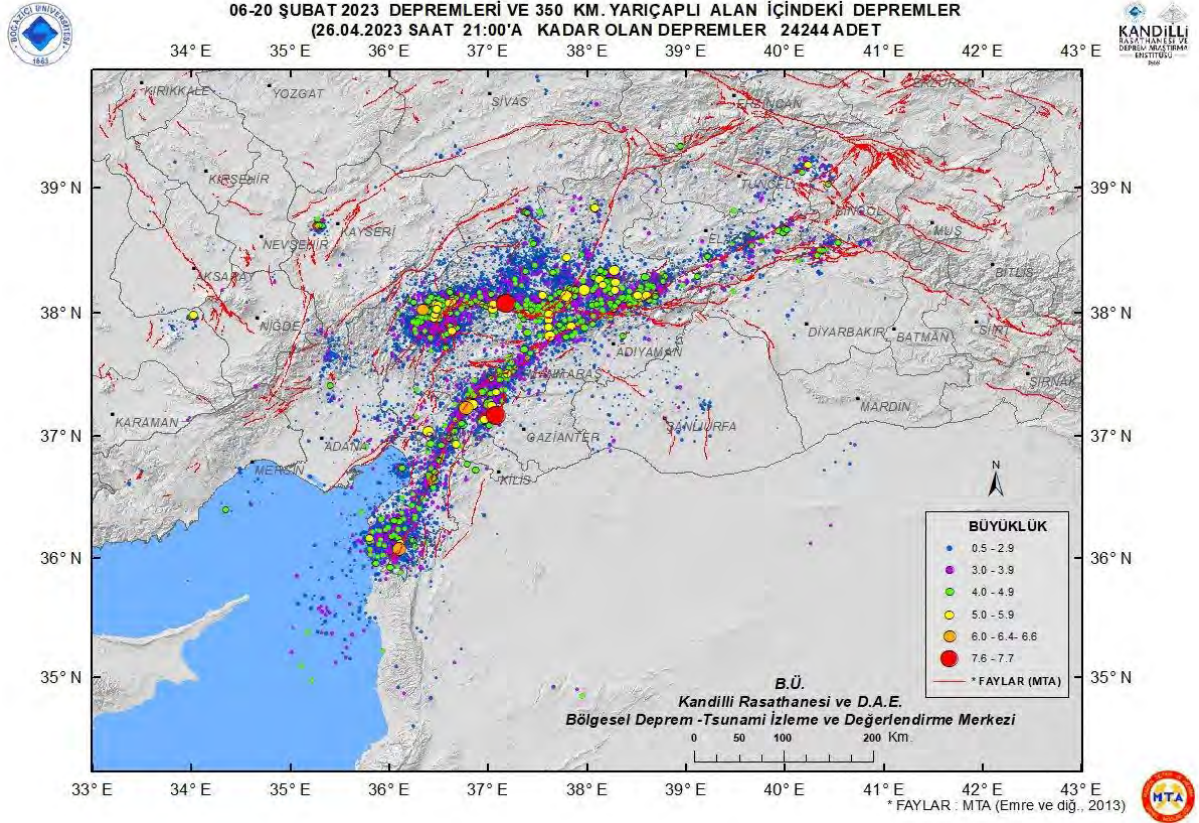
²⁰ B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve DAE 06 Şubat 2023 Gaziantep-Kahramanmaraş ve 20 Şubat 2023 Hatay Depremleri Ön Değerlendirme Raporu, s.6.

²¹ B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve DAE 06 Şubat 2023 Gaziantep-Kahramanmaraş ve 20 Şubat 2023 Hatay Depremleri Ön Değerlendirme Raporu, ss.8-9.

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

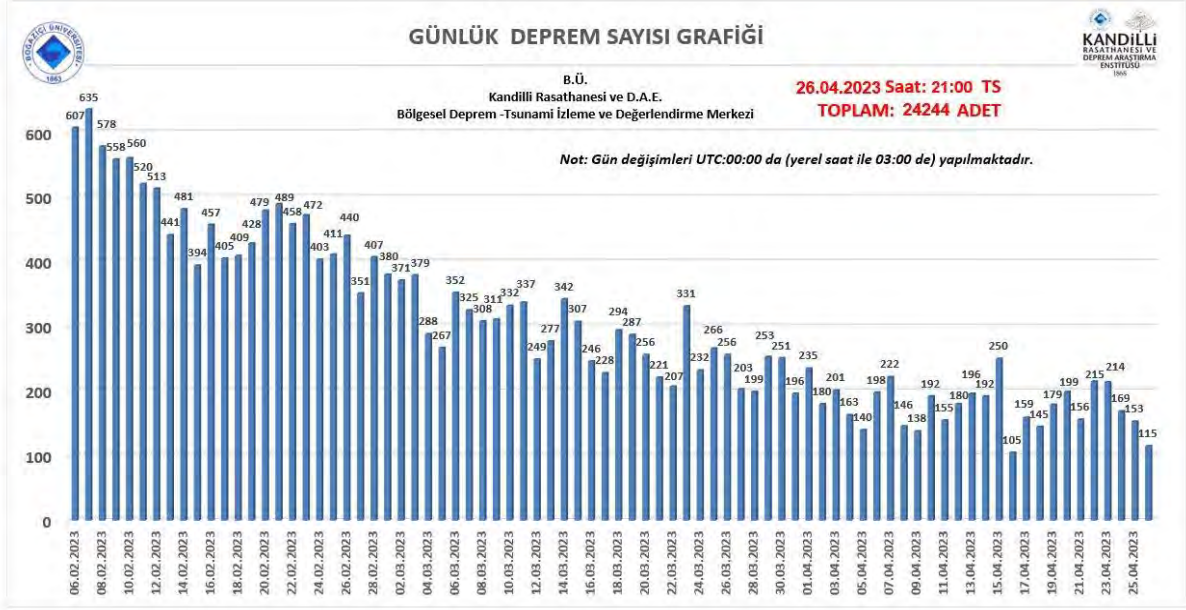
nedeniyle, Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü uzmanlarınca artçı bir deprem olarak değerlendirilmektedir. Depremde hareket eden fayın uzunluğu yaklaşık 20-25 km civarındadır.²²

Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü verilerine 6 Şubat 2023 saat 04:17'de Sofalıcı-Şehitkamil-Gaziantep ve 13:24'te Ekinözü-Kahramanmaraş'ta meydana gelen depremlerin ardından, 26 Nisan 2023 saat itibariyle bölgede toplam 24.244 adet deprem kaydedilmiştir.

²² B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve DAE 06 Şubat 2023 Gaziantep-Kahramanmaraş ve 20 Şubat 2023 Hatay Depremleri Ön Değerlendirme Raporu, ss.10-11.

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü (KRDAE) Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi (BDTİM),²³ 6 Şubat 2023, 04:17 Depremi (Mw7.7) sonrasında Doğu Akdeniz kıyıları için; 20 Şubat 2023 20:04 Hatay-Samandağ Depremi (Mw6.4) sonrasında ise Türkiye ve Suriye kıyıları için deniz seviyesi gözlemlerini içeren tsunami uyarı mesajları yayımlamıştır.

İçişleri Bakanı tarafından 14 Nisan 2023 tarihinde yapılan son açıklamaya göre depremde can kaybı 50.500 iken 100binin üzerinde yurttaşın yaralandığı bilinmekte ancak güncel resmi veri paylaşılmamaktadır.²⁴

²³ B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve DAE 06 Şubat 2023 Gaziantep-Kahramanmaraş ve 20 Şubat 2023 Hatay Depremleri Ön Değerlendirme Raporu, ss.18-20.

²⁴ “Bakan Soylu: Depremlerde 50 bin 500 kişi hayatını kaybetti”,
<https://www.trthaber.com/haber/gundem/bakan-soylu-depremlerde-50-bin-500-kisi-hayatini-kaybetti-760670.html> [Erişim: 20.04.2023]

Deprem Sonrası Müdahale ve Karar Süreçleri

Depremlerin ardından; 8 Şubat 2023 6785 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kili, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa illerinde 3 ay süreyle 2935 Sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 3. Maddesinin 1. Fıkrası kapsamında tabii afet nedeniyle Olağanüstü Hal ilan edilmiş; bu karar 9 Şubat 2023 tarihli TBMM Genel Kurul kararıyla onaylanmıştır.

9 Şubat 2023 tarihinde Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tüm yükseköğretim kurumlarında 2022-2023 eğitim ve öğretim yılı bahar döneminin açılışının ikinci bir duyuruya kadar geçici olarak ertelendiğini duyurmuş, 11 Şubat 2023 tarihinde ise, uzaktan eğitim yoluyla verilemeyecek olan uygulamalı alanlar, altyapı ve erişim olanakları dikkate alınmaksızın bahar döneminin uzaktan öğretim yoluyla tamamlanmasına karar vermiştir.

11 Şubat 2023 tarihinde T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı ülke genelinde Kredi ve Yurtlar Kurumuna bağlı 800 öğrenci yurdunu depremzedelere tahsis etmiş; yurtlarda konaklayan öğrencilerin yurtları boşaltmaları istenmiştir. 15 Mart 2023 tarihi itibarıyla ise yüz yüze eğitime ara verilme gerekçesi olarak depremzedelerin barınma ihtiyacının yurtlarda karşılanması gösterilmesine karşın yurtların % 18,8'inin depremzedeler için kullanıldığı paylaşılmıştır.²⁵

24 Şubat 2023 tarihli "126 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Yerleşme ve Yapılaşmaya İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" ile ormanlar, meralar ve koruma alanları yapılaşmaya açılmış; Bakanlık ve TOKİ'ye verilen sınırsız inşaat yetkileriyle bütüncül kent ve bölge planlaması terk edilerek parsel bazlı uygulamalar başlatılmıştır. Bu karar 5 Nisan 2023 tarihli TBMM Genel Kurul kararıyla onaylanmıştır.

8 Mart 2023 tarihinde ise Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) tarafından "Genel Hayata Etkili Afet Bölgelerindeki Natamam Binalar" Genelgesi yayımlanmış, depremlerden önce yapımına başlanan ancak tamamlanmamış yapı inşaatlarının devamı için kararlar alınmıştır.

03 Nisan 2023 tarihinde YÖK; yükseköğretim kurumları, meslek kuruluşları, öğretim elemanları, öğrenciler ve kamuoyundan gelen tepkilerin ardından uzaktan eğitim ile birlikte yüz yüze eğitim yapılabileceğine karar vermiştir.

5 Nisan 2023 tarihinde ise 7033 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Hatay İli, Antakya İlçesinde 307 hektarlık, tarihi kent merkezini ve Kurtuluş Caddesini de içeren alan 6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun kapsamında riskli alan ilan edilmiştir. 6 Şubat 2023 tarihli depremlerde yaşanan yıkım gerekçe gösterilerek; konut alanlarının boşaltılarak ticaret ve finans merkezi olarak kurgulayacak, kent merkezinin kamusal alan olmaktan çıkmasına, yerinde iskânı sağlanamayan yurttaşların kentin çeperlerine gitmek zorunda kalmasına neden olacak dönüşüm uygulamaları gündeme getirilmiştir.

Yaşanan depremlerin ardından bölgede etkilenen yerleşim alanlarının tamamında;

- arama kurtarma
- beslenme, barınma ve sağlık hizmetleri
- hasar tespit
- enkaz kaldırma

çalışmalarında gecikme yaşandığı bilinmektedir.

Depremlerden bir hafta sonra 11-16 Şubat 2023 tarihleri arasında ve yaklaşık iki ay sonra 29 Mart-2 Nisan 2023 tarihleri arasında bölgede yerinde gerçekleştirilen iki teknik inceleme çalışmasında da; afet

²⁵ "Afetzedeler için ayrılan yurtlar boş", <https://www.birgun.net/haber/afetzedeler-icin-ayrilan-yurtlar-bos-424844> [Erişim: 20.04.2023]

sonrası acil müdahale ve ardından yürütülmesi gereken iyileştirme süreçlerinin; görevli kurumlar arası koordinasyon ve planlama eksikliği nedeniyle yeterli düzeyde gerçekleştirilemediği ve kayıpların arttığı gözlemlenmiştir.

Depremden etkilenen illerde İçişleri Bakanlığı tarafından Koordinatör Valiler görevlendirilmiştir. Ancak bu görevlendirmelerin, afet sonrası çalışmalarda yetki, görev ve sorumluluk karmaşasına neden olduğu görülmüştür.

Bölgede Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) yanı sıra ulusal ve uluslararası sivil toplum kuruluşları, meslek odaları, uluslararası yardım kuruluşları, gönüllü ekipler görev almış, ancak yaşanan koordinasyon ve güvenlik sorunları nedeniyle gönüllü ekipler ve uluslararası kuruluşların alandaki çalışmalarını erken sonlandırdığı bilgisi alınmıştır.

16 Şubat 2023 itibariyle depremden etkilenen tüm illerde barınma, beslenme, temizlik ve sağlık hizmetlerinde aksaklıklar yaşanmakta olduğu tespit edilmiştir. Ancak 2 Nisan 2023 itibariyle deprem bölgesinde hala acil ve geçici barınma yerleşimlerinin kurulamaması veya yetersiz kalması nedeniyle barınma ihtiyacının giderilemediği görülmüştür.

Bölgede çalışma yapılan 2 Nisan 2023 itibariyle çadır ve prefabrik yapı ihtiyacının sürdüğü; bazı alanlarda su, gıda ve hijyen malzemelerinin hala düzenli olarak temin edilemediği görülmüştür.

Hasar Tespit Çalışmaları

Hasar tespit çalışmalarına ilişkin Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca oluşturulan ekipler bölgede çalışmalar yürütmüştür. Ancak bu ekiplerin, çok sayıda yapının hasar tespitlerinin hızlı ve kısa sürede tamamlanması hedefiyle mesleki uzmanlık alanları ve deneyimler kapsamında sağlıklı biçimde oluşturulamadığına ilişkin çekinceler bulunmaktadır.

Bölgede 6 Şubat 2023 depremlerinin ardından 20 Şubat 2023 tarihinde yaşanan deprem; devam eden depremsellik koşulları, artçı sarsıntılar ve yeni depremlere bağlı olarak tespit çalışmalarının güncellenmesine ihtiyaç duyulmuştur. 2 Nisan 2023 itibariyle hasar tespit çalışmalarına itiraz süreçleri başlamış olup; bölgede alınan bilgilere göre yapıların hasar derecelerinin yapı sahiplerinin veya idarelerin talepleri doğrultusunda değiştirilmesi için itiraz süreçlerinin işletilmektedir. Gözlemsel incelemeye dayalı; binaların hasarsız, az hasarlı, orta hasarlı, ağır hasarlı, acil yıkılacak ve yıkık olarak sınıflandırılması yoluyla hasar tespit çalışmalarını yürüten ekiplerin karar verme süreçlerinin; bağımsız, tekniğe ve bilimsel ilkelere dayalı olarak sürdürülmesinde sorunlar yaşandığı anlaşılmaktadır.

AFAD tarafından 2 Mart 2023 tarihinde yapılan açıklamaya göre depremden etkilenen illerde; 1.538.009 binada, 4.765.345 bağımsız bölümde hasar tespit çalışması tamamlanmıştır. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı raporuna göre ise 6 Mart 2023 tarihi itibarıyla 1.712.182 binada hasar tespit çalışması yapılmıştır. Buna göre; 35.355 binanın yıkılmış, 17.491 binanın acil olarak yıkılması gerektiği ve 179.786 binanın ağır, 40.228 binanın orta ve 431.421 binanın az hasarlı olduğu tespit edilmiştir. Yıkılan veya büyük hasar gören binaların arasında mesken olarak kullanılanların dışında tarihî ve kültürel yapılar, okullar, idari binalar, hastaneler, oteller de bulunmaktadır.²⁶

	Bina Sayısı	Bağımsız Bölüm
Hasarsız	860.006	2.387.163
Az hasarlı	431.421	1.615.817
Orta hasarlı	40.228	166.132
Ağır hasarlı	179.786	494.588
Yıkık	35.355	96.100
Acil yıkılacak	17.491	60.728
Tespit yapılamadı	147.895	296.508
Toplam	1.712.182	5.117.036

Hasar Tespiti Yapılan Bina Sayısı (6 Mart 2023)

İl	Toplam Acil+Ağır+Yıkık Konut Sayısı	Orta Hasarlı Konut Sayısı	Az Hasarlı Konut Sayısı
Adana	2.952	11.768	71.072
Adıyaman	56.256	18.715	72.729
Diyarbakır	8.602	11.209	113.223
Elazığ	10.156	1.522	31.151
Gaziantep	29.155	20.251	236.497
Kahramanmaraş	99.326	17.887	161.137
Malatya	71.519	12.801	107.765
Hatay	215.255	25.957	189.317
Kilis	2.514	1.303	27.969
Osmaniye	16.111	4.122	69.466
Şanlıurfa	6.163	6.041	199.401
Bölge Toplamı	518.009	131.577	1.279.727

İl Bazında Hasar Tespit Raporu (6 Mart 2023)

²⁶ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, s.26.

Raporun hazırlandığı tarihte Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı veya Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı tarafından güncel veriler açıklanmamıştır.

İçişleri Bakanı tarafından 13 Nisan 2023 tarihinde yapılan açıklamada, depremden etkilenen illerde toplam 56.956 yıkık/acil yıkılacak binanın bulunduğu bilgisi paylaşılmıştır.

Ancak Malatya Valiliği'nin 10 Nisan 2023 tarihli Deprem Durum Çizelgesine göre; yalnızca Malatya'da yıkık, acil yıkılacak, ağır hasarlı bina sayısının 43.000 olduğu açıklanmıştır. Mekânsal Adres Kayıt Sistemi (MAKS) göre 415.000 yapı stokunun bulunduğu kentte hasar tespit oranlarının güncellenmekte olduğu belirtilmekte, hasar tespit sürecinin henüz tamamlanmadığı paylaşılmaktadır.

Resmi verilere göre depremden etkilenen 11 ildeki toplam bina sayısı yaklaşık 2,6 milyon; konut sayısı yaklaşık 5,6 milyondur.²⁷

Depremlerden bir ay sonra 6 Mart 2023 tarihinde hasar tespiti yapılan bina sayısı 1.712.182 olarak açıklanmıştır.

Ancak raporun düzenlendiği tarihte, ilgili kurumlar tarafından 11 ildeki toplam hasar tespit verilerinin güncellenmemiş olması ve farklı kurumlarca düzenlenen raporlarda parçacıl bilgilerin paylaşılması nedeniyle hasar tespit çalışmalarının tamamlanmadığı, bölgedeki yapıların tamamının hasar tespitlerinin yapılmasının öngörülenin üzerinde zaman alacağı anlaşılmaktadır.

Yıkılan veya ağır hasar gören, can ve mal kayıplarının yaşandığı yapılara ilişkin adli ve hukuki süreçlerin yürütülmesinde görev alan bilirkişi heyetlerinin ise; binalardaki hasarlar ve sorumluluk oranlarının doğru biçimde saptanması için tarafsız ve uzmanlık alanlarında deneyimli meslek mensuplarınca oluşturulmasına özen gösterilmeli, çalışmalar hassasiyetle sürdürülmelidir.

²⁷ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, s.6.

Acil ve Geçici Barınma Yerleşim Alanları

Geçmişte afetlere hazırlık ve afet sonrası süreçlerin yönetimi konusunda kurumsal deneyim ve birikime sahip olan, 1999 Marmara Depremlerinde ve öncesinde süreçte görev almış olan kamu kurumları; Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Afet İşleri Genel Müdürlüğü ile Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü, kapatılarak 2009 yılında yetki ve sorumlulukları Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'na (AFAD) devredilmiştir. Türkiye Kızılay Derneği, Arama Kurtarma Derneği (AKUT) gibi afetlerde görev alacak kurumların görev ve yetkileri kısıtlanarak, Türkiye Afet Müdahale Planında AFAD'a destek olmak üzere görev tanımları yapılmıştır.

Türkiye Kızılay Derneği tarafından Malatya'da kurulan, dünyanın en büyük afet barınma ünitesi üretim merkezi olarak tanımlanan; Barınma Sistemleri Üretim Üssü içinde bulunan Kızılay Sistem Yapı Fabrikası ülkedeki en büyük prefabrik yapı ve konteyner üretim fabrikası olmasına karşın deprem sonrası barınma ihtiyacını karşılamak üzere yeterli çadır ve prefabrik ünite üretilerek stoklanmadığı ortaya çıkmıştır.

Deprem sonrası oluşan acil ve geçici barınma ihtiyacının karşılanmasında görev alması beklenen Türkiye Kızılay Derneği; Türkiye Afet Müdahale Planında²⁸ afet ve acil durumlarda yalnızca Afet Beslenme Grubunun sorumlusu olarak belirlenmiş, diğer alanlarda destekleyici görev tanımlanmıştır.

Deprem bölgesinde 11-16 Şubat 2023 tarihleri arasında yürütülen çalışmalarda; çadır ve geçici barınma ünitelerinin düzenli ve planlı biçimde oluşturulmadığı, dağınık şekilde pazaryerlerinde, parklarda veya kent meydanlarında oluşturulduğu gözlemlenmiştir.

Bölgede devam eden deprem koşulları, kentsel ve kırsal yapı stokunun aldığı orta ve ağır dereceli hasarlar ve iklim koşulları nedeniyle ortak yemekhane, sağlık ocağı, mobil tuvalet, banyo gibi donanımları olan geçici barınma alanlarına acil ihtiyaç bulunduğu tespit edilmiştir.

Depremlerin ardından geçen iki ayda, 29 Mart - 2 Nisan 2023 tarihleri arasında yürütülen ikinci etap çalışmalarda; afet sonrası ilk aşama olan acil barınma süreçleri organize edilmeksizin geçici barınma alanlarının yapımına başlandığı görülmüştür. Ancak acil ve geçici barınma alanlarının hala ihtiyaç duyulan seviyede oluşturulmadığı, çadır ve prefabrik yerleşimlerin kurulduğu alanlarda ise temizlik, gıda, güvenlik ve benzeri eksikliklerin hala giderilemediği tespit edilmiştir.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının hasar tespit verilerine göre bölgede 649.586 konut acil yıkılacak, yıkık, ağır hasarlı veya orta hasarlıdır. Bu veriler ortalama hane halkı büyüklüğü ile birleştirildiğinde 2 milyondan fazla kişinin deprem nedeniyle konutlarını kaybettiği ve geçici barınma ihtiyacı duyduğu anlaşılmaktadır. Bu sayıya konutları az hasarlı veya hasarsız olsa da afet sonrası yaşadıkları korku nedeniyle evlerine giremeyen yurttaşlar da eklendiğinde giderek derinleşen barınma sorununun boyutları ortaya çıkmaktadır.

TBMM Kahramanmaraş Merkezli Depremleri Araştırma Komisyonu raporuna göre; Nisan 2023 itibarıyla afet bölgesinde 298 alanda konteyner yerleşkelerinin kurulması planlanırken, yalnızca 34 yerleşkenin altyapısının tamamlandığı; 50 yerleşkenin ve 65 bin konteynerin kurulmasının tamamlandığı, 154 yerleşkenin kurulum çalışmalarının devam ettiği belirtilmektedir. Kurulan konteyner yerleşim alanlarında 73.296 kişinin yaşadığı açıklanmıştır.²⁹

İçişleri Bakanı tarafından 1 Nisan 2023 tarihinde yapılan açıklamaya göre depremden etkilenen illerde 342 alanda kurulan 637.223 çadırda 2.548.892 kişinin barındığı paylaşılmıştır.

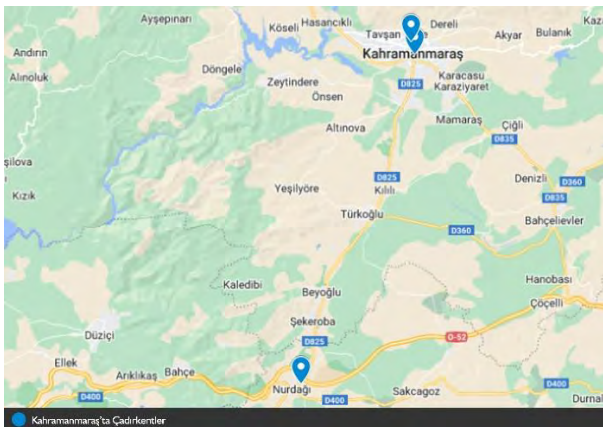
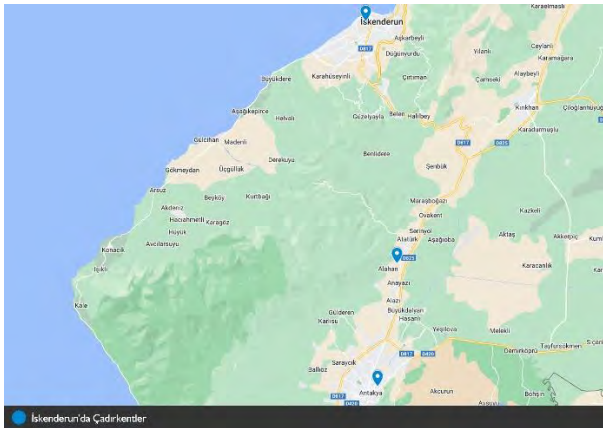
²⁸ AFAD Türkiye Adet Müdahale Planı (TAMP)

²⁹ Kahramanmaraş Merkezli Depremlerin Sonuçlarının Tüm Yönleriyle Araştırılması, Depreme Dirençli Yapı Stokunun Oluşturulması Ve Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Etkinliğinin Artırılması İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, s.320.

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2 Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

TBMM Komisyon Raporu ve İçişleri Bakanlığı açıklamaları incelendiğinde; Nisan 2023 itibariyle bölgede yaklaşık 46 bin konteynerin kurulum ve altyapı çalışmalarının tamamlandığı ve bunlarda 76 bin kişinin barındığı anlaşılmaktadır. Çalışmaların bu şekilde devam etmesi halinde çadırlarda yaşayan 2,5 milyon yurttaşın ihtiyaç duyacağı yaklaşık 1,5 milyon konteynerin kurulumunun 4 yıl süreceği tahmin edilmektedir.

Depremlerden etkilenen illerde 2 Nisan 2023 itibariyle çadır ve prefabrik ihtiyacının sürdüğü, prefabrik-konteyner yerleşim alanları yapım ve kurulum çalışmalarının devam ettiği gözlenmiştir.

Geçici Barınma Alanları / Çadırkentler

Kaynak: Mimarlar Odası Teknik Gezi Haritası,

<https://www.google.com/maps/d/edit?mid=1yi874PBHwmzurWJPFsgdQXIIcNgNkv0&usp=sharing>

Afet sonrası bölgede yaşamaya devam edern nüfusun barınma ihtiyaçlarının karşılanması için ülkemizde daha önce de uygulanmış olan barınma yaklaşımları uygulanmaktadır. Çadırlar ile çözülmeye çalışılan acil barınma aşamasının ardından konteyner veya prefabrik ünitelerle geçici barınma alanları oluşturulmaktadır.

Çadır yerleşimlerinin oluşturulması, altyapı ihtiyaçlarının sağlanması ve yaşamın sürdürülebilirliği anlamında önemli eksiklikler olduğu, koordinasyon sorunları yaşandığı görülmüştür. Koordinasyon eksikliği; çok sayıda çadır yerleşiminin olması ve bu alanlarda yaşayanların sayısının yüksek oluşu nedeniyle yardım taleplerinin ve ihtiyaçların giderilmesinde aksamalara neden olmaktadır.

Ayrıca farklı kurum ve kuruluşlar ile gönüllü organizasyonların yürüttüğü barınma alanlarının kurulum ve işletme süreçleri için de koordinasyon ihtiyacı öne çıkmaktadır.

Depremin etkilerinin ve yıkımın en yoğun yaşandığı Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya'da; ortalama hanehalkı büyüklüğü 3,5 kişidir ve Türkiye ortalamasının üzerindedir. Bölgenin tamamında görülen karasal iklim koşulları kış ve yaz mevsimlerinde ülke ortalamasının altında ve üstünde sıcaklıklara neden olmaktadır. Tüm bu coğrafi ve fiziksel şartlar, sosyo-kültürel yapı ve toplumsal yaşam koşulları nedeniyle; acil ve geçici barınma alanlarının, çadır ve konteynerlerin, gerekli olan yaşam alanlarının oluşturulmasında yetersiz kalacağı, uzun süre ikamet edilecek birimlerin birçok mekânsal ihtiyaca cevap veremeyeceği anlaşılmaktadır.

Bu durum bölgede yerinde yapılan incelemelerde de gözlenmiş; Adıyaman ve Malatya'da bölgede kalan yurttaşların kırsaldaki evlerine veya akrabalarının yanına yerleştikleri çadır ve konteyner yerleşim alanlarını kullanmadıkları görülmüştür.

Bölgede değişkenlik gösteren mevsimsel koşullar karşısında çadır alanlarının doğru yer seçilememesi ve çadırların niteliklerine bağlı olarak yağmur, fırtına gibi meteorolojik etkenler karşısında önemli sorunlar yaşadığı gözlenmektedir. Aynı şekilde sıkışık bir biçimde ve gerekli acil kaçış, ulaşım akslarına imkân vermeyen çadır alanı yerleşim biçimleri de yangın vb. tehlikelere karşı açık ve savunmasız bırakılmaktadır. Bu anlarda gönüllülerle yürütülmeye çalışılan faaliyetlerin aksamaması için sürdürülebilir bir yönetim modeli kurulması gerekmektedir. Çadır alanlarının yaygın oluşu da bu alanların ortak ihtiyaçları ve koordinasyonunda sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Değişen iklim koşulları ile birlikte özellikle yaz mevsimine giriş yapılacağından çadır alanlarının bu mevsim koşullarını karşılayamayacağı görülmektedir.

Çadır yerleşim alanları ve gözlenen sorunlar

Raporun hazırlandığı 20 Nisan 2023 tarihinde Kahramanmaraş Pazarcık İlçesinde yaşanan fırtına ve hortum nedeniyle çadır ve konteyner yerleşimlerinde çadırların yırtılmış ve yerden sökülmüş, metal

aksamları etrafa dağılmıştır. Can kaybının yaşandığı olaylar; bölgede acil ve geçici barınma sorunlarının çözümlenemediğini ve yerleşim alanlarında yer seçimi ve uygulama hataları nedeniyle barınma birimlerinin mevsim koşulları karşısında güvensiz olduğunu ortaya koymuştur.

Pazarcık'ta gerçekleşen fırtına ve hortumun ardından hasar gören çadırlar³⁰

Konteyner yerleşim alanları yapım ve kurulum çalışmaları, depremden etkilenen tüm illerde devam etmektedir. Ancak konteynerlerin bölgeye bitmiş üniteler olarak getirilmesi sebebiyle hem uzun bir taşıma - lojistik süreci yaşanmakta hem de ihtiyaç duyulan konteynerlerin afetten etkilenen toplulukların ihtiyaçlarına göre organize edilememesine sebep olmaktadır.

Çadırlar ile çözülmeye çalışılan acil barınma aşamasının ardından uzun süreler yaşanacak olan geçici barınma alanları olan konteyner yerleşimlerinde de, ortalama sıcaklıkların yüksek olduğu yaz mevsiminde iklim koşulları karşısında sorunlar yaşanacağı anlaşılmaktadır.

Geçmiş afet örneklerinde de konteyner alanlarının altyapı çalışmalarında verimli tarım alanlarının tahrip edildiği ve geri dönüşü çok zor müdahaleler ile verimli toprakların tahrip edildiği gözlenmiştir. 6 Şubat depremleri sonrası yine verimli tarım alanlarının konteyner yerleşim alanları olarak seçilmesi sorunu ile karşı karşıya kalınmıştır.

³⁰ "Son Dakika: Depremin Yıkıdığı Kahramanmaraş'ta Fırtına: 1 Ölü, Çok Sayıda Yaralı", <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/son-dakika-depremin-yiktigi-kahramanmarasta-firtina-1-olu-cok-sayida-yarali-2073613> [Erişim: 29.04.2023]

Prefabrik yerleşim alanları ve gözlenen sorunlar

Geçmişte Marmara ve Van depremlerinin ardından yaşandığı gibi, afet sonrası süreçlerin yönetiminde ve geçici barınma alanlarının oluşturulmasında benimsenen politikalar nedeniyle üretim-lojistik-altyapı inşası ve kurulum süreçleri ile alanların yönetim süreçlerinin maliyetinin oldukça yüksek olacağı aşikârdır.

Afet sonrası barınma ihtiyacının sağlıklı ve güvenli biçimde karşılanabilmesi için yerel yönetimlerin, meslek kuruluşlarının, üniversitelerin, sivil toplum kuruluşlarının, kentlilerin ve ilgili tüm kesimlerin katılımıyla sürecin yürütülmesi gerekmektedir.

Enkaz Kaldırma ve Ayırıştırma İşlemleri, Döküm Sahaları

En çok yıkımın yaşandığı ve ağır hasar gören Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya başta olmak üzere depremden etkilenen kentlerin ve kırsal yerleşimlerin tamamında enkaz kaldırma çalışmalarının denetimsiz biçimde yeterli donanım ve gerekli makine ve ekipman sağlanmaksızın sürdürüldüğü görülmüştür.

İnceleme yapılan kentlerde yıkık yapıların enkazlarının büyük oranda kaldırıldığı; acil yıkılacak, ağır hasarlı ve orta hasarlı yapıların yıkımı ve enkazlarının kaldırılması çalışmalarına tüm illerde başlanmadığı görülmüştür.

Resmi verilere göre depremlerin ardından 90 günlük sürede tamamlanması öngörülen enkaz kaldırma çalışmalarının öngörülen sürede tamamlanamayacağı açıktır. 35.355 yıkık yapının enkaz kaldırma çalışmalarının henüz tamamlanmadığı değerlendirildiğinde, 237.505 acil yıkılacak, ağır hasarlı ve orta hasarlı yapıların kontrollü yıkımlarının yapılarak enkazlarının kaldırılmasının daha uzun süreceği anlaşılmaktadır.

Bölgede inceleme yapılan 2 Nisan 2023 itibariyle yıkık yapıların enkazlarının büyük oranda kaldırıldığı; çalışmaların Kahramanmaraş ve Malatya kent merkezlerinde daha hızlı yürütüldüğü ve acil yıkılacak yapıların yıkımına da başlandığı gözlenmiştir. Adıyaman ve Hatay'da enkaz kaldırma çalışmalarının devam ettiği görülmüş, bazı alanlarda henüz hiç çalışma yapılmamış olduğu bilgisi alınmıştır.

Ancak İçişleri Bakanı tarafından 13 Nisan 2023 tarihinde yapılan açıklamada, depremden etkilenen illerdeki toplam yıkık ve acil yıkılacak binaların % 70'inin enkazının kaldırıldığı paylaşılmıştır. 15 Nisan 2023 tarihinde yapılan açıklamada Hatay'da yıkık ve acil yıkılacak binaların % 75'inin, diğer illerde ise % 90'ının kaldırıldığı paylaşılmıştır.

Deprem bölgesinde incelenen kentlerde yaşanan yıkımın boyutları nedeniyle ortaya çıkan enkaz miktarı da büyük boyutlardadır. Yıkılan, acil yıkılacak, ağır ve orta hasarlı yapı verilerine göre; toplam enkaz ve yıkıntı miktarının 100-120 milyon metreküp olacağı öngörülmüştür.³¹

İçişleri Bakanı tarafından 13 Nisan 2023 tarihinde yapılan açıklamada bölgede 11.513.120 m³ yıkıntının kaldırıldığı belirtilmiştir.

Raporun düzenlendiği tarihlerde; toplam enkaz ve yıkıntı miktarının yaklaşık % 10'unun kaldırıldığı anlaşılmaktadır.

Enkaz kaldırma, ayırıştırma ve döküm çalışmalarına ilişkin; hasar tespit çalışmalarında olduğu gibi, ilgili kurumlar tarafından 11 ildeki toplam enkaz kaldırma verilerinin güncellenmemiş olması ve farklı kurumlarca düzenlenen raporlarda parçalı bilgilerin paylaşılması nedeniyle enkaz kaldırma çalışmalarının da öngörülenin üzerinde zaman alacağı anlaşılmaktadır.

Ayrıca yapılara ait yıkıntıların yanı sıra yanında yıkıların yapıların altında kalarak ezilen çok sayıda aracın (bisiklet, motorsiklet, otomobil, minibüs, kamyonet vb.) enkazı da önemli bir miktar oluşturmaktadır. Depremden etkilenen illerde yapı ve araç enkazlarının farklı döküm alanlarında toplandığı görülmüştür.

³¹ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, s.65.

Enkaz kaldırma alanları

Bölgede yıkılan veya ağır hasar gören yapıların yıkıntı ve enkazlarının kaldırılmasına yönelik çalışmaların; sulama, atıkların ayrıştırılması gibi gerekli önlemler alınmaksızın, inşaat atığı, döküntü ve moloz kaldırma çalışmaları olarak sürdürüldüğü görülmüştür. Tehlikeli kimyasalların yanı sıra asbest, toz gibi zararlı bileşenlerin havaya karıştığı gözlemlenmiştir; ayrıca, hasar gören veya yıkılan yapılara ait enkaz ve yıkıntıların gerekli denetim ve önlemler alınmaksızın yakın bölgelerdeki tarım alanlarına, koruma alanlarına, sanayi bölgelerine boşaltıldığı bilinmektedir.

Enkazlar boşaltılırken herhangi bir ayrıştırma işlemi yapılmadığı, zararlı malzemeler güvenli bir alana taşınmaksızın tüm enkazın acele ve kontrolsüz biçimde birlikte döküldüğü ve döküm alanına iş makineleri aracılığı ile yayıldığı gözlemlenmiştir.

Tercih edilen döküm alanlarının verimli tarım alanları olması, meyve ve zeytin ağaçlarının bulunduğu bölgelere olan yakınlığı ile yine yaşam alanlarına olan yakınlıkları da ileride bu bölgelerde doğal çevrenin ve su kaynaklarının kirlenmesine, çeşitli sağlık sorunlarının yaşanmasına neden olacaktır.

Enkaz taşıyan kamyonların hız kontrolü olmaksızın yükleme ve boşaltım yaptıkları, kent merkezlerinde güvenlik ve ulaşım sorunlarına yaşandığı görülmüştür.

Döküm alanlarında oluşan enkaz ve yıkıntılardan oluşan binlerce metrekairelik yüksek ve yaygın platformların; denetimsiz ve korunmasız olarak dış etkenlere maruz kaldığı, yağmur, kar, rüzgar vb etkenler yoluyla havaya suya ve toprağa karıştıkları tespit edilmiştir.

- **Hatay**

- **Afet Sonrası Müdahale Süreci**

6 ve 20 Şubat depremlerinden bölgede en fazla etkilenen illerin başında Antakya gelmektedir. 30 Mart 2023 itibariyle Antakya tarihî kent merkezinde ve yeni yapılaşma alanlarında yıkımın boyutu oldukça yüksek ve yaygın olarak gözlenmektedir.

Kentte 30 Mart 2023 itibariyle ağırlıklı olarak enkaz kaldırma çalışmalarının yürütüldüğü, ağır hasarlı yapılarla ilgili henüz yıkım çalışmalarının başlamadığı görülmüştür.

Hatay'da kamuoyuna yansıyan büyük yıkımlardan olan 600 Evler Sitesinde yaşanan yıkımda 58 bloktan oluşan yapıların tamamının yıkıldığı ve 1200 kişinin hayatını kaybettiği öğrenilmiştir.

Defne İlçesine bağlı Armutlu ve Gazi Mahallelerinde yaşanan yıkımın oranı nedeniyle bölgeye girilemediği; arama kurtarma ve cenazelerin çıkarılmasına yönelik çalışma yapılmaksızın enkaz kaldırma çalışmalarına başlandığı öğrenilmiştir.

Kent merkezinde afetin yol açtığı yıkım ve buna bağlı kayıplar ile birlikte ortaya çıkan travma yerel halkın büyük oranda kent merkezini terk etmesi ile sonuçlanmıştır.

Konut alanlarında ortaya çıkan ağır hasar ve yıkımlar nedeniyle kent merkezinde güvenli barınma alanları bulunamazken Defne İlçesine bağlı Akdeniz, Dursunlu ve Aşağıokçular Mahallelerinde halkın yerleşim alanlarını terk etmediği bilgisi alınmıştır.

Kentte kalan depremden etkilenen yurttaşların kuru gıda, kahvaltılık, hijyen malzemesi vb barınma ve beslenmeye dair yaşamsal ihtiyaçlarının devam ettiği görülmüştür.

- **Acil ve Geçici Barınma Yerleşim Alanları**

Hatay'da yaşanan yıkım nedeniyle pek çok yurttaş kenti terk etmiş olsa da, afet bölgesinde yaşamaya devam eden nüfusun barınma ihtiyaçlarının karşılanması için öncelikle çadır yerleşimleri oluşturulmuş, ardından geçmişte de kullanılan konteyner veya prefabrik ünitelerle geçici barınma alanları oluşturulmaya başlanmıştır.

Ancak 30 Mart 2023 itibariyle ihtiyaç duyulan sayıda geçici barınma alanlarının oluşturulamadığı, kentte yaklaşık 400.000 konut ihtiyacı olduğu bilgisi alınmıştır.

Kentte acil barınmadan geçici barınma alanlarına geçiş sürecinde aksaklıklar olduğu ve sürecin uzadığı gözlemlenmiştir. Çadır yerleşim alanlarının oluşturulması, altyapı ihtiyaçlarının sağlanması ve yaşamın sürdürülebilirliği anlamında önemli eksiklikler olduğu, koordinasyon sorunları yaşandığı görülmüştür.

Hatay'da konteyner - prefabrik yerleşimleri

Hatay'da çadır ve geçici yerleşim alanlarının düzenli ve planlı biçimde oluşturulmadığı, dağınık şekilde parklarda veya kent meydanlarında oluşturulduğu gözlemlenmiştir. Bu alanlarda altyapı, temizlik ve güvenlik hizmetlerinin yanı sıra tuvalet, banyo gibi yaşamsal ihtiyaçların yeterince karşılanamadığı görülmüştür.

Konteyner yerleşim alanlarının kurulması amacıyla Hatay Valiliği tarafından 19 Mart 2023 tarihinde 7269 Sayılı Afet Kanunu ve 2935 Sayılı OHAL Kanunu kapsamında geçici barınma merkezi kurmak üzere çok sayıda taşınmaza geçici olarak el konulmuştur.

Bölgede çalışam yürüten İstanbul Büyükşehir Belediyesi Afet Koordinasyon Merkezi yetkilileri ile yapılan görüşmede, merkezi ve yerel idarelerin İBB tarafından yürütülen çalışmalara ihtiyaç duyulmasına karşın yeterli organizasyon ve yönlendirmeleri sağlamadığı bilgisi alınmıştır.

AFAD tarafından İBB tarafından yapılacak prefabrik yerleşim alanı için Antakya İlçesine bağlı Ekinci Mahallesinde yer tahsisi yapıldığı, bu alanda 1000 prefabrik kurulumunun 3,5 ay sürede tamamlanmasının planlandığı öğrenilmiştir.

Uzun süreler kullanılması öngörülen prefabrik-konteyner yerleşimlerinin mevsim koşullarına ve iklim şartlarına, dış etkenlere karşı koruyucu olamayacağı gözlemlenmiştir.

Geniş açık alanlara kurulan konteyner yerleşimleri herhangi bir gölge imkânı da veremedikleri için Antakya özelinde yaz aylarında özellikle gündüz saatlerinde bu ünitelerin kullanılmasında büyük sorunlar yaratacağı öngörülmektedir.

- **Enkaz Kaldırma ve Ayrıştırma İşlemleri, Döküm Sahaları**

Kentte yürütülen enkaz kaldırma çalışmalarının öncelikle kapalı olan yolların açılması ve bütünüyle göçmüş yapı enkazlarının kaldırılması amacıyla yapılmaktadır.

Enkaz taşıyan kamyonlar nedeniyle kent içinde trafik yoğunluğu oluştuğu, ulaşım ve güvenlik sorunları yaşandığı görülmüştür.

Enkaz kaldırma çalışmaları sırasında yoğun miktarda toz kalktığı ve bu tozun kent içerisinde ciddi bir kirlilik yarattığı gözlenmiştir. Bu tozu engelleyecek ve bölgede çalışanlar ile yaşayanların sağlıklarını koruyacak önlemlerin alınmadığı ve çalışmaların denetlenmediği tespit edilmiştir.

Enkaz döküm sahaları olarak yol kenarları veya ana ulaşım yollarına yakın noktalarda boş düzlükler veya vadi alanlarının seçildiği görülmüştür. Enkazlar boşaltılırken herhangi bir ayrıştırma işlemi yapılmadığı, tüm enkazın birlikte döküldüğü ve döküm alanına iş makineleri aracılığı ile yayıldığı gözlenmiştir.

Tercih edilen döküm alanlarının verimli tarım alanları olması, meyve ve zeytin ağaçlarının bulunduğu bölgelere olan yakınlığı ile yine yaşam alanlarına olan yakınlıkları da ileride bu bölgelerde doğal çevrenin ve su kaynaklarının kirlenmesine, çeşitli sağlık sorunlarının yaşanmasına neden olacaktır.

Enkaz kaldırma ve döküm sahalarında gerekli önlemler alınmaksızın, çok miktarda yıkıntının kaldırılması amacıyla hızlı ve denetimsiz biçimde sürdürülen çalışmaların çevre kirliliği, sağlık, güvenlik gibi pek çok konuda soruna yol açacağı anlaşılmaktadır.

Enkaz döküm sahası olarak belirlenen Antakya İlçesi'ne bağlı Kuruyer Mahallesi'nde yer alan vadi yıkıntıları doldurulurken, bölgede yer alan zeytinliklerin korunmasına yönelik önlem alınmadığı bilgisi alınmıştır. Alana yoğun kamyon trafiği nedeniyle ulaşılamamıştır.

Defne İlçesi eski belde belediye binası TMMOB Koordinasyon Merkezi olarak kullanılmakta; Birliğe bağlı Odalar ve üyeler çalışmalarını bu alanda yürütmektedir.

Enkaz Taşıyan Kamyonlar

- **Kahramanmaraş**
Afet Sonrası Müdahale Süreci

AFAD verilerine göre 6 Şubat 2023 depremlerinin merkez üssü olan Kahramanmaraş tarihî yapılarda ve yeni yapılaşma alanlarında yıkımın boyutu oldukça yüksek ve yaygın olarak gözlenmektedir.

Depremlerin ardından ilk günlerde yaklaşık 500.000 kişinin terk ettiği şehirde yaklaşık 300.000 kişinin geri döndüğü öğrenilmiştir.

Kahramanmaraş kent merkezinin bulunduğu Onikişubat ve Dulkadiroğlu İlçelerinde Sandalzade, Azerbaycan ve Trabzon Bulvarları üzerinde yer alan yapıların büyük bir kısmının yıkıldığı veya ağır hasar aldığı; konutlarla birlikte pek çok işyerinin yıkıldığı görülmüştür. Binevler bölgesi olarak bilinen Onikişubat İlçesi Pınarbaşı Mahallesiinde yer alan yerleşim alanı kentin diğer bölgelerine göre daha az hasar görmüştür.

Mimarlık ofislerinin de yoğun olduğu bilgisi alınan bölgede, ortaya çıkan yıkım ile birlikte sadece konut ihtiyacı değil aynı zamanda işyeri ihtiyacı oluştuğu ve henüz giderilemediği görülmüştür.

31 Mart 2023 tarihi itibarıyla kent merkezinde enkazların kaldırıldığı acil yıkılacak ve ağır hasarlı yapıların yıkımına başlandığı görülmüştür. 13.700 yapının ağır hasarlı olduğu bilgisi alınmıştır.

- **Acil ve Geçici Barınma Yerleşim Alanları**

31 Mart 2023 tarihi itibarıyla kentte çadır yerleşkelerinin bulunduğu, ancak geçici barınma alanları olarak kullanılmak üzere 22 noktada planlanan prefabrik yerleşkelerin kurulumlarına yeni başlandığı görülmüştür.

Binevler bölgesinde mimar, mühendis, avukat vb meslek gruplarının mesleki faaliyetlerini ve çalışmalarını yürütmeleri için AFAD tarafından prefabrik alan tahsis edilerek 2 adet konteyner sağlandığı bilgisi alınmıştır.

AFAD Ofis Alanı

Kahramanmaraş Fuar Merkezi – KAFUM’da AFAD tarafından kurulan çadır yerleşkesinde incelemelerde bulunulmuştur. Alanda gönüllü çalışan görevlilerden alınan bilgiye göre yaklaşık 3.000 kişinin yaşadığı çadırlarda su, gıda vb temel yaşamsal ihtiyaçların karşılanmasında hala sorunlar yaşanmaktadır.

Çadır yerleşim alanında; çadır dağılımlarının düzensiz ve mesafelerin çok yakın olması, alan ulaşan yardımlardaki eksiklikler ve temel ihtiyaçların giderilememesi, temizlik, kişisel hijyen ve ısınma olanaklarının kısıtlı olması ve koordinasyon eksiklikleri nedeniyle yangın, bulaşıcı hastalık gibi risklerin arttığı; yaşamsal ihtiyaçların giderilmesinde güçlük çekildiği görülmüştür.

Bununla birlikte ileri yaş ve kırılğan grupların, engellilerin ve özellikle çocukların yaşam koşullarının zorlaştığı; eğitim, sağlık, hijyen, sosyal ve kültürel ihtiyaçların sağlanabilmesi için gerekli koşulların ve altyapının tam olarak sağlanamadığı görülmüştür.

Afetler sonrası rehabilitasyon ve iyileşme süreçlerini geciktiren, travmayı arttıran önemli bir etken de sık sık yer değiştirme durumunun ortaya çıkmasıdır. KAFUM çadır yerleşim alanında da gerek afetten etkilenen topluluklarda gerekse gönüllü ve diğer çalışanlarda çadır alanlarının yer değiştirmesi, başka yere taşınması gibi endişeler olduğu gözlenmiştir.

Kahramanmaraş Fuar Merkezi alanında çadır yerleşimleri

- **Enkaz Kaldırma ve Ayrıştırma İşlemleri, Döküm Sahaları**

Kahramanmaraş'ta 31 Mart 2023 itibariyle tamamen yıkılmış yapıların enkazları temizlenmekte; acil yıkılacak, ağır ve orta hasarlı yapıların yıkımları ve enkaz kaldırma süreçleri henüz başlamamıştır.

Onikişubat İlçesine bağlı Karacasu Mahallesi ve Dulkadiroğlu İlçesine bağlı Kapıçam Mahallesinde döküm sahaları belirlenmiştir.

Kahramanmaraş'ta enkaz döküm sahası

Enkaz kaldırma ve döküm sahalarında gerekli önlemler alınmaksızın, çok miktarda yıkıntının kaldırılması amacıyla hızlı ve denetimsiz biçimde sürdürülen çalışmaların çevre kirliliği, sağlık, güvenlik gibi pek çok konuda soruna yol açacağı anlaşılmaktadır

Çalışmalarda çevresel etkilere dikkat edilmemekte, gerekli sağlık önlemleri alınmamakta ve hem çalışanlar hem de bölgede yaşayanlar için sağlığı tehdit edici durumlar ortaya çıkmaktadır.

Döküm sahalarının tarım alanlarında yer aldığı, yıkıntıların ayrıştırma ve zararlı malzemelerin güvenli alanlara taşınması gibi süreçlerin yürütmediği gözlenmiştir. Enkaz kaldırma ve döküm süreçlerinde koordinasyon eksikliği nedeniyle çevresel etkilerin azaltılmasına ve geri dönüşüme yönelik planlama yapılmadığı anlaşılmaktadır.

Kentte enkaz döküm alanlarının Kahramanmaraş Şehir Hastanesi'ne ve yerleşim alanlarına yakınlığı; bölgede yıkıntılardan yeraltı sularına, toprağa ve havaya karışan asbest, silis ve kurşun gibi zehirli kimyasalların gelecekte kanser, solunum yolu ve cilt hastalıklarının oluşma riskini artırmaktadır.

- **Adıyaman**

- **Afet Sonrası Müdahale Süreci**

Depremden en çok etkilenen iller arasında yer alan Adıyaman'da diğer yerleşim alanlarında olduğu gibi nüfusun büyük bir bölümü kenti terk etmiştir.

Adıyaman kent merkezinde Alitaşı Mahallesi ve Bozbey Caddesi üzerindeki yapıların tamamında yıkım ve yoğun hasar oluşmuştur. Alitaşı Mahallesi, yaşanan büyük yıkım nedeniyle bölgeye girilemediği; arama kurtarma ve cenazelerin çıkarılmasına yönelik çalışma yapılmadığı gibi 1 Nisan 2023 itibariyle enkaz kaldırma çalışmalarının da başlamadığı bilgisi alınmıştır.

Kentin yeni gelişen Altınşehir Mahallesi çoğunlukla birkaç yıllık olan yapıların neredeyse tamamının ağır hasarlı, acili yıkılacak ve yıkık olduğu görülmüştür.

Adıyaman'da 20 valinin koordinatör olarak görevlendirilmesine karşın afet sonrası müdahale, yardım ve barınma süreçlerinde koordinasyon sağlanamadığı görülmüştür.

Tarihî kent merkezinde az hasarlı ve hasarsız olan işyerlerinin açıldığı, kentte kalan yurttaşların çalışmaya başladıkları gözlenmiş ancak yerleşim alanlarında yaşamın durduğu görülmüştür.

Adıyaman Kent Merkezinde Bakırcılar

Kentte kalan yurttaşların ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik AFAD ve kamu kurumlarının düzenli bir organizasyon sağlayamadığı; temel yaşamsal gereksinimlerinin toplumun bölgeye ulaştırdığı yardımlarla sağlandığı öğrenilmiştir.

- **Acil ve Geçici Barınma Yerleşim Alanları**

Adıyaman'da yaşanan yıkım nedeniyle pek çok yurttaş kenti terk etmiş olsa da, afet bölgesinde yaşamaya devam eden nüfusun barınma ihtiyaçlarının sürdüğü görülmüştür.

Ancak 1 Nisan 2023 itibariyle ihtiyaç duyulan sayıda geçici barınma alanlarının oluşturulamadığı, ağırlıklı olarak çadır yerleşimlerinin kullanıldığı, kentte acil barınmadan geçici barınma alanlarına geçiş sürecinde aksaklıklar olduğu ve sürecin uzadığı gözlemlenmiştir.

Adıyaman'da hasar görmemiş olan taziye evleri ve öğrenci yurtları çadır sağlanamayan depremzedelerin barınma ihtiyaçlarının karşılanması için kullanılmaktadır.

Çadır yerleşim alanlarının oluşturulması, altyapı ihtiyaçlarının sağlanması ve yaşamın sürdürülebilirliği anlamında önemli eksiklikler olduğu, koordinasyon sorunları yaşandığı görülmüştür.

Geçici yerleşim alanlarının kurulmaya başlandığı ve yapımına devam edildiği ancak konteyner-prefabrik yerleşimlere geçişin henüz başlamadığı gözlemlenmiştir. Bu alanlarda altyapı, temizlik ve güvenlik hizmetlerinin yanı sıra tuvalet, banyo gibi yaşamsal ihtiyaçların yeterince karşılanmadığı görülmüştür. Geçici barınma yerleşim alanları ve konteyner birimleri Adıyaman'da yerinde incelenmiştir. Birimler 24 metrekare büyüklüğünde; bir oda bir yaşam alanı, mutfak ve banyo-wc alanlarından oluşmaktadır. Yatak, koltuk vb mobilyalarla birlikte teslim edilen konteynerlerin ülke ortalamasının üstünde olan hanehalkı büyüklüğüne gerekli olan yaşam alanlarının oluşturulmasında yetersiz kalacağı, uzun süre ikamet edilecek birimlerin birçok mekânsal ihtiyaca cevap veremeyeceği anlaşılmaktadır.

Altınşehir SANKO konteynerkent yerleşim alanı ve birimler - 2100 konteyner kurulumu

Benzer biçimde konteyner birimlerin çevresinde kullanıcılar için farklı mevsim ve iklim koşullarına göre farklı amaçlarla kullanılabilen alan bırakılmadığı, mekânsal alternatiflerin oluşturularak esnek kullanım kapasitelerinin gözlemlenmediği görülmüştür.

Konteyner birimleri kullanacak olan depremzedelerin kullanım süresi boyunca çeşitlenerek artacak ve değişecek olan ihtiyaçları; değişen mevsimsel koşullar ve dış etkenlerin birimlerin tasarım ve uygulama ölçütleri arasında değerlendirilmediği gözlemlenmiştir.

Uzun yıllar kullanılacak olan birimlerin kullanıcı sayılarına göre yatay ve dikey büyütülebilme olanakları araştırılmamış; yerleşim planları sosyokültürel etkenler, mahremiyet gibi psikososyal etkenler dikkate alınmaksızın oluşturulmuştur.

- **Enkaz Kaldırma ve Ayrıştırma İşlemleri, Döküm Sahaları**

Adıyaman'da 1 Nisan 2023 itibarıyla yıkılmış yapıların enkazları kaldırılmaktadır; acil yıkılacak, ağır ve orta hasarlı yapıların yıkımları ve enkaz kaldırma süreçleri henüz başlamamıştır.

Enkaz kaldırma çalışmaları sırasında yoğun miktarda toz kalktığı ve bu tozun kent içerisinde ciddi bir kirlilik yarattığı gözlemlenmiştir. Bu tozu engelleyecek ve bölgede çalışanlar ile yaşayanların sağlıklarını koruyacak önlemlerin alınmadığı ve çalışmaların denetlenmediği tespit edilmiştir.

Enkaz döküm sahaları olarak yol kenarları veya ana ulaşım yollarına yakın noktalarda boş düzlükler veya vadi alanlarının seçildiği görülmüştür. Enkazlar boşaltılırken herhangi bir ayrıştırma işlemi yapılmadığı, tüm enkazın birlikte döküldüğü ve döküm alanına iş makinaları aracılığı ile yayıldığı gözlenmiştir.

Adıyaman Enkaz Döküm Sahaları

Tercih edilen döküm alanlarının verimli tarım alanları olması, meyve ve zeytin ağaçlarının bulunduğu bölgelere olan yakınlığı ile yine yaşam alanlarına olan yakınlıkları da ileride bu bölgelerde doğal çevrenin ve su kaynaklarının kirlenmesine, çeşitli sağlık sorunlarının yaşanmasına neden olacaktır.

Enkaz kaldırma ve döküm sahalarında gerekli önlemler alınmaksızın, çok miktarda yıkıntının kaldırılması amacıyla hızlı ve denetimsiz biçimde sürdürülen çalışmaların çevre kirliliği, sağlık, güvenlik gibi pek çok konuda soruna yol açacağı anlaşılmaktadır. Kentte Börkenek ve Örenli Köyleri ile Organize Sanayi Bölgesinde 3 alan döküm sahaları olarak belirlenmiştir. Börkenek döküm sahası tarım alanları üzerinde, Örenli döküm sahası Adıyaman Bölge Çöp Döküm Alanı üzerinde ve Organize Sanayi Bölgesi döküm sahası ise dere yatağının bulunduğu vadi üzerindedir.

- **Malatya**
Afet Sonrası Müdahale Süreci

Depremden en çok etkilenen iller arasında yer alan Malatya'da diğer yerleşim alanlarında olduğu gibi nüfusun büyük bir bölümü kenti terk etmiştir.

Toplam nüfusu yaklaşık 850.000 olan kentte deprem sonrasında 150.000 kişinin kaldığı ve kentte kalanların barınma sorununu çözmek için kırsal alanlarda bulunan evlerinde biraraya geldiği öğrenilmiştir.

Kente ulaşan yardım malzemelerinin, nüfusun büyük çoğunluğu Malatya'yı terk ettiği için 2 Nisan 2023 itibariyle yeterli olduğu bilgisi alınmıştır. Deprem sonrasında kentte güvenlik sorunları yaşandığı yağma ve hırsızlık olaylarının görüldüğü bilinmektedir.

Malatya'da depremler nedeniyle yaşanan yıkımın boyutuna karşılık hayatını kaybedenlerin sayısının nispeten daha az olmasının nedeninin yıkımın büyük bir kısmının ikinci depremde yaşanmış olması olduğu aktarılmıştır. Kentte 5.000 yapı tamamen yıkılırken yaklaşık 2.000 kişinin hayatını kaybetmiştir.

Kent merkezinin büyük bir kısmının yıkıldığı, yaklaşık % 20'sinin ayakta kaldığı ancak bu yapıların da ağır hasarlı olduğu aktarılmıştır.

Malatya'da Yeşilyurt İlçesine bağlı Yakınca, Bostanbaşı ve Karakavak Mahalleleri ile Çilesiz Mahallesi Fahri Kayahan Bulvarı etrafında yer alan tüm yapılar deprem nedeniyle yıkılmış veya ağır hasarlıdır.

Bu mahallelerde yapıların yakın dönemde yapıldığı, çoğunluğunun 3-5 yıllık olup bir kısmının kısa süre önce kullanılmaya başlandığı bilinmektedir.

Doğanşehir İlçesi kırsal alanda yıkımın en büyük olduğu yerleşim alanıdır. Bölgede çöken ahır, ambar vb hayvancılık yapılarının çökmesi sonucu geçim kaynağı olan kayvanlarını kaybedenlerin sayısının yüksek olduğu aktarılmıştır.

- **Acil ve Geçici Barınma Yerleşim Alanları**

Malatya Büyükşehir Belediye Binası ile Malatya Park Alışveriş Merkezi arasında kalan otopark alanlarında 300'den fazla çadırdan oluşan çadır yerleşimi ile geçici prefabrik işyerlerinin kurulduğu görülmüştür.

Afet toplanma alanı olan noktanın daha önce cami yapılmak üzere yapılaşmaya açılmasının gündeme geldiği bilinmektedir.

Çadır yerleşiminde kalan yaklaşık 2.000 kişilik nüfusun Türk, Suriyeli ve Roman oldukları bilgisi alınmıştır. 300 çadırdan yaklaşık 40 çadırdaki Türk ailelerin kaldığı; alanda giyim, gıda gibi temel ihtiyaçların sağlanmasında sorunlar yaşandığı aktarılmıştır. Alanda daha çok gönüllülerin görev yaptığı görülmüştür.

Çadır yerleşimlerinde Suriyeli göçmenlerin olması nedeniyle yerel halkın çadırlarından çıkmadığı, ortak alanları kullanmadıkları öğrenilmiştir.

Depremden etkilenen diğer illerde de gözlemlendiği üzere; çadır alanlarında ve geçici prefabrik veya konteyner yerleşkelerinde gelecekte farklı kültürel değerlere sahip depremzedelerin bir arada yakın mesafede yaşamaları nedeniyle, temel ihtiyaçlar dışında farklı ihtiyaçların ortaya çıkacağı anlaşılmaktadır.

Kentte Yeşilyurt İlçesi Bostanbaşı Mahallesinde, depremde yıkılan Seyr-i İstanbul isimli iki bloklu sitenin yakınlarında geçici barınma alanı belirlenmiştir. Yapım aşamasında olan konteyner yerleşkesinde 805 konteyner ünitenin kurulacağı öğrenilmiştir.

Malatya Battalgazi İlçesi Kanalboyu Caddesinde işyerleri ve esnaf için prefabrik yapılar kurulmaktadır.

Seyr-i İstanbul İkiz Bloklar ve Konteynırlar

- **Enkaz Kaldırma ve Ayrıştırma İşlemleri, Döküm Sahaları**

2 Nisan 2023 itibariyle; Malatya kent merkezinde enkaz kaldırma ve acil yıkılacak yapıların yıkımı çalışmalarının yürütüldüğü görülmüştür. Ağır ve orta hasarlı yapılarla ilgili henüz çalışma başlamamıştır.

Yıkılmış olan yapıların enkaz kaldırma çalışmalarının son 10 günde hızlandırıldığı, enkazın yaklaşık % 60'ının kaldırıldığı bilgisi alınmıştır.

Malatya'da enkaz döküm alanlarının enkaz kaldırma çalışmaları sırasında kalkan tozu engelleyecek ve bölgede çalışanlar ile yaşayanların sağlıklarını koruyacak önlemlerin alınmadığı ve çalışmaların denetlenmediği tespit edilmiştir.

Enkaz döküm sahaları olarak yol kenarları veya ana ulaşım yollarına yakın noktalarda boş düzlükler veya vadi alanlarının seçildiği görülmüştür. Enkazlar boşaltılırken herhangi bir ayrıştırma işlemi yapılmadığı, tüm enkazın birlikte döküldüğü ve döküm alanına iş makineleri aracılığı ile yayıldığı gözlenmiştir.

Malatya'da Enkaz Döküm Sahaları

Enkaz kaldırma ve döküm sahalarında gerekli önlemler alınmaksızın, çok miktarda yıkıntının kaldırılması amacıyla hızlı ve denetimsiz biçimde sürdürülen çalışmaların çevre kirliliği, sağlık, güvenlik gibi pek çok konuda soruna yol açacağı anlaşılmaktadır.

Kentte 3 noktada enkaz döküm alanı belirlenmiştir. Döküm sahalarından birinin yer aldığı Mamurek Köyünde alanın yerleşim alanlarına yakınlığı nedeniyle çevre ve sağlık sorunlarına neden olacağı görülmektedir.

KENTLEŞME, MİMARLIK VE ÇEVRE **Türkiye’de Kentleşme ve Mimarlık**

- **Yapı Üretim ve Denetim Süreci**

Ülkemizin sermaye ve finans odaklı yapılanması amacıyla öngörülen değişikliklerin yapılabilmesi için 2002 yılından bugüne yasal düzenlemeler gerçekleştirilerek yeni imar düzeni oluşturulmuştur.

Bu değişiklikler yoluyla kentler sanayi ve üretim yapılan alanlardan finans ve hizmet odaklı alanlara dönüşürken; kentsel mekânların inşasında kamusal yararı gözetilen hukuksal denetimler devre dışı bırakılarak, yatırım amaçlı rant odaklarına dönüştürülmüştür. Kentsel alanlar metalaştırılarak sermayeye dönüştürülmüştür.

1999 Marmara Depremlerinin ardından yaşanan kayıpların en büyük nedenlerinden birisi olarak gösterilen “yapı denetim sistemi” yeniden düzenlenmiş ve 2001 yılında belirlenen 19 pilot ilde uygulanmaya başlanmıştır. Kamusal ve hukuki denetimi kar amacı güden özel sektöre devreden; kamu yapıları ve pek çok yapı sınıfının kapsam dışı olduğu yapı denetimi uygulaması aksaklıkları, sistemin yeniden düzenlenmesi hakkında tartışmalar sürerken 2011 yılından itibaren Yapı Denetimi Hakkında Kanun tüm illerde uygulanmasına karar verilmiştir.

Yapı müteahhitlerinin, kendilerini denetlemekle yükümlü olan yapı denetim şirketlerini seçmelerinin ve hatta yapı denetim şirketi kurarak denetim faaliyeti yürütmelerinin önü açılmıştır.

Mimar ve mimarlık mesleği yapı üretim ve denetim sürecinden dışlanmış; meslek mensuplarının mesleki hak ve yetkileri kısıtlanırken sorumluluk alanları denetleme görevlerin yerine getirilemeyecek biçimde genişletilmiştir.

2019 yılında Yapı Denetimi Hakkında Kanunda getirilen değişikliklerle yapı denetim kuruluşlarının hangi yapılarda görev alacağı belirlenmesinin Bakanlıkça yapılacağı düzenlenmiştir. Ancak 2019 yılına kadar ruhsatlandırılan yapılarda; yapı denetimi sisteminde müteahhitlerin, kendilerini denetlemekle yükümlü olan yapı denetim şirketlerini seçmelerinin ve hatta yapı denetim şirketi kurarak denetim faaliyeti yürütmelerine izin verilmiştir.

2011 yılında çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnameler ile kentleşme ve planlama alanını bütünleşik bir stratejiden yoksun bırakarak, sektörel temelli çok başlı bir yapıya büründürerek dağınık hale getirilmiştir. Kentsel ve doğal çevreden rant elde edilmesinin önünde engel olarak görülen TMMOB ve bağlı Odalar ile yerel yönetimlerin asli görevlerine ilişkin yetkileri kısıtlanarak merkezi yönetime verilmiştir.

Planlama ile ilgili kurumların yıllarca süren çalışmalarına bağlı olarak oluşan birikim ve deneyim yok edilmiş, İller Bankası, Bayındırlık ve İskân Bakanlığı gibi kurumlar işlevsizleştirilmiş, diğer bakanlık ve kurumlar plan yapma ve onama yetkileriyle donatılmıştır.

Plan yapma ve uygulama süreçlerinin birlikteliği ve buna uygun olarak kademelendirilmesi ilkesine aykırı olarak çeşitli yasal düzenlemelerle planlama yetkileri birbiriyle bağı olmayan farklı kurumlara verilmiştir.

Çevre düzeni planları ölçeğinde Çevre ve Orman Bakanlığı; turizm alan ve merkezlerinde Kültür ve Turizm Bakanlığı; organize sanayi bölgelerinde Sanayi ve Ticaret Bakanlığı; kıyılarda Bayındırlık ve İskân Bakanlığı; toplu konut alanlarında ve fiilen her yerde Toplu Konut İdaresi (TOKİ) Başkanlığı; özel çevre koruma bölgelerinde Özel Çevre Koruma Kurulu; nazım imar planlarında Büyükşehir Belediyeleri; il çevre düzeni planlarında İl Özel İdareleri; nazım ve uygulama imar planlarında Belediyeler vb kurum ve kuruluşlar plan yapma yetkilerini kullanırken 2011 yılında çıkarılan kanun hükmünde kararnameler

yoluyla Çevre ve Şehircilik Bakanlığına etüt, harita, çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarını, parselasyon planlarını ve değişikliklerini yapmak ve onaylamak yetkisi verilmiştir.

- **6306 Sayılı Kanun ve Kentsel Dönüşüm Uygulamaları**

1999 Marmara ve 2011 Van Depreminin ardından ise mevcut yapılaşmanın güvenli hale getirilmesi; tehlike arz eden yapıların tespit edilerek yenilenmesi gerekçeleri ile 2012 yılında “Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun” yürürlüğe konulmuştur. 2016 yılında; uygulamaların ülke genelinde kamu denetimi olmaksızın uygulanabilmesi için; kamu düzeni ve güvenliği, yapı ve altyapı hasarları, kaçak yapılar da dönüşüm gerekçelerine dahil edilerek 6306 Sayılı Kanunun her alanda uygulamasının önü açılmıştır.

“Kentsel dönüşüm” yoluyla gerçekleştirilen yapılaşma uygulamalarıyla kentleşme alanları sermayenin yeni yatırım alanları olarak önem kazanmıştır. Kent merkezlerindeki kaçak yapılar, gecekondu bölgeleri, eski sanayi alanları, tarım alanları, meralar, koruma alanları ve tüm çevre rant alanlarına dönüşmüştür.

Kentlerimiz afetlere karşı hazırlanmadığı gibi Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve Toplu Konut İdaresi (TOKİ) eliyle; tüm kentsel ve kırsal alanlar imara açılarak doğal, kültürel ve tarihî değerler sermaye ve yatırım araçlarına dönüştürülmüş, olası bir afette kullanılması planlanan toplanma alanları yatırımcı ve sermaye sahiplerine tahsis edilerek, bu alanlarda iş merkezi, alışveriş merkezi, toplu konut ve stat yapılmasında bir sakınca görülmemiştir.

Bütüncül kentleşme anlayışı yerine, noktaya odaklanan ve bu nedenle eşitsiz sosyo-mekânsal yapıların ortaya çıkmasına neden olan parçacıl bir kentsel gelişme anlayışının izlenmesi merkezi ve yerel yönetimlerce yeni bir politika olarak kabul edilmiştir.

Mimarlık hizmetleri tasarım, uygulama, yönetim ve denetim boyutuyla bu dönüşümün gerçekleştirilmesi için yürütülen yatırımların en önemli bileşeni haline gelmiştir.

Ülkemizdeki mevcut yapı stokunun % 60'ının mimarlık ve mühendislik hizmeti almamış olmasına 10 milyonun üzerinde yapının sağlıksız ve afetlere karşı dayanıksız olmasına; afet risklerinin azaltılması gerekçesi ile yayımlanan 6306 Sayılı Kanunun yürürlüğe girmesinin üzerinden 11 yıl geçmiş olmasına karşın Bakanlık verilerine göre ülke genelinde yalnızca 256.694 adet yapıya riskli yapı tespiti yapılmış bunlardan 238.316'sı yıkılmış 123 tanesine güçlendirme uygulanmıştır.³²

5 Nisan 2023 itibarıyla riskli olduğu tespit edilen yapılarda bulunan 781.333 konut, 123.360 iş yeri olmak üzere toplam 904.693 bağımsız birimden 711.545 konut, 103.659 iş yeri olmak üzere toplam 815.204 bağımsız birim yıkılmıştır. Yıkılan 815 bin bağımsız birimin yerine toplam 1.908.344 bağımsız birim inşa edilmiştir. Bunların 1.767.111 konut, 141.233 iş yeridir.³³

Bakanlık verileri değerlendirildiğinde; 6306 Sayılı Kanunun amacı doğrultusunda çalışma yürütülmediği; yasal düzenlemeler mevcut olmasına karşın 11 yıldır riskli yapı tespitinin riskli olduğu thamin edilen yapı stokunun % 2'sine bile ulaşamadığı anlaşılmaktadır.

Ayrıca yıkılan riskli bağımsız bölümlere ilişkin verilere göre; yıkılan riskli konut ve işyerlerinin yerine iki katından fazla bağımsız bölüm inşa edilerek yapılaşmanın ve yoğunluğun artırıldığı açıkça görülmektedir. Bu bağlamda; 6306 Sayılı Kanunla getirilen düzenlemelerin asıl amacının afetlere karşı riskli yapıların

³² Kahramanmaraş Merkezli Depremlerin Sonuçlarının Tüm Yönleriyle Araştırılması, Depreme Dirençli Yapı Stokunun Oluşturulması Ve Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Etkinliğinin Artırılması İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, s.650.

³³ Kahramanmaraş Merkezli Depremlerin Sonuçlarının Tüm Yönleriyle Araştırılması, Depreme Dirençli Yapı Stokunun Oluşturulması Ve Kentsel Dönüşüm Uygulamalarının Etkinliğinin Artırılması İçin Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu, s.924.

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

dönüştürülmesi yerine inşaat ve konut sektörüne yönelik, sermaye odaklı yapılaşma olduğu anlaşılmaktadır.

6306 Sayılı Kanun Kapsamında Yıkılan ve Yerine Yenisi Yapılan Bağımsız Birim Bilgileri İl	Yıkılan Konut Bağ. Birim Sayısı	Yıkılan İşyeri Bağ. Birim Sayısı	Toplam Yıkılan Bağ. Birim Sayısı	Yeni Yapılan Konut Bağ. Birim Sayısı	Yeni Yapılan İşyeri Bağ. Birim Sayısı	Yeni Yapılan Toplam Bağ. Birim Sayısı
Adana	7.627	928	8.555	25.669	548	26.217
Adıyaman	2.118	473	2.591	7.991	1.339	9.330
Afyonkarahisar	1.460	560	2.020	4.510	710	5.220
Ağrı	2.125	402	2.527	3.930	1.606	5.536
Aksaray	1.367	121	1.488	8.739	522	9.261
Amasya	2.856	1.338	4.194	8.599	683	9.282
Ankara	37.653	2.260	39.913	122.203	7.118	129.321
Antalya	21.833	2.219	24.052	65.260	5.090	70.350
Ardahan	100	35	135	781	44	825
Artvin	361	93	454	2.498	60	2.558
Aydın	7.818	1.218	9.036	34.122	2.460	36.582
Balıkesir	5.898	1.243	7.141	16.904	1.183	18.087
Bartın	672	185	857	3.478	155	3.633
Batman	3.531	466	3.997	8.083	874	8.957
Bayburt	118	52	170	413	54	467
Bilecik	855	298	1.153	4.390	172	4.562
Bingöl	6.014	576	6.590	18.257	3.081	21.338
Bitlis	1.530	948	2.478	7.592	1.297	8.889
Bolu	1.430	254	1.684	5.210	167	5.377
Burdur	1.517	280	1.797	6.168	1.091	7.259
Bursa	12.859	1.491	14.350	31.261	3.436	34.697
Çanakkale	2.646	664	3.310	7.732	306	8.038
Çankırı	989	62	1.051	4.452	161	4.613
Çorum	4.183	268	4.451	11.678	427	12.105
Denizli	4.705	1.280	5.985	19.593	330	19.923
Diyarbakır	2.365	674	3.039	2.725	369	3.094
Düzce	943	291	1.234	5.920	339	6.259
Edirne	389	45	434	1.755	21	1.776
Elazığ	17.966	1.757	19.723	21.975	2.482	24.457
Erzincan	1.207	297	1.504	3.962	429	4.391
Erzurum	782	98	880	2.328	228	2.556
Eskişehir	9.690	1.039	10.729	30.304	725	31.029
Gaziantep	471	428	899	1.836	205	2.041
Giresun	1.172	301	1.473	4.250	458	4.708
Gümüşhane	541	67	608	2.467	208	2.675
Hakkari	129	143	272	285	63	348
Hatay	6.914	1.910	8.824	22.749	2.177	24.926
İğdir	438	267	705	3.497	1.087	4.584
İsparta	2.603	249	2.852	9.229	447	9.676
İstanbul	381.310	53.969	435.279	702.589	64.256	766.845
İzmir	50.582	7.870	58.452	145.313	8.376	153.689
Kahramanmaraş	4.367	730	5.097	16.942	623	17.565

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

Karabük	963	132	1.095	3.915	136	4.051
Karaman	53	6	59	248	23	271
Kars	659	253	912	6.655	417	7.072
Kastamonu	2.321	330	2.651	8.670	276	8.946
Kayseri	4.336	222	4.558	9.920	980	10.900
Kırıkkale	2.522	249	2.771	10.206	644	10.850
Kırklareli	958	238	1.196	3.845	270	4.115
Kırşehir	1.551	73	1.624	4.830	378	5.208
Kilis	11	2	13	0	0	0
Kocaeli	11.478	1.467	12.945	36.680	1.052	37.732
Konya	11.041	835	11.876	41.761	3.454	45.215
Kütahya	1.736	206	1.942	4.374	166	4.540
Malatya	4.307	370	4.677	17.734	2.246	19.980
Manisa	10.413	1.278	11.691	39.011	1.539	40.550
Mardin	2.130	1.134	3.264	9.070	1.934	11.004
Mersin	2.579	605	3.184	8.462	558	9.020
Muğla	3.266	785	4.051	9.370	1.202	10.572
Muş	2.003	152	2.155	5.727	144	5.871
Nevşehir	67	8	75	66	5	71
Niğde	621	72	693	726	112	838
Ordu	1.382	372	1.754	6.731	175	6.906
Osmaniye	702	239	941	8.173	75	8.248
Rize	1.167	283	1.450	4.599	254	4.853
Sakarya	1.092	430	1.522	4.123	566	4.689
Samsun	4.053	976	5.029	15.822	1.412	17.234
Siirt	1.531	165	1.696	7.792	1.246	9.038
Sinop	603	139	742	1.452	201	1.653
Sivas	596	129	725	2.077	164	2.241
Şanlıurfa	4.161	1.194	5.355	11.584	1.388	12.972
Şırnak	1.609	256	1.865	4.276	578	4.854
Tekirdağ	2.744	436	3.180	8.962	611	9.573
Tokat	3.043	353	3.396	12.285	233	12.518
Trabzon	1.158	213	1.371	6.862	322	7.184
Tunceli	673	48	721	1.620	199	1.819
Uşak	1.782	184	1.966	7.812	409	8.221
Van	2.860	694	3.554	11.457	1.053	12.510
Yalova	2.175	307	2.482	6.684	657	7.341
Yozgat	1.492	347	1.839	5.988	456	6.444
Zonguldak	1.791	680	2.471	9.903	291	10.194
TOPLAM	711.545	103.659	815.204	1.767.111	141.233	1.908.344

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

Depremden en çok etkilenen Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya illerinde de durumun değişmediği, 11 yılda riskli tespiti yapılarak yıkılan yalnızca 21.189 bağımsız birim olmasına karşın 71.801 bağımsız birim inşa edildiği görülmektedir.

6306 Sayılı Kanun Kapsamında Yıkılan ve Yerine Yenisi Yapılan Bağımsız Birim Bilgileri İl	Yıkılan Konut Bağ. Birim Sayısı	Yıkılan İşyeri Bağ. Birim Sayısı	Toplam Yıkılan Bağ. Birim Sayısı	Yeni Yapılan Konut Bağ. Birim Sayısı	Yeni Yapılan İşyeri Bağ. Birim Sayısı	Yeni Yapılan Toplam Bağ. Birim Sayısı
Adıyaman	2.118	473	2.591	7.991	1.339	9.330
Hatay	6.914	1.910	8.824	22.749	2.177	24.926
Kahramanmaraş	4.367	730	5.097	16.942	623	17.565
Malatya	4.307	370	4.677	17.734	2.246	19.980
TOPLAM	17.706	3483	21.189	65.416	6.385	71.801

6306 sayılı Kanun kapsamında depremin yaşandığı illerde toplam 37 riskli alan (1.237 ha) ilan edilmiştir. Bu riskli alanlarda yer alan 83.634 riskli yapının 17.686'sının yıkımı gerçekleştirilmiştir. Parsel bazlı riskli yapı tespiti kapsamında ise toplam 64.033 yapı, riskli tespit edilmiş ve yıkılmıştır.³⁴

Tablo 13: Deprem Bölgesindeki Riskli Alan ve Yapı Dağılımı

İl	Riskli Yapı Sayısı	Riskli Alan		
		Alan Adet	Bağımsız Birim Adet	Yıkılan Birim Adet
Adana	9.882	8	15.342	455
Adıyaman	2.683	3	1.642	97
Diyarbakır	3.385	3	23.518	3.784
Elazığ	19.967	7	8.160	6.349
Gaziantep	999	4	22.844	5.105
Hatay	9.612	2	6.215	250
Kahramanmaraş	5.584	3	3.995	1.149
Kilis	37	0	0	0
Malatya	4.999	5	1.071	484
Osmaniye	1.009	0	0	0
Şanlıurfa	5.876	2	847	13
Bölge Toplamı	64.033	37	83.634	17.686

Kaynak: ÇŞİDB

³⁴ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, s.28.

• İmar Affı Uygulamaları

Ülkemizde 1984'ten bu yana yıllar boyunca gecekondulaşmadan kaçak yapılaşmanın engellenmesine farklı gerekçelerle imar mevzuatına aykırı olmuş yapıları çevrenin yasal koruma altına alınması için 13 kez imar affı çıkarılmıştır.

1	2981	İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanunu'nun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun	1984
2	3290	24.2.1984 tarih ve 2981 sayılı Kanun'un Bazı Maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bazı Maddeler Eklenmesi Hakkında Kanun	1986
3	3366	3290 Sayılı Kanun ile Değişik 2981 Sayılı Kanun'un Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun.	1987
4	3414	775 Sayılı Gecekondu Kanunu'nun Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesi Hakkında 3.5.1985 tarih ve 247 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Bu Kanun Hükmünde Kararnamenin İki Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair 16.8.1985 tarih ve 250 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun	1988
5	4706	Hazineye ait Taşınmaz Malların Değerlendirilmesi Hakkında Kanun	2001
6	4833	2003 Malî Yılı Bütçe Kanunu (Md.51-ö)	2003
7	5027	2004 Malî Yılı Bütçe Kanunu (23.3.2004 tarih ve 25411 sayılı Resmî Gazetede düzeltmesi vardır)	2003
8	5377	Türk Ceza Kanunu'nda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun (Md.184)	2005
9	5398	Özelleştirme Uygulamalarının Düzenlenmesine ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunda ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun	2005
10	5784	Elektrik Piyasası Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun	2008
11	6306	Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun	2012
12	6639	Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (Md.38)	2015
13	7143	Vergi ve Diğer Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun (Geçici Md.16)	2018

1984 yılından bugüne imar affı düzenlemeleri³⁵

Bu düzenlemelerin 8'i 2002 yılından bugüne çıkarılmıştır. 2018'de iktidar tarafından "İmar Barışı" adı altında 7143 Sayılı Torba Yasa ile bugüne kadar çıkarılan en geniş kapsamlı imar affı yürürlüğe sokulmuştur.

Kıyı alanları, tarım arazileri, orman alanları, içme suyu havzaları ve tarihî, doğal, arkeolojik sit alanları üzerine inşa edilen bina ve tesisler dâhil olmak üzere, yargı tarafından planları ve ruhsatları iptal edilen, ayrıcalıklı imar hakları verilerek her biri bir "kent ve çevre suçu" niteliğinde yükselen bütün kaçak yapılar yasallaştırılmıştır.

Afete maruz kalabilecek bölgelerde veya dere yataklarında olup olmadıklarına; kıyı alanları, tarım arazileri, orman alanları, içme suyu havzaları ve tarihî, doğal, arkeolojik sit alanları üzerine inşa edilip edilmediklerine bakılmaksızın yurttaşlara riskli yapıları kullanma izni verilmiştir.

Yapı güvenliği olmayan, planlama, mimarlık ve mühendislik süreçlerinden geçmemiş, teknik olarak sağlık ve güvenlik koşulları belirsiz yapılarda yurttaşların can ve mal güvenliği tehlikeye atılmış ve kaçak yapılaşma teşvik edilmiştir.

³⁵ Tercan, Binali, "1948'den Bugüne İmar Afları",

<http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=417&ReclD=4520> [Erişim: 20.04.2023]

Yıllarca çıkarılan kanunlarla getirilen imar aflarıyla affedilen kaçak yapıların çoğunun 1999 Marmara, 2011 Van, 2020 Elazığ ve İzmir Depremlerinde yıkılmasına ve binlerce yurttaşın hayatını kaybetmesine; kaçak yapılaşmayı engelleyeceği iddia edilen af düzenlemeleri nedeniyle kaçak yapılaşmanın artmasına karşın imar affi uygulamalarından vazgeçilmemiştir.

2018 yılında 7143 Sayılı Kanunla getirilen afların kapsamını daha da genişletmek; kıyı alanları, tarım arazileri, orman alanları, içme suyu havzaları ve tarihî, doğal, arkeolojik sit alanları üzerine inşa edilen bina ve tesisler, Meslek Odaları, Sivil Toplum Kuruluşları ve yurttaşlar tarafından açılan hukuk davalarında yargı tarafından planları ve ruhsatları iptal edilen, ayrıcalıklı imar hakları verilen tüm yapıları yasallaştırmak için 11 Ekim 2022 tarihinde TBMM Başkanlığı'na 4654 Esas No.lu "İmar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi" sunulmuştur.

6 Şubat 2023 Depremleri sonrası imar affinin "ülke gündeminden çıkarılması" gerektiği, "affedilemez suçlar" arasına alınması gerektiği açıklamaları yapılmasına karşın; ülke tarihinin en geniş kapsamlı imar affi teklifi olan 4654 Esas No.lu "İmar Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi" raporun hazırlandığı 20 Nisan 2023 itibarıyla hala geri çekilmemiştir.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı verilerine göre 08.06.2018-28.08.2019 tarihleri arasında ülke genelinde toplam 3.599.867 imar affi başvurusu yapılmış; 3.152.094 Yapı Kayıt Belgesi düzenlenmiştir. "İmar Barışı" adı altında, yapı güvenliği olmayan, planlama, mimarlık ve mühendislik süreçlerinden geçmemiş, teknik olarak sağlık ve güvenlik koşulları belirsiz toplam 7.393.413 adet kaçak bağımsız bölüm belge alırken; 23.523.609.233 lira ödeme yapılmıştır.

İmar Affi ile kaçak yapılara yapı kayıt belgesi verilen illerin başında deprem riski altında olan İstanbul bulunurken; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, kaçak ve imara aykırı olduğu belgelenen bu yapıların depreme dayanıklılıklarının denetlenmediğini itiraf etmiş ve sorumluluğu yapı sahiplerine bırakmıştır.

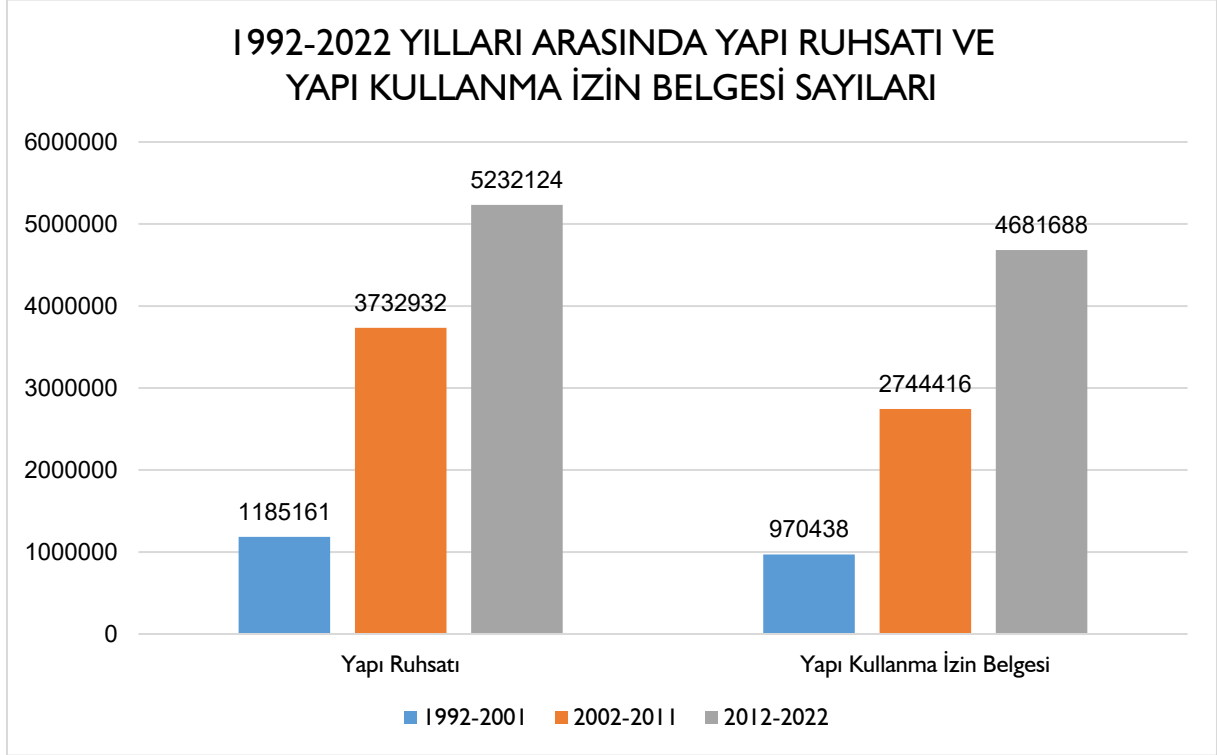
3194 sayılı İmar Kanununun Geçici 16 ncı maddesi Kapsamında Yapı Kayıt Belgesi Alınan Yapıların Bulunduğu Hazineye Ait Taşınmazların Satış İşlemleri: 2022 yılı içerisinde; 1.435 hak sahibine 887.463,27 m² yüzölçümlü 1.294 adet taşınmazın toplam 582.585.667,18 TL bedelle satışı gerçekleştirilmiştir.³⁶

³⁶ T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı 2022 Yılı İdare Faaliyet Raporu, s.229.

- Yapı Stoku

TÜİK verilerine göre ülkemizde 1992-2022 yılları arasında 10.150.217 yapıya ruhsat düzenlenmiş; 8.396.542 yapıya ise yapı kullanma izin belgesi verilmiştir.³⁷

1992-2022 Yapı Ruhsatı (Yeni veya ilave Yapılacak Yapı)	10.150.217
1992-2022 Yapı Kullanma İzin Belgesi (Tamamen veya kısmen biten yeni ve ilave yapı)	8.396.542

Son otuz yılda üretilen yapı stoğunun % 88'i son yirmi yılda inşa edilmiştir;

- 1992-2001 yılları arasında 1.185.161 yapıya ruhsat düzenlenmiş; 970.438 yapıya ise yapı kullanma izin belgesi verilmiştir.³⁸

1992-2001 Yapı Ruhsatı (Yeni veya ilave Yapılacak Yapı)	1.185.161
1992-2001 Yapı Kullanma İzin Belgesi (Tamamen veya kısmen biten yeni ve ilave yapı)	970.438

- 2002-2022 yılları arasında 8.965.056 yapıya ruhsat düzenlenmiş; 7.426.104 yapıya ise yapı kullanma izin belgesi verilmiştir.³⁹

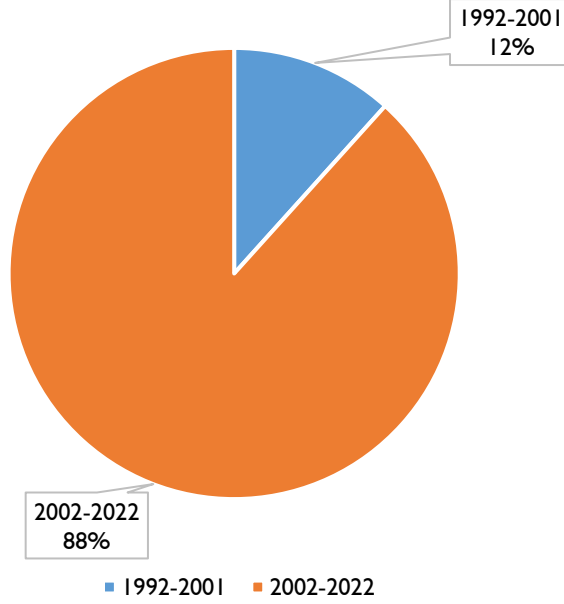
2002-2022 Yapı Ruhsatı (Yeni veya ilave Yapılacak Yapı)	8.965.056
2002-2022 Yapı Kullanma İzin Belgesi (Tamamen veya kısmen biten yeni ve ilave yapı)	7.426.104

³⁷ TÜİK Veritabanları – Yapı İzin İstatistikleri <https://biruni.tuik.gov.tr/>

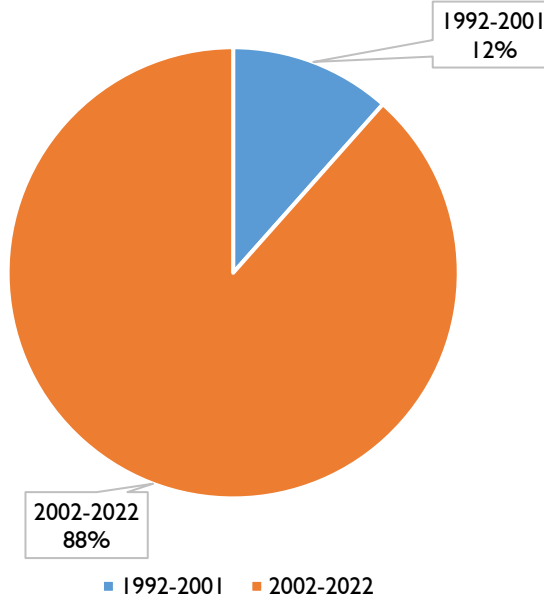
³⁸ TÜİK Veritabanları – Yapı İzin İstatistikleri <https://biruni.tuik.gov.tr/>

³⁹ TÜİK Veritabanları – Yapı İzin İstatistikleri <https://biruni.tuik.gov.tr/>

1992-2022 YILLARI ARASINDA DÜZENLENEN YAPI RUHSATI ORANLARI

1992-2022 YILLARI ARASINDA DÜZENLENEN YAPI KULLANMA BELGESİ ORANLARI

Son yirmi yılda üretilen yapı stoğunun % 58'i Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve TOKİ'nin geniş yetkilerle donatıldığı 2011 yılından sonra inşa edilmiştir;

- 2002-2011 yılları arasında 3.732.932 yapıya ruhsat düzenlenmiş; 2.744.416 yapıya ise yapı kullanma izin belgesi verilmiştir.

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

2002-2011 Yapı Ruhsatı (Yeni veya ilave Yapılacak Yapı)	3.732.932
2002-2011 Yapı Kullanma İzin Belgesi (Tamamen veya kısmen biten yeni ve ilave yapı)	2.744.416

- 2012-2011 yılları arasında 5.232.124 yapıya ruhsat düzenlenmiş; 4.681.688 yapıya ise yapı kullanma izin belgesi verilmiştir.

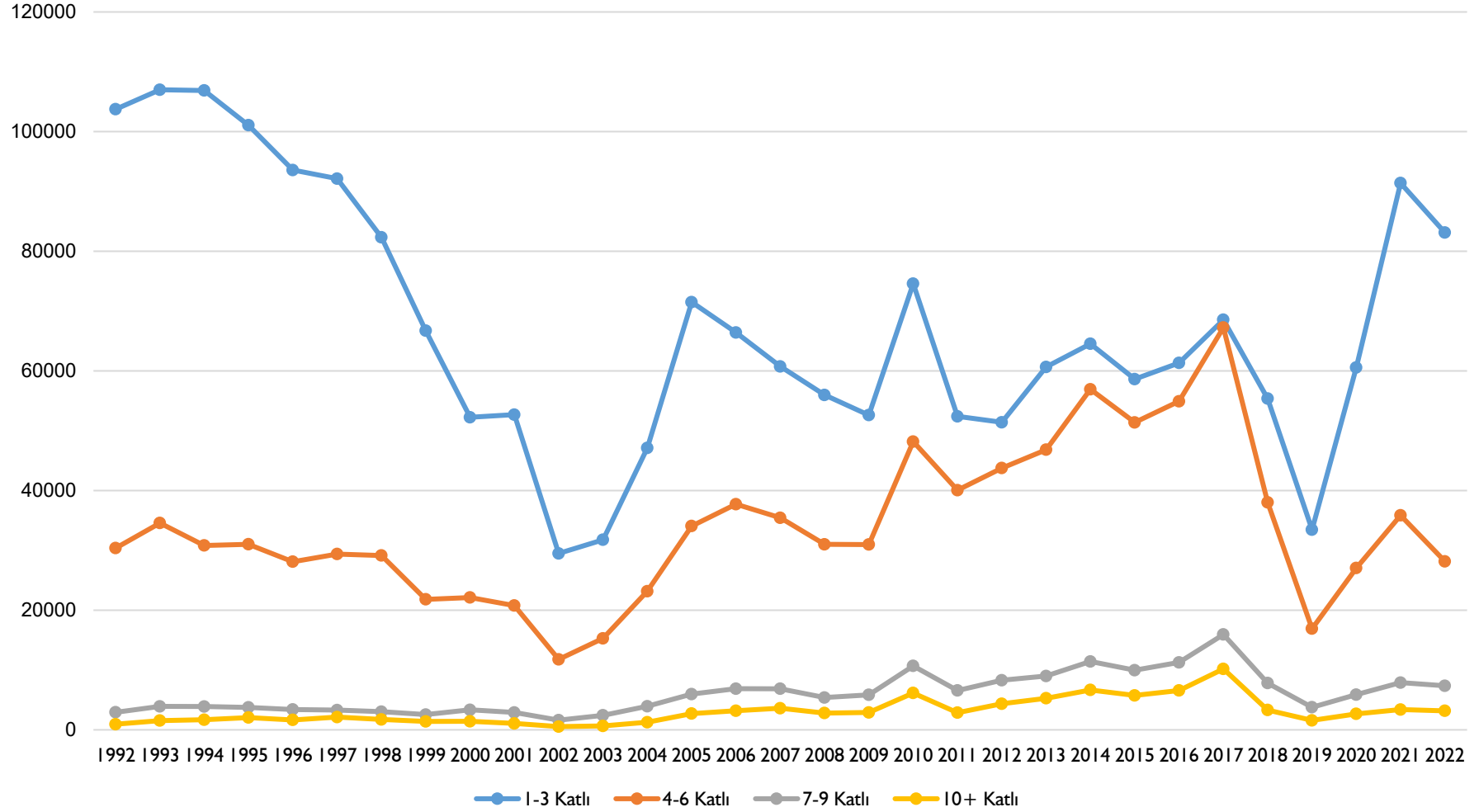
2012-2022 Yapı Ruhsatı (Yeni veya ilave Yapılacak Yapı)	5.232.124
2012-2022 Yapı Kullanma İzin Belgesi (Tamamen veya kısmen biten yeni ve ilave yapı)	4.681.688

TÜİK verilerine göre ülkemizde 1992-2022 yılları arasında yeni veya ilave yapılacak yapılar için düzenlenen yapı ruhsatlarına göre; 4 kat ve üzeri yüksek katlı yapı sayılarının 2002 yılından sonra artmaya başladığı, 2011 yılından itibaren bu artışın hızlandığı görülmektedir.⁴⁰

(Ek 1 - 1992-2022 Yılları Arasında Düzenlenen Yapı Ruhsatlarının Kat Sayılarına Göre Oranları)

⁴⁰ TÜİK Veritabanları – Yapı İzin İstatistikleri <https://biruni.tuik.gov.tr/>

1992-2022 YILLARI ARASINDA DÜZENLENEN YAPI RUHSATLARININ KAT SAYILARINA GÖRE ORANLARI

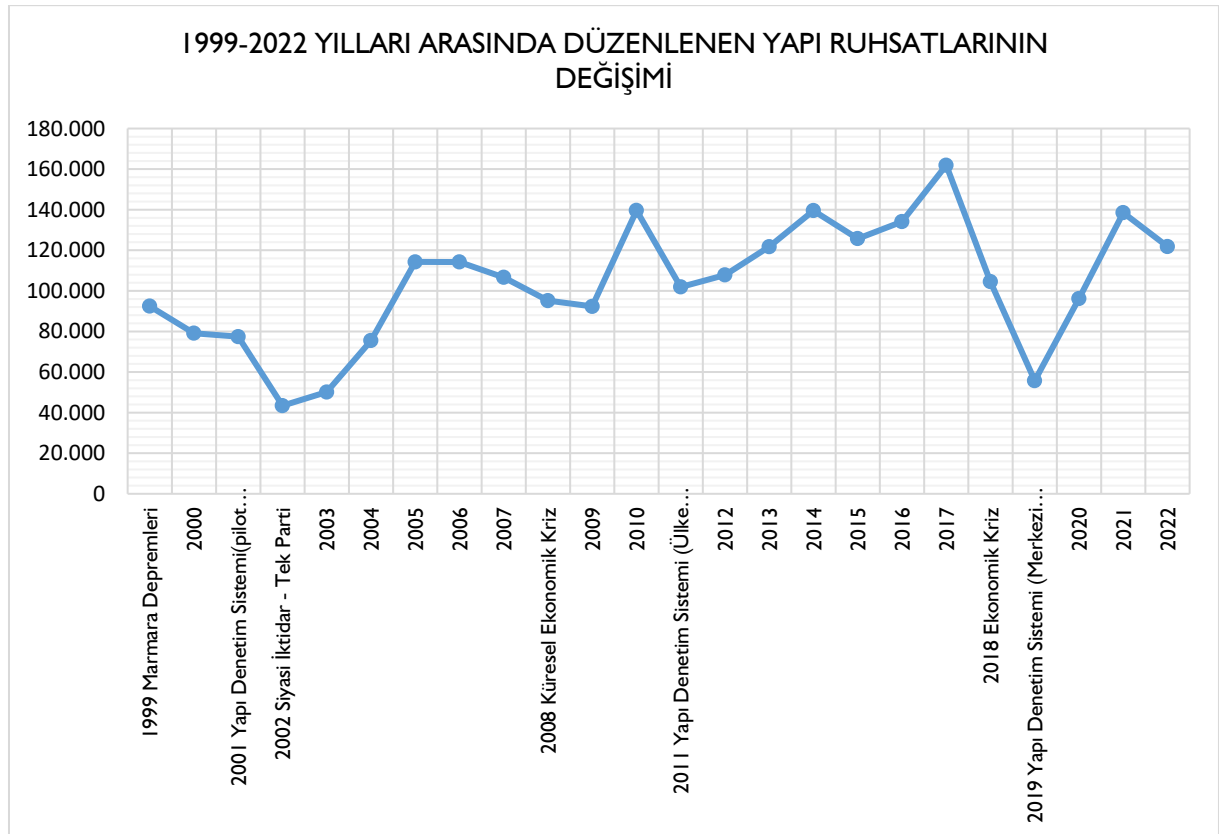
Ülkemizde yeni veya ilave yapılacak yapı üretimine ilişkin bilgi sağlayan yapı ruhsat verileri incelendiğinde; milat olarak kabul edilen 1999 Depremleri, 2001 ekonomik ve siyasi krizi ve yapı denetim sistemi düzenlemeleri, 2002 siyasi iktidarın tek parti tarafından yürütülmeye başlanması, 2008 küresel ekonomik kriz koşulları, 2011 yapı denetim sisteminin tüm ülkeye yaygınlaştırılması, 2018 ekonomik krizi ve ardından 2019 küresel salgın koşulları, 2019 yapı denetim sisteminde getirilen değişikliklerin yansımaları görülebilmektedir.

1999 Marmara Depremlerinin ardından ülkemizde, ekonomik ve siyasal kriz koşullarının ortaya çıktığı ve yapı denetim sisteminin yeniden düzenlendiği 2001 yılına kadar yapılaşma oranlarının azaldığı, düzenlenen yapı ruhsat sayılarının azaldığı veya sabit kaldığı görülmektedir.

2002 yılından itibaren kentlerimizde uygulanan sermaye ve finans odaklı politikalarla inşaat sektöründe yaşanan genişlemeyle orantılı olarak yapılaşmanın artmaya başladığı, 2008 küresel kriz koşullarının sektörü kısmen de olsa etkilediği anlaşılmaktadır.

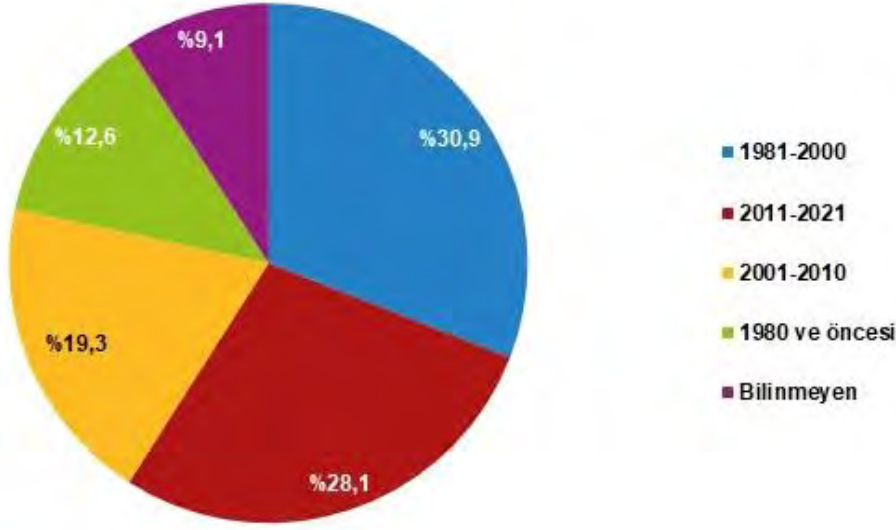
2010 yılında alınan Bakanlar Kurulu Kararı ile 1 Ocak 2011'de itibaren tüm illerde uygulanacağı duyurulan yapı denetim sistemine geçmeden hemen önce, 2010 yılında düzenlenen yapı ruhsatı sayılarındaki artış dikkat çekicidir. Ayrıca yapı denetim sistemine geçildikten sonra yapılaşma ve yoğunluk artmıştır.

2019 yılında Yapı Denetimi Hakkında Kanunda getirilen değişikliklerle yapı denetim sisteminde müteahhitlerin yapı denetim şirketlerini seçmelerine yönelik uygulama kaldırılmış, Bakanlıkça belirlenmesi düzenlenmiştir. 2017 ve 2018 yıllarında yapı ruhsat sayılarında görülen artış dikkat çekicidir.

27 Aralık 2022 tarihinde yayımlanan Türkiye İstatistik Kurumu verilerine⁴¹ göre ülkemizde yurttaşların ikamet ettikleri konutların bulunduğu binaların, %30,9'u 1981-2000, %28,1'i 2011-2021, %19,3'ü 2001-2010 yılları arasında, %12,6'sı ise 1980 ve öncesinde inşa edilmiştir.

⁴¹ Türkiye İstatistik Kurumu Bina ve Konut Nitelikleri Araştırması, 2021

Türkiye İstatistik Kurumu - İkamet edilen binanın inşa yılına göre hane halkı oranı, 2021

İkamet edilen binanın inşa yılına göre hanehalkı sayısı ve oranı, 2021		
Bina inşa yılı	Konutta ikamet eden hanehalkı sayısı	Oran
Toplam	25 329 833	100,0
1918 ve öncesi	69 711	0,3
1919-1945	147 897	0,6
1946-1960	370 906	1,5
1961-1970	767 714	3,0
1971-1980	1 823 900	7,2
1981-1990	3 082 990	12,2
1991-2000	4 751 900	18,8
2001-2005	2 192 513	8,7
2006-2010	2 693 706	10,6
2011-2015	3 765 336	14,9
2016 ve sonrası	3 355 799	13,2
Bilinmeyen	2 308 085	9,1

Türkiye İstatistik Kurumu - İkamet edilen binanın inşa yılına göre hanehalkı sayısı ve oranı, 2021

- **Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ)**

1984 yılında 2985 Sayılı Toplu Konut Kanunu ile özerk bir kurum olarak kurulan Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı daha sonra Toplu Konut İdaresi ve Kamu Ortaklığı İdaresi Başkanlığı şeklinde iki ayrı kuruma dönüştürülmüştür. 1993 yılında genel bütçe kapsamına alınmıştır.

2002 yılından itibaren getirilen yasal düzenlemelerle TOKİ'nin özerk yapısı kaldırılarak sırasıyla Bayındırlık ve İskân Bakanlığı'na ve Başbakanlığa bağlanmıştır. Son olarak 2018 yılında yayımlanan KHK ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına bağlanmıştır.

2002 yılından sonra arsa temininden, mülkiyet, kamulaştırma ve imar işlemlerine ve, uygulama projelerine ve ihalelere dair geniş yetkilerle donatılan Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) hızlı, çok sayıda ve tek tip projelere dayalı konut üretimine odaklanmıştır. Kurum, inşaat sektörü içinde tekelleşerek arsa ve konut stoğunda hâkim duruma gelirken; kentsel alanlarda yerel yönetimler bu yapı stoğunun altyapı ihtiyacını karşılayamaz hale gelmiştir.

Hızlı ve çok sayıda yapı üretimi baskısı sonucunda; konutların ilan edilen teslim süreleri içerisinde teslim edilmediği, konut alıcılarının geç teslimden kaynaklanan zararlarının karşılanmadığı, teslim edilen konutların kalitesinin ve donanımının standartların altında olduğu, konutlarda yüksek oranda ayıplı ve eksik imalatın olduğu, alt yapı işlerinin tamamlanmadan teslimlerin gerçekleştirildiği, taahhütlere aykırı olarak plan ve projelerde değişiklikler yapılarak hak sahiplerinin mağduriyetine sebebiyet verildiği, sözleşmelere haksız şartlar konulduğu TBMM gündemine gelmiştir. TBMM Komisyonunda Dilekçe Komisyonunca konuya ilişkin hazırlanan raporda; TOKİ konutlarının geç tesliminde altyapıyı tamamlamayan belediyeler, inşaatı yapan şirketleribirinci derecede sorumlu tutulmuş ve koordinasyon eksikliği vurgulanmış, TOKİ'ye etkin bir denetim sistemi kurulması gerektiği bildirilmiş ve idarenin asil sorumlu olduğu hatırlatılmıştır.

T.C. Sayıştay Başkanlığınca düzenlenen TOKİ Başkanlığı Denetim Raporlarında da denetim eksikliğine vurgu yapılmıştır. Rapora göre TOKİ'ye sadece konutların geç tesliminden kaynaklı açılan dava sayısı Haziran 2013'te 20682'ye, Haziran 2014'te 23020'ye fırlamıştır. Eksik ve kusurlu olarak teslim edilen TOKİ evleriyle ilgili açılan tüketici davası sayısı da aynı süreçte 2100'den 3998'e çıkmıştır. Haziran 2014 tarihi itibarıyla ise açılan toplam dava sayısı 39434'ü bulmuştur. Eksik ve kusurlu işler nedeniyle TOKİ hak sahiplerine 2014 Haziran ayı itibarıyla 2.9 milyon TL tazminat ödemek zorunda kalmıştır.

TBMM Başkanlığı'na ÇŞB tarafından yanıtlanması istemiyle verilen 23.11.2022 tarih 7/73011 Esas Sayılı soru önergesinde TOKİ'nin aleyhine 2002 yılından öngere tarihine kadar açılan davalarla ilgili bilgi sorulmuştur.

Bakanlıkça verilen yanıtta; TOKİ'ye 2002-2022 yılları arasında 49.521 dava açıldığı bunlardan 27.109'unun aleyhte sonuçlandığı açıklanmıştır. Dava konuları: kamulaştırma, tapu, geç teslim, eksik kusurlu işler, iptal, tescil, tespit, yüklenici davaları, şufa hakkı, işçi alacağı, artış oranı itiraz, göçmen konutları vb. dir. Geç teslim ve eksik kusurlu işler konularında açılan davalar sonucu Toplu Konut İdaresi Başkanlığınca tazminat ödenmiştir.

21 Mart 2023 tarih 7/73011 Esas Sayılı soru önergesine verilen yanıtta ayrıca; 26.294 dava ile en çok davanın geç teslim nedeniyle açıldığı belirtilmiştir.

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

01.01.2002-11.01.2023 tarihler arasında geç teslim nedeniyle TOKİ aleyhine açılan davaların yıllara göre dağılımına ilişkin sayısal verilere aşağıda yer verilmiştir.

YIL	2002	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012		
DAVA SAYISI	5	1	2	2	15	278	459	8155	10116	3142		
YIL	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	TOPLAM	DERDEST
DAVA SAYISI	1831	565	1057	440	73	120	18	6	5	4	26.294	273

2004'ten 2014 yılına kadar süren kentsel rantın yeniden dağıtılması sürecinin ilk on yılı yap-sat sistemi içerisinde yürütülmüştür. 2014 yılına kadar süren bu süreçte, kentsel dönüşüm, kentsel yenileme, riskli alan ve riskli yapı uygulamalarıyla birlikte bedelsiz arsa temin edebilen bu arsalar üzerinde planlama yapabilen Toplu Konut İdaresi, ucuza elde ettiği arsalar üzerinden sermaye birikimini yönetmiştir. İdareden ihale alan şirketlerin büyümesinin yanı sıra, projeleri tek-tipleştirerek kentsel estetiğin de tanımlayıcısı olmuştur.

2012 yılında *Resmî Gazete*'de yayımlanan On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Altı İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun TOKİ ve Büyükşehir Belediyeleri için arsa üretimini sağlamış ve Hazineye ait önemli miktarda arsa ve arazi TOKİ'ye bedelsiz olarak devredilmiştir.

Bu devirle birlikte TOKİ'ye ait arsa stoğu artmış ve piyasaya arz edilecek olan arsa ve arazilerde plan yapma yetkisini de elinde bulunduran TOKİ emsal artışı yapmıştır.

Kamunun elinde bulunan ve alt yapı, kentsel hizmet alanı için imar planlarında ayrılmış arsaların değerlendirilmesi; kültür ve doğa varlıklarının bulunduğu alanlarda mülk sahiplerinin imar haklarının başka bir alana devredilerek mülk sahiplerinin haklarının korunması; afet ve gecekonduların dönüşümü gerekçeleriyle imar haklarının transferi kamuoyuna sunulmuş, 2015 yılından itibaren TOKİ eliyle kent merkezlerindeki konutların dönüştürülmesi, gecekonduların boşaltılması, eski yapıların riskli alan veya kentsel dönüşüm, yenileme projeleri eliyle mülkiyetin el değiştirmesi süreci başlamıştır.

Böylelikle; tarihî kent merkezlerinden, geleneksel konut bölgelerine kadar geniş bir alanda yetkiye sahip olan Toplu Konut İdaresinin, kent merkezini konut bölgesi olmaktan çıkartarak bir ticaret ve finans merkezi olarak kurgulayacak yeni yapılaşma programı oluşturulmuştur.

Giderek artan riskli yapı, riskli alan ve kentsel dönüşüm uygulamalarıyla birlikte TOKİ tarafından alınan arsa karşılığında kent merkezlerinde konut sağlanamamış; mülk edinmek isteyenler şehir dışına taşınmıştır.

TOKİ, 2019 yılında ihale bedeli toplamı 8,8 milyar TL olan 169 adet yapım işinin ihalesini gerçekleştirmiştir. 2018 yılında 124 adet, 2019 yılında ise 169 adet yapım ihalesi gerçekleştirilmiştir. 2018 yılında yapılan ihalelerin % 73,39'u Açık İhale Usulü ile yapılırken, 2019 yılında bu oran % 80,48 olarak gerçekleşmiştir.⁴²

⁴² Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) 2019 Yılı Sayıştay Denetim Raporu, s.8.

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

2018 Yılında Gerçekleştirilen Yapım İhale Sayısı	124		2019 Yılında Gerçekleştirilen Yapım İhale Sayısı	169	
2018 Yılında Gerçekleştirilen Yapım İhale Bedeli (TL)	7.279.576.089		2019 Yılında Gerçekleştirilen Yapım İhale Bedeli (TL)	8.825.008.012	
	Sayı	%		Sayı	%
Açık İhale Usulü (4734/19)	91	73,39	Açık İhale Usulü (4734/19)	136	80,48
Pazarlık Usulü İle (4734/21) (AFAD ve Diğer Protokol İhaleleri)	23	18,55	Pazarlık Usulü İle (4734/21) (Cumhurbaşkanlığı, MSB, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Kültür ve Turizm Bak. İçişleri Bakanlığı ve Diğer Protokol İhaleleri)	26	15,38
İstisna Kapsamında (4734/3) (Emniyet Genel Müdürlüğü, Karakol İhaleleri ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığı İhaleleri)	10	8,06	İstisna Kapsamında (4734/3) (Cumhurbaşkanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, MSB, İstanbul Üniversitesi)	7	4,14
Protokol Kapsamındaki İhaleler	56	45,16	Protokol Kapsamındaki İhaleler	47	27,81
Toplu Konut Kapsamındaki İhaleler	68	54,84	Toplu Konut Kapsamındaki İhaleler	122	72,18

TOKİ Yapım İhaleleri Tablosu 2018-2019 Yıllarına Ait Yapım İhaleleri Bilgileri

TOKİ Sayıştay Denetim Raporlarına ve kurum tarafından paylaşılan verilere göre 2003-2011 yılları arasında 500.000 konut üretilmiş, 2023 yılı itibarıyla 1.200.000 konut hedeflendiği açıklanmıştır. 2003-2022 arası kapsayan 20 yıllık süreçte TOKİ tarafından 1 milyon 170 bin konut inşa edilmiştir. Buna göre her yıl 100.000 konut hedeflendiği belirtilmesine karşın TOKİ yıllık 58 bin 500 konut üretebilmektedir.

Sayıştay raporlarında her yıl 100.000 konut hedefine ulaşabilmesi için kuruma önemli yetkiler verildiği vurgulanmakta; verilen bu yetki ve görevler çerçevesinde, TOKİ tarafından 2003 yılı başından 2019 yılı sonuna kadar (iştirak ettiği şirketler dahil) uygulama aşamasına geçmiş 854.616 adet konut olduğu, 758.037 adet konutun satıldığı, 725.218 konunun teslim edildiği belirtilmektedir.⁴³

2003-2019 yılları arasında uygulama aşamasına geçen konutların yalnızca % 17'si alt-yoksul gelir grubuna yöneliktir ve yıllar içinde üretilen konut sayılarına göre bu oranın azaldığı görülmektedir.

Konut Grubu	2003-2019 yılları		2017 Yılı		2018 Yılı		2019 Yılı	
	Konut Sayısı	%	Konut Sayısı	%	Konut Sayısı	%	Konut Sayısı	%
Dar ve Orta Gelir Grubu	392.917	45,97	34.194	59,98	13.904	69,32	22.152	67,56
Alt-Yoksul Gelir Grubu	151.358	17,71	1.424	2,5	456	2,27	779	2,37
Gecekondu Dönüşüm	150.689	17,63	17.743	31,12	3.977	19,83	9.754	29,75
Afet Konutu Uygulaması	37.734	4,42	0	0	0	0	0	0
Tarım Köy Uygulaması	6.455	0,76	2.977	5,22	40	0,2	105	0,32
Kaynak Geliştirme	115.463	13,51	668	1,17	1.680	8,38	0	0
Toplam	854.616	100	57.006	100	20.057	100	32.790	100

⁴³ Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) 2019 Yılı Sayıştay Denetim Raporu, ss.10-11.

TOKİ 2003-2019 yılları arasında ve 2017, 2018 ve 2019 yıllarında ürettiği konut gruplarına göre sayıları ve yüzde oranları

Sayıştay raporlarında, TOKİ'nin son yıllarda özellikle kamunun yapım faaliyetlerinin büyük bir kısmını üstlendiğini; kamu kurum ve kuruluşları ile yaptığı protokoller kapsamında yapımını üstlendiği projelerin sayısında büyük artış yaşandığını vurgulamıştır.⁴⁴

Sosyal Donatılar (2003-2019)	TOKİ	Protokol	Toplam
Okul	581	505	1.086 Adet (23.916 adet derslik)
Üniversite	-	19	19
Spor Salonu	529	464	993
Yurt, Pansiyon	4	185	189 Adet (71.873 adet kapasite)
Hastane	-	266	266
Sağlık Ocağı	92	4	96
Ticari İşyeri	1.018	-	1.018
Kütüphane	42	-	42
Cami	733	2	735
Kamu Hizmet Binası	2	226	228
Stadyum	-	19	19
Millet Bahçesi	22	-	22 Adet
Sanayi Siteleri (İşyeri)	4.842		7 ilde 4.842 Adet (Aksaray, Bolu, Bursa, Diyarbakır, Kayseri, Trabzon ve Uşak)
Sevgi evi, Engelsiz Yaşam Merkezi, Huzurevi, Eczane, Karakol, Askeri Hizmet Binaları, Halk Eğitimi Merkezi, Kültür Merkezi, Toplum Merkezi, Uygulama oteli ile birlikte tüm sosyal donatıların toplamı			14.951

2003-2019 yılları arasında TOKİ tarafından üstlenilen sosyal donatılar ile protokoller kapsamındaki proje sayıları

Sayıştay Denetim raporunda TOKİ'nin kar elde etmek amacıyla çalışan bir kuruluş olmadığı; faaliyetlerinde kamu yararının öncelikli olduğu belirtilmektedir. Kurulduğu yıldan 2001 yılına kadar, alt yapılı arsa üretimi ve toplu konut yapımcılarına kredi desteği sağlamaya odaklanan TOKİ'nin; 2003 yılından itibaren ağırlıklı olarak konut üretimine, 2008 yılından itibaren de kentsel dönüşüm projeleri ve kamu kurum ve kuruluşlarına hizmet binası, sağlık tesisi, okul vb. tesislerin yapımına yönelik uygulamalarının ön plana çıkmaya başladığı vurgulanmaktadır.⁴⁵

TOKİ'nin; toplumun bütün kesimlerine hizmet etmek amacıyla ve özellikle orta ve alt gelir grubunun konut ihtiyacının karşılanması için kurulduğu ancak mevcut kurumsal yapısıyla söz konusu inşaat projelerinin yönetimini üstlenen bir inşaat poje yöneticisi olduğuna dair tespit Sayıştay raporlarında düzenlenmiştir.⁴⁶ Bu süreç; mal sahibi, mühendis, mimar, yüklenici, alt yüklenici, malzeme sağlayıcıları gibi pek çok tarafın yanı sıra; tasarım, ihale ve inşaat yapımı gibi pek çok aşamayı barındırmaktadır. İhale ve yapım aşamasına geçilmeden önce tamamlanması gereken planlama, etüd ve projelendirme süreçlerinin hızlı ve çok sayıda yapı üretimi baskısı nedeniyle gerekli biçimde yerine getirilmediği; plan itirazları ve revizyonlar, sözleşme, yer teslimi, projelendirme ile ilgili sorunların yapım aşamasında çözülmeye çalışılması nedeniyle teslimlerin geciktiği saptanmıştır. Planlama, programlama eksiklikleri ile koordinasyonsuzluğun nitelik, süre ve bütçe sorunlarına yol açtığı vurgulanmıştır.⁴⁷

⁴⁴ Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) 2019 Yılı Sayıştay Denetim Raporu, ss.10-11.

⁴⁵ Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) 2019 Yılı Sayıştay Denetim Raporu, s.22.

⁴⁶ Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) 2019 Yılı Sayıştay Denetim Raporu, s.26.

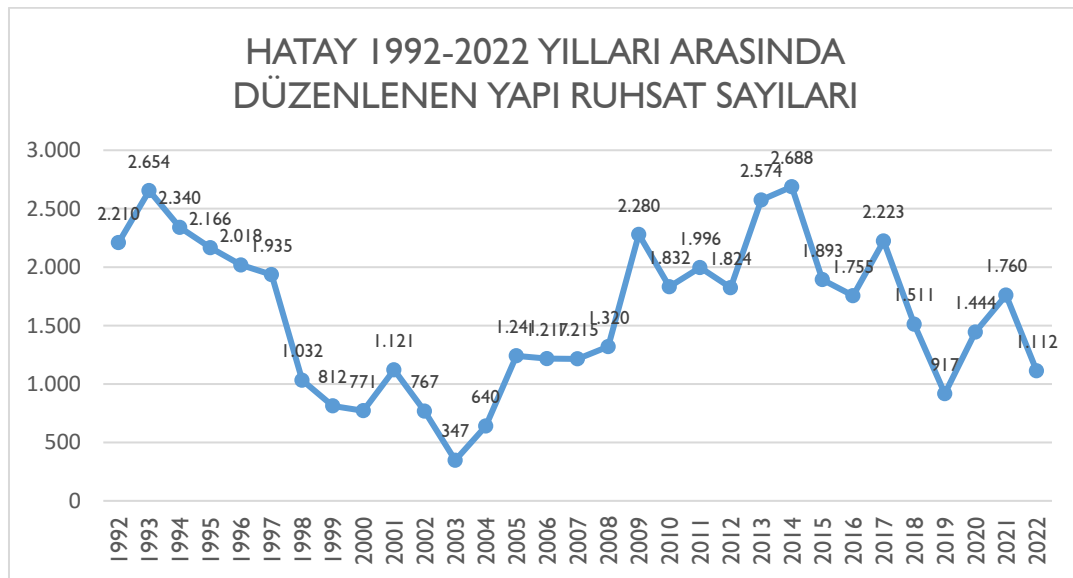
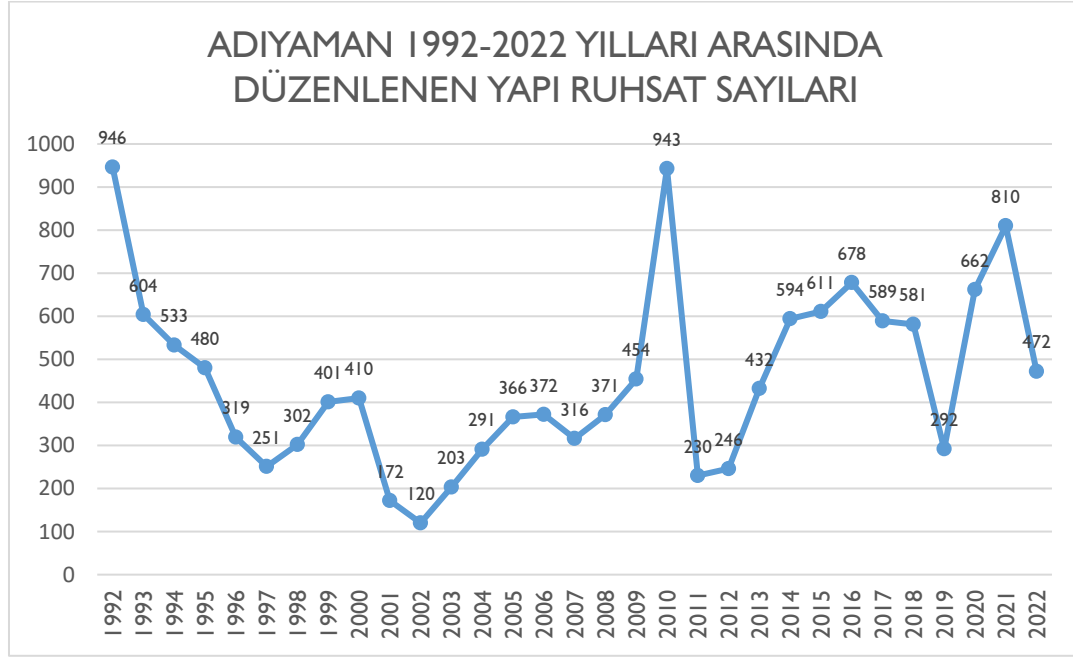
⁴⁷ Toplu Konut İdaresi Başkanlığı (TOKİ) 2019 Yılı Sayıştay Denetim Raporu, s.134.

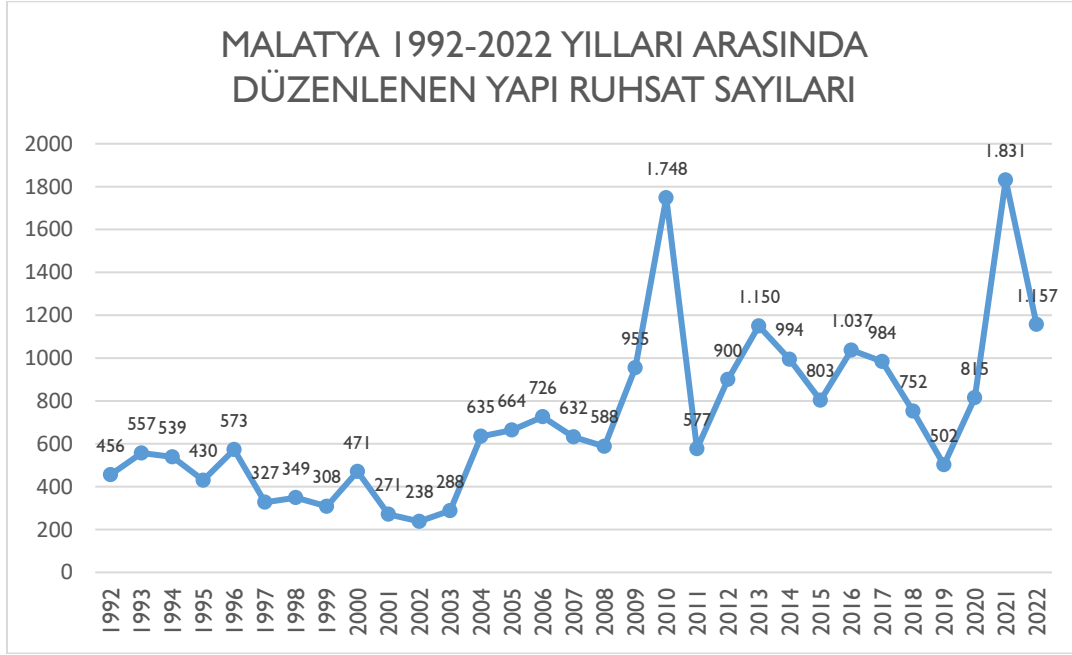
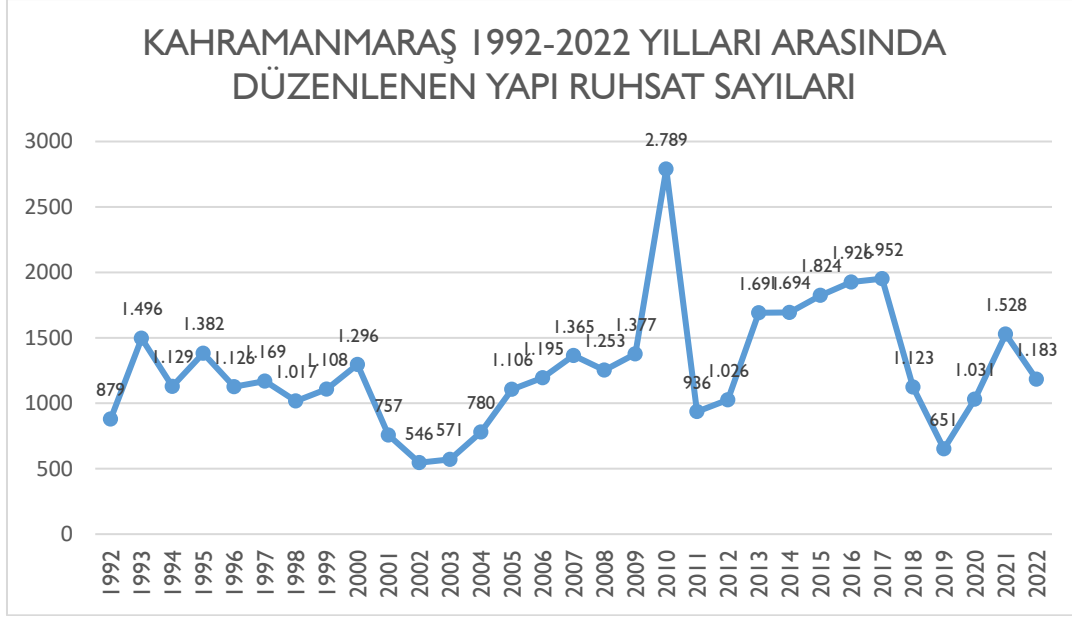
Deprem Bölgesinde Kentleşme ve Mimarlık

- Planlama ve Yapılaşma Süreci

Deprem bölgesinde inceleme yapılan kentlerimizde, son yirmi yıllık süreçte düzenlenen yapı ruhsatı verileri incelendiğinde yapılaşma oranının arttığı görülmektedir. (Ek2 - Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya 1992-2022 Yılları Arasında Düzenlenen Yapı Ruhsatları Sayıları)

Artışın en belirgin izlendiği kentimiz Malatya olurken, diğer illerimizde yapımına başlanan yapı sayısında belirgin değişim gözlenirse de yoğunluk artışı getirilmiştir.

Depremden etkilenen 11 ilден 7'si büyükşehir, 4'ü il belediyesidir. Adıyaman, Elazığ, Kilis ve Osmaniye İl Belediyesi; Adana, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya ve Şanlıurfa illerinde Büyükşehir Belediyeleri yetkilidir.

Deprem etkilerinin daha yoğun yaşandığı, en çok hasar gören Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya illeri arasında Adıyaman büyükşehir değildir.

2012 yılında büyükşehir olan Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya illerinde belediyelerin ölçek ve sınırlarının genişletilerek büyük bölümü kentsel yerleşmelere uzak olan, bu yerleşimlerden farklı nitelikte, kırsal alanlara özgü sorunlar taşıyan alanlarda; beldeler ve tüzel kişiliği olan köy muhtarlıkları kaldırılarak köyler mahalleye dönüştürülmüştür.

Büyükşehir ilan edilen kentlerde belirsizleşen kır ve kent ayrımı nedeniyle doğal ve kırsal alanlar azalmış, kırsal alanlarda ve tarım alanlarında yapılaşma baskısı artmıştır.

• Yapı Stoku

Türkiye İstatistik Kurumu verilerine⁴⁸ göre; depremlerin etkili olduğu Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa illerinde yurttaşların ikamet ettikleri konutların bulunduğu toplam 3.478.575 binanın, %51,14'ü 2001 ve sonrasında, %27,56'sı 1981-2000 yılları arasında, %9,96'sı 1980 ve öncesinde inşa edilmiştir. Yapıların %11,33'ünün inşa edildiği tarih bilinmemektedir.

İl	Konutta ikamet eden hanehalkı sayısı	Bina inşa yılı				Bina inşa yılı (%)				
		1980 ve öncesi	1981-2000	2001 ve sonrası	Bilinmeyen	Toplam	1980 ve öncesi	1981-2000	2001 ve sonrası	Bilinmeyen
Adana	632 875	82 344	220 496	244 668	85 367	100,0	13,0	34,8	38,7	13,5
Adıyaman	155 300	13 547	36 586	81 271	23 896	100,0	8,7	23,6	52,3	15,4
Diyarbakır	394 867	25 818	104 960	229 532	34 558	100,0	6,5	26,6	58,1	8,8
Elazığ	173 836	17 396	41 103	91 777	23 560	100,0	10,0	23,6	52,8	13,6
Gaziantep	522 947	34 351	135 511	269 876	83 209	100,0	6,6	25,9	51,6	15,9
Hatay	449 151	60 710	146 509	224 464	17 468	100,0	13,5	32,6	50,0	3,9
Malatya	230 499	32 239	64 869	111 603	21 787	100,0	14,0	28,1	48,4	9,5
Kahramanmaraş	311 458	36 479	83 717	181 016	10 247	100,0	11,7	26,9	58,1	3,3
Şanlıurfa	411 421	22 769	76 306	251 163	61 183	100,0	5,5	18,5	61,0	14,9
Kilis	40 020	4 464	8 680	20 917	5 959	100,0	11,2	21,7	52,3	14,9
Osmaniye	156 199	16 465	40 070	72 686	26 979	100,0	10,5	25,7	46,5	17,3

Türkiye İstatistik Kurumu -İllere ve ikamet edilen binanın inşa yılına göre hanehalkı sayısı ve oranı, 2021

Resmî veriler incelendiğinde depremden etkilenen illerdeki yapı stokunun büyük bir kısmının iddia edildiği üzere 1999 öncesi inşa edilmediği; yıkılan veya hasar gören yapılarda 2001 ve sonrasında inşa edilen yeni yapı oranının yaklaşık % 50 olduğu anlaşılmaktadır.

Bölgede yaklaşık 2,6 milyon bina/yapı bulunmaktadır. Söz konusu bina stokunun yaklaşık % 90'ını konut/mesken, % 3'ünü kamu binaları ve % 6'sını işyerleri oluşturmaktadır. 2022 yılı itibariyle depremden etkilenen 11 ildeki konut sayısının, Türkiye genelindeki toplam konut stoku içindeki payı % 14,05'tir (5.649.317 konut). Bölgedeki konutlarda ev sahipliği oranı % 62,3 ile Türkiye ortalaması olan % 60,7'nin üzerindedir.⁴⁹

⁴⁸ Türkiye İstatistik Kurumu Bina ve Konut Nitelikleri Araştırması, 2021.

⁴⁹ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, ss.6-10.

Cumhurbaşkanlığı Raporuna göre deprem bölgesindeki binaların % 86,7'si, dairelerin ise % 95,4'ü betonarmedir. Binaların % 2,4'ü çelik, % 3,5'i yığma, % 3,6'sı prefabrikdir. Diğer kategorisinde ahşap, karma veya tanımlanamayan taşıyıcı sistemler yer almakta olup diğer taşıyıcı sistemlerin payı oldukça düşüktür.⁵⁰

Depremden etkilenen kenlerdeki yapı stokunun büyük bir kısmını betonarme yapılar oluşturmaktadır.

Tablo 19: Deprem Bölgesindeki Binaların Taşıyıcı Sistemi (%)

	Betonarme	Çelik	Yığma	Prefabrik	Diğer
Bina	86,7	2,4	3,5	3,6	3,9
Daire	95,4	0,4	1,3	0,6	2,3

Kaynak: İçişleri Bakanlığı, MAKS.

Not: Yapı izin belgesi bulunan binalar ve daireler için toplanan verilerdir.

Kaynak: T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, s.35.

TÜİK verilerine göre 1992-2022 yılları arasında Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya'da son otuz yılda toplam 124.373 yapı ruhsatı düzenlenmiştir. Bu yapıların 87.712'si yani % 70'i, son yirmi yılda 2002-2022 yılları arasında yapılmıştır.

1992-2022 yılları arasında Adıyaman'da son otuz yılda toplam 14.051 yapı ruhsatı düzenlenmiştir. Bu yapıların 9.633'ü yani % 68'i son yirmi yılda 2002-2022 yılları arasında yapılmıştır.

1992-2022 yılları arasında Hatay'da son otuz yılda toplam 49.615 yapı ruhsatı düzenlenmiştir. Bu yapıların 32.556'sı yani % 65'i son yirmi yılda 2002-2022 yılları arasında yapılmıştır.

1992-2022 yılları arasında Kahramanmaraş'ta son otuz yılda toplam 38.906 yapı ruhsatı düzenlenmiştir. Bu yapıların 27.547'si yani % 70'i son yirmi yılda 2002-2022 yılları arasında yapılmıştır.

1992-2022 yılları arasında Malatya'da son otuz yılda toplam 21.801 yapı ruhsatı düzenlenmiştir. Bu yapıların 17.976'sı yani % 82'si son yirmi yılda 2002-2022 yılları arasında yapılmıştır.

TÜİK verilerine göre ülkemizde 1992-2022 yılları arasında yeni veya ilave yapılacak yapılar için düzenlenen yapı ruhsatlarına göre; 4 kat ve üzeri yüksek katlı yapı sayılarının 2002 yılından sonra artmaya başladığı, 2011 yılından itibaren bu artışın hızlandığı görülmektedir.⁵¹

Deprem bölgesinde inceleme yapılan kentlerimizde, son yirmi yıllık süreçte düzenlenen yapı ruhsatı verileri incelendiğinde yapılaşma oranının arttığı görülmektedir.

Artışın en belirgin izlendiği kentimiz Malatya olurken, diğer illerimizde yapımına başlanan yapı sayısında belirgin değişim gözlenmese de yoğunluk artışı getirilmiştir.

Türkiye'nin toplam konut stokunun % 14,05'lik bölümü deprem bölgesindeki 11 ilde bulunmaktadır. Depremden etkilenen illerde mevcut konut stoku aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

⁵⁰ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, s.35.

⁵¹ TÜİK Veritabanları - Yapı İzin İstatistikleri <https://biruni.tuik.gov.tr/>

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

Tablo 16: Depremden Etkilenen İllerde Konut Sayısı (2021)

İl	Konut Sayısı
Adana	972.561
Adıyaman	216.744
Diyarbakır	563.295
Elazığ	292.406
Gaziantep	893.558
Hatay	847.380
Kahramanmaraş	481.362
Kilis	74.976
Malatya	345.536
Osmaniye	243.436
Şanlıurfa	718.063
Bölge Toplamı	5.649.317
Türkiye	40.200.000

Kaynak: TÜİK, UAVT, MAKS.

Kaynak: T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, s.33.

Tablo 17: Depremden Etkilenen İllerde Hanehalkının Konuttaki Mülkiyet Durumları (2021)

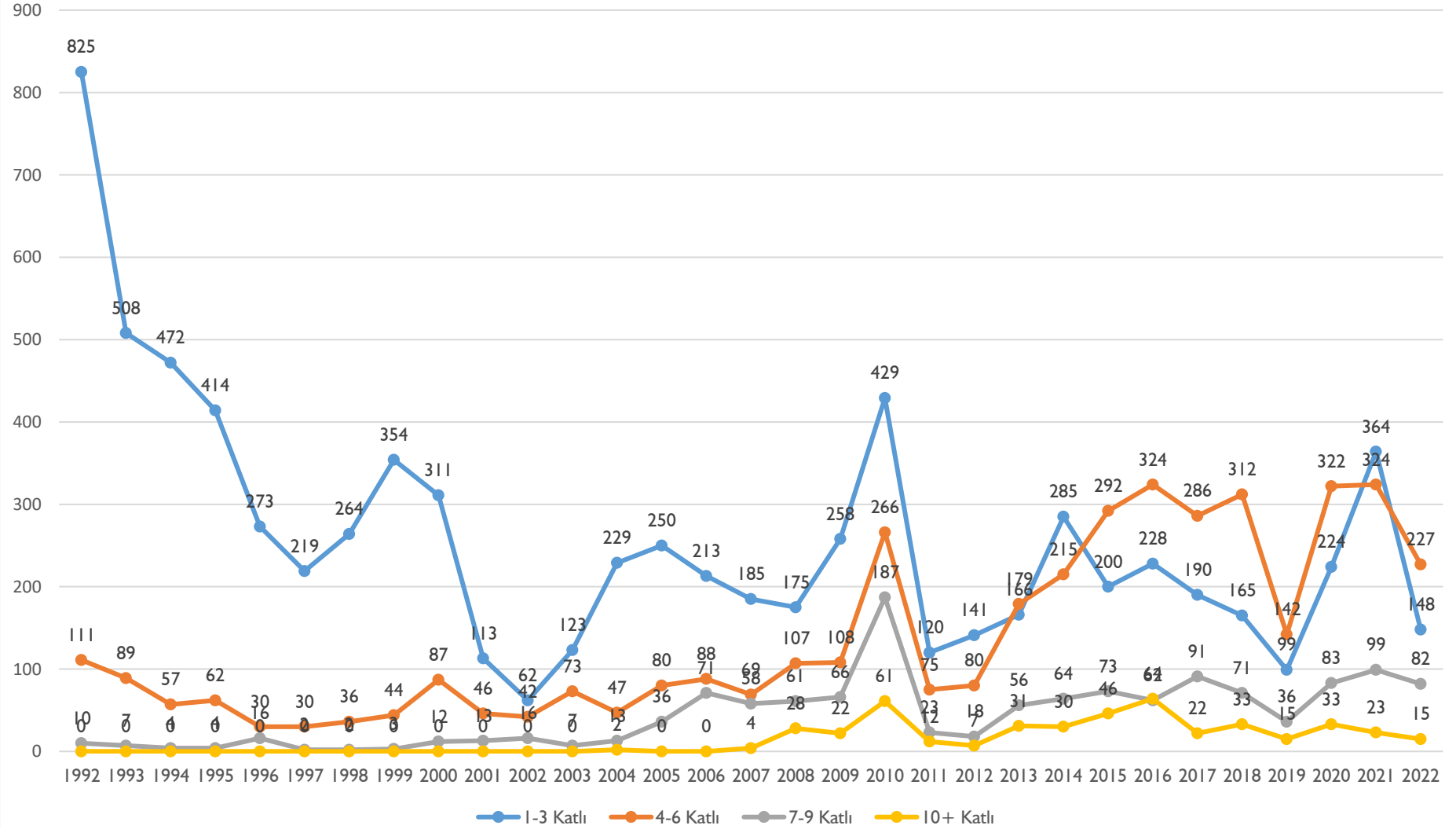
İl	Konutta İkamet Eden Hane Halkı Sayısı	Ev Sahibi Sayısı	Ev Sahibi Oranı	Kiracı Sayısı	Kiracı Oranı	Diğer*
Adana	632.875	357.430	56,5	163.758	25,9	111.688
Adıyaman	155.300	98.012	63,1	40.705	26,2	16.583
Diyarbakır	394.867	245.655	62,2	109.581	27,8	39.630
Elazığ	173.836	114.463	65,8	40.522	23,3	18.850
Gaziantep	522.947	290.044	55,5	188.756	36,1	44.148
Hatay	449.151	294.845	65,6	93.831	20,9	60.476
Malatya	230.499	156.250	67,8	45.010	19,5	29.240
Kahramanmaraş	311.458	206.833	66,4	68.669	22,0	35.956
Kilis	40.020	25.083	62,7	10.743	26,8	4.195
Osmaniye	156.199	105.087	67,3	31.253	20,0	19.859
Şanlıurfa	411.421	274.185	66,6	102.241	24,9	34.995
Bölge Toplamı	3.478.573	2.167.887	62,3	895.069	25,7	415.620
Türkiye	25.329.833	15.384.812	60,7	6.991.720	27,6	2.953.301

Kaynak: TÜİK, Nüfus ve Konut Sayımı, 2021; TÜİK, Bina ve Konut Nitelikleri Araştırması, 2021. *Diğer kategorisinde lojmanda oturanlar, ev sahibi olmayan ama kira da ödemeyenler ile bilinmeyenler yer almaktadır.

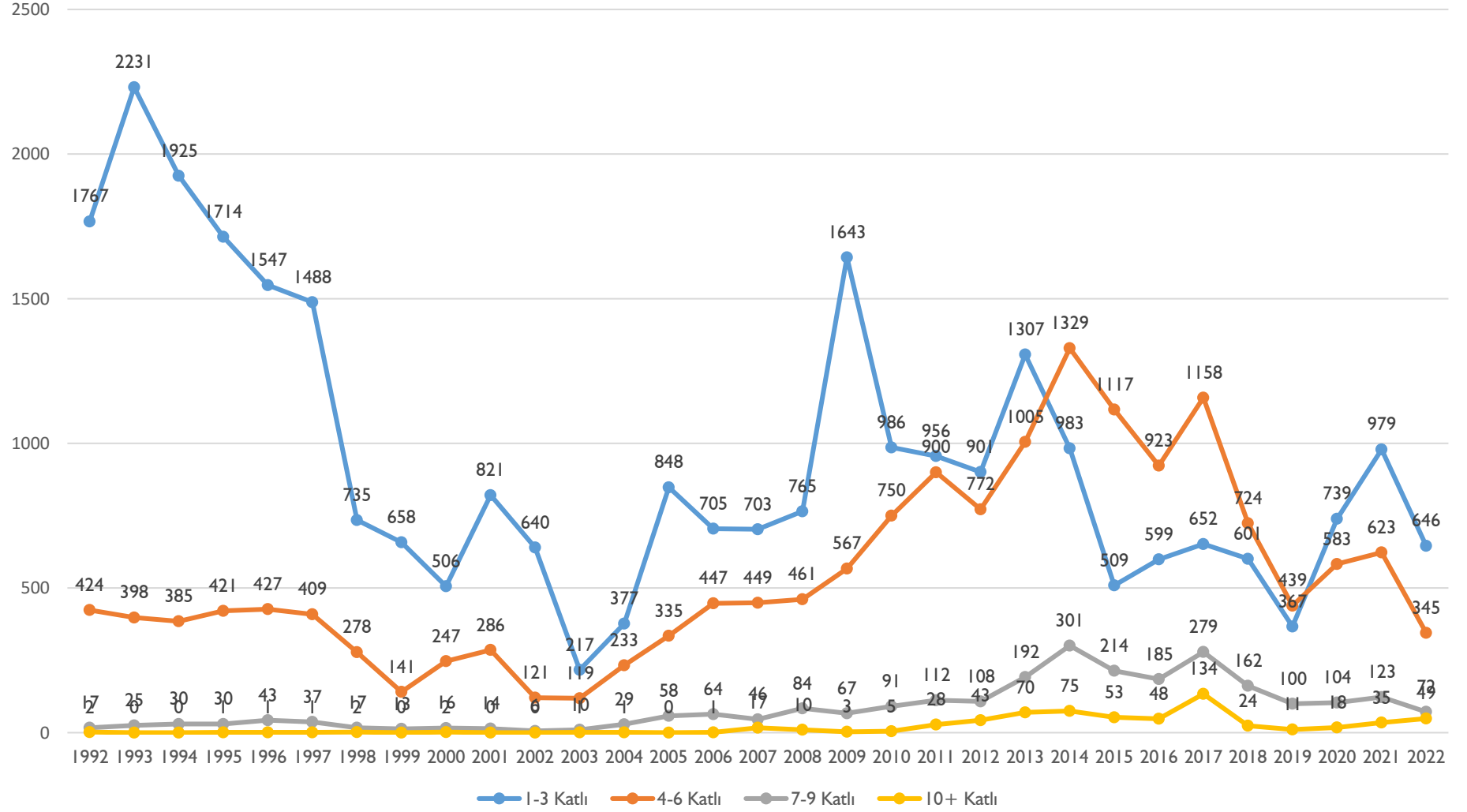
Kaynak: T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, s.34.

(Ek 3 - Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya 1992-2022 Yılları Arasında Düzenlenen Yapı Ruhsatlarının Kat Sayılarına Göre Oranları)

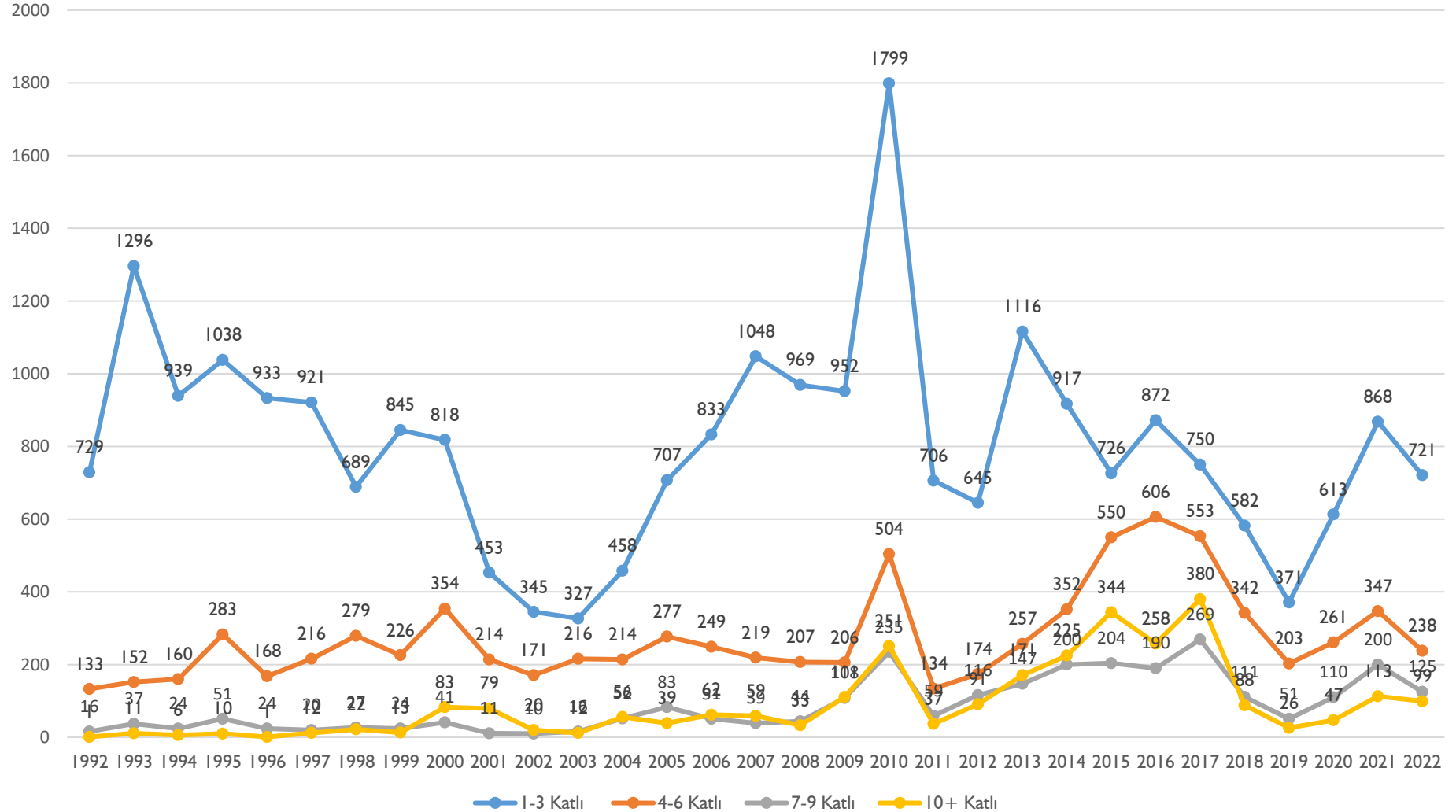
ADİYAMAN 1992-2022 YILLARI ARASINDA DÜZENLENEN YAPI RUHSATLARININ KAT ADETLERİNE GÖRE ORANLARI

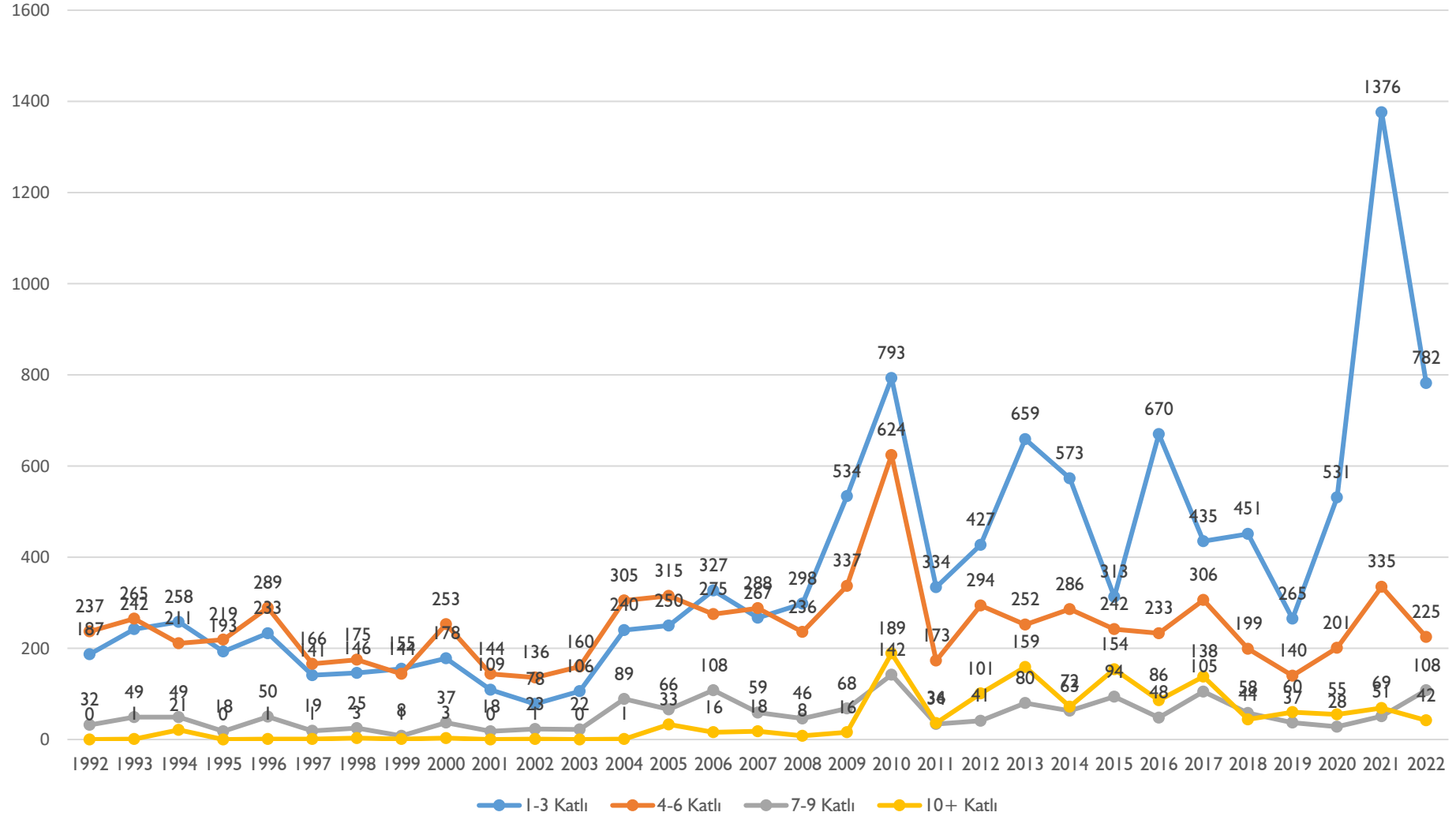
HATAY 1992-2022 YILLARI ARASINDA DÜZENLENEN YAPI RUHSATLARININ KAT ADETLERİNE GÖRE ORANLARI

KAHRAMANMARAŞ 1992-2022 YILLARI ARASINDA DÜZENLENEN YAPI RUHSATLARININ KAT ADETLERİNE GÖRE ORANLARI

MALATYA 1992-2022 YILLARI ARASINDA DÜZENLENEN YAPI RUHSATLARININ KAT ADETLERİNE GÖRE ORANLARI

- İmar Affı Uygulamaları

15 Şubat 2023 tarihinde kamuoyuyla paylaşılan verilere göre depremde etkilenen bölgede 10 ilde imar affı kapsamında toplam 294.165 yapı kayıt belgesi düzenlenmiş; yurttaşların imar kurallarına aykırı, kaçak ve deprem dayanıklılığı denetlenmemiş olan yapılarda yaşamaları teşvik edilmiştir.

Depremlerin ardından bölgede yapılan inceleme ve değerlendirmeler sonucunda; depremlerin etkilerinin Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya'da daha yoğun yaşandığı gözlenmiştir. Bölgede imar affı kapsamında düzenlenen yapı kayıt belgelerinin %43'ünün, 126 bin yapı kayıt belgesinin, bu illerde verildiği görülmektedir.

Adana'da 59 bin, Hatay'da 56 bin, Gaziantep'te 40 bin, Kahramanmaraş'ta 39 bin yapı kayıt belgesi verilmiştir.

Kahramanmaraş Depremi'nden Etkilenen 10 İlde İmar Barışı Verisi

Şehir	Yapı Kayıt Belge Sayısı	İptal Edilen Yapı Kayıt Belge Sayısı
Adana	59.247	499
Adıyaman	10.629	54
Diyarbakır	14.719	85
Gaziantep	40.224	237
Hatay	56.464	431
Kahramanmaraş	39.058	1.263
Kilis	4.897	37
Malatya	22.299	333
Osmaniye	21.107	96
Şanlıurfa	25.521	201
10 Şehir Toplam	294.165	3.236
TR Toplamı	3.152.094	53.303

Bölgede yıkılan veya ağır hasar gören yapıların kaç tanesinin imar affından yararlanarak Yapı Kayıt Belgesi aldığı ise raporun düzenlendiği 20 Nisan 2023 itibarıyla henüz açıklanmamıştır.

- Doğal Çevre, Sit ve Koruma Alanları

T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı verilerine göre; ülkemizde toplam 645 koruma alanından depremden etkilenen illerimizde toplam 60 koruma alanı bulunmaktadır.

DEPREM BÖLGESİNDEKİ MİLLİ PARKLAR		
NO	ADI	İLİ
1	Yumurtalık Lagünü Milli Parkı	Adana
2	Nemrut Dağı Milli Parkı	Adıyaman
3	Karatepe - Aslantaş Milli Parkı	Osmaniye
4	Tek Tek Dağları Milli Parkı	Şanlıurfa

DEPREM BÖLGESİNDEKİ SULAK ALANLAR		
Ramsar Alanları		
NO	ADI	İLİ
1	Akyatan Gölü	Adana
2	Yumurtalık Lagünü	Adana
Ulusal Öneme Haiz Sulak Alanlar		
1	Güney Keban Barajı	Elazığ
2	Hazar Gölü	Elazığ
3	Karkamış Taşkın Ovası	Gaziantep
4	Gölbaşı Gölü	Hatay

DEPREM BÖLGESİNDEKİ TABİAT ANITLARI		
NO	ADI	İLİ
1	Acıkise Doğu Çınarı	Adana
2	Acıkise Ardiç Ağacı	Adana
3	Biğbiğ Orman Sarmaşığı	Adana
4	Kandildere Ardiç Ağacı	Adana
5	Doğanlı Çınarı	Adıyaman
6	Hassa Lav Tüpü Mağaraları	Hatay

DEPREM BÖLGESİNDEKİ TABİAT KORUMA ALANLARI		
NO	ADI	İLİ
1	Tekkoz Kengerli Düz	Hatay
2	Körçoban	Kahramanmaraş

DEPREM BÖLGESİNDEKİ TABİAT PARKLARI		
NO	ADI	İLİ
1	Dağılcak	Adana
2	Karataş	Adana
3	Belemedik	Adana
4	Obruk Şelalesi	Adana
5	Gölbaşı Gölleri	Adıyaman
6	Eğil Peygamberler	Diyarbakır
7	Yabanardı Şeyhandede	Diyarbakır
8	Hazar Gölü	Elazığ

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

9	Dülükbaba	Gaziantep
10	Burç	Gaziantep
11	Huzurlu	Gaziantep
12	Alleben-Yamaçtepe	Gaziantep
13	Gaziantep Milli Mücadele	Gaziantep
14	Belen Geçidi	Hatay
15	Şahin Tepesi	Hatay
16	Kapıçam	K.Maraş
17	Yavşan Yaylası	Kahramanmaraş
18	Hisar Çamlığı	Kilis
19	Turgut Özal	Malatya
20	Beydağı	Malatya
21	Günpınar Şelalesi	Malatya
22	Çiftmazı	Osmaniye
23	Gölpınar	Şanlıurfa

DEPREM BÖLGESİNDEKİ YABAN HAYATI GELİŞTİRME SAHALARI			
No	Alanın Adı	İzleme Faaliyetleri	İli
1	Adana Akyatan Gölü YHGS	Su Kuşları	Adana
2	Adana Pozantı Karanfıldağ YHGS	Yaban Keçisi	Adana
3	Adana Tuzla Gölü YHGS	Su Kuşları	Adana
4	Adana Maraş Hançerderesi YHGS	Yaban Keçisi	Adana
5	Adana Seyhan Baraj Gölü YHGS	Su Kuşları	Adana
6	Gaziantep Tahtaköprü Baraj Gölü YHGS	Su Kuşları	Gaziantep
7	Hatay Altınöz YHGS	Sırtlan	Hatay
8	Hatay-İskenderun-Arsuz YHGS	Yaban Keçisi Karaca	Hatay
9	Hatay Dağ Ceylanı YHGS	Hatay Dağ Ceylanı	Hatay
10	Osmaniye Zorkun Yaylası YHGS	Karaca	Osmaniye
11	Şanlıurfa Merkez Kızılkuyu YHGS	Ceylan	Şanlıurfa
12	Şanlıurfa Birecik Fırat YHGS	Kelaynak	Şanlıurfa
13	Şanlıurfa Birecik Bozkırları YHGS	Çizgili Sırtlan Çöl Varanı	Şanlıurfa

Ülkemizdeki 25 su havzasından 4'ü deprem bölgesindedir. Depremlerden etkilenen 11 ilimiz Ceyhan, Seyhan, Asi ile Fırat-Dicle Havzaları içinde bulunmaktadır.

Tarım ve Orman Bakanlığı Su Yönetimi Genel Müdürlüğü ülkemizde yer alan içme suyu havzalarında yapılaşmanın giderek arttığını paylaşmıştır. İçme suyu havzalarındaki toplam yerleşim alanları; 2012 yılı yaklaşık 78.500 ha-2017 yılı yaklaşık 116.000 ha. İçme suyu havzalarındaki toplam yerleşim alanları 2012-2017 döneminde yaklaşık 37.500 ha (% 50) artış göstermiştir.

Ülkemizde ayrıca 30 tarım havzası bulunmakta olup; bunlardan 6'sı deprem bölgesinde yer almaktadır.

- Karacadağ Havzası
- GAP Havzası
- Batı GAP Havzası
- Doğu Akdeniz Havzası
- Kıyı Akdeniz Havzası
- Fırat Havzası

- **Hukuk Davaları ve Sorumluluklar**

6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan Kahramanmaraş merkezli depremlerde; kentsel ve kırsal alanlarda sermaye birikim modeliyle yeniden şekillendirilen yapı üretim ve denetim süreci, bu süreçte görevli ve yetkili merkezi ve yerel kamu idareleri ile özelleştirilen yapı denetim sistemi ağır kayıplara neden olmuştur.

Afet riski altındaki ülkemizde; afet verileri dikkate alınmaksızın merkezi ve yerel idarelerce onaylanan imar planları ve plan tadilatları, özel çıkarlar korunarak verilen çoklu imar uygulama izinleri, tarım arazilerini, koruma alanlarını, kıyıları ve ormanları yapılaşmaya açan kararlar, kamu idarelerinin kurumsal yapılarındaki ve teknik kadrolarındaki eksiklikler, imar affi yoluyla kullanımına izin verilen kaçak yapılar, nitelikli mimarlık, mühendislik ve planlama hizmetlerinin yapı üretim ve denetim sürecinden dışlanması, rant odaklı politikaların önünde engel olarak görülen meslek kuruluşlarının yetkilerinin kısıtlanarak işlevsizleştirilmesi, mesleki denetimin engellenmesi kentlerimizi afetlere karşı güvencesiz hale getirmiştir.

Mimarlık hizmetleri, tasarım, uygulama, yönetim ve denetim boyutuyla merkezi politikaların bileşeni haline getirilmiş; mesleki hakların kısıtlanması yoluyla, toplumun uzmanların sunduğu nitelikli mimarlık ve planlama hizmetlerine erişimi kısıtlanmıştır.

Bu hizmetlerin kamu yararına yürütülmesi için çalışmalarını sürdüren ve meslek mensuplarının yetkinliklerinin güvencesi olan meslek kuruluşlarının mesleki denetim sorumluluklarının yerine getirmesi engellenmiş, bu hizmetler ve üretim süreçleri değersizleştirilmiştir.

Afete maruz kalabilecek bölgelerde yurttaşlara riskli yapıları kullanma izni verilmiştir. Yapı güvenliği olmayan, planlama, mimarlık ve mühendislik süreçlerinden geçmemiş, teknik olarak sağlık ve güvenlik koşulları belirsiz yapılarda yurttaşların can ve mal güvenliği tehlikeye atılmış ve kaçak yapılaşma teşvik edilmiştir. Yurttaşların deprem riski altında olan; imar kurallarına aykırı, kaçak ve deprem dayanıklılığı denetlenmemiş yapılarda yaşamalarına izin verilmiştir.

Kamusal politikaların, planlı ve sağlıklı yaşam çevrelerine değer veren planlama süreçleri oluşturması merkezi ve yerel yönetimlerin ortak sorumluluğudur. Mimarlar Odası kurulduğu tarihten bu yana çalışmalarını, ülke ve kamu yararına yürütmekte ve kentlerin kimlikli, planlı ve sağlıklı gelişmesi için emek harcamaktadır.

Hazırlanması aşamasında demokratik katılımcı yöntemler izlemek yerine halkı, sivil toplumu, Meslek Odalarını dışlayan, verilen görüşleri veya yapılan itirazları dikkate almayan yönetimlerin; kamu yararına, şehircilik ilkelerine, bilime ve hukuka aykırı, sağlıksız ve düzensiz kentleşmeye yol açacak imar kararlarına, plan ve uygulamalara karşı davalar açmış ve açmaya devam etmektedir.

Deprem bölgesinde; çevre düzeni, nazım ve uygulama imar planlarındanyapı ruhsatlarına, kültür varlıklarına ve sit alanlarına yönelik koruma kurul kararlarından, riskli alan ve acele kamulaştırma kararlarına kadar pek çok konuda Odamız tarafından açılmış 159 dava bulunmaktadır.

Sağlıksız ve düzensiz kentleşmeye yol açan; şehircilik bilimine ve kamu yararına aykırı imar kararlarına karşı yargıya başvurularak hukuka aykırı ve kamu yararı sağlamayan düzenlemelerle ilgili mesleki ve hukuki mücadele sürdürülmektedir.

Ancak yaşanan depremlerin ardından felaketlerin ve can kayıplarının sorumluluğu yalnızca teknik uzmanlık alanlarında görev alan meslek mensuplarına yüklenmek istenmekte; yapı inşasında müelliflik, şantiye şefliği, denetçilik ve müteahhitlik gibi farklı görevler üstlenen mimar ve mühendisler hakkında soruşturmalar yürütülmektedir.

Mesleki hak ve yetkiler (müelliflik ve telif hakları vb.) bürokratik işlem ve engel olarak gösterilerek; ilgili idarelerin kurumsal yapılarındaki eksiklikler ve denetimsiz imar uygulamaları nedeniyle yaşanan sorunların sorumlulukları meslek mensuplarına yüklenmeye çalışılmaktadır.

Oysa yapıların depreme uygun şekilde inşa edilmesi konusunda yükümlülüğü bulunan idarelerden, yapıyı projelerine ve yapı güvenliği kurallarına uygun şekilde inşa etmeyen yüklenicilere, yapı denetim kuruluşları ile binalarda gerekli izinleri almadan ve yapı güvenliğini ortadan kaldıracak şekilde tadilat yapan malik ve kullanıcılara kadar birçok sorumlu bulunmaktadır.

Planlamadan tasarım ve projelendirmeye, yapı inşasına ve kullanım sürecine; tüm sorumluların asli sorumluluklarını yerine getirmeleri afetler karşısında olası zararları ve kayıpları azaltmaya yönelik çalışmalar yürütmeleri gerekmektedir.

Kentsel ve Kırsal Alanlarda Planlama Kararları ve Yapısal Hasarlar

- **Mevcut Yapı Stokuna ilişkin Yapısal Hasarların Değerlendirilmesi**

Mimarlar Odası tarafından bölgede depremin ardından 11-16 Şubat 2023 ve 29 Mart-2 Nisan 2023 tarihlerinde gerçekleştirilen incelemelerde; depremden en çok etkilenen Hatay, Adıyaman, Kahramanmaraş ve Malatya'da gerek yeni yapılaşmanın olduğu gerekse tarihî yapıların bulunduğu alanlarda yıkımın boyutunun büyük olduğu gözlemlenmiştir.

Tüm illerde; iskelet, yığma ve karma tüm taşıyıcı sistemlerde, az katlı ve çok katlı, konut, ticari, kamu vb tüm işlevlerdeki yapı tiplerinde yaygın yıkım ve ağır hasar görülmüştür.

Hatay'da tüm kentte tüm yapı stokunun yıkıldığı ve ağır hasar aldığı görülürken; Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya'da kent merkezlerindeki tarihî ve restore edilmiş (tescilli veya tescilsiz); 1980-90 sonrası üretilen yapı stokunun yıkıldığı ve ağır hasar aldığı görülmüştür. Çok katlı yoğun yapılaşma oranlarının 2002 ve özellikle 2010 sonrasında artış yaşandığı bu illerde ayrıca yeni yapılaşmaya açılan alanların – tarım arazileri, sulak alanlar vb. – tamamındaki yapı denetim sistemi kapsamında üretilen, çoğunluğu 10 ve üzeri katlı betonarme yapıların yıkıldığı ve ağır hasar gördüğü tespit edilmiştir.

Restore Edilmiş Ancak Yıkık / Ağır Hasarlı Durumdaki Yapılar, Hatay

Restore Edilmiş Ancak Yıkık / Ağır Hasarlı Durumdaki Yapılar, Kahramanmaraş

Restore Edilmiş Ancak Yıkık / Ağır Hasarlı Durumdaki Yapılar, Adıyaman

Restore Edilmiş Ancak Yıkık / Ağır Hasarlı Durumdaki Yapılar, Malatya

Mimarlık ve mühendislik hizmeti almamış olan niteliksiz betonarme-iskelet ve yağma taşıyıcı sistemlere sahip yapıların yanı sıra, 1999 Depremleri sonrası inşa edilen ve yapı denetim uygulamasıyla üretilen yapılarda da büyük boyutta yıkım ve ağır hasar görülmüştür.

Hatay Yapı Denetim uygulamasına 2001 yılından itibaren, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya ise 2011 yılından itibaren dahil olmuştur. Bu kentlerde yapı ruhsatı, kat adedi ve taşıyıcı sisteme dair TÜİK verileri incelendiğinde; yapılaşma oranlarının yapı denetim sistemlerine geçişle birlikte hızlandığı ve arttığı açıkça görülmektedir. 2010 yılında alınan Bakanlar Kurulu Kararı ile 1 Ocak 2011'de itibaren tüm illerde uygulanacağı duyurulan yapı denetim sistemine geçmeden hemen önce, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya'da 2010 yılında düzenlenen yapı ruhsatı sayılarındaki artış dikkat çekicidir. Ayrıca bu illerde yapı denetim sistemine geçildikten sonra yapılaşma artmış, yüksek katlı yapılarla getirilen yoğunluk artmıştır.

Bölgede yakın dönemde inşa edilmiş olan betonarme-iskelet taşıyıcı sisteme sahip çok katlı yapılarda görülen yoğun hasar ve yıkım; ülkemizde yapı tasarım, üretim ve denetim süreçlerinin sorunlarını açığa çıkarmıştır. Yapı - zemin ilişkisinin doğru kurulmadığı, denetlenemediği ve uygulamalar sırasında ortaya çıkan sorunlara müdahale edilmediği anlaşılmaktadır.

Betonarme çok katlı yapılardan hasar detayları

Bu süreçlerde merkezi ve yerel yönetimlerde bulunan kamu yöneticilerinin doğrudan yapı üretim süreci içinde, inşaat sektöründe yer almaları sonucunda ayrıcalıklı imar izinlerinin verildiği, tarım alanlarının yapılaşmaya açıldığı, kentsel dönüşümün zemin koşulları uygun olmayan alanlarda çok katlı yapılaşma izni verilerek parsel bazında uygulandığı görülmüştür. Ayrıca imar afları yoluyla kaçak ve güvensiz yapıların yasallaştırılması depremin etkilerini daha da artırmıştır.

İnceleme yapılan kentlerde; tüm yapı ve taşıyıcı sistemlerinin, çatı elemanlarının, yenilenebilir enerji sistemlerinin, dolgu duvarların, cephe kaplama malzeme ve sistemlerinin depremin etkisine karşı dayanıksızlığı ve başarısızlığı ülkemizde yapı çevre üretiminde planlama, tasarım, inşaat, yönetim ve denetim uygulamalarının sorunlarını gözler önüne sermiştir.

Bölgede çok az sayıda betonarme-iskelet taşıyıcı sisteme sahip çok katlı yapıda güçlendirme-sağlama uygulamalarının yapıldığı, bu yapıların ağır hasar görseler de yıkılmadıkları görülmüştür.

Hatay'da Güçlendirme Yapılan Belediye Blokları

Depremin yol açtığı yapısal hasarlara neden olan olgulardan birisi de, yapı-zemin ilişkilerinin doğru kurulamamış ve su seviyesi ve sıvılaşma riski yüksek olan alanlarda mevcut zemin özelliklerine uygun yapı üretilmemiş olmasıdır. Taşıma kapasitesi düşük olan tarım alanlarında veya sulak alanlardaki yapılarda ağır yapı kütlelerinin taşıyıcı sistem yüklerinin artması veya zemin sıvılaşması sonucu yıkım ve hasarların oluştuğu görülmüştür.

MTA tarafından düzenlenen ve depremler sonucu gelişen sıvılaşmaya yönelik incelemeler içeren rapora göre en yoğun sıvılaşma ve yanal yayılmanın Asi Nehri ve çevresinde gerçekleşmiştir. Hatay kıyı ovasında Dört Yol-İskenderun güneyine kadar ve Samandağ'da, Osmaniye batısında Ceyhan Nehri boyunca, kuzeydoğuda Gölbaşı Gölü'ne kadar sıvılaşma belirtileri gözlenmektedir. Elbistan'da Ceyhan Nehri ve Göksun'da Göksun Nehri çevresinde sıvılaşma lokasyonları belirlenmiştir.⁵² Çoğu kıyı bölgeleri, akarsu çevreleri, göl/bataklık alanları ve çevresinde oluşan Sıvılaşma ve yanal yayılmadan en çok etkilenen alan Antakya'nın kuzeyindeki Amik Ovası ve Asi Nehri çevresi ile Narlı-Sağlık ovalarından geçen Aksu Çayı çevresidir.

⁵² 6 Şubat 2023 Kahramanmaraş Depremleri ve 20 Şubat 2023 Defne (Hatay) Depremi Sonucu Gelişen Sıvılaşma Yapıları Saha Gözlemleri ve Değerlendirmeler, s.2.

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

Bölgede zemin sıvılaşması sonucu oluşan hasarlar Hatay-İskenderun ve Adıyaman-Gölbasi'nda belirgin biçimde gözlemlenmiştir.

Tüm yapı tiplerinde ağır hasarın yanı sıra sıvılaşmaya bağlı devrilme ve yıkılmalar; yollarda, kaldırımlarda ve açık alanlarda sıvılaşmaya bağlı kırılma, çökme ve kabarmalar görülmüştür.

Adıyaman-Gölbasi'nda zemin sıvılaşması

Deprem bölgesinde iki kez yerinde yapılan teknik inceleme ve değerlendirmelerde, Adana, Osmaniye, Hatay, Gaziantep, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya'da kent merkezlerinde ve kırsal alanda ağır hasarlı ve yıkılan yapılarda; yapısal hasar ve yıkımların temel nedenlerine ilişkin aşağıda belirtilen uygulama ve kararların etkili olduğu anlaşılmıştır;

- Planlama, Yapı Üretim ve Denetim Süreci
 - Afet verileri dikkate alınmaksızın yapılan imar planları ve plan tadilatları,
 - Nitelikli mimarlık, mühendislik ve planlama hizmetlerinin yapı üretim ve denetim sürecinden dışlanması,
 - Kırsal alanda mimarlık mühendislik hizmeti olmaksızın yapı üretimi,
 - Mesleki uzmanlık alanlarında teknik eleman yetersizliği ve denetim eksikliği,
 - İmar affı yoluyla kaçak yapılaşmanın teşvik edilmesi, imar kurallarına aykırı proje ve uygulamalar, kaçak yapılar
- Yapı-Zemin İlişkisi, Taşıma Kapasitesi
 - Zemin sıvılaşması
 - Uygun temel seçimi yapılmamasından kaynaklanan hasarlar,
 - Tarım arazilerinin ve taşıma kapasitesi düşük alanların yapılaşmaya açılması,
 - Yapı-zemin ilişkisinin kurulamaması, yapının yüküne uygun olmayan zeminlerde inşaat yapılması,
 - Yüksek katlı yapılarla yapı yükünün artırılarak zemin-yapı ilişkisinin bozulması,
- Tasarım ve Taşıyıcı Sistem Hataları
 - Sismik yükleri dikkate almayan mimari ve taşıyıcı sistem tasarımlarının yapılması,
 - Gereken önlemler alınmadan asmolen ve kirişsiz döşemelerin kullanılması,
 - Yapıların giriş-zemin katlarında yer alan ticari fonksiyonlar (market, galeri, ofis vb işlevler) nedeniyle yapılan tadilatlar, geniş açıklıklar, asma katlar ve farklı kat yükseklikleri nedeniyle yumuşak kat ve kısa kolon etkisinin oluşması,
 - Bitişik yapı düzeninde gerekli düzenlemelerin yapılmaması nedeniyle çekiçleme etkisinin ortaya çıkması,
- Yapı Malzemelerinde Kalite ve Denetim Eksiklikleri, Üretim-Kullanım Hataları
 - Hatalı malzeme seçimi, işçilik ve uygulamalar,
 - Beton ve donatı çeliği malzeme kalitesinin düşük olması,
 - Beton agrega olarak yuvarlak çakıl kullanımı, düşük çimento oranı,
 - Düz donatı kullanımı ve yetersiz donatı sayısı,
 - Beton döküm hataları (yüksek sıcaklıklarda beton dökümü ve kür yapılmaması, vibratör kullanılmaması ve segregasyon vb.)
 - Kullanım sürecinde yapılan müdahalelerden oluşan hasarlar; taşıyıcı yapı elemanlarının içinde tesisat geçirilmesi

6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan depremlerin ardından; bu depremlerin karada yaşanan en büyük depremler olduğu, özellikle yakın dönem inşa edilmiş yapılarda görülen hasarın, mevcut imar mevzuatı kapsamında belirlenen deprem yer hareketi düzeyi ve ivme değerlerinin aşılması nedeniyle yaşandığı kamuoyunda tartışılmıştır.

Ancak Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü verilerine göre; depremin etkilediği bölgenin neredeyse tamamında ölçülen ivme değerlerinin Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği'nde öngörülen değerlerin (TBDY-2018 DD- I) altında olduğu⁵³ dolayısıyla yönetmeliğe uygun tasarlanmış ve inşa edilmiş yapılarda yıkımın beklenmediği belirtilmiştir. Kahramanmaraş ve Hatay'ın bazı ilçelerinde konutlar için öngörülen değerlerin aşıldığı bu sebeple kontrollü hasar performans seviyelerinin aşılması sonucunda ileri hasar durumunun ortaya çıkmasının beklendiği belirtilmektedir. Raporla ilgili mevzuata uygun olarak

⁵³ B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve DAE 06 Şubat 2023 Gaziantep-Kahramanmaraş ve 20 Şubat 2023 Hatay Depremleri Ön Değerlendirme Raporu, ss.61-65.

tasarlanmış ve inşa edilmiş yapılarda yıkım beklenmediği, ancak tasarım ve uygulama hataları nedeniyle 2018 sonrası inşa edilmiş yapıların toptan göçtüğü vurgulanmıştır.

Yapısal Hasarlar, Beton ve Donatı Örnekleri

- **Kamu Yapılarında Yapısal Hasarlar, Kamusal Hizmetler, Ulaşım ve Altyapı**

Mimarlar Odası tarafından bölgede depremin ardından 11-16 Şubat 2023 ve 29 Mart-2 Nisan 2023 tarihlerinde gerçekleştirilen incelemelerde; depremden en çok etkilenen Hatay, Adıyaman, Kahramanmaraş ve Malatya'da sağlık, eğitim, yönetim-idari, ulaşım gibi kamusal hizmetlerin yürütüldüğü yapıların - Hükümet Konağı, Valilik, Belediye Başkanlıkları, okullar, aile sağlığı merkezleri, hastaneler, ibadethaneler ve inanç yapıları, polis evleri, jandarma yapıları ve lojmanların - büyük bir kısmı ağır hasar görmüştür.

Afet sonrası acil müdahale ve iyileştirme süreçlerinde, barınma ve koordinasyon merkezi gibi ihtiyaçların karşılandığı yapılar olması beklenen kamu yapılarının çoğu bu görevleri yerine getirememiştir.

Depremi hasarsız ya da az hasarlı atlatan eğitim yapılarında bu yapıların asli fonksiyonu olan eğitim faaliyetlerinin yürütülemediği görülmüştür. Bunun temel sebepleri arasında ise bu yapılarda kaymakamlık, valilik vb. kamu kurumlarının yerleştirilmesidir.

Bölgede sağlık sisteminin ciddi bir hasara uğradığı, özellikle Hatay başta olmak üzere sağlık altyapısının, aile sağlığı merkezi ve hastane binalarının çoğunun kullanılamaz durumda olduğu görülmüştür.

Kamuya ait Kahramanmaraş'ta bulunan Necip Fazıl Şehir Hastanesi, Hatay Eğitim ve Araştırma Hastanesi ile Adıyaman Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin ağır ve orta hasarlı oldukları; İskenderun Devlet Hastanesi'nin yıkıldığı bilinmektedir. Özel sektöre ait Hatay Akademi Hastanesi ve Defne Hastanesi, ağır hasar görmüş ve kısmen yıkılmıştır.

Kahramanmaraş Şehir Hastanesi

Cumhurbaşkanlığı verilerine göre Sağlık Bakanlığı'na ait 27, üniversitelere ait 6 ve özel sektöre ait 9 olmak üzere bölgedeki toplam 42 hastane binası ağır ve orta hasarlı durumdadır. Az hasarlı hastane binalarının sayısı ise Sağlık Bakanlığında 75, üniversitelerde 12 ve özel sektörde 7 olmak üzere toplam 94'tür.⁵⁴ Ancak raporda bölgedeki şehir hastanelerinin ve eğitim ve araştırma hastanelerinin durumlarına yönelik detaylı bilgi verilmemiştir.

Bölgedeki 10 hastana yapısı sismik yalıtıma sahip olup; bazı basın organlarında çıkanın aksine Kahramanmaraş Necip Fazıl Şehir Hastanesinde izolatör sistemi bulunmamaktadır.⁵⁵ Hastanenin yanında yapımı devam eden Kadın Doğum ve Çocuk Hastanesinde izolatörler bulunmaktadır.

Tablo 8-1 Sismik yalıtımlı binaların Listesi

İsim	Boylam	Enlem	Tipi
Malatya Battalgazi Devlet Hastanesi	38.334	38.347	Sürtünmeli yalıtım birimi
Malatya Kadın Doğum ve Çocuk Hastanesi	38.279	38.349	
Malatya Doğanşehir Hastanesi	37.894	38.068	
Adıyaman Devlet Hastanesi	38.326	37.767	
Kahramanmaraş Kadın Doğum ve Çocuk Hastanesi	37.006	37.502	
Elbistan Devlet Hastanesi	37.159	38.203	
Osmaniye Düziçi Devlet Hastanesi	36.455	37.257	
Osmaniye Devlet Hastanesi	36.274	37.083	
Hatay Dört Yol	35.349	37.026	
Adana Şehir Hastanesi	35.238	36.996	
Adana Güney Seyhan Hastanesi	35.238	36.996	

Kaynak: B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve DAE 06 Şubat 2023 Gaziantep-Kahramanmaraş ve 20 Şubat 2023 Hatay Depremleri Ön Değerlendirme Raporu, s.76.

Sismik yalıtımlı yapılar arasında Malatya Battal Gazi Devlet Hastanesi ve Malatya Kadın Doğum ve Çocuk Hastanesinde izolatörlerin hesaplarda belirtilenin altında deplasman – yer değiştirme – kabiliyetine sahip olması nedeniyle hastanelerde dolgu duvarlarda çatlak, asma tavanlarda yer değiştirmeler gibi yapısal olmayan hasarlar olduğu belirtilmiştir.⁵⁶

Depremden etkilenen illerde otoyol, bölünmüş karayollarında, devlet yolu ve il yollarında çökme ve kaymaların meydana geldiği; Tarsus-Adana-Gaziantep (TAG) Otoyolu ile Malatya D850 Devlet Yolunun belirli bölümlerinin depremden sonra ağır hasar nedeniyle kullanılmadığı görülmüştür. Bazı kentlerde otoparklardaki yapısal hasarlar nedeniyle bu yapıların da kullanılmadığı gözlemlenmiştir.

⁵⁴ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, s.57.

⁵⁵ B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve DAE 06 Şubat 2023 Gaziantep-Kahramanmaraş ve 20 Şubat 2023 Hatay Depremleri Ön Değerlendirme Raporu, s.76.

⁵⁶ B.Ü. Kandilli Rasathanesi ve DAE 06 Şubat 2023 Gaziantep-Kahramanmaraş ve 20 Şubat 2023 Hatay Depremleri Ön Değerlendirme Raporu, s.76.

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

Tablo 40: Karayolu Hasar Tespiti

Varlık/Yapının Türü	Birimi	Toplam Hasar	Maliyet TL
Otoyol	Km	61	12,2 milyar TL
Karayolu	Km	71	
Tünel	Km	11,7	
Viyadük	Km	3,1	
Köprü	Km	0,7	
Sinyalizasyon, oto korkuluk, yatay ve düşey işaretlemeler	Km	18.354	
Tünel elektromekanik işler	Km	3,6	
Ücret toplama istasyonu	Adet	5	
Gişe Binası	Adet	2	
Afetle mücadele kapsamında cari nitelikli harcama			

Kaynak: KGM

Kaynak: T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, ss.79-80.

Havaalanlarının ve demiryollarının deprem nedeniyle hasar gördüğü, havalimanı pist ve üst yapılarında hasar oluştuğu bilinmektedir.

Bölgedeki demiryolu ağının Mersin-Adana-Osmaniye-Narlı, Toprakkale-İskenderun, Fevzipaşa-İslahiye, Köprüağzı-Kahramanmaraş, Nizip-Gaziantep-Narlı, Narlı-Malatya, Çetinkaya-Malatya, Malatya-Elazığ ve Malatya-Yolçatı-Diyarbakır kesimleri depremden etkilenmiştir. Depremde bazı istasyon ve gar binaları da yıkılmış veya hasar görmüştür.

Tablo 38: Demiryolu Hatları Hasar Tespiti

Hasar Gören Demiryolu Kesimleri	Hasar Tespitleri	Planlanan Harcama
Fevzipaşa-Nurdağ-Narlı Hattı	Tünel ve köprülerde meydana gelen	3 milyar TL
Narlı-Gaziantep-Nizip Hattı	deformasyonlar, hatlara	9,5 milyar TL
Narlı-Başpınar Demiryolu Hattı	düşen kaya ve taş parçaları,	663 milyon TL
Köprüağzı-Kahramanmaraş Demiryolu Hattı	üstyapıda meydana gelen	187 milyon TL
İskenderun-Bahçe Demiryolu Hattı	bozukluklar, muhtelif	1,8 milyar TL
Bahçe-Nurdağ Demiryolu Hattı	kesimlerde elektromekanik	238 milyon TL
Malatya Çetinkaya Demiryolu Hattı	sistemlerde hasarlar	1,6 milyar TL
Başpınar Nizip Demiryolu Hattı		435 milyon TL
Yaklaşık Toplam Maliyet		17,4 milyar TL

Kaynak: TCDD

Kaynak: T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, s.78.

Cumhurbaşkanlığı raporuna göre, bölgedeki dört havalimanından Hatay Havalimanında ağır hasar meydana gelmiştir. Ancak raporda Hatay Havalimanında kırılan pistin onarımının tamamlanarak 12.02.2023 itibarıyla havalimanı tüm sivil uçuşlara açıldığı bilgisi verilse de;⁵⁷ Odamızca hazırlanan raporun düzenlendiği tarihlerde havalimanının 17.05.2023 tarihine kadar uçuşa kapatılmıştır.

Hatay Havalimanı hakkında; kurutulan Amik Gölü arazisi üzerinde olması, Güneydoğu Anadolu Fay Zonu üzerinde olması nedeniyle deprem, sel ve su baskınları bakımından risk taşıması, doğal koruma alanlarında tahribata yol açacak olması nedeniyle davalar açılmış olmasına karşın 2007 yılında yapımı tamamlanarak kullanıma açılmıştır.

Malatya Havalimanında yapısal hasarlar bulunmakta ancak uçuşlar gerçekleştirilmektedir.

⁵⁷ Kaynak: T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, ss.79-80.

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

Tablo 39: Havalimanları Hasar Tespiti

Havalimanı	Hasar Tespitleri	Planlanan Harcama
Hatay Havalimanı	Pist kırılmış, apron ise ciddi şekilde hasar almıştır. Havalimanının zemininde oturma tespit edilmiş, altyapı drenaj, elektrik ve mekanik sistemlerin çalışmadığı bilgisi alınmıştır.	2,5 milyar TL
Malatya Havalimanı	Mevcutta kullanılan ve iki aks ilavesi yapılan terminal binasının bir aksında hasar meydana gelmiştir.	295 milyon TL
Adıyaman Havalimanı	Üstyapıda az hasar meydana gelmiştir.	181 milyon TL
Kahramanmaraş Havalimanı	Üstyapıda az hasar meydana gelmiştir.	354 milyon TL
Yaklaşık Toplam Maliyet		3,3 milyar TL

Kaynak: DHMI

Elektrik, su, doğalgaz gibi altyapı hizmetlerinin depremlerin üstünden geçen zamana karşı düzenli biçimde sağlanmadığı görülmüştür.

Bölgede Atatürk Barajı, Kartalkaya Barajı, Büyükbaraçay Barajı gibi büyük barajlar bulunmaktadır. Depremden etkilenen illerde Malatya hariç, içme suyu ihtiyacının büyük bir kısmı bu barajlardan sağlanmaktadır.

Tablo 46: Deprem Bölgesinde Hasar Almış Önemli Barajların Durumu

Depolama Tesisi Adı	Gövde Hacmi (m3)	Hasar Durumu	Tahmini Hasar Maliyeti (TL)*
Hatay-Reyhanlı Barajı	20.730.055	Orta Hasarlı (Ancak güçlendirmeyle işlemine devam edebilecek)	750.000.000
Malatya-Sultansuyu Barajı	3.205.000	Ağır Hasarlı (Yeniden yapılması gerekiyor)	705.000.000
Osmaniye-Bahçe Arıklıkış Göleti	615.000	Ağır Hasarlı (Yeniden yapılması gerekiyor)	260.000.000
Kahramanmaraş-Kartalkaya Barajı	1.452.000	Orta Hasarlı (Ancak güçlendirmeyle işlemine devam edebilecek)	250.000.000
Malatya-Erkenek Göleti	370.000	Orta Hasarlı (Ancak güçlendirmeyle işlemine devam edebilecek)	250.000.000
Malatya-Sürgü Barajı	1.220.000	Orta Hasarlı (Ancak güçlendirmeyle işlemine devam edebilecek)	100.000.000
Hatay-Yarseli Barajı	3.000.000	Az Hasarlı (Küçük onarımlarla işlemine devam edebilecek)	100.000.000
Hatay-Büyükbaraçay Barajı	2.500.000	Az Hasarlı (Küçük onarımlarla işlemine devam edebilecek)	50.000.000
Hatay-Hassa Demrek Göleti	358.325	Az Hasarlı (Küçük onarımlarla işlemine devam edebilecek)	45.000.000
Osmaniye-Kalecik Barajı	843.000	Az Hasarlı (Küçük onarımlarla işlemine devam edebilecek)	40.000.000
Hatay-Samandağ Karamanlı Göleti	359.000	Az Hasarlı (Küçük onarımlarla işlemine devam edebilecek)	40.000.000
Malatya-Çat Barajı	2.500.000	Az Hasarlı (Küçük onarımlarla işlemine devam edebilecek)	35.000.000
Hatay-Kırıkhan Kurtuluşoğlu Göleti	362.872	Az Hasarlı (Küçük onarımlarla işlemine devam edebilecek)	30.000.000
Gaziantep-Nurdağı Hamidiye Göleti	150.000	Az Hasarlı (Küçük onarımlarla işlemine devam edebilecek)	20.000.000
TOPLAM			2.675.000.000

* Tesislerin hasar tespiti devam etmekle birlikte mevsimsel şartları nedeniyle sulama kanallarına su verme imkânı olmadığından hasar miktarı bütüncül olarak tahmini belirlenmiştir.

Kaynak: T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, s.90.

Malatya-Sultansuyu Barajı ve Osmaniye-Bahçe Arıklıkış Göleti ağır hasar gördüğü için yeniden yapımına gerek görülmektedir.

2010 yılında yapımına başlanan, 2020 yılında açılışı yapılan ancak hala tamamlanmamış olan, bölgedeki en büyük altyapı projelerinden Reyhanlı Barajı da depremde güçlendirmeye gerek duyulacak derecede hasar görmüştür. Kahramanmaraş-Kartalkaya, Malatya-Erkenek ve Malatya-Sürgü Barajları da güçlendirme yapılmaksızın kullanılamayacak derecede hasar görmüştür.

Kalıcı Konut Planlama ve Yapılaşma Süreci

- **Kentsel ve Kırsal Alanlarda Planlama Kararları, Yer Seçimleri ve Yapı Üretimi**

6 Şubat 2023 depremlerinin üstünden bir ay geçtikten sonra Cumhurbaşkanı ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından; deprem bölgesinin yeniden ihya ve inşa süreci olarak bölgede kalıcı konutların bir yıl içinde tamamlanacağı; TOKİ eliyle 200bin konutun kentlerde 70bin konutun ise kırsal alanlarda inşa edileceği paylaşılmıştır.

Yeni yerleşim alanlarının bu sürede belirlendiği; TOKİ eliyle ilk etapta 30 bin konutun projelendirildiği; konutların 105 metrekare 3+1 olarak tasarlanacağı, zemin + 3-4 katı geçmeyeceği açıklanmıştır.

TOKİ tarafından üretilecek konutların planlama, yer seçimi, konut sayısı ve altyapı çalışmalarına ilişkin hangi verilere dayalı olarak bu kararların alındığı açıklanmamıştır. Nüfus, konut ihtiyacı, yapı-hak sahipliği, eğitim ve sağlık altyapı ihtiyacı, bölgedeki mevcut çevre düzeni ve imar planlarında yer alan hükümleri ve notları, bölgesel planlama yaklaşımları vb. hakkında kamuoyuyla bilgi paylaşılmamıştır.

Yaklaşık 200 bin konutun 1 yıl içerisinde yapılacağı duyurulmasına karşın Bakanlık verilerine göre; 2020 Elazığ depreminden sonra, Elazığ'da yapımı planlanan 24 bin 963 konuttan, 3 yıl içerisinde ancak 21 bin 140'ı tamamlanabilmiştir. Benzer şekilde, 2020 İzmir depremde evleri yıkılan ve ağır hasar gören vatandaşlar için TOKİ tarafından yapımı planlanan 5 bin 61 konuttan, 2022 yılı sonuna dek ancak 2 bin 245'i tamamlanabilmiştir.

2003-2022 arası kapsayan 20 yıllık süreçte TOKİ tarafından 1 milyon 170 bin konut inşa edilmiştir. Buna göre TOKİ yıllık 58 bin 500 konut üretebilmektedir.

İLLER	MEVCUT TOKİ KONUT SAYISI	TOKİ DEPREM SONRASI YAPILACAK KALICI KONUT SAYISI	TOKİ 250 BİN SOSYAL KONUT PROJESİ KAPSAMINDA YAPILACAK KONUT SAYISI
Adana	21154	2500	6356
Adıyaman	7065	25882	1750
Diyarbakır	20912	6000	4800
Elazığ	-	3750	1651
Gaziantep	27947	18544	10024
Hatay	8018	40426	4450
Kahramanmaraş	5545	45067	3101
Kilis	1929	250	500
Malatya	20605	44770	2251
Osmaniye	3323	9550	1550
Şanlıurfa	17261	3000	6000
Toplam	133759	199739	42433

TOKİ - Deprem Bölgesinde mevcut, kalıcı konut ve sosyal konut projesi kapsamında yapılması planlanan konut sayıları

Deprem bölgesinde yerinde yapılan ikinci teknik incelemelerde; Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya'da depremler sonrası ortaya çıkan konut ihtiyacını karşılamaya yönelik uygulamalara başlandığı görülmüştür. Dört ilde de kalıcı konut alanlarının kent merkezlerine uzak, tarım arazileri, orman alanları veya doğal-arkeolojik sit alanlarına yakın veya üzerinde seçildiği gözlemlenmiştir. Bu alanların seçiminde öncelikli kriterlerin taşıyıcı kapasitesi yüksek zemin ve mülkiyet sorunu olmadan hızlı yapım olanağı sağlayan kamuya ait arsalar olduğu anlaşılmaktadır.

Bu alanlardaki kalıcı konutlar, merkezi idare Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve TOKİ tarafından hazırlanan planlar çerçevesinde; yerel idare, meslek kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları sürece dâhil edilmeksizin tip projeler olarak tasarlanmış ve yapı üretimine geçilmiştir. Bölgede kalıcı konutlara yönelik planlama aşamasında Bakanlık yetkililerin ve yerel idarelerin, meslek kuruluşlarının bulunduğu toplantılar gerçekleştirilse de, ilerleyen süreçte ilgili kurum ve kuruluşlar karar alma süreçlerine katılamamıştır.

Depremden etkilenen kentsel ve kırsal alanlarda planlama ve yapılaşmaya yönelik süreçlerde;

- Yeni yerleşim alanlarının tüm sosyal ve kültürel donatı ve altyapının yanı sıra kent merkezleri, kentler arası ve bölgesel ilişkiler ve ihtiyaçlar dikkate alınmaksızın bütüncül çalışmalar yerine parçacıl çözümler üretilmesi,
- Yıkım ve kayıplara neden olan yapı üretim ve denetim süreci ile planlama ve yapılaşma yöntemlerinin tekrarlanması,
- Bölgede depremsellik koşulları devam ederken inşaat ve yapılaşma faaliyetlerine başlanması,
- Seçilen alanların kent merkezlerine uzak olması,
- Kent merkezi, işyerleri, eğitim ve sağlık altyapısı, sosyo-kültürel ve diğer ihtiyaç duyulan donatıların bulunmaması,
- Orman alanlarına, arkeolojik sit alanlarına, tarım arazilerine yakın olması, bazı alanlarda tarım arazilerinin imara açılması,
- Konut yerleşimlerini tip projeler olması ve yerelin ihtiyaçlarına göre oluşturulmaması,
- Yapı taşıyıcı sistemlerinin ve malzemenin, betonarme tünel kalıp tek tip plan şeması ile çok sayıda konut-yaşam alanı üretilmesi,
- Sürece yerelin katılımının sağlanmaması,
- Yerinde dönüşüm ve yerinde yeniden yapım alternatiflerinin değerlendirilmemiş olması,

gelecekte bölgede ve ülkemizde kentsel ve kırsal alanlarda çeşitli sorunlara neden olacaktır.

Kalıcı konutlara yönelik planlama ve yapılaşma karar süreçlerinde yukarıda bahsedilen sorunlar nedeniyle kısa, orta ve uzun vadede;

- eski kent merkezi, işyerleri, eğitim ve sağlık altyapısı, sosyo-kültürel donatılar ve diğer ihtiyaç duyulan donatılara erişim sağlanamaması,
- kentlilerin kendi yaşam alanlarını kendilerinin tercih edememesi ve bu alanlara yerleştirilen yurttaşların uyum sağlayamaması ve terk etmesi,
- kentlerin tarihsel, sosyal ve kültürel dokusunun korunamaması,
- gelecekte büyük arsa değişimleri ve spekülasyonları ile birlikte rant odaklı uygulamaların ve mülkiyet sorunlarının oluşması,
- verimli tarım arazilerinin kaybı ve tarımsal üretimde düşüş yaşanması,
- korunan alanlar, tarım arazileri ve arkeolojik sit alanlarında büyüyen kentsel doku nedeniyle yapılaşma baskısının artması; doğal ve kültürel çevrede geri dönülemez tahribat yaşanması,
- tip projelerle tasarlanan yapı çevrenin tek tip yapılaşma ve yaşam biçimleri sunması, nitelikli mimarlık ve tasarım hizmetleriyle yaşam alanı alternatiflerinin oluşturulamaması,
- Bölgede malzeme, işçilik ve imalat, mesleki hizmetlerde yerel olanakların değerlendirilmemesi,
- kırsal dokunun hızla yok olarak betonarme tip yapı modellerinin hakim olması,
- yerel mimari birikimin ve yaşam biçimlerinin ortadan kalkması ve kültürel ve sosyal kayıpların yaşanması,

söz konusu olacaktır.

- **Kalıcı Konut Üretimi, TOKİ ve Yapılaşmaya Yönelik İhale Süreçleri**

Afet sonrası müdahale, planlama ve iyileştirme süreçleri mevzuat kapsamında iki farklı düzenleme ile tanımlanmıştır. 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nda "olağanüstü hal" ilanı, 7269 sayılı "Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun"da ise "afete maruz bölge" ilanı düzenlenmiştir.

6 Şubat 2023 tarihli depremlerin ardından farklı hukuki düzenlemeler getiren bu düzenlemelerden; idarenin ve yürütmenin yetkilerini genişleten ve mülkiyet hakkına ilişkin yargı denetiminden muaf OHAL kararnamelemleri ile düzenleme yapma yetkisi veren Olağanüstü Hal ilan ederek yürürlüğe sokmuştur.

8 Şubat 2023 tarih "6785 Sayılı Anayasanın 119 uncu Maddesi ile 2935 Sayılı Olağanüstü Hal Kanununun 3 üncü Maddesinin Birinci Fıkrasının (a) Bendine Göre Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay,

Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa İllerinde 8/2/2023 Çarşamba Günü Saat 01.00'dan İtibaren Üç Ay Süreyle Olağanüstü Hal İlan Edilmesi Hakkında Karar" ile Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kili, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa illerinde 3 ay süreyle 2935 Sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 3. Maddesinin 1. Fıkrası kapsamında tabii afet nedeniyle Olağanüstü Hal ilan edilmiştir.

Olağanüstü Hal kararnamelemleri ile getirilen düzenleme yetkisi kapsamında; 24 Şubat 2023 tarihinde "6785 sayılı Cumhurbaşkanı Kararıyla olağanüstü hal ilan edilen illerde yerleşme ve yapılaşma hususunda bazı tedbirlerin alınması" amacıyla "126 Sayılı Olağanüstü Hal Kapsamında Yerleşme ve Yapılaşmaya İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi" yayımlanarak yürürlüğe sokulmuştur.

Kararname ile Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve bağlı TOKİ'ye

- 4342 sayılı Mera Kanunu kapsamındaki meralar ile 6831 sayılı Orman Kanunu kapsamındaki orman alanları da dâhil geçici veya kesin iskân alanlarını resen belirleme,
- kesin iskân alanı olarak belirlenecek mevcut kentsel alanlarda ve köylerde, planlama ve imar uygulamaları onay süreçleri beklenmeksizin yalnızca jeolojik etüt raporu ve zemin etüt raporu doğrultusunda onaylanacak vaziyet planına ve düzenlenecek yapı ruhsatına göre uygulama yapma,
- geçici veya kesin iskân alanlarında 4342 Mera Kanunu, 6831 Orman Kanunu kapsamında verilen izinler; 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu gereğince kiraya verilen mesire yerleri, orman parkları ve taşınmazlara ilişkin kiralama sözleşmeleri, 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu kapsamında verilen tahsis alanları, 3213 sayılı Maden Kanunu kapsamındaki maden ruhsatları resen iptal etme,
- geçici ve kesin iskân alanlarında kamu kurum ve kuruluşlarına ait taşınmazlar ile özel mülkiyete tabi bütün taşınmazlar için devir veya acele kamulaştırma kararı alma,
- altyapı, üstyapı dâhil her türlü inşaat yapma veya yaptıрма, arsa paylarını belirleme, cins değişikliği yapma, kat irtifakı, kat mülkiyeti kurma; bu yetkiyi TOKİ'ye veya bağlı, ilgili ve ilişkili kurum, kuruluş ve bunların iştiraklerine devretme,
- yapım işleri için 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun kapsamında ihale öncesi idarelerce yerine getirilmesi gerekli düzenlemeleri uygulamama

yoluyla denetimden muaf ve sınırsız inşaat yetkileri verilmiştir.

Depremden etkilenen kentlerin tamamında acil, geçici ve kalıcı konutların ve diğer donatıların ve yerleşim alanlarının yapılaşmasına yönelik bu kararnameyle birlikte bölgede yapılaşmaya yönelik karar ve ihaleler yayımlanmıştır.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca bölgede kalıcı konutların 1 yıl içinde tamamlanacağı; TOKİ eliyle 200bin konutun kentlerde 70bin konutun ise kırsal alanlarda inşa edileceği paylaşılmıştır.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı raporuna göre⁵⁸; acil ve geçici barınma için çadır ve konteyner yerleşim alanlarının 6 aydan fazla kullanılmamasının hedeflendiği; kısa sürede kalıcı konutlara erişim sağlanmasının hedeflendiği belirtilmiştir.

Raporda 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun uyarınca kalıcı konutların inşaatının İçişleri Bakanlığı'na bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın yetki ve sorumluluğunda olduğu; AFAD tarafından ihale yöntemiyle ve TOKİ eliyle afet konutları projeleri yürütüldüğü açıklanmıştır.

⁵⁸ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, ss.37-38.

Depremde konut, işyeri, ahır vb taşınmazlarını kaybeden ve ekonomik sıkıntılar yaşayan depremzedeler 10-20 yıl için yeniden borçlandırılarak kredi kullanılacaktır;⁵⁹

- Ağır hasarlı yapılarda, konut ve ahırlar için ilk 2 yılı ödemesiz 18 yıl eşit taksitle ve faizsiz; işyerlerinde ise ilk 2 yılı ödemesiz 8 yıl eşit taksitle ve % 4 faiz
- Orta hasarlı yapılarda ise konut ve ahırlar için ilk 2 yıl ödemesiz 8 yıl eşit taksitle ve faizsiz; işyerlerinde ise ilk yıl ödemesiz 3 yıl eşit taksitle ve % 4 faiz

126 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 2.Madde 9.Fıkrası kapsamında AFAD'ın, afet sonrası hak sahipleri için yapılacak kalıcı konut vb yapılaşmaya ilişkin;

- konut, işyeri ve altyapı tesisleri ile bunlar için gerekli her tür ve ölçekte harita, etüt, proje, imar planı, parselasyon gibi mühendislik hizmetlerinin yaptırılması ve satılmasına dair yetki ve sorumluluklarının Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve bağlı TOKİ vb kuruluşlar ve iştiraklerince yerine getirilmesi
- bu kapsamda AFAD tarafından; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ile bağlı, ilgili ve ilişkili kurum, kuruluşları ve bunların iştiraklerine kaynak aktarımı yapılması

yetkisi verilmiştir. Bu kapsamda AFAD tarafından, Bakanlığa ve Bakanlığın bağlı, ilgili ve ilişkili kurum, kuruluşları ve bunların iştiraklerine kaynak aktarımı yapılabilecektir.

Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı raporunda afet konutları için hak sahipliği kesinleşen vatandaşlara maliyetin altında, 2 yıl ödemesiz ve 20 yıl vadeli olacak şekilde program yapıldığı; TOKİ tarafından 100 bin konutun inşaatına başlanması için AFAD'a ilk aşamada 30 milyar TL ödenek tahsis edildiği açıklanmıştır.⁶⁰

Tablo 22: Afet Konutları Programı

İl	Planlanan Konut Sayısı	Planlanan Köy Evi Sayısı
Adana	1.900	7
Adıyaman	47.350	13.987
Diyarbakır	6.000	716
Elazığ	4.500	1.602
Gaziantep	27.150	6.506
Kahramanmaraş	88.500	18.874
Malatya	66.230	21.549
Hatay	146.650	14.997
Kilis	1.800	1.368
Osmaniye	12.425	2.731
Şanlıurfa	3.000	812
Bölge Toplamı	405.505	83.149

Kaynak: ÇŞİDB

3 Mart 2023 tarihi itibarıyla 11 ilde inşaatı planlanan konut sayıları yukarıdaki tabloda yer almaktadır. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca bölgede TOKİ eliyle 200bin konutun kentlerde 70bin konutun ise kırsal alanlarda inşa edileceği paylaşılmışsa da; Cumhurbaşkanlığı raporunda deprem bölgesinde planlanan 405.505 konuta ilave olarak 83.149 köy evi inşa edileceği belirtilmiştir.⁶¹

Sınırsız yetkilerle donatılan TOKİ'nin, "planlama ve uygulamaya ilişkin yetki ve görevleri ve hızlı inşaat süreçleri nedeniyle" hızlı ve çok sayıda yapı üretimi hedeflenen kalıcı konutların yapım sürecinde önemli olduğu vurgulanmaktadır.⁶² TOKİ'nin konutları altyapıları ve sosyal tesisleri ile birlikte projelendirdiği,

⁵⁹ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, ss.37-38.

⁶⁰ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, ss.37-38.

⁶¹ T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, ss.37-38.

⁶² T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı 2023 Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, ss.37-38.

binaların afetlere dayanıklılığının gözetildiği, radye temel üzerine tünel kalıp sistemiyle yöresel mimariye uygun, zemin artı 3-4 katı geçmeyecek şekilde inşa edileceği açıklanmıştır.

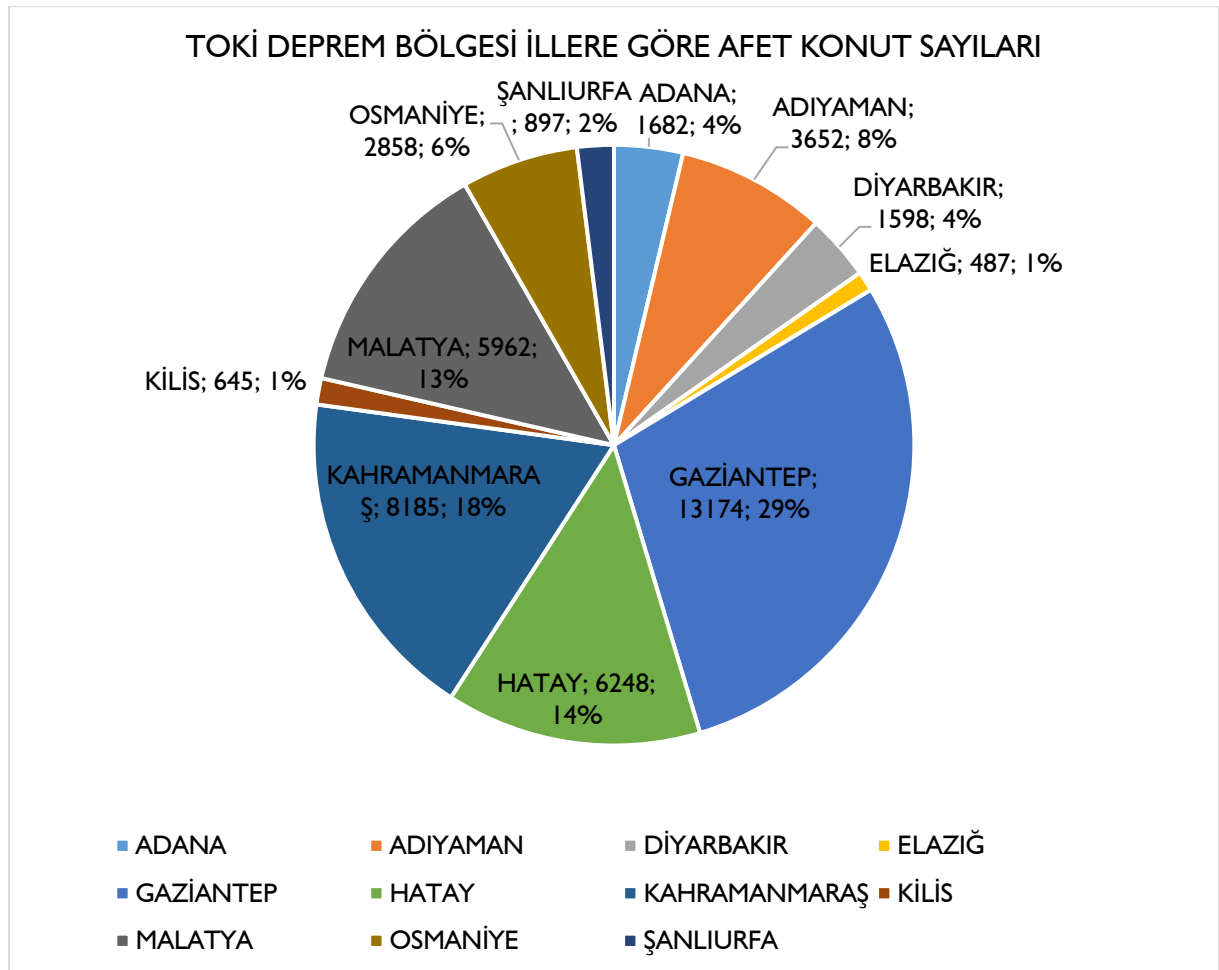
Belirlenen alanlarda mikro bölgeleme ve zemin etüt çalışmalarının tamamlanması sonrasında Mart 2023'te 11 ilde temel atılması hedeflendiği açıklanmış, Odamızca gerçekleştirilen teknik incelemelerde inşaatlar yerinde gözlemlenmiştir.

Toplu Konut İdaresi Başkanlığı verilerine göre deprem bölgesindeki 11 ilde toplam 69 alanda afet konutu projeler inşaat aşamasındadır.

Afet konutları yapım işi ihaleleri "Doğal afetler, salgın hastalıklar, can veya mal kaybı tehlikesi gibi ani ve beklenmeyen veya yapım tekniği açısından özellik arz eden veya yapı veya can ve mal güvenliğinin sağlanması açısından ivedilikle yapılması gerekliliği idarece belirlenen hallerde veyahut idare tarafından önceden öngörülemeyen olayların ortaya çıkması üzerine ihalenin ivedi olarak yapılmasının zorunlu olması" nedeniyle 4734 Sayılı Kamu İhale Kanunu'nun 21.Maddesi ile düzenlenen Pazarlık Usulü ile gerçekleştirilmektedir.

126 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile getirilen yetkilerle; bu inşaat ve yapım işleri için gerekli imar işlemleri, 4734 Sayılı Kanun kapsamında ihale öncesi gereklilikler tamamlanmaksızın ihaleye çıkmaktadır.

11 ilde 69 alandaki afet konutu yapım ihaleleri sonucunda, toplam 45.388 konut üretileceği, bunların 24.047 adedinin, % 53'ünün yıkımın en çok yaşandığı Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya'da; geri kalanının diğer illerde yapılacağı paylaşılmıştır.

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

TOKİ ADIYAMAN, HATAY, KAHRAMANMARAŞ, MALATYA AFET KONUTLARI İHALE BİLGİLERİ										
SIRA	PROJE ADI	PROJE TİPİ	PROJE DURUMU	YÜKLENİCİ FİRMA	KONUT SAYISI	İHALE KAYIT NO	İHALE TARİHİ	İHALE TÜRÜ	İHALE USULÜ	İHALE BEDELİ
1	Adıyaman İli, Kahta İlçesi, Çobanlı Mahallesi 297 Adet Konut (+3 K.D.) ve 4 Dükkanlı Ticaret Merkezi İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Halil Koç, Mfk Mühendislik İnşaat Anonim Şirketi İş Ortaklığı	297	2023/170677	21.02.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	469.000.000,00 TRY
2	Adıyaman İli Merkez İlçesi Örenli Mahallesi 1 Etap 614 Adet Konut İnşaatları İle Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (2.OTURUM)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Ahes İnşaat Ticaret Ve Sanayi Anonim Şirketi	614	2023/196734	28.02.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	999.002.053,00 TRY
3	Adıyaman İli Genelinde 250 Adet Köyevi İnşaatı İle Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (2.OTURUM)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Eray Aktay, Biroğlu İnşaat Anonim Şirketi İş Ortaklığı	250	2023/193891	28.02.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	635.000.000,00 TRY
4	Adıyaman İli, Tut İlçesi, Fethiye Mahallesi 1. Etap 420 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı Ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Saygınlar Peyzaj Hafriyat İnşaat Nakliyat Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi & Çağlar Yol Yapı Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi & Cankaya Mühendislik Müt İnş Tur Teks San Tic Ltd Şti İş Ortaklığı	420	2023/266802	17.03.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	924.204.525,44 TRY

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

5	Adıyaman İli, Merkez İlçesi, Örenli Mahallesi 2. Etap 996 Adet Konut İnşaatları ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Md İnşaat Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi & Pilon Yapı İnşaat Turizm Petrol Madencilik Gıda Otomotiv Tekstil İthalat İhracat Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi & Zerkon Beton Ve Yapı Elemanları İnşaat Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi İş Ortaklığı	996	2023/286541	22.03.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	1.666.000.000,00 TRY
6	Adıyaman İli, Merkez İlçesi, Örenli Mahallesi 3. Etap 1075 Adet Konut İnşaatları ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Ahes İnşaat Ticaret Ve Sanayi Anonim Şirketi	1075	2023/312628	28.03.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	1.812.002.053,00 TRY
7	Hatay İli İskenderun İlçesi Düğünyardu Mahallesi 2. Etap 492 Adet Konut İnşaatı İle Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Oraka İnşaat Taahhüt Gıda San Ve Tic.Ltd.Şti.	492	2023/199298	1.03.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	791.700.000,00 TRY
8	Hatay İli, Altınözü İlçesi, Karsu Mahallesi 364 Adet Konut (+4 Kd) ve 1 Adet 5 Dükkanlı Ticaret Merkezi İnşaatı İle Altyapı Ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Kaizen Orman Ürünleri İnşaat Demir Çelik Anonim Şirketi & Hi-Ka Nakliye İnşaat Taahhüt Madencilik Turizm Petrol Ürünleri İthalat İhraacat Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi İş Ortaklığı	364	2023/169787	22.02.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	594.221.000,00 TRY
9	Hatay İli, Payas İlçesi, Çağlalık Mahallesi 821 Adet Konut (+7KD)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Egemen İnşaat Ve Ticaret Anonim Şirketi, Okyanus	821	2023/168678	23.02.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	1.145.000.000,00 TRY

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

	ve 36 Adet Dükkan İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi			Enerji Üretim İnşaat Anonim Şirketi İş Ortaklığı						
10	Hatay İli Belen İlçesi Atık Mahallesi 292 Adet Konut ve 1 Adet 4 Dükkanlı Ticaret Merkezi İnşaatları ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (2.OTURUM)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Bahadır Mühendislik Proje İnşaat Turizm Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi, Gütaş Yapı Taahhüt Tic.Ltd.Şti. İş Ortaklığı	292	2023/283241	21.03.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	518.000.000,00 TRY
11	Hatay İli, İskenderun İlçesi, Aşkarbeyli Mahallesi 499 Adet Konut ve Cebike Mahallesi 460 Adet Konut ve 1 Adet 3 Dükkanlı Ticaret Merkezi İnşaatları ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (2.OTURUM)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Sibar Yapı Teknik Ticaret Anonim Şirketi	959	2023/281230	21.03.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	1.772.000.000,00 TRY
12	Hatay İli, Antakya İlçesi, Gülderen Mahallesi 2313 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Kuzu Toplu Konut İnşaat Anonim Şirketi, İspa İnş. San.Ve Paz.A.Ş. İş Ortaklığı	2313		29.03.2023			
13	Hatay İli, Hassa İlçesi Aşağıkarafakılı Mahallesi 1. Etap 1007 Adet Konut İnşaatı İle Altyapı Ve	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Yılkanur İnşaat Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi & Naysa İnşaat Ve Ticaret Anonim Şirketi İş Ortaklığı	1007		7.04.2023			

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

	Çevre Düzenlemesi İşi									
14	Kahramanmaraş İli Afşin İlçesi Hüyükklü Mahallesi 501 Adet Konut, 18 Adet Dükkan ve 1 Adet Cami İnşaatları ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Okta İnşaat Anonim Şirketi, Aşan Mühendislik Mekanik Yapı İnşaat Taahüt Nakliyat Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi İş Ortaklığı	501	2023/169729	22.02.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	787.773.000,00 TRY
15	Kahramanmaraş İli Pazarcık İlçesi Yukarıpazarcık Mahallesi 4. Etap 518 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	İmaj Altyapı Üst Yapı Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi,Öztaç Petrol Harfiyat İnşaat Nakliye Temizlik İthalat İhracat Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi,Ayka Global Enerji Anonim Şirketi İş Ortaklığı	518	2023/170701	22.02.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	809.000.000,00 TRY
16	Kahramanmaraş İli, Dulkadiroğlu İlçesi, Ferhuş Mahallesi 258 Adet Konut (+2KD.) İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Medsan Asfalt Yol Yapı A.Ş., Gürbağ İnşaat Mühendislik Madenciliksana.Ve Tic.A.Ş. İş Ortaklığı	258	2023/176637	24.02.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	399.721.000,00 TRY
17	Kahramanmaraş İli Pazarcık İlçesi Yukarıpazarcık Mahallesi 3. Etap 321 Adet Konut (+3 kd) İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Ak Rad Yapı Mühendislik Anonim Şirketi & Güngör İnşaat Ve Doğrama Taahhüt Ticaret San.Ltd.Şti İş Ortaklığı	321	2023/170981	24.02.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	571.571.000,00 TRY

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

18	Kahramanmaraş İli, Dulkadiroğlu İlçesi 2.Etap 628 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (2.OTURUM)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Baş Yapı İnşaat Taahhüt Ve Turizm Sanayi Dış Ticaret Limited Şirketi, İnkosa İnşaat Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi İş Ortaklığı	628	2023/188282	28.02.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	1.118.000.000,00 TRY
19	Kahramanmaraş İli Elbistan İlçesi Karaelbistan Mahallesi 3. Etap 428 Adet Konut ve 4. Etap 310 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (2.OTURUM)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Leda Yapı Ve Proje Taahhüt Limited Şirketi	738	2023/188271	28.02.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	1.260.000.000,00 TRY
20	Kahramanmaraş İli, Dulkadiroğlu İlçesi, Ağyar Mahallesi 862 Adet Konut ve 1 Adet 5 Dükkanlı Ticaret Merkezi İnşaatı İle Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (2.OTURUM)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Metro Mühendislik Gıda Maddeleri Sanve Tic. Ltd.Şti. & Mustafa Özaydın İş Ortaklığı	862	2023/199069	28.02.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	1.498.000.000,00 TRY
21	Kahramanmaraş İli Elbistan İlçesi Karaelbistan Mahallesi 5. Etap 714 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	En-Ez İnşaat Sanayi Ve Ticaret A.Ş	714	2023/199296	1.03.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	1.116.029.061,00 TRY

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

22	Kahramanmaraş İli Afşin İlçesi Gerger Mahallesi 1. Etap 1090 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (II. Oturum)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Çakır İnşaat İthalatİhracat San.Ve Tic.Ltd.Şti.	1090	2023/211115	3.03.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	2.040.000.000,00 TRY
23	Kahramanmaraş İli Göksun İlçesi Yantepe Mahallesi 1. Etap 499 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (II. Oturum)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Kahraman İnşaat Ve Ticaret Ltd.Şti.	499	2023/221186	6.03.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	915.000.000,00 TRY
24	Kahramanmaraş İli, Türkoğlu İlçesi 1.Etap 525 Adet Konut 1 Adet 7 Dükkanlı Ticaret Merkezi İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (II. Oturum)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Ali Acar İnş San Tic Ltd Şti	525	2023/226742	7.03.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	958.000.000,00 TRY
25	Kahramanmaraş İli Elbistan İlçesi Karaelbistan Mahallesi 6. Etap 926 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Durmaz Otomotiv Petrol Ürünleri İnşaat Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi, Re-Ha İnşaat Madencilik Nakliye San.Ve Tic. A.Ş. Medsan Asfalt Yol Yapı A.Ş., , İş Ortaklığı	926	2023/232640	9.03.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	1.677.500.000,00 TRY
26	Kahramanmaraş İli Göksun İlçesi Yantepe Mahallesi 2. Etap 605 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Ottotek İnşaat Anonim Şirketi & Binbay Yapı İnşaat Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi İş Ortaklığı	605	2023/239978	10.03.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	1.195.556.000,00 TRY

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

	Çevre Düzenlemesi İşİ									
27	Malatya İli, Battalgazi İlçesi, Bahçebaşı Mahallesi 2. Etap 599 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşİ	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Temhek İnşaat Taahhüt Nakliye Petrol Otomotiv Madencilik Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi & Polat Kuyumculuk İnşaat Gıda İthalat İhracat Pazarlama Sanayi Ve Ticaret Ltd.Şti. İş Ortaklığı	599	2023/170700	23.02.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	919.000.000,00 TRY
28	Malatya İli, Battalgazi İlçesi, Bahçebaşı Mahallesi 3. Etap 474 Adet Konut, 1 Adet Ticaret Merkezi ve 1 Adet Cami İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşİ	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Arsanlar İnşaat Tekstil Gıda San.Vetic.Ltd.Şti., Serhat Özbek İnşaat Taahhüt Mimarlık Mühendislik Ticaret Limited Şirketi İş Ortaklığı	474	2023/199301	1.03.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	747.000.000,00 TRY
29	Malatya İli, Yeşilyurt İlçesi, İkizce Mahallesi 1. Etap 1180 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşİ (II. Oturum)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Yıldızlar İnşaat Ve Ticaret A.Ş.	1180	2023/211107	3.03.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	1.964.000.000,00 TRY
30	Malatya İli Doğanşehir İlçesi Karşıyaka Mahallesi 2. Etap 603 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşİ (I. Oturum)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Güçar İnşaat Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi	603	2023/216415	3.03.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	1.094.000.000,00 TRY

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

31	Malatya İli, Yeşilyurt İlçesi, İkizce Mahallesi 3. Etap 736 Adet Konut İnşaatı İle Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (II. Oturum)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Güçar İnşaat Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi	736	2023/216403	6.03.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	1.184.000.000,00 TRY
32	Malatya İli, Yeşilyurt İlçesi, İkizce Mahallesi 2. Etap 806 Adet Konut İnşaatı İle Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (II. Oturum)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Yıldızlar İnşaat Ve Ticaret A.Ş.	806	2023/216364	6.03.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	1.379.000.000,00 TRY
33	Malatya İli Battalgazi İlçesi Çamurlu Mahallesi 681 Adet Konut İnşaatı İle Altyapı Ve Çevre Düzenlemesi İşi (I. Oturum)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Er Konut İnşaat Taahhüt İnşaat Malzemelernakliye Ve Madencilik Ticaret Ve Sanayi Anonim Şirketi & Alkazan İnşaat Endüstri Tic.Ltd.Şti. İş Ortaklığı	681	2023/229482	8.03.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	1.165.000.000,00 TRY
34	Malatya İli, Battalgazi İlçesi Bahçebaşı Mahallesi 4. Etap 726 Adet Konut İnşaatı İle Altyapı Ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Ottotek İnşaat Anonim Şirketi, Binbay Yapı İnşaat Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi İş Ortaklığı	726	2023/245709	13.03.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	1.356.000.000,00 TRY
35	Malatya İli Yazıhan İlçesi 2.Etap 157 Adet Konut ve 3 Dükkanlı Ticaret Merkezi İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Halil Koç	157	2023/278218	20.03.2023	YAPIM İŞİ	Pazarlık (MD 21 B)	257.000.000,00 TRY

Ek 4 – TOKİ Adana, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Kilis, Osmaniye, Şanlıurfa Afet Konutları İhale Bilgileri

Bölgede raporun hazırlandığı 26 Nisan 2023 itibarıyla Adıyaman, Hatay ve Malatya’da 8 alanda acele kamulaştırma kararı yayımlanmıştır.

Resmi Gazete Başlığı	Karar No	Tarihi	Sayısı
Hatay İli, İskenderun İlçesi, Cebike Mahallesi Sınırları İçerisinde Bulunan ve Ekli Listede Ada ve Parsel Numaraları Belirtilen Taşınmazların, Yeni Devlet Hastanesinin Yapımı Amacıyla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Tarafından Acele Kamulaştırılması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 7089) Mevzuat Türü: CUMHURBAŞKANI KARARLARI	7089	14.04.2023	32163
Hatay İli, Antakya İlçesi, Gülderen Mahallesi Sınırları İçerisinde Bulunan ve Ekli Listede Ada ve Parsel Numaraları Belirtilen Taşınmazların, Yeni Şehir Hastanesinin Yapımı Amacıyla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Tarafından Acele Kamulaştırılması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 7090) Mevzuat Türü: CUMHURBAŞKANI KARARLARI	7090	14.04.2023	32163
Hatay İli, Defne İlçesi, Bostancık Mahallesi Sınırları İçerisinde Bulunan 4564 Ada, 23 Parsel Numaralı Taşınmazın, Yeni Devlet Hastanesinin Yapımı Amacıyla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Tarafından Acele Kamulaştırılması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 7091) Mevzuat Türü: CUMHURBAŞKANI KARARLARI	7091	14.04.2023	32163
Adıyaman İli, Besni İlçesi, Ciritmeydanı Mahallesinde İlan Edilen Riskli Alan İçerisinde Bulunan Taşınmazların, Çoğunluğu İmar Mevzuatına Aykırı Olan, Afet Riski Taşıyan, Genel Asayiş ve Güvenlik Yönünden Sakınca Teşkil Eden Yapıların Tasfiye Edilerek Ulaşım ve Altyapısıyla Birlikte Fen ve Sanat Kurallarına Uygun, Sağlıklı ve Güvenli Yaşam Alanlarının Oluşturulması Amacıyla Besni Belediye Başkanlığı Tarafından Acele Kamulaştırılması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 7059) Mevzuat Türü: CUMHURBAŞKANI KARARLARI	7059	13.04.2023	32162
Hatay İli, Antakya İlçesi, Aşağıekinci Mahallesi Sınırları İçerisinde Bulunan 19 Parsel Numaralı Taşınmazın, Yeni Devlet Hastanesinin Yapımı Amacıyla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Tarafından Acele Kamulaştırılması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 7031) Mevzuat Türü: CUMHURBAŞKANI KARARLARI	7031	05.04.2023	32154
Hatay İli, Defne İlçesi, Bostancık Mahallesi Sınırları İçerisinde Bulunan 4564 Ada, 10-11-12-13 Parsel Numaralı Taşınmazların, Yeni Devlet Hastanesinin Yapımı Amacıyla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Tarafından Acele Kamulaştırılması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 7032) Mevzuat Türü: CUMHURBAŞKANI KARARLARI	7032	05.04.2023	32154
Malatya İli, Darende İlçesi, Beybağı, Günpınar, Kılıçbağ, Mehmet Paşa, Nadir ve Sayfiye Mahalleleri Sınırları İçerisinde Bulunan Bazı Taşınmazların, Aşudu Deresi Taşkın Koruma ve Altyapı Projesi Kapsamında Darende Belediye Başkanlığı Tarafından Acele Kamulaştırılması Hakkında Karar (Karar Sayısı:7018) Mevzuat Türü: CUMHURBAŞKANI KARARLARI	7018	31.03.2023	32149

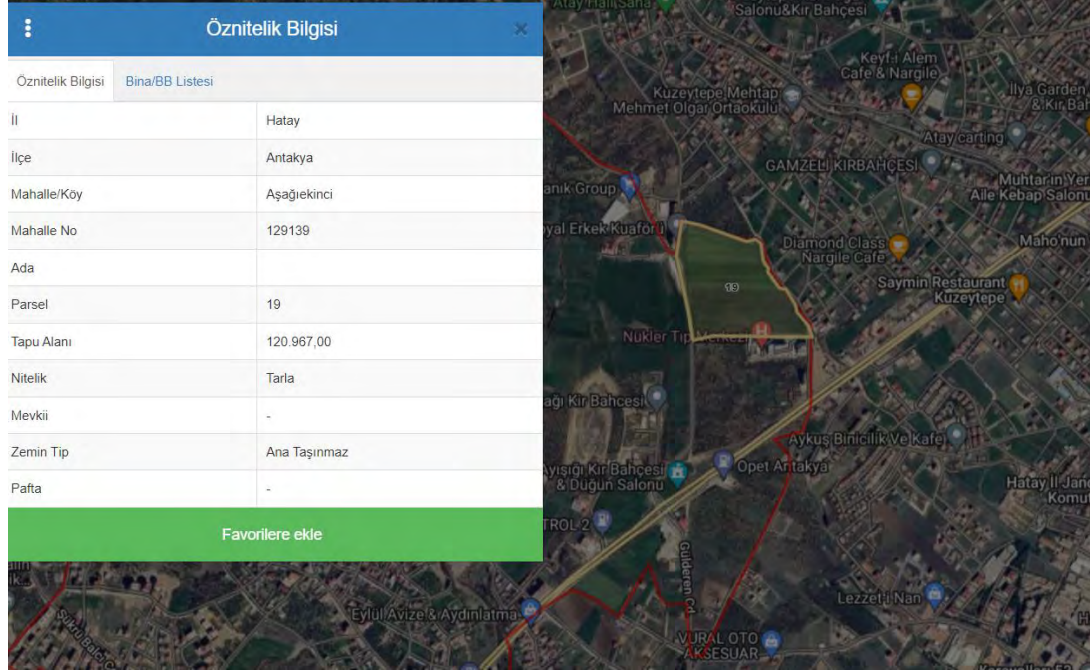
Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

Resmi Gazete Başlığı	Karar No	Tarihi	Sayısı
Malatya İli, Battalgazi İlçesi, Hidayet ve Hanımınçiftliği Mahalleleri Sınırları İçerisinde Bulunan Bazı Taşınmazların, Bölgede Yürütülen Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Projesi Kapsamında Malatya Büyükşehir Belediye Başkanlığı Tarafından Acele Kamulaştırılması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 6962) Mevzuat Türü: Cumhurbaşkanlığı Kararları	6962	16.03.2023	32134

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

Hatay İli, İskenderun İlçesi, Cebike Mahallesi Sınırları İçerisinde Bulunan ve Ekli Listede Ada ve Parsel Numaraları Belirtilen Taşınmazların, Yeni Devlet Hastanesinin Yapımı Amacıyla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Tarafından Acele Kamulaştırılması Hakkında 7089 Sayılı Karar ile toplam 49.289,28 m² alan kamulaştırılmıştır.

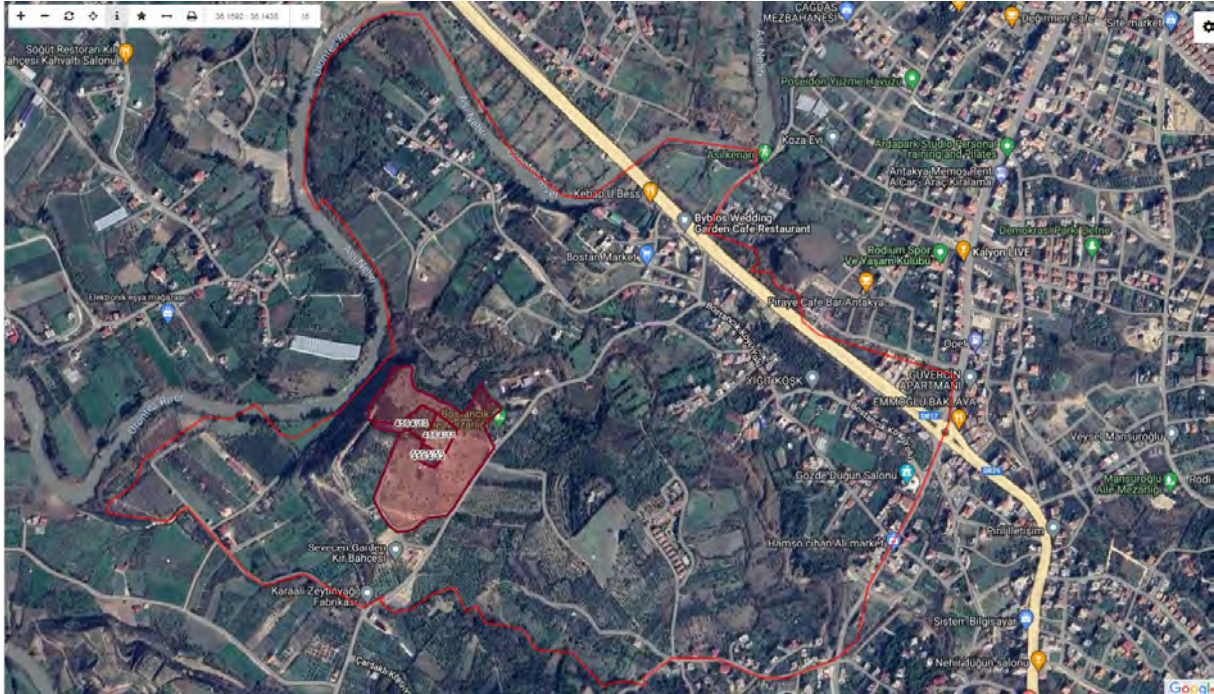

Hatay İli, Antakya İlçesi, Aşağıekinci Mahallesi Sınırları İçerisinde Bulunan 19 Parsel Numaralı Taşınmazın, Yeni Devlet Hastanesinin Yapımı Amacıyla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Tarafından Acele Kamulaştırılması Hakkında 7031 Sayılı Karar ile toplam 120.967,00 m² tarla vasıflı alan kamulaştırılmıştır.

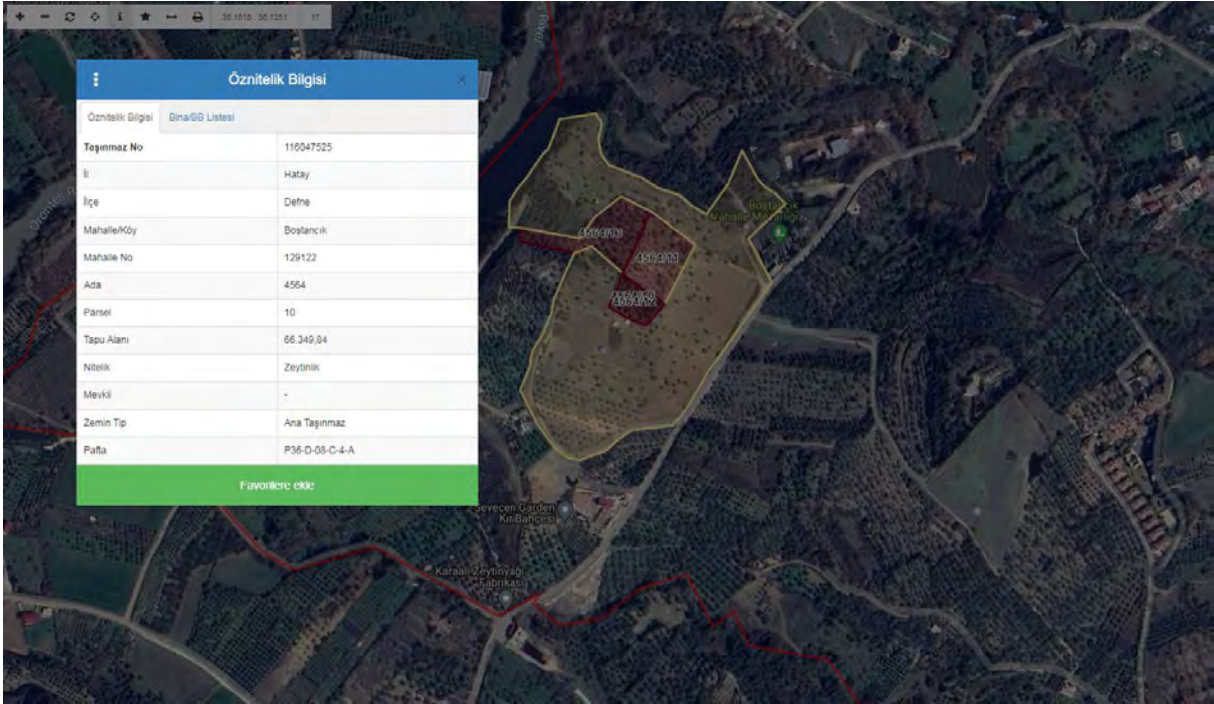
Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

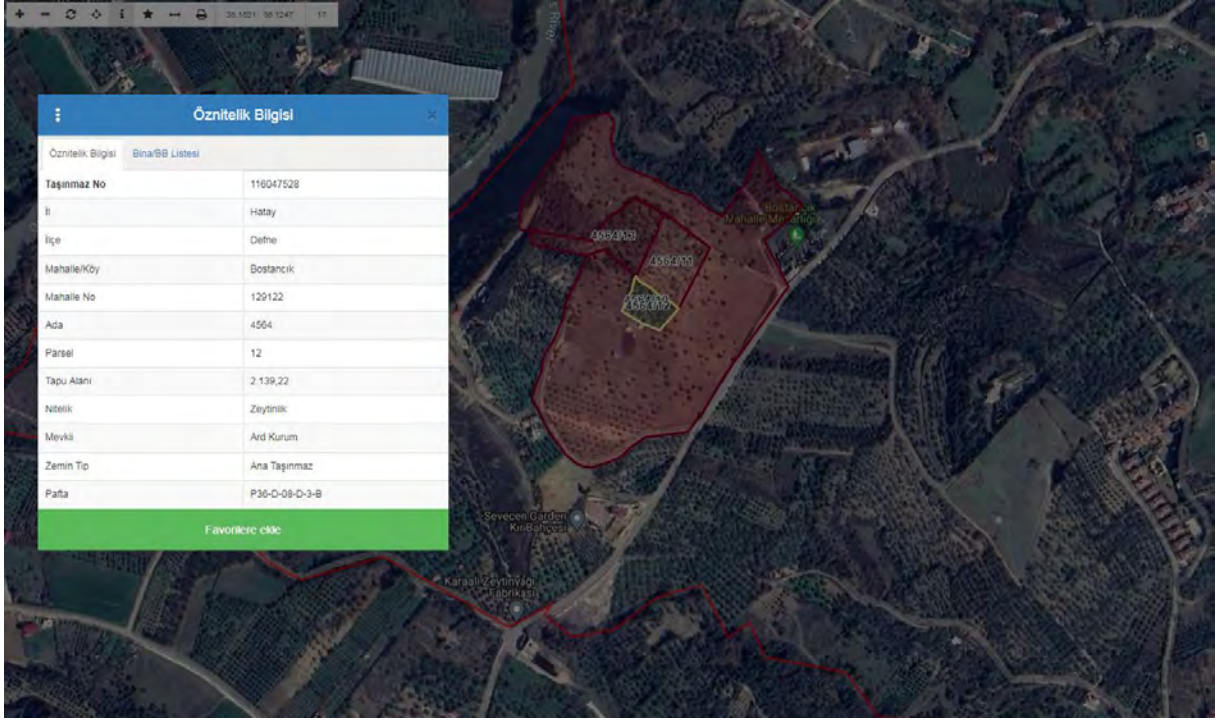
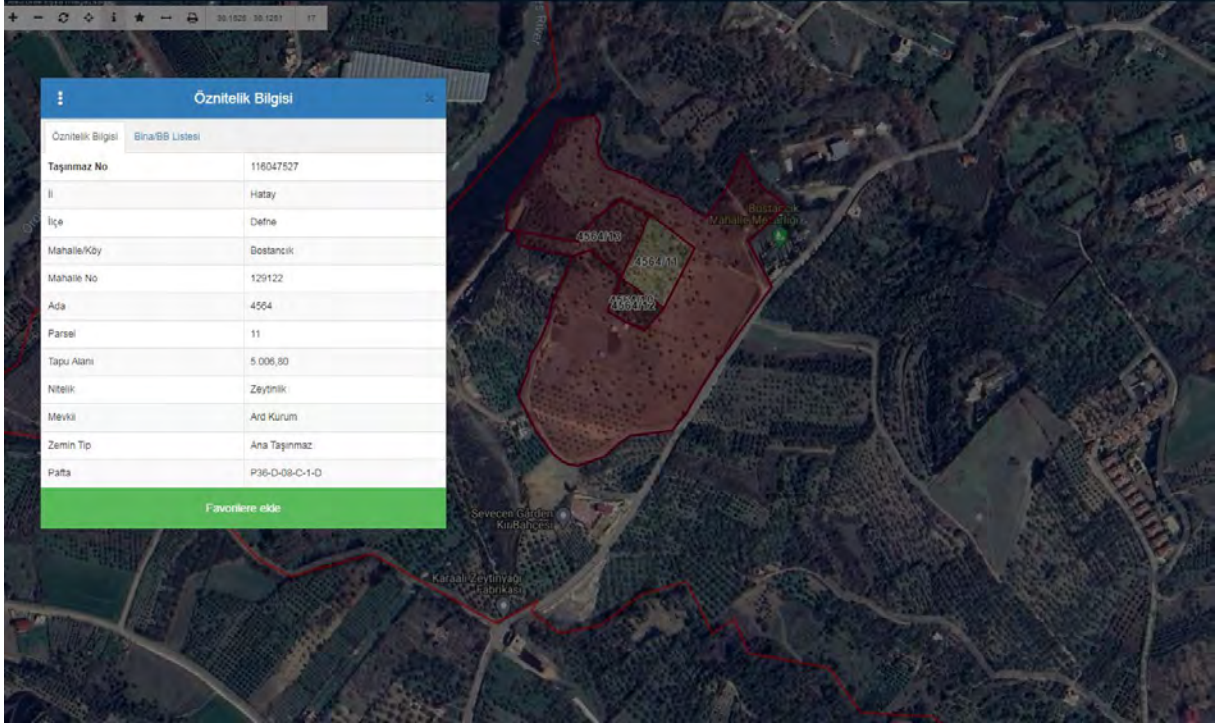
Hatay İli, Defne İlçesi, Bostancık Mahallesi Sınırları İçerisinde Bulunan 4564 Ada, 23 Parsel Numaralı Taşınmazın, Yeni Devlet Hastanesinin Yapımı Amacıyla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Tarafından Acele Kamulaştırılması Hakkında 709 I Sayılı Karar ile toplam 5.505,45 M2 alan kamulaştırılmıştır.

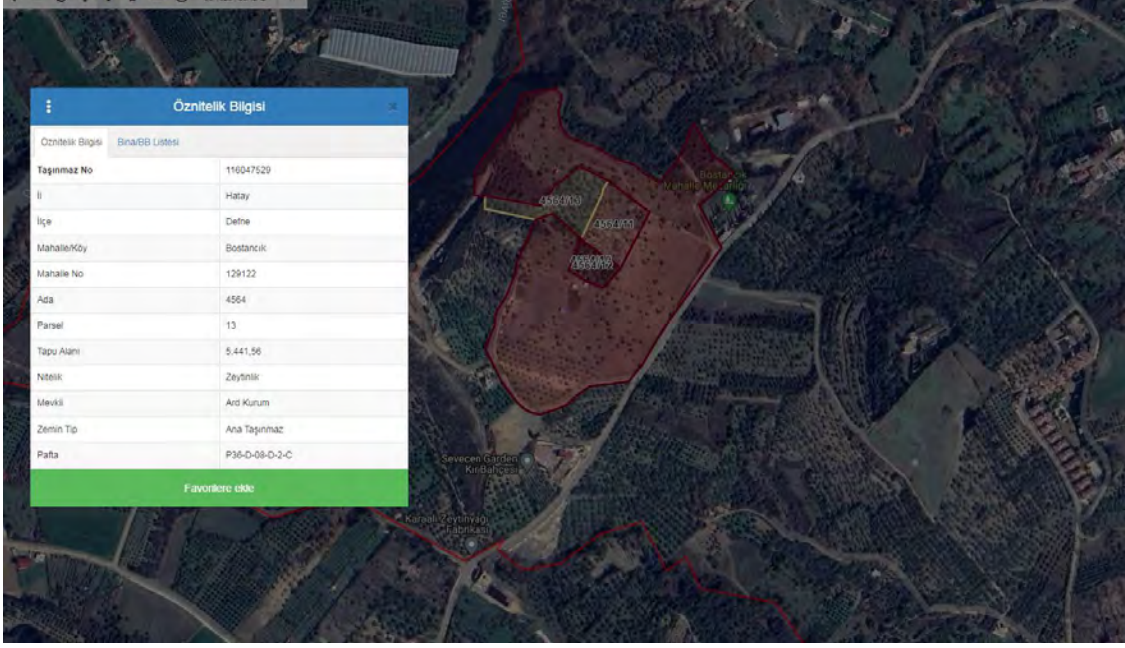

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

Hatay İli, Defne İlçesi, Bostancık Mahallesi Sınırları İçerisinde Bulunan 4564 Ada, 10-11-12-13 Parsel Numaralı Taşınmazların, Yeni Devlet Hastanesinin Yapımı Amacıyla Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Tarafından Acele Kamulaştırılması Hakkında 7032 Sayılı Karar ile toplam 78.937,42 m² zeytinlik alan kamulaştırılmıştır.

Malatya İli, Darende İlçesi, Beybağı, Günpınar, Kılıçbağ, Mehmet Paşa, Nadir ve Sayfiye Mahalleleri Sınırları İçerisinde Bulunan Bazı Taşınmazların, Aşudu Deresi Taşkın Koruma ve Altyapı Projesi Kapsamında Darende Belediye Başkanlığı Tarafından Acele Kamulaştırılması Hakkında 7018 Sayılı Karar ile kamulaştırma yapılmıştır.

Bölgede raporun hazırlandığı 26 Nisan 2023 itibarıyla Adıyaman, Hatay ve Malatya'da 3 alanda riskli alan kararı yayımlanmıştır.

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

Resmi Gazete Başlığı	Karar No	Tarihi	Sayısı
Malatya İli, Battalgazi İlçesi, Şehitfevzi (Sancaktar) Mahallesi Sınırları İçerisinde Bulunan Alanın Riskli Alan İlan Edilmesi Hakkında Karar (Karar Sayısı: 7017)	7017	31.03.2023	32149
Hatay İli, Antakya İlçesinde Bulunan ve Kroki ile Listede Sınır ve Koordinatları Gösterilen Alanın Riskli Alan İlan Edilmesi Hakkında Karar (Karar Sayısı: 7033)	7033	05.04.2023	32154
Adıyaman İli, Besni İlçesi, Ciritmeydanı Mahallesi İlan Edilen Riskli Alan İçerisinde Bulunan Taşınmazların, Çoğunluğu İmar Mevzuatına Aykırı Olan, Afet Riski Taşıyan, Genel Asayiş ve Güvenlik Yönünden Sakınca Teşkil Eden Yapıların Tasfiye Edilerek Ulaşım ve Altyapısıyla Birlikte Fen ve Sanat Kurallarına Uygun, Sağlıklı ve Güvenli Yaşam Alanlarının Oluşturulması Amacıyla Besni Belediye Başkanlığı Tarafından Acele Kamulaştırılması Hakkında Karar (Karar Sayısı: 7059) Mevzuat Türü: CUMHURBAŞKANI KARARLARI	7059	13.04.2023	32162

Malatya İli, Battalgazi İlçesi, Şehitfevzi (Sancaktar) Mahallesi Sınırları İçerisinde Bulunan Alanın Riskli Alan İlan Edilmesi Hakkında 7017 Sayılı Kararla acele Şehitfevzi ve Sancaktar Mahalleleri riski alan ilan edilmiştir.

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

Adıyaman İli, Besni İlçesi, Ciritmeydanı Mahallesiinde İlan Edilen Riskli Alan İçerisinde Bulunan Taşınmazların, Çoğunluğu İmar Mevzuatına Aykırı Olan, Afet Riski Taşıyan, Genel Asayiş ve Güvenlik Yönünden Sakınca Teşkil Eden Yapıların Taşınmazları ile Birlikte Fen ve Sanat Kurallarına Uygun, Sağlıklı ve Güvenli Yaşam Alanlarının Oluşturulması Amacıyla Besni Belediye Başkanlığı Tarafından Acele Kamulaştırılması Hakkında 7059 Sayılı Kararla toplam 8785,79 m² alan riskli alan ilan edilen bölgede kamulaştırılmıştır.

5 Nisan 2023 tarihinde ise 7033 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Hatay İli, Antakya İlçesinde 307 hektarlık, tarihî kent merkezini ve Kurtuluş Caddesini de içeren alan 6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun kapsamında riskli alan ilan edilmiştir. 6 Şubat 2023 tarihli depremlerde yaşanan yıkım gerekçe gösterilerek; konut alanlarının boşaltılarak ticaret ve finans merkezi olarak kurgulayacak, kent merkezinin kamusal alan olmaktan çıkmasına, yerinde iskânı sağlanamayan yurttaşların kentin çeperlerine gitmek zorunda kalmasına neden olacak dönüşüm uygulamaları gündeme getirilmiştir.

Hatay

- **Mevcut Yapı Stokuna ilişkin Yapısal Hasarların Değerlendirilmesi**

6 ve 20 Şubat depremlerinden bölgede en fazla etkilenen illerin başında Antakya gelmektedir. 30 Mart 2023 itibariyle Antakya tarihî kent merkezinde ve yeni yapılaşma alanlarında yıkımın boyutu oldukça yüksek ve yaygın olarak gözlenmektedir.

Antakya tarihî kent merkezinde iskelet, yığma ve karma tüm taşıyıcı sistemlerde, az katlı ve çok katlı, konut, ticari, kamu vb tüm işlevlerdeki yapı tiplerinde yaygın yıkım ve ağır hasar görülmüştür. Türkiye Bina Deprem Yönetmeliği'nin 2007 ve 2018 yıllarındaki güncellemelerinden sonra inşa edilmiş yapılarda da yoğun hasar gözlemlenmiştir.

Tarihî Kent Merkezi ve Yeni Yapılaşma Alanları Hasar Örnekleri

Hatay'da tüm kentte tüm yapı stokunun yıkıldığı ve ağır hasar aldığı görülürken; mimarlık ve mühendislik hizmeti almamış olan nitelsiz betonarme-iskelet ve yığma taşıyıcı sistemlere sahip yapıların yanı sıra,

1999 Depremleri sonrası inşa edilen ve yapı denetim uygulamasıyla üretilen yapılarda da büyük boyutta yıkım ve ağır hasar görülmüştür.

Kentte Defne ilçesinde bulunan betonarme-iskelet taşıyıcı sisteme sahip Belediye Kooperatif Evlerinde üç bloklu çok katlı yapıların ikisinde güçlendirme-sağlama uygulamasının yapıldığı, bu yapıların ağır hasar görseler de yıkılmadıkları ancak güçlendirme yapılmayan bloğun yıkıldığı görülmüştür.

Hatay'da Güçlendirme Yapılan Belediye Blokları

Hatay'da kamuoyuna yansıyan büyük yıkımlardan olan 600 Evler Sitesinde yaşanan yıkımda 58 bloktan oluşan yapıların tamamının yıkıldığı ve 1.200 kişinin hayatını kaybettiği öğrenilmiştir.

Kentte iki kez yerinde yapılan teknik inceleme ve değerlendirmelerde; yapısal hasar ve yıkımların bölgedeki temel nedenlerinin Hatay'da da etkili olduğu anlaşılmış, İskenderun ve Antakya kent merkezinde zemin sıvılaşmasına bağlı belirgin hasarlar gözlenmiştir.

- **Kamu Yapılarında Yapısal Hasarlar, Kamusal Hizmetler, Ulaşım ve Altyapı**

Depremden en çok etkilenen illerden birisi olan Hatay'da sağlık, eğitim, yönetim-idari, ulaşım gibi kamusal hizmetlerin yürütüldüğü yapıların - Hükümet Konağı, Valilik, Belediye Başkanlıkları, okullar, aile sağlığı merkezleri, hastaneler, ibadethaneler ve inanca yapıları, polis evleri, jandarma yapıları ve lojmanların - büyük bir kısmı ağır hasar görmüştür.

Afet sonrası acil müdahale ve iyileştirme süreçlerinde, barınma ve koordinasyon merkezi gibi ihtiyaçların karşılandığı yapılar olması beklenen kamu yapılarının çoğu bu görevleri yerine getirememiştir.

Depremi hasarsız ya da az hasarlı atlatan eğitim yapılarında bu yapıların asli fonksiyonu olan eğitim faaliyetlerinin yürütülemediği görülmüştür. Bunun temel sebepleri arasında ise bu yapılarda kaymakamlık, valilik vb. kamu kurumlarının yerleştirilmesidir.

Antakya Valilik - Okul Binası - Necmi Afsuroğlu Anadolu Lisesi

Çadır ve konteyner yerleşim alanlarında aktif bir eğitim-öğretim yapılamamaktadır ancak sınav süreçleri için gönüllü öğretmenler eşliğinde dersler verilmeye çalışılmaktadır.

Hatay'da sağlık sisteminin ciddi bir hasara uğradığı, sağlık altyapısının, aile sağlığı merkezi ve hastane binalarının çoğunun kullanılamaz durumda olduğu görülmüştür. Sağlık hizmetleri ağırlıklı olarak sahra hastanelerinde yürütülmektedir.

Kamuya ait Hatay Eğitim ve Araştırma Hastanesi ağır hasarlı olduğu; İskenderun Devlet Hastanesi'nin yıkıldığı bilinmektedir. Özel sektöre ait Hatay Akademi Hastanesi ve Defne Hastanesi, ağır hasar görmüş ve kısmen yıkılmıştır.

Hatay Akademi Hastanesi

Yıkılan özel Hatay Akademi Hastanesi'nin hastane olarak kullanılmadan önce otel ruhsatı aldığı, sonradan hastane yapısına dönüştürüldüğü öğrenilmiştir.

Amik Ovası'nda tarımsal sit alanına yapılan Hatay Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin açılışının üzerinden henüz altı ay geçmediği ancak yapının ağır hasarlı olduğu bilgisi alınmıştır. Hastaneye giden yollarda yapısal hasar olmamasına rağmen yollar kapatılmış olduğundan yapı teknik ekip tarafından yakından incelenememiştir.

Kapatılan Yol

Antakya Otogarı yapıda hasarlar bulunduğu için kullanılamamakta, otogar bahçesinde kurulan prefabrik satış ofisleri aracılığıyla ulaşım sağlanmaktadır.

Hatay'da sanayi sitesinde yapıların yaklaşık % 70'inin yıkıldığı bilgisi alınmıştır. Sanayi sitesinin aslında arkeolojik sit alanı üzerinde kurulu olduğu ve Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından alanın arkeopark olarak yeniden düzenlenmesinin planlandığı bilgisi alınmıştır.

- **Kalıcı Konut Planlama ve Yapılaşma Süreci**

Deprem bölgesinde yerinde yapılan ikinci teknik incelemelerde; Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya'da depremler sonrası ortaya çıkan konut ihtiyacını karşılamaya yönelik uygulamalara başlandığı görülmüştür.

TOKİ tarafından üretilecek konutların planlama, yer seçimi, konut sayısı ve altyapı çalışmalarına ilişkin hangi verilere dayalı olarak bu kararların alındığı açıklanmamıştır. Nüfus, konut ihtiyacı, yapı-hak sahipliği, eğitim ve sağlık altyapı ihtiyacı, bölgedeki mevcut çevre düzeni ve imar planlarında yer alan hükümleri ve notları, bölgesel planlama yaklaşımları vb. hakkında kamuoyuyla bilgi paylaşılmamıştır.

Hatay Antakya'da Gülderen ve Altınözü Mahalleleri kalıcı konut yerleşim alanları olarak belirlenmiştir. Bunların dışında Belen, Hassa, İskenderun ve Payas ilçelerinde kalıcı konut yapım çalışmaları başlamıştır.

Proje Adı	Yüklenici Firma	Konut Sayısı	Proje Bilgileri
Hatay İli, Altınözü İlçesi, Karsu Mahallesi 364 Adet Konut (+4 Kd) ve 1 Adet 5 Dükkanlı Ticaret Merkezi İnşaatı İle Altyapı Ve Çevre Düzenlemesi İşi	Kaizen Orman Ürünleri İnşaat Demir Çelik Anonim Şirketi & Hi-Ka Nakliye İnşaat Taahhüt Madencilik Turizm Petrol Ürünleri İthalat İhraacat Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi İş Ortaklığı	364	22 Şubat 2023 11:00 Hatay İli, Altınözü İlçesi, Karsu Mahallesi 364 Adet Konut (+4 Kd) ve 1 Adet 5 Dükkanlı Ticaret Merkezi İnşaatı İle Altyapı Ve Çevre Düzenlemesi İşi
Hatay İli, Antakya İlçesi, Gülderen Mahallesi 2313 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Kuzu Toplu Konut İnşaat Anonim Şirketi, İspa İnş.San.Ve Paz.A.Ş. İş Ortaklığı	2313	29 Mart 2023 14:00 Hatay İli, Antakya İlçesi, Gülderen Mahallesi 2313 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi

Hatay'da kalıcı konut alanlarının kent merkezine oldukça uzak, tarım arazileri ve orman alanları yakın seçildiği gözlemlenmiştir. Bu alanların seçiminde öncelikli kriterlerin taşıyıcı kapasitesi yüksek zemin ve mülkiyet sorunu olmadan hızlı yapım olanağı sağlayan kamuya ait arsalar olduğu anlaşılmaktadır.

Gülderen Kalıcı Konut Alanı

Ayrıca sürecin hızlı biçimde yürütülebilmesi için ÇŞB ve TOKİ tarafından yakın dönemde açıklanan sosyal konut projelerinin kalıcı konut alanlarına dönüştürülmesinin planlandığı bilgisi alınmıştır.

Bu alanlardaki kalıcı konutlar, merkezi idare Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve TOKİ tarafından hazırlanan planlar çerçevesinde; yerel idare, meslek kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları sürece dâhil edilmeksizin tip projeler olarak tasarlanmış ve yapı üretimine geçilmiştir.

Bölgede kalıcı konutlara yönelik planlama aşamasında Bakanlık yetkililerin ve yerel idarelerin, meslek kuruluşlarının bulunduğu toplantılar gerçekleştirilse de, ilerleyen süreçte ilgili kurum ve kuruluşlar karar alma süreçlerine katılamamıştır.

Hatay'da yeni yapılaşma sürecinde depremden etkilenen diğer kentlerden farklı olarak Antakya tarihi kent merkezinde riskli alan uygulaması yapılmasına karar verilmiştir.

Hatay Riskli Alan Haritası

5 Nisan 2023 tarihinde ise 7033 Sayılı Cumhurbaşkanı Kararı ile Hatay İli, Antakya İlçesinde 307 hektarlık, tarihî kent merkezini ve Kurtuluş Caddesini de içeren alan 6306 Sayılı Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun kapsamında riskli alan ilan edilmiştir.

Arkeolojik ve Kentsel Sit Alanı olan ve pek çok anıtsal yapının yanı sıra bir kısmı tescilli olmak üzere bölgeye özgü pek çok sivil mimari yapı örneklerini, tescilli taşınmaz kültür varlıklarını barındıran tarihî kent merkezinde; konut alanlarının boşaltılarak ticaret ve finans merkezi olarak kurgulayacak yeni yapılaşma programları kent merkezinin kamusal alan olmaktan çıkmasına, yerinde iskânı sağlanamayan yurttaşların kentin çeperlerine gitmek zorunda kalmasına neden olacaktır.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanı; Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya'nın depremde zarar gören kent merkezlerinin, Kalkınma Öncelikli Kentleşme (KÖK) çalışmalarıyla yeniden inşa edileceğini belirterek, "Projelerin her biri bir mimar tarafından sahiplenilecek ve her ilin kent merkezi bir mimarın imzasını taşıyacak." demiştir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Antakya Tarihî Kent Merkezinin planlama işi ihalesi yapılmış; sürecin katılımcı bir şekilde mülkiyet haklarının korunarak yapılacağı açıklansa da bunun için gerçekleştirilecek toplantının İstanbul'da yerel idarelerin, halkın, sivil toplum kuruluşlarının ve ilgili kesimlerin katılımının zor olduğu İstanbul'da yüz yüze gerçekleştirileceği bilinmektedir.

Kahramanmaraş

- **Mevcut Yapı Stokuna ilişkin Yapısal Hasarların Değerlendirilmesi**

Depremden en çok etkilenen illerin arasında yer alan ve AFAD tarafından merkez üssü olarak açıklanan Kahramanmaraş'ta; 31 Mart 2023 itibarıyla gerek yeni yapılaşmanın olduğu gerekse tarihî yapıların bulunduğu alanlarda yıkımın boyutunun büyük olduğu gözlemlenmiştir. Kentte; iskelet, yığma ve karma tüm taşıyıcı sistemlerde, az katlı ve çok katlı, konut, ticari, kamu vb tüm işlevlerdeki yapı tiplerinde yaygın yıkım ve ağır hasar görülmüştür.

Kahramanmaraş'ta kent merkezlerindeki tarihî ve restore edilmiş (tescilli veya tescilsiz); 1980-90 sonrası üretilen yapı stokunun yıkıldığı ve ağır hasar aldığı görülmüştür. Çok katlı yoğun yapılaşma oranlarının 2002 ve özellikle 2010 sonrasında artış yaşandığı kentte ayrıca yeni yapılaşmaya açılan alanların –tarım arazileri, sulak alanlar vb.– tamamındaki yapı denetim sistemi kapsamında üretilen, çoğunluğu 10 ve üzeri katlı betonarme yapıların yıkıldığı ve ağır hasar gördüğü tespit edilmiştir.

Kahramanmaraş Doğukent Yeni Ağır Hasarlı Yapılar

Mimarlık ve mühendislik hizmeti almamış olan niteliksiz betonarme-iskelet ve yağma taşıyıcı sistemlere sahip yapıların yanı sıra, 1999 Depremleri sonrası inşa edilen ve yapı denetim uygulamasıyla üretilen yapılarda da büyük boyutta yıkım ve ağır hasar görülmüştür.

Kentte yıkımın yoğun olarak görüldüğü Sandalzade, Azerbaycan, Hükümet ve Trabzon Bulvarlarının bulunduğu bölgenin şehirde bulunan derelerin kesiştiği nokta olduğu, bu derelerin ıslah edilerek yeraltına alındığı ancak zeminde su seviyesinin yüksek, taşıma kapasitesinin düşük olduğu bilgisi alınmıştır. Bakanlığın bu dereleri yeniden açarak bölgede çok katlı yapılaşma izinlerini kaldıracağı öğrenilmiştir.

Kültürpark ve Çevresi

Bu alanda geçmişte 4 kata kadar yapı yapılmasına izin verilirken daha sonra yüksek katlı yapılara izin verildiği öğrenilmiştir.

Dulkadiroğlu İlçesine bağlı Doğukent Mahallesi'nin yakın dönem yapılaştığı; kentte yakın dönem inşa edilmiş olup yıkılan yapıların çoğunluğunun bu bölgede olduğu ve bölgedeki tüm yapıların ağır hasarlı olduğu görülmüştür.

Doğukent, TOKİ öncesi dönemde kentin ilk toplu konut uygulamasının yapıldığı alandır. Bu toplu konut yapılarının tamamı ağır hasarlı olup yıkılmaları gerekmektedir.

Doğukent Toplu Konutları

Bölgede 16 katlı 3 bloklu yapıyı yeni tamamlanmış Badı Saba Sitesinde 2 blok yıkılmış çok sayıda can kaybı yaşanmıştır. Yapının müteahhidinin aynı zamanda Belediyede imar komisyonu üyesi olduğu bilgisi alınmıştır.

Badı Saba Sitesi Yıkımı

Kentte iki kez yerinde yapılan teknik inceleme ve değerlendirmelerde; yapısal hasar ve yıkımların bölgedeki temel nedenlerinin Kahramanmaraş'ta da etkili olduğu, zemin su seviyesinin yüksek olduğu alanlarda taşıma kapasitesinin düştüğü ve sıvılaşma etkilerinin belirgin olduğu anlaşılmıştır.

- **Kamu Yapılarında Yapısal Hasarlar, Kamusal Hizmetler, Ulaşım ve Altyapı**

Kahramanmaraş'ta kamuya ait Kahramanmaraş'ta bulunan ve sismik yalıtım – izolatör- bulunmayan Necip Fazıl Şehir Hastanesi ağır hasar görmüş acil servis dışında hizmet vermemektedir.

Kahramanmaraş'ta Necip Fazıl Şehir Hastanesi'nde Yapısal Hasarlar

Depremi hasarsız ya da az hasarlı atlatan eğitim yapılarında bu yapıların asli fonksiyonu olan eğitim faaliyetlerinin yürütülemediği görülmüştür.

Çadır ve konteyner yerleşim alanlarında aktif bir eğitim-öğretim yapılamamaktadır.

- **Kalıcı Konut Planlama ve Yapılaşma Süreci**

Deprem bölgesinde yerinde yapılan ikinci teknik incelemelerde; Hatay, Kahramanmaraş, Adıyaman ve Malatya'da depremler sonrası ortaya çıkan konut ihtiyacını karşılamaya yönelik uygulamalara başlandığı görülmüştür.

TOKİ tarafından üretilecek konutların planlama, yer seçimi, konut sayısı ve altyapı çalışmalarına ilişkin hangi verilere dayalı olarak bu kararların alındığı açıklanmamıştır. Nüfus, konut ihtiyacı, yapı-hak sahipliği, eğitim ve sağlık altyapı ihtiyacı, bölgedeki mevcut çevre düzeni ve imar planlarında yer alan hükümleri ve notları, bölgesel planlama yaklaşımları vb. hakkında kamuoyuyla bilgi paylaşılmamıştır.

Kahramanmaraş kent merkezinde Dulkadiroğlu İlçesi Gaffarlı Mahallesi Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sert Kabuklu Meyveler Uygulama ve Araştırma Merkezi (SEKAMER) alanı kalıcı konut yerleşim alanı olarak belirlenmiş ve kalıcı konut yapım çalışmaları başlamıştır.

Alanda geçmişte kentlilerin yazın kullandığı bağ evlerinin, bağ ve bahçelerin bulunduğu; ayrıca Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Ziraat Fakültesi Sert Kabuklu Meyveler Uygulama ve Araştırma Merkezi (SEKAMER) alanında endemik ceviz ve badem türlerine yönelik bilimsel araştırmaların yürütüldüğü bilinmektedir.

Proje Adı	Yüklenici Firma	Konut Sayısı	Proje Bilgileri
Kahramanmaraş İli, Dulkadiroğlu İlçesi 2.Etap 628 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (2.OTURUM)	Baş Yapı İnşaat Taahhüt Ve Turizm Sanayi Dış Ticaret Limited Şirketi, İnkosa İnşaat Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi İş Ortaklığı	628	28 Şubat 2023 11:00 Kahramanmaraş İli, Dulkadiroğlu İlçesi 2.Etap 628 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (2.OTURUM)
Kahramanmaraş İli, Dulkadiroğlu İlçesi, Ağyar Mahallesi 862 Adet Konut ve 1 Adet 5 Dükkanlı Ticaret Merkezi İnşaatı İle Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (2.OTURUM)	Metro Mühendislik Gıda Maddeleri Sanve Tic. Ltd.Şti. & Mustafa Özaydın İş Ortaklığı	862	28 Şubat 2023 11:00 Kahramanmaraş İli, Dulkadiroğlu İlçesi, Ağyar Mahallesi 862 Adet Konut ve 1 Adet 5 Dükkanlı Ticaret Merkezi İnşaatı İle Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (2.OTURUM)

SEKAMER

Kahramanmaraş'ta kalıcı konut alanlarının kent merkezine oldukça uzak, tarım arazileri ve orman alanları yakın seçildiği gözlemlenmiştir. Bu alanların seçiminde öncelikli kriterlerin taşıyıcı kapasitesi yüksek zemin ve mülkiyet sorunu olmadan hızlı yapım olanağı sağlayan kamuya ait arsalar olduğu anlaşılmaktadır.

Adıyaman

- **Mevcut Yapı Stokuna ilişkin Yapısal Hasarların Değerlendirilmesi**

Mimarlar Odası tarafından bölgede depremin ardından 14 Şubat ve 1 Nisan 2023 gerçekleştirilen incelemelerde; Adıyaman'ın depremden en çok etkilenen yerleşim alanları arasında olduğu, gerek yeni yapılaşmanın olduğu gerekse tarihî yapıların bulunduğu alanlarda yıkımın boyutunun büyük olduğu gözlemlenmiştir.

Kentte; iskelet, yığma ve karma tüm taşıyıcı sistemlerde, az katlı ve çok katlı, konut, ticari, kamu vb tüm işlevlerdeki yapı tiplerinde yaygın yıkım ve ağır hasar görülmüştür. Kentteki yapı stokunun depremler karşısında dirençsiz olduğu görülmüştür.

Adıyaman'da kent merkezindeki tarihî ve restore edilmiş (tescilli veya tescilsiz); 1980-90 sonrası üretilen yapı stokunun yıkıldığı ve ağır hasar aldığı görülmüştür. Çok katlı yoğun yapılaşma oranlarının 2002 ve özellikle 2010 sonrasında artış yaşandığı bu illerde ayrıca yeni yapılaşmaya açılan alanların – tarım arazileri, sulak alanlar vb. – tamamındaki yapı denetim sistemi kapsamında üretilen, çoğunluğu 10 ve üzeri katlı betonarme yapıların yıkıldığı ve ağır hasar gördüğü tespit edilmiştir.

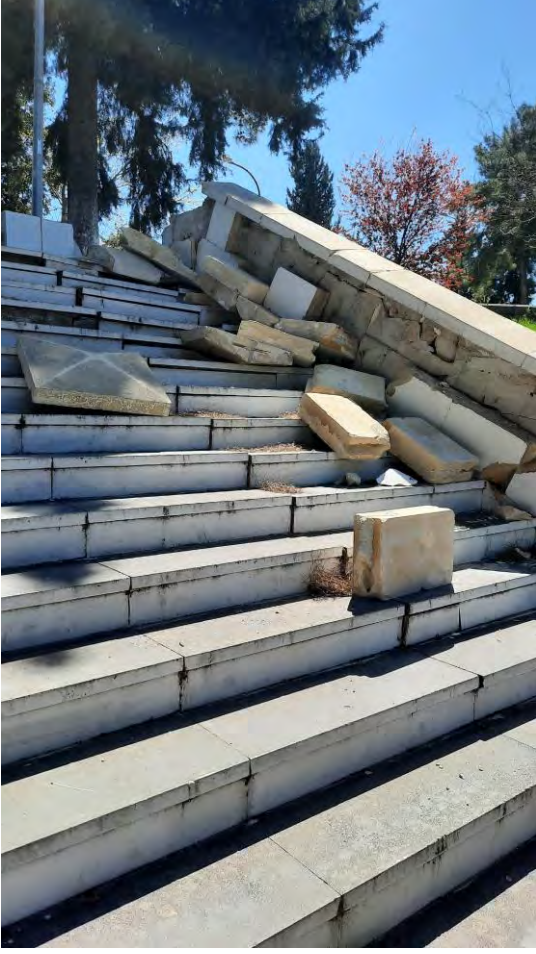

Restore Edilmiş Ancak Yıkık-Ağır Hasarlı Durumda Olan Yapılar, Adıyaman

Adıyaman-Altınşehir Yeni Ağır Hasarlı Yapılar

Kentte ayrıca kamusal park, yollar vb. kamusal açık alanlarda yer döşemeleri, sınırlayıcı duvarlar, merdivenler, istinat duvarları gibi peyzaj elemanlarında yoğun hasar gözlemlenmiştir.

Adıyaman Kale – Peyzaj Elemanları Hasar

Mimarlık ve mühendislik hizmeti almamış olan niteliksiz betonarme-iskelet ve yığma taşıyıcı sistemlere sahip yapıların yanı sıra, 1999 Depremleri sonrası inşa edilen ve yapı denetim uygulamasıyla üretilen yapılarda da büyük boyutta yıkım ve ağır hasar görülmüştür.

Adıyaman Merkeze bağlı Alitaşı Mahallesi ve Bozbey Caddesi üzerindeki yapıların tamamında yıkım ve yoğun hasar oluşmuştur. Alitaşı Mahallesi, yaşanan büyük yıkım nedeniyle bölgeye girilemediği; arama kurtarma ve cenazelerin çıkarılmasına yönelik çalışma yapılmadığı gibi 1 Nisan 2023 itibarıyla enkaz kaldırma çalışmalarının da başlamadığı bilgisi alınmıştır.

Adıyaman'da kent çeperinde yer alan ve buğday ekiminin yapıldığı tarım arazilerinin bulunduğu Merkeze bağlı Altınşehir Mahallesi yakın dönemde imara açılmış ve gelişmeye başlamıştır. 10 katlı yapı izni verilen bölgede bulunan çoğu birkaç yıllık yapıların tamamına yakını ağır hasarlı veya yıkılmıştır. Henüz inşaat aşamasında olduğu halde kullanılamaz gelen yapılar bulunmaktadır. Bölgede yıkılan veya ağır hasar gören yapılara ilişkin yapılan beton analizlerinde taşıyıcı kapasitesi C30 sınıfı olması gereken betonun C18-20 aralığında olduğu tespit edilmiştir.

Adıyaman Altınşehir'de Yapısal Hasarlar

Kentte inşaat sektöründe öne çıkan dört müteahhitlik firması içinde ikisi tarafından yapılan yapıların neredeyse tamamının ağır hasarlı ve yıkık olduğu öğrenilmiştir.

Adıyaman'da yıkılan yapılara ilişkin meslek mensuplarının soruşturma geçirdiği ve tutuklandığı; ancak beton santralleri, yapı denetim firmaları, laboratuvarlar ve yöneticiler hakkında 1 Nisan 2023 itibarıyla açılan soruşturma bulunmadığı bilgisi alınmıştır.

Kent genelinde aralarında ISIAS Otelin de bulunduğu 5 otelin yıkıldığı öğrenilmiştir.

Kentte iki kez yerinde yapılan teknik inceleme ve değerlendirmelerde; yapısal hasar ve yıkımların bölgedeki temel nedenlerinin Adıyaman'da da etkili olduğu anlaşılmış; zemin sıvılaşması, yapı üretim sürecinde kalite ve denetim eksiklikleri, üretim hataları nedeniyle oluşan hasarlar belirgin biçimde gözlemlenmiştir.

- **Kamu Yapılarında Yapısal Hasarlar, Kamusal Hizmetler, Ulaşım ve Altyapı**

Adıyaman'da depremi hasarsız ya da az hasarlı atlatan eğitim yapılarında bu yapıların asli fonksiyonu olan eğitim faaliyetlerinin henüz yürütülemediği görülmüştür. Bölgede sağlık sisteminin ciddi bir hasara uğradığı, sağlık altyapısının, aile sağlığı merkezi ve hastane binalarının çoğunun kullanılamaz durumda olduğu anlaşılmaktadır.

Kamuya ait Adıyaman Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin yapısal hasarların bulunduğu ancak faaliyetine devam ettiği öğrenilmiştir.

Adıyaman Havaalanı ve Otogarı faaliyetlerini sürdürmektedir.

- **Kalıcı Konut Planlama ve Yapılaşma Süreci**

Deprem bölgesinde yerinde yapılan ikinci teknik incelemelerde; Adıyaman'da depremler sonrası ortaya çıkan konut ihtiyacını karşılamaya yönelik uygulamalara başlandığı görülmüştür.

TOKİ tarafından üretilecek konutların planlama, yer seçimi, konut sayısı ve altyapı çalışmalarına ilişkin hangi verilere dayalı olarak bu kararların alındığı açıklanmamıştır. Nüfus, konut ihtiyacı, yapı-hak sahipliği, eğitim ve sağlık altyapı ihtiyacı, bölgedeki mevcut çevre düzeni ve imar planlarında yer alan hükümleri ve notları, bölgesel planlama yaklaşımları vb. hakkında kamuoyuyla bilgi paylaşılmamıştır.

Adıyaman'da Merkeze bağlı Örenli Mahallesi ve İndere (Zey) Köyü kalıcı konut yerleşim alanları olarak belirlenmiş; kalıcı konut yapım çalışmaları başlamıştır.

Proje Adı	Yüklenici Firma	Konut Sayısı	Proje Bilgileri
Adıyaman İli Merkez İlçesi Örenli Mahallesi 1 Etap 614 Adet Konut İnşaatları İle Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İş (2.OTURUM)	Ahes İnşaat Ticaret Ve Sanayi Anonim Şirketi	614	28 Şubat 2023 11:00 Adıyaman İli Merkez İlçesi Örenli Mahallesi 1 Etap 614 Adet Konut İnşaatları İle Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İş (2.OTURUM)
Adıyaman İli, Merkez İlçesi, Örenli Mahallesi 2. Etap 996 Adet Konut İnşaatları ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İş	Md İnşaat Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi & Pilon Yapı İnşaat Turizm Petrol Madencilik Gıda Otomotiv Tekstil İthalat İhracat Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi & Zerkon Beton Ve Yapı Elemanları	996	22 Mart 2023 15:30 Adıyaman İli, Merkez İlçesi, Örenli Mahallesi 2. Etap 996 Adet Konut İnşaatları ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İş

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

	İnşaat Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi İş Ortaklığı		
Adıyaman İli, Merkez İlçesi, Örenli Mahallesi 3. Etap 1075 Adet Konut İnşaatları ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Ahes İnşaat Ticaret Ve Sanayi Anonim Şirketi	1075	28 Mart 2023 14:30 Adıyaman İli, Merkez İlçesi, Örenli Mahallesi 3. Etap 1075 Adet Konut İnşaatları ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi

İndere Köyünde Perre Antik Kentine yakın doğal ve arkeolojik sit alanında bulunan kalıcı konut yerleşim alanının kayalık bir zeminde olduğu bölgede tarihî taş ocakları ve madenlerin bulunduğu görülmüştür. Kent merkezine oldukça uzak ve sert iklim koşullarına karşı korumasız olan alanda inşaat maliyetlerinin zemin özellikleri nedeniyle yüksek olacağı anlaşılmaktadır. İndere’de toplamda 26bin konut yapımının planlandığı ancak ilk etapta 2bin konut üretimine başlandığı öğrenilmiştir.

İndere Kalıcı Konut İnşaat Alanı

Örenli Mahallesinde ekili buğday tarlalarının olduğu verimli tarım alanlarında kalıcı konut inşaatlarına başlandığı görülmüştür.

Örenli Kalıcı Konut İnşaat Alanı

Adıyaman'da kalıcı konut alanlarının kent merkezine oldukça uzak, tarım arazileri ve arkeolojik sit alanlarına yakın seçildiği gözlemlenmiştir. Bu alanların seçiminde öncelikli kriterlerin taşıyıcı kapasitesi yüksek zemin ve hızlı yapım olanağı sağlayan arsalar olduğu anlaşılmaktadır.

Bu alanlardaki kalıcı konutlar, merkezî idare Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve TOKİ tarafından hazırlanan planlar çerçevesinde; yerel idare, meslek kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları sürece dâhil edilmeksizin tip projeler olarak tasarlanmış ve yapı üretimine geçilmiştir.

Bölgede kalıcı konutlara yönelik planlama aşamasında Bakanlık yetkililerin ve yerel idarelerin, meslek kuruluşlarının bulunduğu toplantılar gerçekleştirilse de, ilerleyen süreçte ilgili kurum ve kuruluşlar karar alma süreçlerine katılamamıştır.

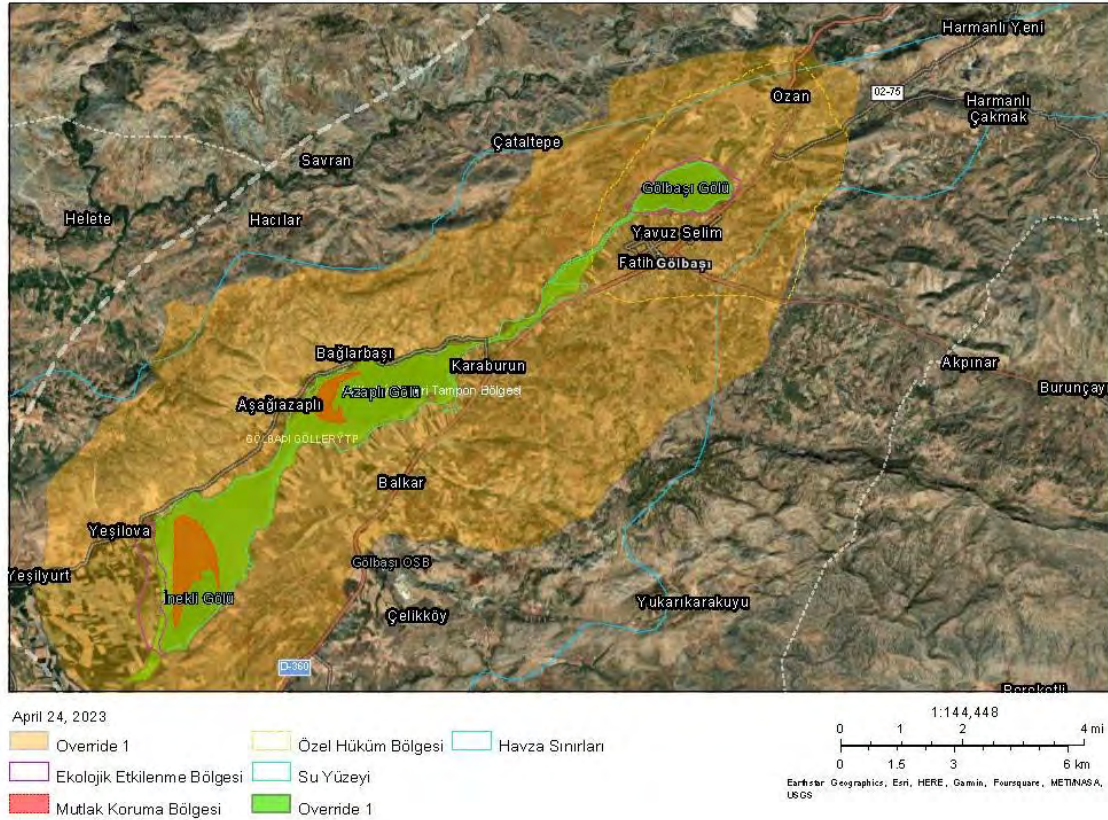
Gölbaşı (Adıyaman)

- **Mevcut Yapı Stokuna ilişkin Yapısal Hasarların Değerlendirilmesi**

Depremden en çok etkilenen illerden olan Adıyaman'ın Gölbaşı İlçesinde 1 Nisan 2023 tarihinde yerinde yapılan incelemelerde; ilçenin kurulu olduğu zeminin yapısı nedeniyle tüm yerleşim alanında zemin sıvılaşması sonucu yıkım ve ağır hasar oluştuğu görülmüştür.

İlçe yerleşiminin Gölbaşı Gölleri sulak alan tampon bölgesi sınırları içinde olup, ilçenin tamamı sıvılaşma riski MTA tarafından yüksek ve çok yüksek olarak sınıflandırılmıştır.

GÖLBAŞI-SULAKALAN-HAVZA

Tarım Bakanlığı Gölbaşı Sulak Alan Haritası

Gölbaşı'nda iskelet, yığma ve karma tüm taşıyıcı sistemlerde, az katlı ve çok katlı, konut, ticari, kamu vb tüm işlevlerdeki yapı tiplerinde sıvılaşmaya bağlı yıkım ve ağır hasar; devrilme, yıkılma ve gömülme gözlemlenmiştir.

Gölbaşı'nda zemin sıvılaşması hasar örnekleri

Gölbaşı'nda 1980-90 sonrası üretilen yapı stokunun yanı sıra yakın dönemde yapılan yapıların da zemin - yapı ilişkisinin kurulmamış olması, mevcut zemin koşullarına uygun yapıların üretilmemiş olması ve yapı üretim - denetim süreçlerinde ortaya çıkan kontrolsüzlük nedeniyle hasar gördüğü anlaşılmaktadır.

İlçede tüm yapı türlerinde ağır hasar oluşmasına karşın; yaklaşık yüz yıllık Gölbaşı Gar ve istasyon işletme yapılarında hasar gözlemlenmemiştir.

Gölbaşı Tren İstasyonu

Tüm yapı tiplerinde ağır hasarın yanı sıra yollarda, kaldırımlarda ve açık alanlarda sıvılaşmaya bağlı kırılma, çökme ve kabarmalar görülmüş; altyapıda belirgin ve yaygın hasar gözlemlenmiştir.

Mimarlık ve mühendislik hizmeti almamış olan niteliksiz betonarme-iskelet ve yağma taşıyıcı sistemlere sahip yapıların yanı sıra, 1999 Depremleri sonrası inşa edilen ve yapı denetim uygulamasıyla üretilen yapılarda da büyük boyutta yıkım ve ağır hasar görülmüştür.

Yapısal hasar ve yıkımların bölgedeki temel nedenlerinin Gölbaşı İlçesinde de etkili olduğu anlaşılmış; su seviyesi ve sıvılaşma riski yüksek olan alanlarda mevcut zemin özelliklerine uygun yapı üretilmemiş olması ve yapı-zemin ilişkilerinin doğru kurulamamış olması sonucu yıkım ve hasarların oluştuğu görülmüştür.

Malatya

- **Mevcut Yapı Stokuna ilişkin Yapısal Hasarların Değerlendirilmesi**

Deprem bölgesinde 11-16 Şubat 2023 ve 29 Mart-2 Nisan 2023 tarihlerinde iki kez yerinde gerçekleştirilen incelemelerde; Malatya’da gerek yeni yapılaşmanın olduğu gerekse tarihî yapıların bulunduğu alanlarda yıkımın boyutunun büyük olduğu gözlemlenmiştir.

Kentte; iskelet, yığma ve karma tüm taşıyıcı sistemlerde, az katlı ve çok katlı, konut, ticari, kamu vb tüm işlevlerdeki yapı tiplerinde yaygın yıkım ve ağır hasar görülmüştür. Malatya’da yıkımın ve hasarın en yoğun yaşandığı ve yapıların çoğunluğunun yıkıldığı veya ağır hasarlı olduğu alanlar tarihî kent merkezi – Battalgazi İlçesi Çarşı Mahallesi ile Yeşilyurt İlçesine bağlı Bostanbaşı, Yakınca ve Çilesiz Mahalleleridir.

Malatya’da kent merkezindeki tarihî ve restore edilmiş (tescilli veya tescilsiz); 1980-90 sonrası üretilen yapı stokunun yıkıldığı ve ağır hasar aldığı görülmüştür. Çok katlı yoğun yapılaşma oranlarının 2002 ve özellikle 2010 sonrasında artış yaşandığı Malatya’da ayrıca yeni yapılaşmaya açılan alanların tamamındaki yapı denetim sistemi kapsamında üretilen, çoğunluğu 10 ve üzeri katlı betonarme yapıların yıkıldığı ve ağır hasar gördüğü tespit edilmiştir.

Malatya-Bostanbaşı’nda Yeni Ancak Ağır Hasarlı Durumdaki Yapılar

Kahramanmaraş Doğukent'te Yeni Ancak Ağır Hasarlı Durumdaki Yapılar

Malatya Bostanbaşı'nda Yeni Ancak Ağır Hasarlı Durumdaki Yapılar

Mimarlık ve mühendislik hizmeti almamış olan niteliksiz betonarme-iskelet ve yağma taşıyıcı sistemlere sahip yapıların yanı sıra, 1999 Depremleri sonrası inşa edilen ve yapı denetim uygulamasıyla üretilen yapılarda da büyük boyutta yıkım ve ağır hasar görülmüştür.

Betonarme Çok Katlı Yapılarda Hasar Detayları

Kent çeperinde yer alan Yeşilyurt İlçesine bağlı Yakınca ve Bostanbaşı Mahallelerinin büyük bir kısmının ağır hasarlı olduğu veya yıkıldığı gözlemlenmiştir. Ağır hasar gören veya yıkılan yapıların 3-5 yıl önce tamamlandığı bilinmektedir; henüz 6 ay önce tamamlanmış yapılar arasında yıkılanlar bulunmaktadır.

Bostanbaşı Mahallesinin geçmişte kayısı bahçeleri için tarımsal amaçla kullanılırken, son 10 yıllık süreçte imar planları değiştirilerek yapılaşmaya açıldığı, 5 kat sınırlamasının kaldırılarak bina yükseklikleri serbest bırakıldığı yani h=serbest düzenlemesi getirildiği bilinmektedir.

Yapısal hasar ve yıkımların bölgedeki temel nedenlerinin Malatya'da da etkili olduğu anlaşılmış; taşıma kapasitesi düşük olan tarım alanlarının yapılaşma açılması, mevcut zemin özelliklerine uygun yapı üretilmemiş olması ve yapı-zemin ilişkilerinin doğru kurulamamış olması sonucu yıkım ve hasarların olduğu görülmüştür

- **Kamu Yapılarında Yapısal Hasarlar, Kamusal Hizmetler, Ulaşım ve Altyapı**

Kentte idari kamu yapılarında asli işlevlerini yerine getirilmesini engelleyecek bir hasar oluşmadığı bilgisi alınmıştır.

Depremi okul binalarında yapısal hasarların olduğu; hasarsız ya da az hasarlı atlatan eğitim yapılarında bu yapıların asli fonksiyonu olan eğitim faaliyetlerinin yürütülemediği görülmüştür.

Bölgede Malatya Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin depremde hasar gördüğü bilinmektedir. Ancak kentte sağlık hizmetlerinin 2 Nisan 2023 itibariyle sürdürüldüğü görülmüştür.

Malatya ülkemizde su ihtiyacını barajlar yerine doğal kaynaktan karşılayan tek şehirdir. 14 Şubat 2023 itibariyle Malatya'nın içme suyunu ve şebeke suyunu sağlayan KAPTAJ-Yeşilyurt Kaynağının deprem nedeniyle bulanık aktığı gözlemlenmiş Malatya Su ve Kanalizasyon İdaresi yetkililerinden bulanıklığın 1 aya kadar geçmesinin beklendiği bilgisi alınmıştır. 2 Nisan 2023 itibariyle kentte şebeke suyunun bulanıklığının geçmediği bilgisi alınmıştır.

- **Kalıcı Konut Planlama ve Yapılaşma Süreci**

Deprem bölgesinde yerinde yapılan ikinci teknik incelemelerde; Malatya'da depremler sonrası ortaya çıkan konut ihtiyacını karşılamaya yönelik uygulamalara başlandığı görülmüştür.

TOKİ tarafından üretilecek konutların planlama, yer seçimi, konut sayısı ve altyapı çalışmalarına ilişkin hangi verilere dayalı olarak bu kararların alındığı açıklanmamıştır. Nüfus, konut ihtiyacı, yapı-hak sahipliği, eğitim ve sağlık altyapı ihtiyacı, bölgedeki mevcut çevre düzeni ve imar planlarında yer alan hükümleri ve notları, bölgesel planlama yaklaşımları vb. hakkında kamuoyuyla bilgi paylaşılmamıştır.

Kentte ağır hasar gören Bostanbaşı ve Karakavak Mahallelerinde yapımı henüz tamamlanmamış inşaatların hasarlı olması halinde güçlendirme yapılarak devam ettirilmesi kararı alındığı öğrenilmiştir.

Malatya'da Battalgazi ilçesi Bahçebaşı Mahallesi Gelincik Tepe mevki ile Çamurlu Mahallesi; Yeşilyurt İlçesi İkizce Mahallesi ve Topsöğüt/Karşıyaka Mahallesi Altaykışlası mevki kalıcı konut yerleşim alanları olarak belirlenmiş ve kalıcı konut yapım çalışmaları başlamıştır.

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

Proje Adı	Yüklenici Firma	Konut Sayısı	Proje Bilgileri
Malatya İli, Battalgazi İlçesi, Bahçebaşı Mahallesi 2. Etap 599 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Temhek İnşaat Taahhüt Nakliye Petrol Otomotiv Madencilik Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi & Polat Kuyumculuk İnşaat Gıda İthalat İhracat Pazarlama Sanayi Ve Ticaret Ltd.Şti. İş Ortaklığı	599	23 Şubat 2023 11:00 Malatya İli, Battalgazi İlçesi, Bahçebaşı Mahallesi 2. Etap 599 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi
Malatya İli, Battalgazi İlçesi, Bahçebaşı Mahallesi 3. Etap 474 Adet Konut, 1 Adet Ticaret Merkezi ve 1 Adet Cami İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Arsanlar İnşaat Tekstil Gıda San.Vetic.Ltd.Şti., Serhat Özbek İnşaat Taahhüt Mimarlık Mühendislik Ticaret Limited Şirketi İş Ortaklığı	474	1 Mart 2023 16:00 Malatya İli, Battalgazi İlçesi, Bahçebaşı Mahallesi 3. Etap 474 Adet Konut, 1 Adet Ticaret Merkezi ve 1 Adet Cami İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi
Malatya İli, Battalgazi İlçesi Bahçebaşı Mahallesi 4. Etap 726 Adet Konut İnşaatı İle Altyapı Ve Çevre Düzenlemesi İşi	Ottotek İnşaat Anonim Şirketi, Binbay Yapı İnşaat Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi İş Ortaklığı	726	13 Mart 2023 10:00 Malatya İli, Battalgazi İlçesi Bahçebaşı Mahallesi 4. Etap 726 Adet Konut İnşaatı İle Altyapı Ve Çevre Düzenlemesi İşi
Malatya İli Battalgazi İlçesi Çamurlu Mahallesi 681 Adet Konut İnşaatı İle Altyapı Ve Çevre Düzenlemesi İşi (I. Oturum)	Er Konut İnşaat Taahhüt İnşaat Malzemelnakliye Ve Madencilik Ticaret Ve Sanayi Anonim Şirketi & Alkazan İnşaat Endüstri Tic.Ltd.Şti. İş Ortaklığı	681	8 Mart 2023 12:30 Malatya İli Battalgazi İlçesi Çamurlu Mahallesi 681 Adet Konut İnşaatı İle Altyapı Ve Çevre Düzenlemesi İşi (I. Oturum)
Malatya İli, Yeşilyurt İlçesi, İkizce Mahallesi 1. Etap 1180 Adet Konut İnşaatı İle Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (II. Oturum)	Yıldızlar İnşaat Ve Ticaret A.Ş.	1180	3 Mart 2023 11:30 Malatya İli, Yeşilyurt İlçesi, İkizce Mahallesi 1. Etap 1180 Adet Konut İnşaatı İle Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (II. Oturum)
Malatya İli, Yeşilyurt İlçesi, İkizce Mahallesi 2. Etap 806 Adet Konut İnşaatı İle Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (II. Oturum)	Yıldızlar İnşaat Ve Ticaret A.Ş.	806	6 Mart 2023 12:00 Malatya İli, Yeşilyurt İlçesi, İkizce Mahallesi 2. Etap 806 Adet Konut İnşaatı İle Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (II. Oturum)
Malatya İli, Yeşilyurt İlçesi, İkizce Mahallesi 3. Etap 736 Adet Konut İnşaatı İle Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (II. Oturum)	Güçar İnşaat Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi	736	6 Mart 2023 10:00 Malatya İli, Yeşilyurt İlçesi, İkizce Mahallesi 3. Etap 736 Adet Konut İnşaatı İle Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (II. Oturum)

Kentte kalıcı konut alanlarının kent merkezine oldukça uzak, sit alanları ve koruma alanlarına yakın seçildiği gözlemlenmiştir. Bu alanların seçiminde öncelikli kriterlerin taşıyıcı kapasitesi yüksek zemin ve mülkiyet sorunu olmadan hızlı yapım olanağı sağlayan kamuya ait arsalar olduğu anlaşılmaktadır.

Gelincik Tepe Kalıcı Konut Alanı

Gelincik Tepe kalıcı konut yerleşim alanının mevcut TOKİ konutlarının devamı olan etapların afet konutuna dönüştürüldüğü ve inşaatının devam ettiği görülmüştür. Alan Arslantepe Arkeolitik sit alanına yakın olup, inşaat alanında buluntulara rastlandığı öğrenilmiştir. Kalıcı konut yerleşimlerinin bölgede yapılaşma baskısını artıracığı anlaşılmaktadır.

Ayrıca sürecin hızlı biçimde yürütülebilmesi için ÇŞB ve TOKİ tarafından yakın dönemde açıklanan sosyal konut projelerinin kalıcı konut alanlarına dönüştürülmesinin planlandığı bilgisi alınmıştır.

Bu alanlardaki kalıcı konutlar, merkezi idare Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve TOKİ tarafından hazırlanan planlar çerçevesinde; yerel idare, meslek kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları sürece dâhil edilmeksizin tip projeler olarak tasarlanmış ve yapı üretimine geçilmiştir.

Bölgede kalıcı konutlara yönelik planlama aşamasında Bakanlık yetkililerin ve yerel idarelerin, meslek kuruluşlarının bulunduğu toplantılar gerçekleştirilse de, ilerleyen süreçte ilgili kurum ve kuruluşlar karar alma süreçlerine katılamamıştır.

Malatya'da kent merkezinde tüm ticari ve ekonomik faaliyetlerin sürdürüldüğü ancak yoğun yıkımın gerçekleştiği, Battalgazi İlçesi Çarşı Mahallesi İnönü Caddesi'nde yeni yapılaşma kararlarının zemin+3 kat olacak şekilde alındığı; konut alanlarında ise zemin+4 kat belirlendiği öğrenilmiştir. Bu kararların hangi verilere dayanılarak alındığı bilinmemektedir.

KÜLTÜR VARLIKLARI, KENTSEL VE KIRSAL MİRAS

29 Mart - 2 Nisan 2023 tarihleri arasında gerçekleştirilen Deprem Bölgesi Teknik İnceleme Gezisi kapsamında bölgede hasar gören anıtsal ve sivil mimarlık yapılarının, kentsel ve kırsal sit alanlarının, arkeolojik alanların ve kentsel arkeolojik alanların incelenmesi için bir alt ekip oluşturularak alan ziyaretleri gerçekleştirilmiştir. 4 günlük bir alan araştırması ile tüm alanın kültür varlıklarının durumunu saptamak mümkün olmayacağından, bölgede daha önce inceleme gezisi yapan uzmanlardan da görüş alınarak alan çalışmasının odaklanacağı yerler belirlenmiştir. Arkeoloji bağlamında Şanlıurfa genelinde deprem kaynaklı dikkate değer hasar söz konusu olmadığından, Adıyaman Nemrut Dağı ve Eski Kahta bölgesi de hava koşulları nedeniyle kapsam dışında tutulmuştur. Özellikle Dünya Mirası'na giren ya da geçici listede yer alan arkeolojik sitlere ve kolay ulaşılabilen bazı sitlere öncelik verilmiştir.

Alan gezisinde UNESCO Dünya Miras Listesi'ne giren ya da aday konumda olan yerlerden Karatepe Aslantaş ve Yesemek, bölgedeki diğer arkeolojik merkezlerden örneklemeler olarak seçtiğimiz Tilmen Höyük, Tell Açıana, Örtülü Harabesi, Sakçagözü, Elbistan Höyük, Zincirli Höyük ile kentsel arkeolojik alan olan İslahiye, Antakya, Kahramanmaraş, Eski Malatya'da yerinde incelemeler yapılmış ve olanaklar ölçüsünde diğer alanlarla ilgili de bilgi toplanmıştır. Ekipte bulunan farklı disiplinlerden uzmanlarla birlikte gözleme dayalı saptamalar yapılmıştır. Yapılan değerlendirmeler sonucu, bölgeyle ilgili bilgilerin ve gözlemlerimizin yanı sıra bölgenin uygarlık tarihi açısından taşıdığı önem göz önüne alınarak bu rapor hazırlanmıştır.

Tarihî çevre incelemeleri kapsamında Antakya, Kahramanmaraş, Gaziantep gibi tarihî kent merkezlerine ağırlık verilmiş, kasaba ve köy ölçeğinde ise ekip üyelerimizin daha önce araştırma yaptığı ve yakından tanıdığı Hatay Samandağ köyleri, İslahiye Zincirli, Malatya Balaban, Aşağıulupınar gibi yerleşimlere öncelik verilmiştir. Bölgede çok sayıda anıt yapı bulunmaktadır, ancak bunların pek çoğu güvenlik nedeniyle kapatıldığından ayrıntılı inceleme olanağı bulunmamaktadır, bu nedenle ulaşılabilen ve inceleme yapılabilen anıt yapılara öncelik verilmiştir. Bu çerçevede İskenderun Payas ve Belen, Hatay Merkez, Gaziantep merkez, Kahramanmaraş merkez, Adıyaman merkez, Malatya merkez ve Battalgazi'yi kapsayan teknik incelemelerde kısıtlı olanaklar çerçevesinde tarihî yapı ve yerleşimlerin ve arkeolojik alanların deprem kaynaklı sorunları belirlenmeye çalışılmıştır. Raporla önce bölgenin kültür tarihi açısından taşıdığı önem kısaca özetlenecek, ardından durum saptamaları açıklanarak koruma bağlamında ilkesel yaklaşımın temel çizgileri ortaya konacaktır.

“Deprem Bölgesi” Olarak Anılan Bölgenin Kültür Tarihi Açısından Önemi

Bölgenin Arkeolojik Önemi

6 Şubat depreminin etkilediği bölgenin uygarlık tarihi açısından ayrıcalıklı bir yeri bulunmaktadır. Söz konusu bölge, Akdeniz Havzası, İç Anadolu, Doğu Anadolu, Suriye-Mezopotamya ve Levant gibi büyük kültür coğrafyalarının arasında, onları bazen birleştiren, bazen ayıran tampon niteliğinde olan bir bölgedir. Dolayısıyla uygarlık tarihinin en eski dönemlerinden günümüze kadar olan süreçte, bölgelerarası kültür ilişkilerinin, bölgelerin birbirine olan etkisinin anlaşılması açısından bu bölgeden gelecek olan bilginin belirleyici bir önemi vardır. Kuşkusuz, uzak bölgeler arası kültürel ve ticari ilişkilerin sağladığı getiri kadar bölgenin çevresindeki diğer bölgelere göre çok daha zengin ve olumlu bir doğal çevre ortamına sahip olması, hemen hemen her dönemde önemli merkezlerin burada gelişmesine yol açmıştır.

Bölgenin taşıdığı öneme karşın, yeterince arkeolojik araştırmaların yapılmış olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Arkeoloji biliminin gelişmeye başladığı dönemde, bölgenin politik sınıra yakın olması bilimsel çalışmaların istendiği kadar yoğunlaşmasını engellemiştir. Buna karşın sayıları az da olsa bölgede yapılmış olan arkeolojik kazılar, yukarıda değindiğimiz gibi bölgenin kültürel zenginliğini ve bu zenginliğin yanı sıra başka bölgelerle olan yoğun ilişkisini kanıtlayan çok önemli verileri ortaya çıkarmıştır.

Yukarıda değinildiği gibi her bir arkeolojik çalışma, bulunduğu bölgenin geçmişinin anlaşılması kadar kültürel birikimi de ortaya çıkartması bakımından bilgi birikimini yansıtan, göz ardı edilemeyecek bir değerdir. Ancak, aşağıda arkeoloji biliminin temel taşları niteliğinde olan bazı yerlerin üzerinde ayrıca durulacaktır:

Antakya- Antiokheia - Hatay

Ülkemizde Helenistik dönemden Roma-Bizans dönemine ait çok önemli, büyük antik kentler mevcuttur, ancak Roma ve İskenderiye'den sonra Akdeniz dünyasının en büyük kenti olarak ünlenen Antakya (Antiokheia), diğerlerinden çok daha öne çıkan bir merkezdir. Her ne kadar kentin geçmişi gereği kadar incelenmemişse de kentin içinde 3,5 km'den daha uzun mermerli geniş bir yolu, 10 km'yi aşan surları ve diğer özel yapıların bazıları kentin görkemiyle ilgili sınırlı bilgilerimiz içindedir. Kent, Sasani, Selçuk, Haçlı Kontluğu, Memlûk dönemlerini yaşamış, dolayısıyla çok katmanlı bir kültürü sergilemiştir. Kentin içinde yapılan kurtarma kazıları, kentin esasında yüksekliği 20 metreyi geçen bir kent höyüğü olduğunu göstermiştir.

Helenistik dönemin sonlarına doğru gelişen, Seleukos'ların başkentliğini yapan kent, en yıkıcıları MS 526 ve 528 olmak üzere sık aralıklarla en az 18 büyük deprem geçirmiş, her seferinde yıkılmış ancak her seferinde de yeniden gelişmiştir; bu durum, kentin konumunun yaşam için kritik bir öneme sahip olduğunu göstermiştir. Ancak, ne yazık ki, Antakya "kent arkeolojisi" açısından en az çalışılmış yerlerden biri durumundadır. Kentteki en yoğun arkeolojik araştırma, Fransız işgali döneminde, özellikle Harbiye'deki zengin villaların kazısıyla yapılmıştır. Villalarda ortaya çıkan mozaikler, Fransızlar tarafından mozaik müzesi olarak özel olarak tasarlanan kent merkezindeki müzeye taşınmış ve Antakya Müzesi, dünyanın en zengin mozaik müzelerinden biri olarak koleksiyonları kadar özgün mimarisiyle de ün yapmıştır. Ancak müze alanının günümüzde modern kent merkezinde rant getirisi yüksek bir alanda kalması nedeniyle bu alanın farklı kullanıma açılması planlanmış ve mozaikler duvarlardan sökülerek yeni müze binasına taşınmıştır. Bilindiği gibi bu söküm ve yeniden kurulum sırasında mozaiklerin gördüğü hasar ciddi tartışma konusu olmuştur. Sonrasında eski müze yapısının tescillenmesi nedeniyle varlığını bu sefer kent müzesi olarak sürdürmesi, en azından kentin modern merkezinin simge değeri olan bu önemli yapının varlığını sürdürmesi açısından olumlu görülmektedir. 6-20 Şubat depremleri sonrasında eski müze yapısı hasar almış olmasına karşın ayaktaadır.

Fransızlar tarafından kazılar yapılan Harbiye bölgesi ise Cumhuriyet dönemindeki yoğun çok katlı yapılaşma nedeniyle arkeolojik açıdan ağır hasarlı bir alandır. Roma döneminde Asi Nehri'nin doğusunda kuzeyden güneyde çok geniş bir alana yayıldığı bilinen Antiokheia kenti her ne kadar yakın zamanda kentsel arkeolojik sit alanı olarak ilan edilmişse de sistematik kurtarma kazıları ile kent tarihi çalışılmadığı için bugün parçacık bilgilerle anlaşılmaya çalışılmaktadır. Antiokheia'nın kültürel birikimi günümüze gereği gibi yansıtamamışsa da gerek mevcut bulgular gerek tarihî bilgiler, kentin eski dünyanın en önemli merkezlerinden biri olduğu vurgusunu güçlü bir şekilde desteklemektedir.

Amik Ovası ve Çevresi - Hatay

Doğusundaki Suriye'nin yarı kurak ortamıyla karşılaştırılamayacak kadar verimli bir iklimi sergileyen, güneyde de Akdeniz kıyısı boyunca uzanan dar kıyı ovasının genişlediği ve Amik Gölü'nün de bulunduğu Amik Ovası, Antakya'yı, Hatay'ı çok geniş bir coğrafyanın "en yaşanır" yeri durumuna getirmiştir. Hatay Fransız mandası altındayken başlayan ve Hatay Cumhuriyeti döneminde süregelen Amik Ovası Tell Açana, Tell Tayinat, Tell Dhab ve Tell Kurdu kazılarında elde edilen verilerin, bir zaman çizelgesi içinde bütünleştirilmesiyle "Amik Ovası Kronolojisi" olarak ünlenen kültür tarihinin bir ana iskeleti oluşmuştur. Bu iskelet, yakın zamanlara kadar Ön Asya, Anadolu ve Doğu Akdeniz bölgeleri için temel başvuru niteliğini yitirmeden günümüze kadar kullanılagelmıştır.

Her ne kadar son yıllarda bu höyüklerde çalışmalar yeniden başlamış, 1930'ların bilgisi yeni yöntemlerle kısmen güncellenmişse de hala bu höyüklerin çok küçük bir kısmının çalışılmış olduğu ve her kazı sezonunda Ön Asya arkeolojisini değiştirecek kadar önemli bilgilerin çıkmakta olduğu da göz ardı

edilmemelidir. Bilim dünyasında ana referans kaynağı olarak kullanılan Amik Ovası höyüklerinin yanı sıra bölgenin kuzey komşusu İslahiye ve Sakçagözü Ovalarında da yapılan çalışmalar, bu önemli kültür bölgesinin yalnızca Amik Ovasıyla sınırlı olmadığını giderek daha çarpıcı bir şekilde göstermektedir. Bu bağlamda, tescilli olan höyüklerin yanı sıra, bölgede, bazıları hala tescilsiz olan Elbistan, Songurus, Gözlühöyük gibi çok büyük merkezlerin de bulunduğu göz ardı edilmemelidir.

Karatepe Aslantaş - Osmaniye

Karatepe Aslantaş ören yeri, arkeoloji ve kültür tarihi açısından taşıdığı önemin ötesinde, kültür mirasının toplumla paylaşılıp sürdürülebilir bir kurgu olarak yerinde korumanın dünyadaki ilk örneklerinden biri olarak öne çıkmış ve bu nedenle Mimarlar Odası'nın da girişimleriyle UNESCO Dünya Miras Listesi'ne dahil olmuştur. Oldukça zorlu bir topografyada bulunan yerleşme arkeolojik kalıntılar ve sergi binalarının ötesinde, dünyadaki en eski ikinci koruma çatısına sahip olması açısından da büyük bir önem taşımaktadır.

Yesemek-Gaziantep

Açık hava Müzesi olarak düzenlenen Yesemek, MÖ 2000 Anadolu'sunun Hitit döneminin bilinen tek heykel atölyesidir. Büyük ören yerlerinde görülen heykellerin kaba yontularının biçimlendirilişini, kullanılan teknolojinin anlaşılmasını sağlayan ender bir buluntu yeri olması bakımından UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'ne alınmıştır.

Arslantepe-Malatya

Neolitik dönemden Geç Hitit dönemine kadar sürekli olarak iskan edilmiş olan Arslantepe Höyüğü, son dönemde yapılan kazı çalışmalarıyla Anadolu'da Mezopotamya geleneğinden farklı bir kentleşme ve devletleşme süreci olduğunu tüm kanıtlarıyla ortaya çıkartmıştır, çalışmalar sonucunda elde edilen veriler ışığında Ön Asya uygarlıklarının gelişim sürecinin yeniden tanımlanması gerekmiştir. Bu bağlamda özellikle MÖ 4000 yıl Uruk kültür dönemine ait, görel olarak çok iyi korunmuş saray, tapınak, tören salonu gibi yapı kalıntıları ortaya çıkarılmıştır. Tümüyle kerpiçten yapıldığı için korunması her zaman sorunlu olan yapılar, Arslantepe için geliştirilen özel çatı ve sürekli bakım sayesinde kazıldıkları zamandan beri hiç bozulmadan korunabilmiştir; bu özellikleri dolayısıyla Arslantepe, UNESCO Dünya Miras Listesi'ne girmiş durumdadır.

Bölgenin Tarihî Yerleşimlerinin Önemi

Deprem şiddetli etkisinin yaşandığı bölge çeşitli kazı ve yüzey araştırmalarıyla bilinen erken tarihinin yanı sıra bugünkü kent merkezlerinde yer alan, Ortaçağ'dan beri varlığını koruyan kale, cami, medrese, kervansaray, arasta, çarşı, hamam gibi yapılarıyla da yakın dönem tarihini sergilemektedir. Anıt yapıların yanı sıra Antakya, Kahramanmaraş, Gaziantep, Malatya gibi kentsel yerleşimlerde bulunan geleneksel Osmanlı mahalle kültürünü tanımlayan tarihî dokular da son iki yüz yılın yaşanmışlığının somut mekânsal verilerini oluşturmaktadırlar. Özellikle Antakya kent merkezi, eğrisel dar sokakları, çıkmaz sokakları, çeşmeler ile tanımlanan küçük meydancıkları ile doku bütünlüğünü sürdüren bir tarihî yerleşim olarak, Türkiye kent turizminin de gözde merkezlerinden biridir. Benzer şekilde Gaziantep de hem bölgenin en büyük ticari merkezlerinden biri olarak tarihî çarşı dokularını hem de konut-mahalle dokularını oldukça iyi korunmuş şekilde sürdürmektedir. Kahramanmaraş ve Malatya da Ortaçağ'dan günümüze ulaşan görkemli anıt yapıların yanı sıra yer yer korunmuş konut-mahalle dokuları ve parçalı korunmuş tarihî evleriyle bu kentlerin tarihî kimliğini sürdürmektedir. Bu bağlamda geçmişte kasaba ölçeğinde bir yerleşim olan Malatya - Balaban iyi korunmuş kerpiç mimarisi ile ayrıca dikkat çekmektedir.

Deprem bölgesi tarihî kırsal yerleşimler açısından da önemli bir zenginliğe sahiptir. Nasıl ki tarihöncesinden yakın dönemlere kadar farklı toplulukların kültürel buluşma ya da ayrışma coğrafyası olarak bu bölge önem taşıyorsa, son 2 yüzyılda da kırsal alanda farklı kültürel kimliği olan toplulukların farklı mimarlıklarla kendini tanımladığı köyleriyle, bölgenin renkli kırsal yaşamı tanımlanmaktadır. Bu bağlamda Antakya Samandağ köylerinde, İslahiye Ovasında kagir mimarlık, Malatya'da kimi yerde taş, kimi yerde kerpiç mimarlık malzeme olarak da biçimleniş olarak da plan kurgusu olarak da birbirinden çok farklı yaşam kültürlerini bize sunmaktadırlar.

Bu bağlamda deprem bölgesinde yaşayan tarihî kent ve köy dokuları, geleneksel yaşam kültürünün “tarihî belge” değerini oluşturmaktadır. Tarihî belge değeri bilimsel bir kaygı olarak tanımlanıp depremin şiddeti ve yarattığı ağır yıkım bağlamında göz ardı edilmek istenebilir, ancak en az bu bilimsel belge değeri kadar önemli bir diğer konu da tarihî kent ve köylerin “toplumsal bellek” ve “toplumsal aidiyet” bağlamında yerel bireylerin zihninde tuttuğu yerdir.

Arkeolojik Sitler Bağlamında Durum Saptaması ve Gözlemler

Depremin şiddeti göz önüne alındığında bölgede bilinen arkeolojik merkezlerde, ören yerlerinde, höyüklerde önemli bir hasar görülmemiş ancak aşağıda belirtilecek bir iki yerde çok kolaylıkla düzelebilecek bozulmalar saptanmıştır. Aynı şekilde, bölgede gezdiğimiz, gördüğümüz ve aldığımız duvarlarla höyük yerleşimlerinde ve höyüklerdeki kazı yerlerinde depreme bağlı ciddi bir sorun bulunmamaktadır. Yapılmış olan daha önceki kazılardan da bilindiği gibi, höyükler ova yüzeyinde temelsiz bir eklenti olduklarından genellikle depremden çok etkilenir, birçok kazıda açıkça görüldüğü gibi höyüklerde deprem çatlakları oluşur ve kısmen bu, kazı açmalarının yan yüzeylerinde akıntıya neden olmaktadır. Bu durum Arslantepe gibi toprağın oturması için kazıdan günümüze kadar yeterli zaman geçmeyen höyük yerleşimlerinde beklenen bir olaydır. Benzer şekilde Tilmen Höyük'te de küçük taşlarla örülü bazı duvarlarda dökülme ve kayma izleri görülmüştür. Bunun dışında gezdiğimiz höyüklerde depreme dayalı, vurgulamaya değecek başka herhangi bir bozulma görülmemiştir.

UNESCO Dünya Miras Listesi'ne giren yerlerde depremin şiddeti ve yerleşim yerlerindeki tahribat göz önüne alındığında sözü edilecek herhangi bir bozulma görülmemiştir. Karatepe-Aslantaş'da arkeolojik eserlerde ya da koruma çatısında depreme dayalı bir hasar saptanmamıştır. Ancak alanda düzenli bakımın ve önleyici koruma uygulamalarının yapılması, alanın bundan sonrasında da sağlıklı korunması için şarttır. Özellikle Malatya'da ağır hasar oluşturan 6 Şubat saat 13.24'deki depremin şiddetine karşın Arslantepe'deki koruma çatısının sağlam şekilde kalması ve Dünya Mirası'nın öznesi olan kerpiç sarayı koruması büyük bir başarı olarak değerlendirilmelidir. Arslantepe'de yalnızca birkaç çelik kolonda burulma gözlenmiştir. Hasarlı kolonlar rahatlıkla değiştirilebilir. Yesemek'te ise arkeolojik eserlerde herhangi bir bozulma saptanmamıştır. Yalnızca kazı ekibinin kullandığı köy yapılarında biraz hasar söz konusudur.

Kentsel Arkeolojik Sitler Bağlamında Durum Saptaması ve Gözlemler

Kentsel arkeolojik alanlar, eski yerleşmenin kesintisiz olarak günümüze kadar çok katmanlı olarak süregeldiği yerler için kullanılan bir adlandırmadır; dolayısıyla arkeolojik kalıntılar günümüz kent dokusunun altında görülmez, kolay seçilmez durumdadır. Bunun yanı sıra arkeolojik açıdan önem taşıyan kalıntı ve izler, günümüzün yerleşim dokusu ile iç içe, günümüzün sorunlarıyla kaynaşmış ve dolayısıyla sorunların tanımı ve çözümünü çok zor olan yerlerdir. Ne var ki, bu gibi merkezler, kültür tarih açısından geçmiş ve günümüzü birleştiren, geçmiş kültürlerin günümüze aktarımını ve farkındalık yaratılmasını sağlamaları açısından farklı bir öneme sahiptirler. Bu bağlamda bölgede yerleşimin eski çağlardan günümüze kadar sürekliliği birçok yerleşme için söz konusudur. Ancak yerleşim ne kadar büyük ve önemliyse sorunların tanımı ve çözümünü aynı oranda zorlaşmaktadır. Bu zorluk, Antakya ve İslahiye'de olduğu gibi yerleşmenin yer değiştirmeden sürekli olduğu yerlerde daha da abartılı durumdadır. Buna karşılık, ülkemizde kentsel arkeoloji gereğince gelişmediği için yazılı kaynaklarda eskilere gittiğini bildiğimiz birçok yerleşimin aynı noktada mı geliştiğini ya da yerleşmenin zamanla başka yerlere kayıp kaymadığını tam olarak bilemeyiz. Örneğin, Hitit ve Geç Hitit dönemlerinin önemli bir merkezi Gurgum Krallığı'nın başkenti olan, “Markas” adıyla anılan günümüzün Kahramanmaraş kentinin eski yerleşiminin nerede olduğu hala tam olarak saptanamamışsa da Kale ve yakın çevresinde olduğu düşünülmektedir. Bu durum, yeni yerleşim yerleri tasarlanırken daha da dikkatli olunmasını gerektirir.

Tarihi Kentler / Kasabalar Bağlamında Durum Saptaması ve Gözlemler

Antakya:

Antakya merkezde kentsel sit olarak da belirlenmiş olan tarihî mahallelerin tamamı ağır hasarlıdır. Hem merkezde çarşı bölgesinde hem de mahallelerde yapılar kısmen ya da tamamen yıkılmış ve dar sokaklarda moloz birikintisi oluşturmuş olması nedeniyle sokaklara yeterince girilememiştir. Kurtuluş caddesi trafiğe açıldığı için cadde boyunca inceleme yapmak mümkün olmuştur. Caddenin ağırlıklı yapı stokunu oluşturan Fransız Manda dönemi yapıları kağıt duvarlı I profilli betonarme döşemeli yapı sistemiyle geleneksel yapım tekniğinden farklılaşan modernleşme sürecine geçişte özgün biri taşıyıcı sisteme sahiptir. Cadde üzerindeki bu tür yapılarının bir kısmı sağlamlığını nispeten korurken, bazılarının tümüyle harabeye dönüşmüş olduğu gözlenmiştir. Ana cadde üzerinde ve ara sokak içlerinde incelenebildiği kadarıyla zemin katı kağıt üst katı ahşap karkas yapıların kağıt kısımlarında ağır yıkımlar olsa da ahşap karkas üst katların kısmen yerinde durduğu gözlenmiştir. Yapıların parseli içine ya da sokağa taşan molozları incelendiğinde yapıların cephelerinde kullanılan bezemeli profilli taşların, iç mekânlardaki ahşap dolap, çiçeklik, kapı gibi yapı öğelerinin bulunduğu saptanmıştır. Kentin 20. yüzyıl başında gelişen modern merkezinde yer alan Eski Meclis binasının yıkılmış olması kentin en önemli simge yapılarından birinin kaybı olarak önemlidir. Aynı bölgedeki Belediye, Eski Müze gibi yapılar da kısmen hasarlıdır.

Kurtuluş Caddesi'nden görünüm

Kurtuluş Caddesi'nden görünüm

Kurtuluş Caddesi'ndeki Fransız Manda dönemi yapıları

Kurtuluş Caddesi'ndeki Fransız Manda dönemi yapıları

Kurtuluş Caddesi'nden görünüm

Kurtuluş Caddesi, olasılıkla 1930-40'lı yıllara tarihlenen yığma tuğla duvarlı, betonarme döşemeli yapı

Kurtuluş Caddesi üzerinde bazı tescilli yapıların üzerine Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından konulan uyarı levhası

Kurtuluş Caddesi'ne ulaşan Selçuk Caddesi'nden görünüm

Kurtuluş Caddesi'ne açılan dar sokaklardaki geleneksel yapılar

Kurtuluş Caddesi yakınında mahalle içlerine giren dar sokaklar

Kurtuluş Caddesi üzerinde yer alan zemin katı yığma taş, üst katı ahşap karkas yapı

Kurtuluş Caddesi, moloz içinde bezemeli yapı taşları

Kahramanmaraş:

Kahramanmaraş kalesinin güne kesiminde tarihî kent merkezinde çarşı ve bu alanda bütünleşmiş konut dokularında önemli hasarlar vardır. Çarşının büyük kısmı yakın zamanda sokak üzerine çatı yapılarak örtülmüş durumdadır. Bu kısımların genelinde durum iyidir ancak sokaklar üzerinde çok şiddetli yıkılmış kısımlar da mevcuttur. Konut alanlarına girildiğinde özellikle kagir olan alt atlarda kısmi yıkımlar gözlenmiştir. Çoğu yerde ahşap karkas üst katlar ise alt kısmın ağır hasarına karşın ayakta kalmayı başarmıştır. Kahramanmaraş kalesinin kuzeyinde kalan tarihî yapılar ise daha sağlam durumdadır.

Kahramanmaraş merkez, zemin katı ahşap hatıllı yığma taş, üst katı ahşap karkas yapı

Kahramanmaraş merkez, önde yıkılmış geleneksel yapı, arkada sağlam durumda geleneksel yapı

Kahramanmaraş merkez, restore edilmiş ancak ağır hasar almış tarihî yapı

Ağır hasarlı tarihî yapılar, sokağa akan yapı molozu yolu açmak için kenara çekilmiş

Gaziantep Bey Mahallesi

Hem kapsamlı sokak sağlıklaştırma çalışmaları yapılmış olan hem de çok sayıda yapının restore edildiği ve müze gibi yeni işlevlerle kullanılmakta olduğu Bey Mahallesi ve çevresinde, çoğu yapının avlusu kapalı olduğu için yalnız sokaktan gözlem yapılabilmektedir. Genel olarak yapıların çok hasarlı olmadığı bazı yapılarda deprem hasarlarının söz konusu olduğu gözlenmiştir.

Beyaz Han, girişe göre sağ duvarının üst kat kısmı yıkılmış

Bey Mahallesinde bir evin duvarı sokağa doğru yıkılmış

Gaziantep Çarşısı

Çarşıdaki yapılarda ve hanlarda çok sayıda restorasyon hatta rekonstrüksiyona varan uygulamalar yapılmıştır. Bu yapılar genel olarak iyi görünmekle birlikte camilerde minare yıkılması gibi durumlar söz konusudur. Kale ise oldukça hasarlı durumdadır.

Malatya-Balaban:

Günümüzde Darende'ye bağlı mahalle statüsünde bulunan Balaban'ın geçmişte bir kasaba yerleşimi olduğu bilinmektedir.⁶³ Türkiye'de kerpiç mimari doku bütünlüğünü en iyi korumuş yerleşim olarak sayılabilecek olan Balaban, 2020 yılında kentsel sit olarak da tescil edilmiştir. Daha önce ayrıntılı çalıştığımız Balaban'ın kerpiç evlerinin bir kısmı deprem öncesinde de ağır hasarlı hatta yıkıktır, bir kısmı da bakımsızlık nedeniyle yavaş yavaş hasarlı duruma gelmiştir.⁶⁴ Ancak yine de çok sayıda yapı restorasyon müdahaleleriyle kurtarılabilecek şekilde ayakta iken, depremde kerpiç yapıların neredeyse tümü çok ağır hasar almıştır. Pek çok yapının duvarları tümenden yıkılmıştır. Depremi oluşturduğu taze hasarlar ile geçmişte kısmen yıkılmış evlerin hasarları arasında belirgin farklar vardır. Bu nedenle tartışmaya mahal vermeyecek şekilde deprem hasarları saptanabilmiştir. Alan çalışmasında yerel halkın sit tesciline karşı oldukça tepkili olduğu anlaşılmıştır. "Çivi çaktırmama" söylemi bağlamında yapıların en azından düz damlarını korumak için yapılan oluklu levhadan çatılara artık izin verilmemesinin yapıların kısa zamanda hasarlı duruma gelmesine neden olduğu belirtilmiştir. Balabanlılar, tescilli olduğu için tümenden yıkımına -doğal olarak- izin verilmeyen kerpiç yapıların ardı ardına yaşanan depremler nedeniyle tümenden yıkılması ve bu yapıların aralarına sıkışmış olan tek ya da iki katlı betonarme / briket yapılarının hasar görmesi konusunda endişelidir.

Balaban 2023; Deprem sonrası bir evin görünümü

Balaban 2016; Depremden 7 yıl öncesinde aynı evin görünümü

⁶³ Eres, Z., 2019. "Malatya Köylerinde Geleneksel Kerpiç Mimarinin Yıkım Süreçleri Üzerine Gözlemler", I. Uluslararası Arslantepe Arkeoloji Sempozyumu Bildirileri, (yay.) D. Durak ve M. Francipane, İnönü Üniversitesi ve Roma La Sapienza Üniversitesi, ss.303-315.

⁶⁴ Eres, 2019.

Balaban, üst kat duvarları yıkılmış yapı

Balaban, duvarları yıkılmış yapı

Balaban, ağır hasarlı kerpiç yapılar, kullanıcılar yıkılan yapıların ahşap kirişlerini toplayarak tekrar kullanmak ya da satmak için kenara diziyor

Balaban, ağır hasarlı kerpiç yapılar

Balaban 2023; Deprem sonrası bir evin görünümü

Balaban 2016; Depremden 7 yıl öncesinde aynı evin görünümü
(Balaban'ın en eski en görkemli yapılarından biri depremde en az hasarı alan yapı)

Tarihi Köyler Bağlamında Durum Saptaması ve Gözlemler

Vakıflı ve Hıdırbey Köyü - Samandağ, Hatay:

Daha önce ayrıntılı belgeleme çalışması yapılmış olan Vakıflı ve Hıdırbey Köyü⁶⁵ de depremde ağır hasar almıştır. Bölgenin geleneksel mimarisini oluşturan tek ya da iki katlı kagir yapıların beden duvarları ya tümünden çökmüş ya da dış cidarları patlamış, iç duvar dolguları açığa çıkmıştır. Yörede yapılan görüşmelerde yıkımların çok da altının çizilmemesinin nedeni aslında bu geleneksel yapıların zaten pek kullanılmaması, parsel içinde yapılmış betonarme ya da briket yapılarda gündelik yaşamın sürmesidir. Tarihî yapılar depo ya da ahır olarak kullanılmaktadırlar çoğunlukla. Ancak betonarme yapılar ağır hasarlı değilse bile deprem korkusu nedeniyle halk parsel içindeki çadırlarda ya da köy merkezine kurulan çadırlarda barınmaktadır.

Hatay, Samandağ İlçesi Vakıflı Köyü restore edilmiş yapının yan duvarı yıkılmış

⁶⁵ Sürmeli, B. S., 2019, "Hatay Musa Dağı Yerleşimleri ve Geleneksel Konutların Korunması İçin Öneriler", İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü yayınlanmamış yüksek lisans tezi.

Hatay, Samandağ İlçesi, Hıdırbey Köyü, yıkılmış taş yapı

Hatay, Samandağ İlçesi, Hıdırbey Köyü, yıkılmış taş yapı

Hatay, Samandağ İlçesi, Hıdırbey Köyü dış cidarı dökülmüş taş duvar

Hatay, Samandağ İlçesi, Hıdırbey Köyü, restore edilmiş yapılar

Zincirli Köyü – İslahiye, Gaziantep:

Zincirli höyüğü üzerinde yer alan Zincirli Köyü höyük üzerindeki bir geleneksel köy yerleşimi olduğu için ve daha önce de tarafımızdan belgelendiği için özellikle incelenmiştir. Zincirli köyünün kagir yapılarının genelinde ağır hasar saptanmıştır.

Gaziantep, İslahiye İlçesi, Zincirli Köyü, yıkılmış taş yapı

Gaziantep, İslahiye İlçesi, Zincirli Köyü, yıkılmış taş yapı

Aşağıulupınar - Darende, Malatya:

Balaban'ın güneyinde yer alan Aşağıulupınar köyü de daha önce belgelediğimiz Balaban'dan farklı bir kerpiç mimari dokunun söz konusu olduğu oldukça özgün bir yerleşimdir. "Yaşayan Çatalhöyük" olarak tanımlayabileceğimiz bu köyde ilginç şekilde Balaban'dan farklı olarak ağır deprem hasarı görülmemiştir.

Kısmi hasarlar olmakla birlikte Balaban gibi bir yıkım söz konusu değildir. Her iki yerleşimin de ovadan yüksekte kayalık zeminde olduğu göz önüne alındığında yıkılma ve yıkılmama durumlarının karşılaştırmalı olarak ayrıntılı analiz edilmesi yararlı olacaktır. Aşağıulupınar'da üzücü olan yerleşimde ilk belgelemeleri yaptığımız 2011 ve 2016 yıllarından bu yana büyük ölçüde kerpiç mimari dokusunun bozulmuş olmasıdır. Kerpiç yapıların arasındaki betonarme yapı çokluğu ve kerpiç yapıların yüzeyinin koruma amacıyla çimento ile sıvanması Aşağıulupınar'ın tarihî kimliğine büyük zarar vermiştir.

Malatya, Darende, Aşağıulupınar, 2023; deprem sonrası

Malatya, Darende, Aşağıulupınar, 2016; depremden 7 yıl öncesi

Kültür Varlığı Yapılarda Karşılaşılan Yapısal Hasarlar ve Olası Hasar Nedenleri

Deprem etkisinde tarihî yapıların duvarlarında, düzlemlerinde veya düzlemleri dışında yükleme durumuna bağlı olarak farklı tipte hasarlar gözlemlenir. Duvar düzlemine dik etkiyen deprem yükleri, duvarlarda dönme ve/veya devrilme gibi düzlem dışı davranışa bağlı hasarları ortaya çıkararak, yapılarda kısmi veya toptan göçmelere neden olur. Deprem bölgesinde hem anıtsal yapılarda hem de sivil mimarlık örneklerinde düzlem dışı davranışa bağlı hasarlar sıklıkla görülmüştür. Bu tip hasarlarda; birbirine dik bağlanan duvarların birleşim detayları, mesnetlenmemiş duvar uzunlukları, duvar-döşeme ve duvar-çatı bağlantılarının niteliği ve sıklığı, kuşak-gergi-hatıl gibi berkitme elemanlarının varlığı veya kaliteleri gibi hasarların oluşumunda kritik rol oynayan bazı konularda sorunlar tespit edilmiştir.

Hatay, Samandağ İlçesi, Vakıflı Köyü'nde düzlem dışı hasarlara örnek

Antakya, Kurtuluş Caddesi'nde düzlem dışı hasarlara örnek

Kahramanmaraş, Dülkadiroğlu, Divanlı Mahallesi'nde düzlem dışı hasarlara örnek

Adıyaman, yakın dönemde restorasyon uygulamaları geçiren Tuz Hanı'nda hasarlar

Deprem yüklerinin duvar düzleminde etkileri ise hem anıtsal hem de sivil mimarlık örneklerinin kagir duvarlarında ve ayaklarında diyagonal çatlaklar ve derz açılmaları biçiminde kendini göstermiştir. Bu tip hasarların varlığı, kagir duvarların en azından bütünlüğünü yitirmeden deprem enerjisinin bir biçimde sönmüldüğünü göstermesi bakımından önemlidir. Çünkü deprem bölgesinde incelenen yapıların büyük kısmında kagir duvarların mekanik özelliklerinin, özellikle örgü biçimi ve bağlayıcı harç niteliği açısından sorunlu olduğu görülmüştür. Çok katmanlı (çift cidarlı) duvarlarda, hasarlarla açığa çıkan duvar kesitlerinde yapılan gözlemler, küçük boyuttaki taşların kullanıldığı çekirdek bölümünde bağlayıcı harcın son derece niteliksiz olduğunu, enine doğrultuda cidarları birbirine bağlayabilecek daha iri boyutlardaki taşların bulunmadığını, örgüde ahşap veya tuğla hatıl kullanılmadığını, var olan ahşap hatılların çürüdüğünü ortaya koymaktadır. Bu nedenle, incelenen bazı yapılarda düzlem dışı veya düzleminde hasar mekanizmaları devreye girmeden duvar katmanlarının birbirinden ayrıldığı ve bütünlüğünün yitirildiği anlaşılmaktadır.

Hatay, Samandağ İlçesi, Hıdırbey Köyü'ndeki sivil mimari örneklerinde kagir duvarlarda görülen hasarlar

Adıyaman Mor Petrus Ve Mor Paulus Kilisesi kuzeydoğu köşesinde hasarlar

Anıtsal yapıların birçoğunda tonoz, kubbe ve kemer gibi yapısal elemanlarda çatlaklar tespit edilmiştir. Yapıların önemli bir kısmında yanal itkileri karşılayabilecek ve depremlerde kagir strüktürün bir bütün halinde hareket etmesini teşvik edebilecek gergi sistemlerinin bulunmadığı da görülmüştür. (Şekil 5) İncelenen bazı yapılarda ise geçmiş onarımlarda eklenen gergi sistemlerinin doğru biçimde kurgulanmadığı ve bu nedenle işlevlerini etkin biçimde yerine getiremedikleri görülmüştür. Bu anıtlar, ilgili berkitme elemanlarının taşıyıcı sisteme pozitif katkılarından mahrum kalmış ve bu nedenle ortaya çıkan hasarlar daha ağır olmuştur.

Deprem nedeniyle çok sayıda camide, beden duvarları ve örtü sistemlerinde görülen hasarlar ile birlikte minarelerdeki durum dikkat çekicidir. Minarelerdeki hasarlar; külahın, peteğin veya gövdenin devrilmesi biçimindedir. Birçok yapıda, minare gövdesi son cemaat yerine ve harime doğru devrilmiştir. Ayrıca gövdede ve kaidede düşey çatlak ve açılmalar yaygın olarak görülmektedir.

Payas, Sokullu Mehmet Paşa Kervansarayı kuzey revağı

Gaziantep Karatarla Cami, niteliksiz gergi sistemi

Kahramanmaraş Boğazkesen Cami

Kahramanmaraş Ulu Cami

İncelenen bazı yapılarda geçmişteki restorasyon uygulamalarının; özgün duvar örgüsü, hasarların biçimi ve yayılımı yeterince göz önünde bulundurulmadan gerçekleştirildiği; bu nedenle onarımların yeterince etkin olamadığı anlaşılmaktadır. Benzer gözlemler, yakın dönemde restorasyonu tamamlanan veya halihazırda restorasyon sürecinde bulunan yapılar için de geçerlidir. Depremden etkilenen bölgede hem sivil mimarlık örneklerinde hem de anıtsal yapıların duvarlarında gerçekleştirilen bütünleme ve kısmi rekonstrüksiyon tipindeki müdahalelerde, imalatta kullanılan yeni doğal taşların atölyeden geldiği

biçimiyle, taş ustaları tarafından şekillendirilmeden kullanıldığı dikkati çekmektedir. Duvarın dış yüzünde kaplama gibi kullanılan bu yeni blokların, çekirdek bölümüyle düzgün ilişkilendirilememesine (aderans) bağlı olarak döküldüğü tespit edilmiştir. Özgün duvar örgüsü ile tamamlama yapılan bölümler arasındaki bağlantıların zayıf olması nedeniyle arakesitte derz açılması ve çatlakların oluştuğu görülmüştür. Bazı uygulamalarda ise kireç esaslı bağlayıcı harcın yeterli dayanımda olmadığı, ayrıştığı ve bağlayıcılığını yitirdiği tespit edilmiştir.

Adıyaman Çarşı Camii güney cephesinde kaplaması dökülen yeni duvar örgüsü

Kahramanmaraş Şekerli Camii

Kahramanmaraş Şekerli Cami, son dönem onarımlarında revak ayağındaki uygulamalar

Gaziantep Kalesi burçlarında ve duvarlarında hasarlar

Erken Cumhuriyet dönemi yapıları ve betonarme yapım sisteminin bölgedeki erken örnekleri de depremden etkilenmiştir. Bazı yapılarda toptan veya kısmi göçmeler yaşandığı, ayakta kalabilmiş diğer yapılarda ise karkas sistemin yapısal elemanlarında ve düğüm noktalarında hasar ve deformasyonların bulunduğu tespit edilmiştir.

Hatay Devleti Millet Meclisi Binası

Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Deprem nedeniyle yaşanan büyük yıkım kentlerin tarihî merkezlerini, tarihî kimliklerini olduğu kadar çağdaş kesimlerini de büyük ölçüde ortadan kaldırmış, ağır insan kayıplarının yanı sıra toplum psikolojisinde büyük yaralar oluşturmuştur. Yıkımlar, yıkımların ortaya çıkardığı moloz yığınları, boşalan kentsel alanlarda ya da yeni alanlarda yapılaşmasının nasıl olması gerektiği aşama aşama çözülmesi gereken sorunları oluşturmaktadır. Bu bölümde kültür varlıkları bağlamında acil olandan kısa, orta ve uzun erimli olana derlediğimiz sorunları ve çözüm önerilerini tartışmaya açmak önemli görülmektedir.

Arkeolojik ve Kentsel Arkeolojik Alanlar Bağlamında Mevcut Riskler ve Öneriler

Teknik gezide ziyaret edilebilen arkeolojik alanlarda deprem kaynaklı ciddi bir hasarla karşılaşmamıştır. Bununla birlikte örneğin Tilmen Höyük'te bir taş duvarın düşey aksından kaydığı gözlenmiştir. Kuvvetli bir artçı sarsıntıda bu duvarın yıkılma olasılığı vardır. Bu durum kazıyla açığa çıkmış yapı kalıntılarının deprem kaynaklı bir hasar yaşaması durumunda gerektiğinde restorasyon amacıyla da kullanılabilecek sağlam bir belgelemesinin bulunması gerektiğini göstermektedir. Doğal olarak kazı başkanlıkları da kendi çalışmaları çerçevesinde mimari belgeleme yapmaktadır ancak bunlar her bilim ekibinin kendi bilimsel çalışmaları çerçevesinde farklı yöntemlerle hazırlanmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın kendi belgeleme ekiplerini oluşturup yüksek kalitede lazer tarama sistemi kullanarak yapı kalıntılarını 3 boyutlu belgelemesi ve bu verileri sistematik ve kolay ulaşılabilir bir arşiv düzeninde dijital olarak saklaması, herhangi bir doğal afet sonrası olası hasarların giderilmesi için büyük kolaylık sağlayacaktır.

Kentsel arkeolojik alanlarda üst katmanı oluşturan tarihî yapıların ve betonarme yapıların yıkılmış olması durumunda bu alanlarda yapı enkazı kaldırma sırasında toprak altındaki arkeolojik kalıntılara dikkat edilmeli, mümkünse bir arkeolog gözetiminde enkaz kaldırılmalıdır. Özellikle bodrum katı olan yapılarda bu işlemin daha da dikkatli yapılması gerekir.

Esasen Türkiye'nin imzaladığı 1992 tarihli Arkeolojik Mirasın Korunmasına ilişkin Valetta Sözleşmesi çerçevesinde arkeolojik tescilli olmasa da gerek enkaz kaldırılan alanlarda, gerek moloz döküm alanlarında gerekse de yeni yerleşim kurulacak alanlarda toprağa müdahale öncesinde mutlaka arkeolojik araştırma yapılması gerekir. Türkiye'de tam bir ulusal kültür envanteri olmadığı için halen tüm arkeolojik alanlar tescilli değildir. Yüzeysel araştırmaları ile saptanan pek çok arkeolojik alan da bilimsel yayınlarda yer alsada tescil edilmemiş durumdadır. Bu nedenle tüm inşaat uygulamaları öncesi arkeolojik araştırma yapmak büyük önem taşımaktadır. Yukarıda kısaca açıklandığı üzere dünya kültür tarihi açısından iki Dünya Miras alanı ve çok sayıda Geçici Liste alanı olan bölgede yeterince arkeolojik araştırma da yapılmadığı için Valetta Sözleşmesinin gereğini yapmak ayrıca önem taşımaktadır.

Yeni yerleşimlerin kurulma sürecinde arkeolojik incelemeler özellikle önem taşımaktadır. Kuşkusuz bütün moloz temizlendikten, kent kullanılabilir hale geldikten sonra eski kentlerin üzerinde de yeni yapılaşma olacaktır. Bu yapılaşmanın, insani nedenlerle hızlı bir şekilde yapılması gerekecektir. Bu süreçte, günümüz katmanının altındaki eski dönemlere ait dolguların açığa çıkarılarak korunması kuşkusuz söz konusu değildir, bu, kenti tümüyle işlevsiz duruma getirir. Ancak yeni yapılaşma sırasında alttaki dolgulara ait bilginin tavizsiz bir şekilde belgelenmesi, verilerin toplanması ve ondan sonra kentin eski kalıntılarının günümüze nasıl kazandırılacağına akılcı bir planlamayla ele alınması gerekir. Başka bir deyişle, bilginin kaybolmaması, geçmişin kenti rahatsız etmeyecek şekilde kentliye kazandırılması gerekir. Örneğin, Antiokheia antik kenti çok büyük bir öneme sahipse de Antakya kentliyle iç içe durumdadır, bu nedenle antik kentin tümüyle korunarak sergilenmesi, gerçekçi olmadığı gibi doğru da olmayacaktır. Ancak yeni yapılaşma sırasında, antik kentin ayrıntılı olarak belgelenmesi, taviz verilemeyecek bir zorunluluk olduğu kadar, bu kültür mirasına sahip olmanın gereği olan bir sorumluluktur. Yine bu bağlamda akılcı ve gerçekçi bir planlamayla antik kentin önemli bazı yapılarına, antik kentin Geç Orta Çağ'a kadar gelen önemini yansıtacak seçkilere, gelişecek olan yeni kentin içinde yer verilmelidir. Dolayısıyla yeni Antakya'nın gelişmesinde kapsamlı bir kent arkeoloji projesinin kentin gelişmesiyle birlikte yürütülmesi gerekmektedir. Bu tür bir çalışmanın başarılı bir örneği Beyrut'ta yaşanmıştır. İç savaşta büyük ölçüde tahrip olan tarihî Beyrut kenti, uluslararası bir kampanyayla, geçmişin belgelenmesinden taviz verilmeden yeniden yaşayan bir kente dönüştürülmüştür.⁶⁶

Bu durum yalnızca Antakya için söz konusu değildir. Gördüğümüz kadarıyla geniş ölçüde tahrip olan bütün yerleşmelerde, Kahramanmaraş, Malatya, İslahiye, Adıyaman'da da yeni yerleşim yeri açma çalışmaları sürmektedir. Bu zorunlu gereksinimin, ülkemizin kültür varlıklarına zarar vermeden ve özellikle bir daha yerine konması olanaksız olan bilgiyi yok etmeden gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Anıt Yapılar ve Geleneksel Yapılar Bağlamında Mevcut Riskler ve Öneriler

Enkazın kaldırılması

Tescilli olsun olmasın kültür varlığı değeri taşıyan tüm yapılar birlikte değerlendirilmiştir. Bu çerçevede Ortaçağ'dan ya da Osmanlı döneminden günümüze ulaşan cami, han, medrese gibi anıt yapılar, geleneksel yapı teknikleri ile yapılmış kentli toplumun gündelik yaşamının geçtiği çarşılar, konut dokuları, kırsalda tarım ve hayvancılık ekonomisini sürdüren köy yerleşimleri, evler, ahırlar vb. tümü geleneksel yaşam kültürünün temsilcisi olarak kültür varlığı değeri taşımaktadır. Bu bağlamda bu tür yapıların kısmen ya da tamamen yıkılması durumunda ortaya çıkan yapı molozu bu yapıların mimarisıyla önemli bir bilgi kaynağı olduğu için basit bir "atık" olarak değerlendirilmemesi, oldukça dikkatli biçimde incelenmesi gerekir. Buna karşılık tüm deprem bölgesinde ve özellikle Antakya ve Kahramanmaraş'ta sivil mimarlık örneklerinin daha yoğun olduğu alanlarda, hızlı biçimde enkazın temizlenmesi esnasında kültür varlığı niteliğindeki yapıların parçaları da kaldırılmaktadır. Özellikle bitişik nizamdaki sokaklarda, betonarme yapılar ile tarihî kagir yapıların yıkıntıları birbiri içine geçmiş durumdadır. Bu gibi durumlarda, enkazın altında vatandaşların bulunmadığı biliniyorsa, enkaz ulaşımı engellemiyorsa veya yakındaki

⁶⁶ Eres, Z., 2004. "Savaş Sonrası Tarihi Beyrut Kent Merkezinin Yenilenmesi", (yay.) D. İncedayı, Yaşanılır Kentler/Yaşanılır İstanbul, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükşehir Şubesi Teknik Kongresi: 48-58. 13 Şubat 2004, İstanbul.

herhangi bir yapı için risk oluşturmuyorsa temizlik çalışmalarının bir süre daha ötelenmesi gündeme getirilebilir.

Anıt yapıların yapı atıklarının parseli içinde tutularak ayrıntılı belgelenmesi, mümkünse parçaların düştüğü konum da kaydedilerek incelenmesi gerekir. Bezemeli parçalar özellikle yeniden üretimlerde de ana veriyi oluşturacağı için ayrıntılı belgelenmeli ve koruma altına alınmalıdır. Nitekim Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın oluşturduğu bir arkeoloji ekibinin bu yönde çaba gösterdiğini basından izliyoruz. Yapı duvarlarının cidarını oluşturan kesme taşlar ya da duvar içlerinin moloz taş örgülerinin restorasyon uygulamasında üretilmiş yeni malzeme özgün malzeme olup olmadığı sorgulanmalıdır. Taş duvarı oluşturan bu tür bezemesiz taşların özgün olanları yapının özgün taş duvar teknikleriyle ilgili bilgi verdiği için incelenmesi, belgelenmesi gerekir. Bu tür malzemelerin restorasyon sürecinde yeniden kullanımı, malzemeyi alanda tutma olanağı var ise, ileride uygulamayı yapacak uzmanların karar verebileceği bir konudur.

Acil yapısal önlemler

Kültür varlığı niteliğindeki yapılarda mevcut hasarların artçı depremlerle veya dış etkenlere doğrudan maruz kalma nedeniyle daha fazla büyümesinin engellenmesi amacıyla acil yapısal müdahalelere ihtiyaç duyulmaktadır. Kapı, pencere, kemer, tonoz açıklıklarının ahşap veya çelik sistemler kullanılarak desteklenmesi, askıya alma, duvarların payandalarla desteklenmesi, yapısal bütünlüğün sağlanması için kuşaklama (polyester) yapılması gibi müdahaleler bu kapsamda değerlendirilebilir. Çatı örtüsünde hasarların bulunması durumunda, yapıların atmosferik etkenlerden mümkün merteye daha az etkilenmesi için çatı sisteminde ve örtüde onarımların gerçekleştirilmesi, ihtiyaç duyulması halinde geçici koruma çatılarının inşası gündeme getirilmelidir.

Güvenlik

Kahramanmaraş kent merkezinde tarihî yapıların yoğunlaştığı alanlarda, deprem sonrasında terk edilen veya deprem öncesinde kullanılmayan sahipsiz kültür varlıklarının yağmalandığı tespit edilmiştir. Pikap ve küçük kamyonetlerle alana gelerek özellikle metal oluklu çatı kaplama levhaları gibi maddi karşılığı bulunan yapı malzeme ve elemanlarını kaçak yollarla alan organize grupların kültür varlıklarını yağmalamalarının önüne geçilmesi gereklidir.

Deprem bölgesinin genelinde ve özellikle Antakya ve Kahramanmaraş'ta, tarihî yapıların yoğunlaştığı alanlarda çalışma yürütülmesi, bu alanlarda uzun süreli bulunulması can güvenliği açısından riskler barındırmaktadır. Küçük artçı şoklarla yapılarda kısmi veya toptan göçmenin yaşanabileceği, stabilitesini yitirmiş yapı ve yapı parçalarının rüzgâr ve/veya şiddetli yağışlarda tehlike yaratabileceği görülmüştür. Bu risklerin azaltılması amacıyla alanda donanımlı ekiplerin riskleri belirlemesi ve önlemleri almak üzere planlama yapılması gerekmektedir.

Tespit, Tescil ve Belgeleme

Depremden etkilenen bölgede hem kent merkezlerinde hem kırsalda kültür varlıklarının hasar tespit çalışmalarının tamamlanması gerekmektedir. Hasarların geniş bir alana yayılması, kamu kurum ve kuruluşlarının kapasitesi ve çalışmaların kısa süre içinde yapılma ihtiyacı göz önünde bulundurulduğunda, tespit çalışmalarına üniversitelerin çeşitli birimlerinde kültür varlıklarının korunması alanında çalışan öğretim üyelerinin katkı sunması faydalı olacaktır. Depremden etkilenen bölgedeki yapılarda hasar durumu değişmeden ve etrafa saçılan yapı parçaları kaldırılmadan önce belgeleme amacıyla ham verilerin (fotoğraf, drone kullanılarak fotoğraf, nokta bulutu, koordinat verileri vb.) sahada toplanmasına ivedilikle başlanmalıdır.

Restorasyon

Yakın dönemde ve hali hazırda gerçekleştirilen restorasyon uygulamalarında tespit edilen sorunların ortadan kaldırılması ve bu sorunların gelecekte tekrar etmemesi için hem projelendirme hem de uygulama aşamasında daha yetkin meslek insanlarından faydalanılması, denetleme sürecinin daha hassas

ve kontrollü bir biçimde yürütülmesi gerekmektedir. Özellikle bakım ve basit onarım kapsamında gerçekleştirilecek uygulamalarda, onarıma ihtiyaç duyan yapıların çok sayıda olması nedeniyle kontrol sürecinde problemlerin yaşanması ve hataların tekrar edilme riski bulunmaktadır.

Alanda dikkati çeken bir diğer konu, bazı kültür varlıklarının tam da restorasyon uygulama sürecinde depreme hazırlıksız yakalanmaları ve ağır biçimde hasarlar görmesidir. Özellikle yapısal müdahale gerektiren restorasyon uygulamalarında doğal afetlere (aşırı miktarda yağmur veya kar yağışı, şiddetli rüzgâr, sel, deprem vb.) hazırlıklı olunması gerektiği bu depremin hatırlattığı önemli konulardan biri olmuştur. Uygulamalarda en olumsuz koşullar hesaba katılarak yapıların taşıyıcı sistemleri desteklenmeli ve güvence altına alınmalıdır.

Kültür varlığı niteliğindeki betonarme yapılarla ilgili olarak, bu yapıların standart betonarme yapılar gibi ele alınmadan, uygun mühendislik yaklaşımları ve çözümleri ile estetik ve yapısal bütünlükleri zedelenmeden daha güvenli hale getirilmeleri gerekmektedir. Bu konuda, yapı-deprem konusunda yetkin mühendislik ofislerinin ve uzmanlarının koruma uzmanı mimarlarla işbirliği halinde koruma önerilerini geliştirmeleri sağlanmalıdır.

Bölgedeki kerpiç mimari, yüzyıllardır süregelen geleneksel yapım tekniklerini ve malzemelerini, yapım ustalığını sergilemeleri bakımında korunması gerekli kültür varlığı niteliğindedir. Malatya kırsalındaki incelemelerde depremin kerpiç yapılar üzerindeki yıkıcı etkisi gözlemlenmiştir. Bu yapılarda, özellikle düzlem dışı hareketlere bağlı olarak kısmi ve toptan göçme durumu takip edilebilmiştir. Hasarların özellikle yıllardır bakımsız kalan yapılarda daha da etkili olduğu görülmüştür. Özellikle dış etkenlere doğrudan maruz kalan kerpiç yapılardaki bozulma sürecinin daha hızlı biçimde ilerlemesi nedeniyle, bu yapıların özellikle yağmurdan korunmaları için geçici çatı örtüsüne ihtiyaçları bulunmaktadır. Orta ve uzun vadede kerpiç yapılarla ilgili özellikle yapısal alanda deneysel araştırmaların artırılması, koruma teknik ve yöntemleri konusunda çalışmaların zenginleştirilmesi ile etkin koruma metotlarının geliştirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Bölgede Öne Çıkan Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Moloz Döküm Alanları

Bölgede yapı molozu gördüğümüz kadarıyla belirli bir yerde biriktirilmeden çok geniş alanları kaplayacak şekilde serilmektedir. Kentlerin hemen dışında çoğunlukla tarım arazisi ya da mera otlak olarak kullanılan alanlara molozun seyrek şekilde serildiği gözlenmiştir. Moloz birikintileri bu alanlarda yakılmakta, ardından beton-çelik ayrıştırması yapılmaktadır. Yakın gelecekte, tüm hasarlı binaların yıkılarak moloza dönüşeceği göz önüne alındığında günümüz kentinin kapladığı alandan kat kat büyük moloz alanlarının ortaya çıkacağı çok açıktır. Dünyada bu tür benzer uygulamalarda İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra bombalanan kentlerin molozu için Almanya'da uygulanan yöntem çözüm olarak düşünülebilir. Molozların tarım arazisine, kültür varlıklarına zarar vermeyecek bir yerde yeni bir tepe oluşturacak şekilde yükseltilecek çok geniş bir alana yaymadan, sıkıştırılarak biriktirilip daha sonra yeşillendirilecek yapay bir dağ oluşturulması bir çözüm olabilir.⁶⁷ Bu alanlar imar planlarına da işlenmeli ve yapılaşmaya açılmaması gerektiği belirtilmelidir.

Antakya Kent Merkezinde Korumaya Yönelik Ön çalışmalar

Antakya kent merkezi bir yandan görkemli bir Roma kenti olmanın getirdiği arkeolojik dolguları bir yandan Geç Osmanlı dönemi mahalle dokularını iyi koruyarak günümüze ulaşmış olması bir yandan da 20. yüzyıl başından günümüze ulaşan nitelikli betonarme yapılarıyla çok katmanlı ve çok kültürlü zengin

⁶⁷ Bu tür moloz tepeleri Almanya'da Schuttberg ya da Trümmerberg adlarıyla bilinen, İngilizce'ye de debris hill ya da rubble mountain olarak çevrilen uygulamalardır. En tanınmış örnekleri arasındaki Stuttgart'ta bulunan Birkenkopf 40 metre yüksekliğinde, 15 milyon metreküp hacminde, yeşillendirilmiş bir yapı moloz tepesidir. Almanya'da birçok kentte bulunan, yüksekliği 70 metreyi bulabilen bu tepelerin yeşillendirilerek parka dönüştürülmüş örnekleri de bulunmaktadır.

bir tarihi temsil etmektedir. Alanda yapılan ön saptamalarda her ne kadar Osmanlı mahalle dokuları ağır hasar almış olsa da, yapı adası konturlarının, parsel sınırlarının ve yapıların ana hatlarının belirgin olduğu gözlenmiştir.

Alanda İTÜ ve ODTÜ gibi kurumların mimari koruma alanında geçmişte çeşitli belgeleme çalışmaları yaptıkları bilinmektedir. Nitekim her iki kurum da Antakya'ya ilişkin tekrar çalışmaya başlamışlardır. Başka kurumların da benzer çalışmaları olabilir. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kurul arşivlerinde de pek çok yapının rölöve restorasyon projesi bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın öncülüğünde alanın koruma ve restorasyon uygulamalarında kullanılmak üzere tüm bu verilerin bir araya getirileceği bir düzenlemenin yapılması önerilir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı alanın korunması için bir bilim kurulu oluşturmuştur. Bu kurulda bölgede halihazırda bilimsel çalışma yapmakta olan uzman sayısının artırılması ve ilgili meslek odalarının temsilcilerinin bulunması önerilir. Bilim Kurulunun zaman zaman daha geniş bir yelpazeden uzmanlarla ve konuyla ilgili yerel ve ulusal sivil toplum kuruluşlarının temsilcileriyle bir araya gelerek görüş alışverişinde bulunması, koruma planlaması süreçlerinin şeffaf ve sağlıklı işletilmesi açısından doğru olacaktır.

Kırsal Mimarlık Mirasının Korunması

Geleneksel kırsal mimarlık mirasının korunması esasında Türkiye genelinde kanayan bir yaradır. Bu büyük sorun Deprem bölgesini de aşan ve ülkenin her yerinde karşımıza çıkan bir konudur. Nitekim TMMOB Mimarlar Odası 48. Dönem Merkez Yönetim Kurulu olarak bu dönemki Çalışma Programımızda "Kırsal Mimarlık Mirasının Korunması" konusu yer almaktadır. Pek çoğu tescilli de olmadığı için geleneksel kırsal yapılar hiçbir kaydı da olmadan ortadan kalkmaktadır. Bu nedenle Türkiye'nin en azından son 200 yıllık çok renkli çok zengin kırsal kültürü neredeyse hiç öğrenilmeden yok olmaktadır.

Geleneksel kırsal mimarlık üzerine araştırmalar ancak son yıllarda artmaya başlamıştır. Nitekim YÖK bünyesinde gerçekleştirilen yüksek lisans ve doktora tezlerine konu olan kırsal mimarlık çalışmaları tarandığında Deprem bölgesi olarak tanımlanan 11 ilde kırsal mimarlıkla ilgili 19 tez çalışmasının yapılmış olduğu saptanmıştır. Oysa ki deprem bölgesi olarak anılan 11 il çok geniş bir alan kaplamaktadır ve bölge genelinde çok farklı kırsal mimarlık kültürleri söz konusudur. Yaşanan deprem nedeniyle de bölgenin pek çok yerinde kırsal yapıların ağır hasar aldığı anlaşılmaktadır. Yukarıda ilgili bölümde açıklandığı üzere teknik gezi kapsamında az sayıda köyde inceleme yapılabilmiş ancak gezi güzergahları üzerinde yer alan pek çok kırsal yerleşimde de geleneksel yapıların taş olsun kerpiç olsun ağır hasar aldığı gözlenmiştir. Bu yapılar tescilli de olmadığı için olasılıkla az hasarlı olanları da dahil olmak üzere pek çoğu herhangi bir yapı gibi molozu temizlenerek ortadan kaldırılacaklardır.

Depremi şiddeti ve oluşturduğu büyük sorunlar bağlamında geleneksel kırsal mimarlık mirası göz ardı edilebilecek bir konu gibi görünebilir, ancak Türkiye'nin kırsal kültür belleğinin de hem bugün için hem de geleceğimiz için önemi göz ardı edilemez. Nasıl ki kentsel kültür varlıkları "toplumsal bellek" ve "aidiyet" açısından önemliyse benzer şekilde kırsal kültür varlıkları da önemlidir.

Bu nedenle büyük yasal boşlukları da olan bu konunun Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından da dikkate alınarak;

- Harap durumda da olsa kırsal yapıların mimari belgelemesinin yapılması,
- Kırsal yapıların en azından bir kısmının tescil edilerek yasal koruma altına alınması ve böylece kamu desteğiyle restore edilmesinin sağlanması,
- Konunun uzmanlarıyla birlikte kırsal yapılara özgü bir tescil ve koruma planlaması yol haritası oluşturularak mülk sahiplerine zorluk oluşturmayacak şekilde tamamen "kırsal mirasa" özgü bir alt mevzuatın geliştirilmesi konusunda çalışma yapılması önerilir.

Kültür Varlıklarının Korunması İçin Bir Yol Haritası

Deprem bölgesinde depremin şiddeti, etkilediği bölgenin genişliği ve nüfus yoğunluğu göz önüne alındığında sorunlara hızlı çözümler bulunması bir gereksinimdir. Ancak bu sürecin, yukarıda birçok kez ısrarla vurgulandığı gibi, kültür varlıklarının içerdiği bilginin yok edilerek gerçekleşmesi kabul edilebilir bir durum değildir. Bu, çok zengin bir kültür mirası birikimine sahip olan ülkemizin üzerine düşen sorumluluktur. Ancak olayın çapının büyüklüğü göz önüne alındığında gerekli belgelerin, çalışmaların yapılması ne Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ne de herhangi bir bilimsel kuruluşun sağlayamayacağı kadar uzman iş gücü gerektirmektedir. Bu nedenle üniversitelerin ilgili birimlerinden, konuyla ilgili meslek odalarının, mesleki sivil toplum kuruluşlarından destek alınarak bir yol haritasının oluşturulması yararlı olacaktır. Bu kapsamda deneyimli, eski ve yeni öğrencilerden gönüllü grupların eğitilerek kullanılması da bilginin yanı sıra yoğun emek gerektiren süreçlere nitelikli bir katkı oluşturacaktır.

Yol haritası bağlamda dikkat edilmesi gereken en temel konular;

- Tüm inşaat uygulamaları öncesinde Valetta Sözleşmesi kapsamında arkeolojik tetkiklerin yapılması;
- Kentsel sit alanlarındaki koruma planlamalarında geleneksel sokak dokularının ve parsel yapı ilişkilerinin korunduğu bir yaklaşımın benimsenmesi;
- Her bir kentsel sit alanı için o alana özgü koruma yaklaşımının ve planlarının geliştirilmesi;
- Geleneksel kırsal yapılar tescilsiz de olsa "kültür varlığı" değeri gözetilerek zımnem bu kapsamda değerlendirilmesi;
- Kırsala yönelik yeni yasal düzenlemelerle yöre sakinlerini tedirgin etmeyecek ekonomik ve pratik koruma uygulamalarına olanak sağlanması
- Deprem sonrası gündeme gelen kültür varlığı yapılarda "güçlendirme" yaklaşımının da çok tartışmalı bir konu olduğunun bilinciyle, koruma uzmanı mimar ve koruma uzmanı inşaat mühendislerinin ortaklaşa çalışmasıyla anıt yapılar için temel ilkelerin geliştirilmesi.

DEPREMLERİN EKONOMİK, TOPLUMSAL VE SOSYO-KÜLTÜREL ETKİLERİ

Ekonomik ve Ticari Faaliyetler

Adana, Adıyaman, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Malatya, Osmaniye ve Şanlıurfa illerinde yaklaşık 14 milyon kişi 6 Şubat 2023 tarihli depremlerden etkilenmiştir.

Depremlerin olduğu ilk günden itibaren afet sonrası müdahale ve iyileştirme süreçleriyle ilgili yürütülen araştırma ve çalışmalar; bölgede 11-16 Şubat ve 29 Mart-2 Nisan 2023 tarihlerinde yerinde yapılan inceleme, tespit ve sonrasında yapılan çalışmalarda Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya'da toplumsal ve sosyal yaşamın, ekonomik faaliyetlerin tamamen durduğu görülmüştür.

Kent merkezlerinin tamamen terk edilmesi ile sosyal yaşam ve toplumsal ilişkilerin yanı sıra bölgedeki ekonomik yapı ve gelir kaynakları etkilenmiştir. Kuru ve yaş meyve ve sebze, tekstil ürünleri ve hammaddeleri, çelik, deri ve mamullerinde ülke üretiminde önemli yere sahip olan, tarihî ve kültürel değerleriyle öne çıkan bölge ticaret ve turizm alanında önemli kayıplara uğramıştır.

Deprem sonrası yeniden yapım süreçlerinde yalnızca barınma alanlarının ve kalıcı konutların yapımına öncelik verilmiştir, ancak toplumsal yapının tüm yönleriyle ayağa kaldırılması gerekmektedir. Bölge halkının, işgücü, denetim ve tarihsel süreçlerden getirdiği birikimlerinin bütüncül bir planlama içinde değerlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Kent merkezlerinde birçok işyeri ve ofis yıkılmış veya ağır hasar görmüş; işyeri sahipleri, esnaf, meslek mensupları ve çalışanlar işgücü kaybına uğramıştır. Ticari alanların ve çarşı fonksiyonlarının yeniden canlandırılması için geçici alan inşaatlarının yapıldığı görülmüş ancak işsiz kalan depremezeler ve meslektaşlarımız için geçici ve kalıcı çalışma alanlarının oluşturulmasına 2 Nisan itibarıyla henüz başlanmadığı gözlemlenmiştir.

Bölgede üretim ve ticaret altyapısının oluşturulmasının uzun zaman alacağı anlaşılmaktadır. Ayrıca park, meydan vb kamusal alanlarda kurulan ticaret alanları, prefabrik çarşı ve esnaf işletmelerinin; kent yaşamının ve sosyal yapının önemli bir parçası olan kamusal alanların asli işlevlerine kavuşturulması için çalışma yapılması gerekmektedir.

Toplumsal Yaşam ve Göç

Deprem nedeniyle kentli nüfusun büyük çoğunluğunun depremlerin hemen ardından bölgeyi terk ettiği, geride kalan nüfusun ise kent çeperlerinde veya köylerde bulunan evlerine yerleşerek, barınma ve diğer yaşamsal ihtiyaçlarını giderdiği görülmüştür.

Bölgede acil ve geçici barınma yerleşkelerinin kurulamaması veya kurulan yerleşimlerin sayılarının ve altyapı hizmetlerinin yetersiz olması nedeniyle bölgeden ayrılan yurttaşlar; afet riskleri açısından güvenli olduğunu düşündükleri, yakın mesafede yer alan, tanıdık ve akrabalarının bulunduğu illere gitmişlerdir

Bölgede afet sonrası zorunlu göç nedeniyle ortaya çıkan kısa sürede büyük nüfus hareketi uzun vadede toplumsal yaşamı etkileyecek sonuçları olacağı öngörülmektedir.

Yapılan incelemelerde 2 Nisan 2023 itibarıyla depremden en çok etkilenen iller arasında yalnızca Kahramanmaraş'ta kente geri dönüşün başladığı ve kentten ayrılanların çoğunluğunun geri döndüğü öğrenilmiştir.

Depremlerin Psikososyal Etkileri ve Rehabilitasyon

6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan depremlerin etkisi en fazla rant amaçlı planlama kararları alınan kentlerimizde görülmüştür. Yoğun yapılaşma koşulları, alınması gereken önlemlerin uygulanmasını neredeyse olanaksız hale getirmiştir. Afet sonrası acil müdahale ve iyileştirme süreçlerindeki koordinasyon ve planlama eksikliği nedeniyle; bilimsel şehircilik ilkelerine aykırı, nitelikli mimarlık hizmetlerinden yoksun üretilmiş yaşam çevrelerinde toplumsal eşitsizlik artmıştır.

İleri yaş ve kırılgan grupların, engellilerin, dar gelirli olanların, kadınların ve özellikle çocukların yaşam koşullarının zorlaştığı; barınma, beslenme ve sağlık hizmetleri gibi yaşamsal ihtiyaçların yanı sıra nitelikli eğitim ve öğrenim hakkına erişimin, sosyal ve kültürel ihtiyaçların karşılanması için gerekli koşulların ve altyapının tam olarak sağlanamadığı görülmüştür. Çadır ve prefabrik yerleşim alanlarında oluşturulan eşitsiz yapılar çevre kadına yönelik suçların, toplumsal baskı ve şiddetin artmasına; kadınların afetler sonrasında oluşan travmalar karşısında güvencesiz kalmasına neden olmuştur.

Çadır ve prefabrik alanlarında yaşam

Resmi rakamlara göre elli binden fazla insanın yaşamını yitirmiş, yüzlerce yurttaşımızın fiziksel ve duyuşsal yetilerinde çeşitli düzeylerde kayıplar yaşayarak engelli kalmıştır.

Bölgede ve ülke genelinde çok sayıda ailenin hayatını derinden etkileyen, yakınlarını kaybetmesine ve evsiz kalmasına neden olan depremin etkileri sadece fiziksel değil psikolojik sorunları da beraberinde getirmiştir. Pek çok kişinin ruhsal ve zihinsel kayıplarından dolayı topluma diğer bireyler ile birlikte eşit koşullarda tam ve etkin katılımı kısıtlanmıştır.

Deprem sonrası yaşam koşulları zorlaşan toplum kesimlerinin afet sonrası süreçte beden ve ruh sağlığına yönelik yeni sorunlarla karşı karşıya kaldıkları; kendilerini soyutladıkları veya dışlandıkları, mutsuzluk, endişe bozukluğu ve umutsuzluk yaşadıkları anlaşılmaktadır.

Çadırlarda, konteyner ve prefabrik birimlerin bulunduğu geçici barınma alanlarında yaşayanlar ise çeşitli sorunlarla karşı karşıyadır. Uzun süre ikamet edilecek olan prefabrik-konteyner yerleşkelerinin; yerleşim planlarının sosyokültürel etkenler, mahremiyet gibi psikososyal etkenler dikkate alınmaksızın oluşturulması; iklim şartlarına, dış etkenlere karşı savunmasız olması; hanehalkına gerekli olan yaşam alanlarını sağlayamaması ve mekânsal ihtiyaçlara cevap vermemesi; yaşanan travmayı artıracak biçimde sık sık yer değiştirme durumunun ortaya çıkması; temel ihtiyaçların karşılanması için gerekli altyapıyı sağlamaması bölgede psikolojik destek sağlanmasını zorunlu kılmaktadır.

Bu kitleye yönelik psikososyal destek hizmetlerinin bölgede yeterli derecede sağlanmadığı, gönüllü kuruluşların ve çalışanların kısıtlı olanaklarla çalışmalar yürüttükleri görülmüştür.

Bu bağlamda Odamız deprem sonrası iyileşme süreçlerine Hatay Defne İlçesinde kurulacak olan Psikososyal Terapi Merkezi ile destek sağlamaktadır.

Psikososyal Terapi Merkezi

Deprem nedeniyle zorunlu göç eden yurttaşların gittikleri illerde de sorunlar yaşandığı bilinmektedir. Yaklaşık 5 milyon yurttaşın bölgeyi terk ederek Mersin, Antalya, Ankara, Kayseri gibi iller başta olmak üzere göç ettiği tahmin edilmektedir. Bu kentlerimizde barınma sorunu ve konut kira bedellerinde yüksek artışlar yaşandığı bilinmektedir. İlerleyen dönemde eğitim, istihdam, sosyal uyum ve benzeri pek çok sorunun yaşanacağı öngörülmektedir.

DEĞERLENDİRME ve ÖNERİLER

Afet Yönetimi ve Risklerin Azaltılması

6 Şubat 2023 tarihinde meydana gelen depremlerin yaygın yıkıcı etkisi ile birlikte kentlerimizin afetlere karşı güvensiz olduğu, merkezi ve yerel yönetimlerin ve AFAD başta olmak üzere ilgili ve sorumlu kurumların, afetlere hazırlıklı olmadığı görülmüştür.

1999 Marmara Depremleri ile 2011 Van Depreminin ardından; mevcut yapılaşmanın güvenli hale getirilmesi; tehlike arz eden yapıların tespit edilerek yenilenmesi gerekçeleri ile pek çok düzenleme yürürlüğe sokulmasına karşın aradan geçen sürede kentlerimiz afetlere karşı hazırlanmadığı gibi; Bakanlık ve Toplu Konut İdaresi (TOKİ) eliyle; tüm kentsel ve kırsal alanlar imara açılarak doğal, kültürel ve tarihi değerler sermaye ve yatırım araçlarına dönüştürülmüş, olası bir afette kullanılması planlanan toplanma alanları yatırımcı ve sermaye sahiplerine tahsis edilerek, bu alanlarda iş merkezi, alışveriş merkezi, toplu konut ve stat yapılmasında bir sakınca görülmemiştir.

Afetlerle ilgili Sivil Savunma Genel Müdürlüğü, Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğü kapatılarak kurumların yıllarca süren çalışmalarla oluşan birikim, deneyim ve kurumsal hafıza yok edilmiş; afetlerle ilgili tüm yetkileri merkezileştirilerek AFAD'a aktarılmıştır.

Afet yönetimi ve planlamasına yönelik mevzutta yapılan değişikliklerle, afet öncesi ve sonrası süreçlerde müdahale ve yardım planlamasına, koordinasyon ve işbirliğine yönelik düzenlemeler yürürlükten kaldırılmıştır.

6 Şubat ve 20 Şubat tarihlerinde yaşanan depremlerin geçmiş yıllarda bölgede olmuş afetlerden daha büyük ve kapsamlı olduğu; depremlerin ardından;

- yangınların çıktığı,
- yıkımın ve hasarın boyutlarının büyüklüğü nedeniyle barınma sorunlarının arttığı,
- kent içi ulaşımın yanı sıra bölge içinde ulaşım ihtiyacının çok arttığı,
- havayolu, karayolu ve demiryollarında ve tesislerde hasarlar oluştuğu, ulaşımın bir süre durduğu ve aksadığı,
- barajların, akaryakıt tesislerinin yıkıldığı ve zarar gördüğü,
- telefon, internet vb haberleşmenin aksadığı,
- elektrik ve içme suyu tesislerinin, altyapının çalışamaz hale geldiği; bölgede halkın karanlıkta kaldığı ve içme suyu sağlanamadığı,
- gıda, hijyen, ilaç ve ısınma malzeme ve gereçlerinin temininde sıkıntı yaşandığı,
- Hükümet binası, sağlık tesisleri gibi kamu binalarının hasar gördüğü, geçici kamu hizmet yapılarına ihtiyaç duyulduğu,
- İlk yardım ve kurtarma hizmetlerinde görevli personel ve ailelerinin ve askeri birliklerin de afete maruz kaldığı,
- Afet bölgesine yardıma giden ekiplerin de barınma, ısınma, yiyecek ve içecek ihtiyaçlarının temininde sıkıntı yaşandığı,
- Afet bölgesinde yağmacılık ve hırsızlık girişimlerinin yaşandığı,
- Yiyecek, içecek, giyecek, barındırma ve benzeri ihtiyaçların öngörülen sürelerden daha uzun sürdüğü,

görülmüştür.

Afet öncesi risklerin azaltılmasına yönelik önlemlerin alınarak afet sonrası müdahale ve yardım süreçlerinin planlanmasında tüm bu olumsuzlukların yaşanabileceğinin önceden bir varsayım olarak kabul edilmesi; ilgili kurumlarca hazırlıkların bu çerçevede yapılması gerekmektedir.

Afet ve kriz koşullarında başarılı iyileşme süreçleri için alınacak önlemlerin bilimsel ilkeler ve gerçeklerle, toplum yararı gözetilerek oluşturulması; afet yönetimi hakkında geliştirilecek politikaların bilim

insanlarını, meslek odalarını, akademik kuruluşları ve ilgili uzmanlıkları dikkate alarak oluşturulması zorunludur.

Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı'nın (AFAD) yeniden yapılandırılarak özerk bir yapıya kavuşturulması gerekmektedir.

1999 Marmara Depremlerini milat olarak kabul eden ülkemizin aradan geçen 24 yılın sonunda geldiği noktanın 1999 Depremleri öncesindeki durumdan daha da geride olduğu gerçeği tüm açıklığı ile gözler önünde durmaktadır.

Bundan sonra kamu ve toplum yararı doğrultusunda; bugüne kadar pek çok yurttaşın hayatına mal olmuş ve olmaya devam eden, büyük yıkımlara ve kayıplara sebep olan merkezileşme, rant odaklı planlama, kentleşme ve yapılaşma politikaları terk edilmeli; yapılı çevre ve konut üretimi üzerindeki siyasi baskı ve hegemonyayı ortadan kaldıracak kamusal ve hukuki denetim oluşturulmalıdır.

Eşitliğe dayalı, güvenli, sağlam, erişilebilir, karşılanabilir ve sağlıklı yapılı çevrelerin üretimi hedeflenmelidir.

Deprem bölgesinde acil ve kısa süre içerisinde;

- Geçici Barınma Alanlarının kurulum ve işletme süreçlerinin yeniden değerlendirilmesi, orta ve uzun vadede artacak, değişecek ve farklılaşacak ihtiyaçlara cevap verecek esnek düzenlemelerin yapılması,
- Geçici Barınma Alanlarında eğitim ve sağlık altyapısının oluşturulması, güvenlik ve emniyet sorunlarına karşı gerekli önlemlerin alınması,
- Geçici Barınma Alanlarında yaşayacak insanların ve özellikle engelli bireyler ile kırılgan nüfusun ihtiyaçlarına yönelik düzenlemelerin yapılması, mesleki, sosyo-kültürel ve ekonomik faaliyetlere katılabilecekleri, bu konularda eğitimler alabilecekleri mekânsal düzenlemelerin yapılması,
- Geçici Barınma Alanlarında farklı kültürel yapılardan gelen insanların bir arada yaşayacakları öngörülmesi ve bu yönde birlikte yaşamayı kolaylaştırıcı mekânsal ve psikososyal desteklerin verilmesi,
- Enkaz kaldırma ve boşaltma sahalarında gerekli sağlık önlemlerinin alınması, ayrıştırma yapılması ve mevcut kontrolsüz enkaz boşaltım sürecinin durdurularak, ortaya çıkan çevresel etkilerin en aza indirilmesi için gerekli müdahalelerin yapılması,
- Sosyoekonomik ve sosyokültürel yeniden canlandırmanın gerçekleşebilmesi için ticari işletmeler ve işyerlerinin yeniden aktif hale gelmesi, içerisinde meslektaşlarımız olan mimar, şehir plancısı ve mühendislerin de yer aldığı farklı meslek gruplarının yeniden faaliyete geçebilmesi için ihtiyaç duydukları mekânsal, idari, hukuksal ve finansal desteklerin sağlanması,
- Kentlerin ve kırsalın yeniden yapımı süreçlerinde yerel kaynaklara ve yerel işgücüne öncelik verilmesi,
- Yeni konut alanları için yer seçimi süreçleri ve yapı üretim süreçlerinde acele ile alınan merkezi ve buyurgan kararlardan geri dönülmesi, toplumsal katılımın sağlanması,
- Yerel yönetimlerin karar verebilme ve uygulayabilme kapasitelerinin yeniden oluşturulması, yerelde alınacak kararlarda sivil toplumun, meslek odalarının ve diğer paydaşların yerel yönetimlerle birlikte çalışmasının sağlanması,
- Mevcut konut üretim modelleri ile yapım sistemleri anlayışının getirdiği tek tipleşme ve kullanıcıya zorunlu yaşam mekânı sunma tekniklerinden ve politikalarından vazgeçilmesi, alternatif plan ve uygulama kararlarına olanak verecek, farklı yapım teknolojileri öneren, sağlıklı, sürdürülebilir ve güvenli yapı üretim alternatiflerinin üretilmesi, desteklenmesi, önceliklendirilmesi,
- Afet bölgesinde sağlık ve eğitim altyapısı, sosyokültürel donatı alanları, kamusal ve yeşil alanların hızlı bir biçimde rehabilitasyonu, güçlendirilmesi ve yeniden üretiminin sağlanması, kentsel

alanlarda daha fazla açık ve yeşil alana olanak veren düzenlemelerin hızlı bir biçimde hayata geçirilmesi,

- Mevcut kentsel doku içerisinde yıkım neticesinde ortaya çıkan büyük boşlukların ve parsellerin nasıl değerlendirileceği konusunda yerelin talep ve ihtiyaçlarını önceliklendiren katılımcı bir yaklaşım ile projeler üretilmesi, kent merkezlerinin tamamıyla boşaltılması yaklaşımından vazgeçilmesi,
- Deprem bölgelerinde özellikle kentsel alanda ortaya çıkması muhtemel mülkiyet sorunları konusunda toplumsal barışı bozabilecek yaklaşımlardan uzak durulması, yerelin katılımının olduğu demokratik karar alma süreçlerinin sağlanması,
- Gerek kırsalda gerekse kentsel alanlarda afet bilinci oluşturulmasına yönelik ve afet kültürünü kuracak eylem ve kararların hızla alınması, afetin neden ve sonuçlarının unutulmaması için gerekli mekânsal, idari ve hukuksal düzenlemelerin yapılması,
- Hak sahibi olamayan ve artan emlak fiyatları karşısında güvenli bir yaşam alanı bulma şansı kalmayan birçok kentli için sosyal ve erişilebilir, güvenli ve sağlıklı konut politikaları üretilmesi ve kentlerin yeniden imarı süreçlerinde bu yapıların da üretilmesine başlanarak hak sahibi olamayacak yerel toplulukların konut edinmelerinin sağlanması,
- Yeniden inşaa süreçlerinde; afet sonucunda tahrip olan tarihî ve kültürel yapıların, kentsel dokunun, belleğin korunmasına yönelik yaklaşımların ortaya konması,
- Yeni mekânsal, sosyo-kültürel ve ekonomik travmalar oluşturması kaçınılmaz zorunlu el koyma ve riskli alan ilan süreçlerinin durdurulması,

gerekmektedir.

1999 Depremleri sonrasında demokratikleşme süreçlerinin başarılabilmesi, kamu ve toplum yararı yerine sermaye ve finans odaklı yapılaşma anlayışının benimsenmesi nedeniyle 6 Şubat 2023 depremleri ağır yıkıma ve büyük kayıplara neden olmuştur.

Benzer kayıpların yinelenmemesi, kentlerimizin deprem gibi yinelenen doğa olayları karşısında güvencesiz kalmaması için; kentlerin yeniden yapılaşması süreçlerinin demokratik, yerinden yönetim ilkeleri esas alınarak ve ilgili tüm kesimlerin katılımıyla yürütülmesi zorunludur.

- **Kentsel Dönüşüm ve Yenileme**

2002 yılından bugüne siyasi iktidar, egemen sermaye sınıfları ile işbirliği yoluyla ekonomik sürekliliği sağlamaya odaklanmış, tüm kentsel ve kırsal alanlarda yapılaşmanın önünü açacak yasal düzenlemeler getirmiştir.

İlk olarak 2005 yılında TBMM'ne Kentsel Dönüşüm ve Gelişim Kanunu Tasarısı olarak sunulan 5366 Sayılı "Yıpranan Tarihî Ve Kültürel Taşınmaz Varlıkların Yenilenerek Korunması ve Yaşatılarak Kullanılması Hakkında Kanun"; ardından 2012 yılında 6306 Sayılı "Afet Riski Altındaki Alanların Dönüştürülmesi Hakkında Kanun" yürürlüğe girmiştir.

5366 Sayılı Kanunla eskiyen ve özelliğini kaybetmiş kent bölgelerinin yeniden inşası gerekçesiyle kentsel sit alanlarının ve tarihî kent dokularının; 6306 Sayılı Kanunla mevcut yapılaşmanın güvenli hale getirilmesi; tehlike arz eden yapıların tespit edilerek yenilenmesi gerekçesiyle kentsel ve kırsal alanların, tüm çevrenin yapılaşmaya açılmasının, gizli imar affı yoluyla yapılaşma yasağı olan alanlardaki kaçak yapıların meşrulaştırılmasının önü açılmıştır.

Kentlerde kaçak ve plansız yapılaşmaya göz yumulan alanlar, bir kısmı kentin merkezinde olan eski gecekondular ve sanayi alanları, tarihî yerleşim alanları sermayenin yeni yatırım alanları olarak önem kazanmıştır.

Rant odaklı olan kentsel dönüşüm uygulamalarıyla alanlarda yerinde iskân sağlanmamış, planlama ilkelerine aykırı imar hak ve ayrıcalıkları ile yeniden yapılaşmaya açılarak kentsel alanlar üzerinden emlak rantı sağlanmasının kaynağı olmuştur.

Kentsel dönüşüm ve yenileme bu süreçte, emlak rantı yoluyla sermaye birikiminin ve farklı ekonomik, sosyal, kültürel, etnik ve dini kökenlerden gelen kesimlerin toplumsal yaşamdan dışlanarak görünürlüklerinin azaltılmasının aracı haline gelmiştir.

Ülkemizde kentleşme süreçlerinin yeniden yapılandırıldığı kentsel dönüşüm uygulamalarıyla; Anayasa ile koruma altına alınan, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşam ve mülkiyet hakları yok sayılmış, doğal ve yapılı yaşam çevrelerine el konmuştur.

Kentler ve kırsal alanlar, tabiat varlıkları, koruma alanları, ormanlar, kıyılar, milli parklar, doğal sit alanları, meralar, yaylalar ve kışlaklar; taşıdıkları doğal ve kültürel değerlerle birlikte hızla, yıkımın ve plansız yatırımların şantiyesi haline gelmiştir.

Bakanlık ve TOKİ tarafından yürütülen; yoğunluk arttıran, bilimsel şehircilik ve planlama ilkelerine uymayan, kamu yararına aykırı rant amaçlı ayrıcalıklı imar uygulamalarının önünü açan dönüşüm amaçlı proje ve uygulamalar yoluyla ve kısa zamanda çok sayıda yapı üretilmesi baskısıyla kentlerimiz; deprem ve tüm diğer afetler karşısında güvensiz hale gelmiştir. Ne kentlerimizde ne de kırsal alanlarda bütüncül bir yaklaşımla afet riskini azaltmayı, gelecek nesillere sağlıklı ve yaşanabilir bir yapılı çevre bırakmayı hedefleyecek hiç bir gerçekçi proje üretilmemiştir.

Oysa dönüşüm ve yenileme uygulamalarının; kamu yararını gözetken, bilimsel şehircilik ve planlama ilkeleri çerçevesinde nitelikli mimarlık hizmetleri ile yürütülmesi gerekmektedir. Kentsel ve kırsal alanlarda mevcut yapı stokunun dönüştürülmesi yerine yapılı çevreyi etkileyen ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel etkenleri her ölçekte bütüncül biçimde dikkate alan kapsamlı kentsel yenileme, onarım ve dönüşümün planlanması gerekmektedir.⁶⁸

⁶⁸ ACE Policy Position 2016, Urban Regeneration: Renovating the Existing Building Stock

Kentsel yenileme, onarım ve dönüşüm proje ve uygulamalarında;

- Güvenli, sağlıklı ve yaşanabilir bir yapı çevre için nitelikli mimarlık ve mühendislik hizmetlerine, altyapı ve kamusal hizmetlere, sosyal ve kültürel olanaklara erişimin sağlanması,
- Kentsel alanlarda yoğunluk artışının önlenmesi, konut, ticaret, sosyal, kültürel ve kamusal hizmet alanlarının planlama ilkeleri çerçevesinde belirlenmesi,
- Kamu ve toplum yararı gözetilerek kentsel işlevlerin dengeli biçimde planlanması, bütüncül ve karma kullanımın desteklenmesi,
- Yapılaşmanın çevresel etkilerinin en aza indirilmesi; doğal kaynakların ve enerji kullanımının gözetilmesi,
- Kent ölçeğinin yanı sıra kentler arası ilişkiler gözetilerek bölgesel planlama yapılması,
- Tarihi, kültürel ve mimari mirasın korunması; koruma ve restorasyon ilkelerine uygun uygulamalarla kültür varlıklarının gelecek nesillere aktarılmasının sağlanması,
- Planlama ve tasarım süreçlerine kentlilerin, üniversitelerin, sivil toplum kuruluşlarının, meslek kuruluşlarının, ilgili tüm kesimlerin ve bileşenlerin katılımının sağlanması,
- Yenileme ve dönüşümün amacına uygun olarak yerine getirilmesi için TOKİ'nin yeniden yapılandırılması,

gerekmektedir.

Yapı Üretim ve Denetiminin Düzenlenmesi

- **Yapı Üretim Süreci**

Devlet, tüm yurttaşlara eşit, sağlıklı, güvenli yaşama koşullarında nitelikli yaşam çevreleri sağlamakla yükümlüdür. Kent ve planlama politikalarının kamu yararına geliştirilmesi; kültürel ve doğal değerlerin, tarım arazilerinin ve orman alanlarının korunması için gerekli tedbirlerin alınması ve yasaların çıkarılması Devletin asli görevleri arasındadır.

Kentsel ve kırsal alanların kullanım biçimleri, sosyo-ekonomik gelişme eğilimleri, gelecekteki nüfus ve yapı yoğunlukları, ulaşım ve altyapı sistemleri, sosyal ve kültürel donatıları gibi kritik unsurlar Kanun ve ilgili yönetmelikler yoluyla düzenlenmektedir.

Ancak nitelikli planlama ve mimarlık uygulamaları yoluyla insanın kent için değil, kentin insan için var olması gerektiği anlayışı ile biçimlenmiş olan kentlerimiz; göç, kaçak yapılaşma ve gecekondulaşma, imar afları, kentsel dönüşüm ve sorunlu yenileme süreçleri ile bozulmuş; tarihsel miras ve doğal çevre geri dönülemez biçimde tahrip olmuştur.

Bu değişimi şekillendiren ve yön veren, kentsel alanlarda çoklu imar uygulamalarına ve eşitsiz yapılaşmaya neden olan imar mevzuatı ise defalarca değiştirilmiştir.

Planlama bütünlüğünü yok sayan, parsel ölçeğinde değişiklikler getiren ve yapı yoğunluklarını artırarak çözümsüzlüklere ve çoklu uygulamalara sebep olan değişiklikler ve düzenlemeler; yenileme ve koruma amacından sapan dönüşüm uygulamalarını yaygınlaştırmış, kentsel ve kırsal alanları kontrolsüz yapılaşmaya açmış, yapı paydaşlarının süreçteki yerini sınırlandırarak kısıtlamış, nitelikli ve özgün mesleki hizmetlerin kullanıcıya erişimini kısıtlayarak mesleki hak ve yetkileri sınırlandırmış, inşaat sektörü temsilcilerinin ve yapı piyasasının istekleri doğrultusunda sektöre getiri sağlamak üzere gerçekleştirilmiştir.

Bu değişikliklerin önemli bir bölümü kentsel ve kırsal alanlarda sağlıklı yapı çevre oluşturulmasına, nitelikli mesleki hizmet üretimine olanak sağlamamış; yapılaşmayı artırıcı, teknik ve sosyal altyapıların standartlarını düşürücü nitelikte olmuştur.

Planlama ve imar mevzuatının bütüncül bir yaklaşımla yapı çevrenin üretim sürecinde etkin olan ilgili tüm kesimlerin katılım ve görüşleri ile imar alanındaki sorunları, süreçleri, koşulları ve uygulama alanlarına yansımalarına çözüm getiren; planlama ve şehircilik ilkelerine bağlı, kamu yararını ve yerinden yönetim ilkesini öncelik kabul eden bir anlayışla hazırlanması gerekmektedir.

Nitelikli, sağlıklı ve güvenli, insan onuruna yakışır yaşam çevrelerinin oluşturulması için planlamadan tasarıma, projelendirme ve uygulamaya mimarlık hizmetlerinin; gerekli bilgi, beceri ve yeterliliklere sahip meslek mensuplarınınca sunulması gereklidir.

Bunun için yapı üretim sürecinde mesleki hak ve yetkilerin geliştirilmesi, müelliflik ve telif haklarının korunması; mesleki hizmetlerin gerekli bilgi, beceri ve yeterliliklere sahip meslek mensuplarınınca sunulmasının güvencesi olan meslek odalarının mesleki faaliyetlere yönelik denetim yetkilerinin imar mevzuatında tanımlanması gerekmektedir. İnşaat sektöründe yapım aşamalarındaki tekelleşmeye benzer biçimde proje üretim süreçlerinde de tekelleşmenin engellenmesi zorunludur.

Proje ve yapı üretim süreçlerinin, mimari tasarım, taşıyıcı sistem tasarımı ve malzeme kullanımının, yapım organizasyonunun çeşitlendirilmesi; kamu yatırımları ve ihalelerinin yeniden düzenlenmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Proje üretim sürecinde toplumun nitelikli mesleki hizmetlere erişimi için kaynak sağlanması; kredilendirme ve teşvik yöntemlerinin artırılması gereklidir.

Nitelikli mimari proje elde edilebilmesi için; kamuya ait yapılar başta olmak üzere yapılı çevre üretiminde, mimari tasarım yarışmaları yoluyla yürütülmesinin teşvik edilmesi sağlanmalıdır.

Meslek mensuplarının bilgi, beceri ve yeterliliklerinin toplumun ihtiyaçlarına ve gelişen teknolojiye uygun biçimde geliştirilmesi ve güncellenmesi için yaşam boyu öğrenmenin desteklenmesi, sürekli mesleki gelişim kapsamında eğitim programlarının uygulanması gereklidir.

Yap-sat, kat karşılığı veya hasılat karşılığı inşaat vb. yapım organizasyon yöntemleriyle yürütülen küçük ölçekli yapım işlerinin yapı kooperatifleri gibi kaynakların biraraya getirilmesine, yapım sürecinin yönetiminin ve denetiminin birlikte örgütlenmesine dayanan yöntemler değerlendirilmelidir.

Kamu yatırımlarının yapım ve finansmanında; Yap-İşlet-Devret (YİD) ve Kamu Özel İşbirliği (KÖİ) modelleri kullanılmaktadır. Bu yöntemlerle Kamunun sorumluluğu altındaki yatırım ve hizmetlerin işletilmesinde özel sektöre ayrıcalıklar getirilmekte ve hatta bu hizmetlerin özelleştirilmesinin önü açılmaktadır.

Ayrıca özel sektörün finansman kaynağı sağladığı bu modellerde; kamu yararı, nitelikli mimarlık ve çevresel etkilerin azaltılması öncelikli gözetilmemektedir.

Kamu yapılarının, altyapı yatırımlarının ve bunların finansmanı ile ihale süreçlerinin kamu yararı ve nitelikli yapılı çevre öncelik kabul edilerek yeniden yapılandırılması gerekmektedir. İhtiyaç belirleme, proje tasarımı, finansman, yapım, işletme, bakım onarım ve mülkiyete yönelik farklı aşamalar gözden geçirilerek düzenlenmelidir;

- Kamu yararını öncelik kabul eden, rekabeti artırarak sektörün gelişimini destekleyen, kamu kaynaklarının verimli kullanımını sağlarken ihaleyi yapan idarelerin nitelikli hizmet almasını sağlayan yöntemlerin tercih edilmesi,
- En düşük teklifi veren isteklilerin işi yerine getirmek üzere seçilmesi ilkesiyle yürütülen süreçte nitelik ve kalite odaklı usullerin tercih edilmesi,
- Tekelleşmenin engellenmesi, ihalelere katılımın artması ve küçük ölçekli mimarlık bürolarının kamu ihalelerine girebilmesi için olanakların artırılması,
- Mimarlık hizmetlerinde; ciro, çalışan sayısı vb. kriterler yerine mesleki yeterlilikler, nitelikli proje ve tasarım süreçlerinin öncelikli değerlendirilmesi,
- Mimarlık hizmetlerinde açık ihale, pazarlık, belli istekliler arasında ihale gibi usuller yerine mimarlık yarışmalarının tercih edilmesi, gerekmektedir.⁶⁹

⁶⁹ ACE Policy Position 2016, Quality-Based Public Procurement

- **Yapı Denetimi**

1999 Marmara Depremlerinin ardından yaşanan kayıpların en büyük nedenlerinden birisi olarak gösterilen “yapı denetim sistemi” 2001 yılında 4708 Sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanunla değiştirilmiş ve belirlenen 19 pilot ilde uygulanmaya başlanmış, uygulama 2011 yılından itibaren ülke geneline yaygınlaştırılmıştır.

Kamusal ve hukuki denetimi kar amacı güden özel sektöre devreden; kamu yapıları ve pek çok yapı sınıfının kapsam dışı olduğu yapı denetimi uygulamasıyla; yapı müteahhitlerinin, kendilerini denetlemekle yükümlü olan yapı denetim şirketlerini seçmelerinin ve hatta yapı denetim şirketi kurarak denetim faaliyeti yürütmelerinin önü açılmıştır.

Mimar ve mimarlık mesleği yapı üretim ve denetim sürecinden dışlanmış; meslek mensuplarının mesleki hak ve yetkileri kısıtlanırken sorumluluk alanları denetleme görevlerin yerine getirilemeyecek biçimde genişletilmiştir.

2019 yılında Yapı Denetimi Hakkında Kanunda getirilen değişiklikle, müteahhitler ve denetim firmaları arasındaki ilişkinin Bakanlıkça kurulması düzenlenerek yapı denetim kuruluşlarının hangi yapılarda görev alacağı belirlenmesi Bakanlığa bırakılmıştır.

Ancak 2019 yılına kadar ruhsatlandırılan yapılarda; yapı denetimi sisteminde müteahhitlerin, kendilerini denetlemekle yükümlü olan yapı denetim şirketlerini seçmelerinin ve hatta yapı denetim şirketi kurarak denetim faaliyeti yürütmelerine izin verilmiştir.

İlgili kesimlerin, meslek kuruluşlarının, üniversitelerin ve kamu kurumlarının raporları gözardı edilerek katılımcı süreçlerden ve bütüncül anlayıştan uzak parçacıl olarak düzenlenen ve değiştirilen imar ve yapı denetim mevzuatının, kamusal ve hukuki denetimin yeniden düzenlenmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Yayımlandığı tarihten bugüne 3194 Sayılı İmar Kanunu 34 kez, 4708 Sayılı Kanun 11 kez değiştirilirken; Yapı Denetimi Uygulama Yönetmeliği 19 kez değiştirilmiştir. Yapılı çevre üretimine ve denetimine dair sorunlu olan sistemin kamu ve toplum yararı doğrultusunda yeniden düzenlenmesi yerine yönetmelik değişiklikleri, genelgeler vb yöntemlerle kontrol edilmeye çalışılmıştır.

Bu değişikliklerin kentsel ve kırsal alanlarda sağlıklı yapılı çevre oluşturulmasına, nitelikli mesleki hizmet üretimine olanak sağlamadığı; yapılaşmayı artırıcı, teknik ve sosyal altyapıların standartlarını düşürücü, yapı ve inşaat sektörüne sermaye akışının sürdürülmesini sağlayacak nitelikte olduğu anlaşılmaktadır.

Kamu adına, tüm yapılı çevre üretim sürecini kapsayacak şekilde merkezi ve yerel idareler tarafından imar mevzuatına ve ilgili düzenlemelere uygun olarak, gerekli bilgi, beceri ve yetkinliğe sahip uzman meslek mensuplarınca yerine getirilmesi gereken yapı denetimi alanında;

- Yapı denetiminin, mesleki yeterlilikleri yasa ile tanımlanmış, TMMOB'nin ilgili meslek odasına kayıtlı ve bu oda tarafından sicili tutulan; mesleki faaliyetlerinin denetimi ilgili meslek odaları tarafından yapılan; çalışma ve ücret koşulları yasa ile belirlenerek güvence altına alınmış, kamusal bir hizmet olan yapı denetimini münhasıran yapacağı yasa ile belirlenmiş gerçek kişilerin sorumluluğu altında yapılması esastır. Yapı denetim hizmetleri, şirketlerin tüzel kişiliği sorumluluğunda yapılamaz.
- yapı denetimi ve yapı üretim sürecinde uygulanacak politikaların ve düzenlemelerin; yapılı çevre üretim sürecinde etkin olan tüm ilgili kesimlerin katılım ve görüşleri ile imar alanındaki sorunları, süreçleri, koşulları ve uygulama alanlarına yansımalarına çözüm getiren; planlama ve şehircilik ilkelerine bağlı, kamu yararını öncelik kabul eden bir anlayışla hazırlanması,
- imar mevzuatına aykırı, kaçak ve güvensiz yapılaşmayı meşrulaştıran imar affi uygulamalarının terk edilmesi,

- yapı denetiminin ülke genelinde, kamu ve askeri yapılar da dahil olmak üzere, tüm yapıları kapsamalarının sağlanması,
 - planlamadan, imar koşullarına, tasarımdan uygulamaya, malzeme üretim ve satışına, mal sahibinden müteahhide, işçi ve ustalardan müellif, şantiye şefi ve denetçilere, merkezi ve yerel idarelerin teknik kadrolarına tüm unsurları içeren, sürecin tamamına yönelik yapıların oluşturulması,
 - proje müelliflerinin fikri ve mesleki hak ve yetkilerinin; 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile koruma altına alınmış olan telif haklarının yapı denetimi sisteminde yer alması; müellif mimarın yapı üretim sürecinde mesleki kontrollük yetkisi tanınması,
 - mal sahibi, proje müellifi, müteahhit, şantiye şefi, denetçilerin birbirlerini denetleyici konumları gözetilerek tarafsızlığın sağlanması, müteahhit ve yapı denetim kuruluşları arasında maddi ilişkilerin düzenlenmesi,
 - Denetimle görevli mimar ve mühendislerin mesleki çalışmalarının ve genel olarak yapılan yapı denetim işlerinin; ilgili idare ve kuruluşlarla birlikte meslek odalarınca oluşturulacak kurullar tarafından izlenmesi ve kayıt altına alınması,
 - yapı üretim sürecinin en önemli unsurlarından yüklenicilik/müteahhitlik sistemi ayrıntılı olarak tanımlanması; eğitim, bilgi, beceri ve yetkilerinin düzenlenerek görev ve sorumluluklarının yeniden düzenlenmesi,
 - mimarlık hizmetlerinin kamu yararına yürütülmesinin ve bu hizmetleri sunan meslek mensuplarının yetkinliklerinin güvencesi olan meslek odalarının mesleki denetim yetkilerinin yapı denetim mevzuatında tanımlanması, yapı denetim alanında çalışan meslek mensuplarının sicil kayıtlarının meslek odalarınca tutulmasının sağlanması,
 - kamuda çalışan mimarlar dahil olmak üzere tüm mimarların meslek odasına üyeliğinin zorunlu olması; kamuda denetim yapan tüm mimar ve mühendisler de Odaya üye olarak mesleki yeterliliklerinin belgelenmesi,
 - meslek mensuplarının mesleki bilgilerinin sürekli mesleki gelişim kapsamında açılacak meslek içi eğitimlerle güncellenmesinin zorunlu hale getirilmesi; proje müellifliği, şantiye şefliği ve yapı denetimi alanında görev üstlenen mimarların yapım süreci, yapım teknikleri, mevzuat değişiklikleri ve yapı denetimi hizmeti süreçlerindeki mesleki sorumluluk alanlarına yönelik eğitimlerin açılması,
 - yapı denetim yöntem ve araçlarının; taşıyıcı sisteme, betonarme karkas taşıyıcı sisteme ve hatta beton ve demir kontrolüne indirgeyen anlayışın terk edilmesi, sağlıklı, sağlam, güvenli ve yaşanabilir yapı üretiminde yapının mimari tasarımından gelen, yapı malzeme ve bileşenlerinin niteliği ve kullanışı, yangın, ısı kaybı, gürültü vb. faktörleri dikkate alan bir yaklaşımın benimsenmesi,
- gerekmektedir.

Politikalar

• Türkiye Mimarlık Politikası

Yapılı çevrenin sağlıklı ve kamu yararını gözeten politikalar çerçevesinde üretilmesi, tarihsel, kültürel ve doğal değerlerin korunması, kent ve planlama politikalarının kamu yararına geliştirilmesi; nitelikli mesleki hizmetlerin kamusal politikaların her düzeyinde yer alması, güvenli ve sağlıklı yaşam çevrelerinin oluşması Mimarlar Odası'nın, mimarların, kamu yönetiminin, yerel yönetimlerin, ilgili tüm kesimlerin ve kurumların, ülke adına ortak sorumluluğudur.

Bu bağlamda hazırlanan "Türkiye Mimarlık Politikası"⁷⁰ ile mimarlığın ve mimarlık hizmetlerinin toplum ve kamu yararına yürütülmesini güvenceye alınması;

1. Yurttaşların nitelikli bir çevreye sahip olabilmeleriyle ilgili anayasal hakların gerçekleştirilmesi için olanaklar yaratılması,
2. Mimarlık eğitimini ve kamuoyu bilincini desteklemek yoluyla yurttaşların kendi çevreleriyle ilgili sorumluluk ve haklarını gerçekleştirmelerinin sağlanması,
3. Kamu yapıları ve taşınmaz varlıkların yönetiminde kalite standartlarının saptanması ve tüm inşaat sektörü için bir model oluşturulması,
4. Yüksek kalitede mimarlık ve yapı üretimini destekleyecek mevzuatın hazırlanması,
5. Çağdaş, uluslararası ölçütlere uyumlu bir mimarlık eğitim sisteminin geliştirilmesi,
6. Bilimsel araştırma-geliştirme çalışmaları yoluyla yeniliklerin desteklenmesi,
7. Mimari miras ve yapılı çevrenin sağlıklı gelişimiyle ilgili kapsamlı bir programın oluşturulması,
8. Kamu kurumlarının, ülkenin Mimarlık Politikasına uygun hedeflere yönelik çalışmalarının desteklenmesi

hedeflenmektedir.

Bu kapsamda belirlenen ilkeler kamuoyuyla paylaşılmıştır;

1. Kamu yönetimi, bütün yurttaşlara eşit, sağlıklı yaşama koşulları, nitelikli yaşam çevreleri sağlamakla yükümlüdür. Bu nedenle bütünsel bir sosyo-ekonomik planlamaya paralel olarak, ülke çapında bilimsel bir fiziki planlamayı temel alır. Nüfusun ve yerleşmelerin, ülke coğrafyasına dengeli biçimde dağılımına, kültürel ve doğal değerleri korumaya, afet tehdidi altındaki bölgelerin korunmasına yönelik önlemler alır ve bu amaca uygun kurumlaşmaları sağlar.
2. Kamu yönetimi, mimari ve çevre kalitesini güvence altına alıp desteklemekle yükümlü olarak, Mimarlık Politikasına uygun süreçleri işletir. Politikanın sağlıklı olarak uygulanması amacıyla gerekli yasal düzenlemeleri yaparken, evrensel anlamda kamu ve mimarlık hukukunu gözetir, uluslararası hizmet ticareti bağlamında yapılacak düzenlemelerde ülkemiz mimarlığının ve mimarlarının haklarını korur.
3. Kamu yönetimi, kamu yatırımlarının gerçekleştirilmesinde mimari kaliteyi öncelikle gözetir, bu yolla ülkedeki yapı faaliyetlerine örnek oluşturarak, özendirici bir davranış biçimini benimser.
4. Kamu yönetimi, yapı üretim sürecinin bütünsel olarak düzenlenmesinden sorumludur. Bu görevi yaparken, mimarlık hizmetlerini gözetir, bu hizmetlerin doğru yürütülmesini güvence altına alır. Ülkenin mimarlık değerlerinin artırılması için mimari tasarım kalitelerinin bir gereklilik olarak benimsenmesine ve desteklenmesine öncülük eder.
5. Kamu yönetimi, içinde mimarlık ürünlerini de barındıran tarihsel ve doğal değerlerin korunması ve yaşatılması için, bilimsel esaslara dayalı olarak kurumsal yapılanmalar oluşturur ve bu yapılara gerekli desteği verir. Merkezî ve yerel yönetimler, kentlerin simgesel değerlerini oluşturan koruma-yaşatma projelerine özel önem verir, kentli kuruluşların ve kentlilerin bu konudaki çabalarını destekler, onların bu sürece katılımını sağlayacak koşulları oluşturur. Cumhuriyet dönemi dahil tüm dönemlerdeki mimarlık mirasımıza ait envanter çalışmalarını yaparak ve gerekli görülenleri tescil edilerek koruma altına alınır.

⁷⁰ Mimarlar Odası, Türkiye Mimarlık Politikası, 2019.

6. Mimari eserlerin ve yaşanabilir çevrelerin oluşturulması, yaratıcı çabayı gerektirdiği kadar, çeşitli meslek disiplinlerinin katkısını da gerektirir. Bu nedenle herhangi bir hizmet alımı işinden farklı olarak, mimari projelerin elde edilmesi ve uygulanmasında, gerekli olan tüm uzmanlıkların uyumlu biçimde işbirliği içerisinde hareket edeceği şekilde süreç belirlenir ve yürütülür.
7. Merkezî-yerel yönetimler, yapı üretimi süreçlerinde mimarlık hizmetlerinden daha fazla ve verimli yararlanılması için, bu sektörlere ilişkin yasal düzenlemelerin yanı sıra, bu kesimlerin gereksinimlerine ilişkin programlar da gerçekleştirir. Özellikle kamu yapıları ve kentsel çevre düzenlemeleri için mimarlık yarışmalarının açılmasını teşvik eder. Diğer önemli tasarım projelerinin de yarışma yöntemiyle elde edilmeleri özendirilir. Merkezî-yerel yönetimler, nitelikli mimari ve kentsel mekânların oluşturulabilmesini sağlamak amacıyla, toplumun farkındalığını ve katılımını sağlayacak önlemleri alır.
8. Mimarın müelliflik ve telif hakları korunur. Tasarım ve uygulama süreci başta olmak üzere tüm mimarlık alanında oluşan fikrî hakların yasal güvenceye kavuşturulmasının yanı sıra, konuya ait yasal uygulamaların geliştirilmesine de özen gösterilir.
9. Mimarlık ortamını oluşturan tüm taraflarca, mimarlık eğitiminin (planlama, kentsel tasarım, peyzaj mimarlığı, iç mimarlık gibi) geliştirilmesi; sürekli mesleki gelişimin sistemli hale getirilmesi ve mesleki yeterlilik sisteminin kurulup işletilmesi desteklenir. Kamu yönetimi, mimarlık kurumlarının ve STK'larının da desteği ile mimarlık eğitiminin ülkemiz olanaklarını gözeterek ve ülkemiz ihtiyaçlarına yanıt veren bir niteliğe kavuşturulmasına yönelik olarak düzenlemeler önerilir.
10. Kamu yönetimi, mimarlık hizmetinin denetimini sağlayacak ve kullanıcı haklarını güvenceye alacak, yapı ve mesleki sorumluluk sigortasını hayata geçirir. Mimarlıkla ilgili uygulamanın toplumsal sorumluluğu, mesleki etik kurallara bağlı olarak kamu yararı adına güvence altına alınmalıdır.
11. Mimarlar, sahip oldukları mesleki donanım açısından gerekli standartları karşıladıkları konusunda kamuoyuna güvence verir. Mesleki değerlendirmelerinde bilgiye dayanan ve tarafsız bir tutum sergiler; topluma, işverenlerine, meslektaşlarına ve ürettikleri mekânların kullanıcılarına gerekli teknik ve bilimsel hizmeti sağlarlar.
12. Mimarlar, yapılı çevre üzerindeki geniş yetkinlikleri dolayısıyla, diğer aktörleri de etkileme potansiyeline sahiptir. Bu nedenle, mesleki eylemleri kapsamındaki etik sorumluluklarına ek olarak, diğer aktörlerin mimarlık alanıyla ilişkili faaliyetleri konusunda da sorumluluk sahibidirler. Mimarlar, kolektif olarak, yapılı çevreye ilişkin konularda etik olmayan tutum ve davranışları önlemek konusunda da sorumluluk almalıdır.
13. Türkiye Mimarlık Politikası bağlamında, yapılı çevrenin sorunları ve geleceği için ortak çözüm arayışına yönelik olarak, kamu yönetimi güvencesinde, merkezî-yerel yönetim işbirliğiyle, kentlerin ve kentli kuruluşların, toplumun demokratik katılımını içeren eylem programları yürütülür ve bu programların kalıcı kurumsal yapılanmalara dönüştürülmesi hedeflenir. Bu politikaların ve programların merkezî olduğu kadar yerel olarak da oluşturulması ve yürütülmesi özendirilir.

Mimarlar Odası'nın, mimarların, kamu yönetiminin, yerel yönetimlerin, ilgili tüm kesimlerin ve kurumların, ülke adına ortak sorumlulukları çerçevesinde; Türkiye Mimarlık Politikasının hedeflerini gerçekleştirmek üzere çalışmalar yürütmesi önemsenmektedir.

Kültür çalışmaları, çevre ve sosyal politikalardan sorumlu bakanlıklar başta olmak üzere, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, ilgili uzman sivil toplum kuruluşları ve diğer kamusal örgütlenmeler bu politikanın uygulanmasından sorumlu olmalıdır.

Mimarlar Odası, Türkiye Mimarlık Politikası hedef ve ilkelerinin savunulması ve uygulamaya geçirilmesinin güvencesi olmayı üstlenmiştir. (Ek 5 Mimarlar Odası Türkiye Mimarlık Politikası)

- **Türkiye Mimarlık Eğitimi Politikası**

Mimarlık eğitiminin kamu ve toplum yararı anlayışı çerçevesinde; özerk, özgürlükçü ve bağımsız, toplumsal ilerlemenin ve gelişimin öncüleri olan üniversitelerde bilimsel ilkelere bağlı olarak yürütülmesi; ulusal ve uluslararası ölçekte giderek çeşitlenen yelpazesinde, geçmişten bugüne farklı eğitim kurumlarının özgün yapılarının korunarak geliştirilmesi, asgari ölçütlerinin karşılanması, öğrenci merkezli eğitim anlayışının geliştirilebilmesi amacıyla “Türkiye Mimarlık Eğitimi Politikası” hazırlanmıştır.⁷¹

Sağlıklı, güvenli, yaşanılabilir çevreleri üretebilmek, koruyabilmek ve geliştirebilmek kuşkusuz tüm eğitim alanlarında olduğu gibi, mimarlık eğitiminde de bilimsel, araştırmacı, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir politikayı gerekli kılar.

Ancak, ‘Türkiye Mimarlık Eğitimi Politikası’ metni, sadece üniversite eğitimine dair değil, tüm yaşam ortamlarına, yapıları çevreye dair duyarlılıklara ve sağlıklı süreçlere dair olarak değerlendirilmelidir. Mimarlıkta ‘kamu yararı anlayışı’ da bu çerçevede eğitiminin temeli olarak görülmektedir.

‘Üniversite’ kurum olarak, meslek ve uzmanlık kazandırma işlevinin ötesinde; çağdaş eğitim, bilimsel araştırma ve toplumsal yarar anlayışıyla gelişen yapısıyla, temel hak ve özgürlükleri (barınma hakkı, eğitim hakkı, doğa hakkı, kent hakkı, kamusal haklar, telif hakkı, miras hakkı vb. gibi) destekleme sorumluluğunu taşımakta; ‘herkes için nitelikli mimarlık hizmeti’ ve ‘herkes için nitelikli mimarlık eğitimi’ anlayışını benimsemektedir. Diğer bir deyişle, mimarlık eğitimi teknik ve bilimsel bilginin ötesinde; çevresel duyarlıklar, sürdürülebilir ortak geleceğimiz, toplumsal bellek, kültürel mirasın korunması, meslek etiği gibi ilkelerimizi kapsayan bir içeriğe sahiptir. Bu anlayışla, gerekli bilgi ve beceriyle donatılmış, uygulama deneyimine hazır meslek insanlarını yetiştirmek, meslek eğitiminde kritik bir sorumluluk olmaktadır. Bu kabulle birlikte, mimarlık eğitiminde, bilimsel açılardan donanımlı, yetkin, dünyayı izleyen öğretim kadrosu ile eğitim kalitesini destekleyecek fiziki ve niceliksel verilerin karşılanması vb. gibi konular eğitim kurumları açısından öncelikli koşullar olarak görülmektedir.

Bu noktadan yola çıkarak, mimarlık eğitiminin ulusal ve uluslararası ölçekte giderek çeşitlenen yelpazesinde, geçmişten bugüne farklı eğitim kurumlarının özgün yapılarının korunarak geliştirilmesi, eğitimde asgari ölçütlerinin karşılanması, öğrenci merkezli eğitim anlayışının geliştirilebilmesi amacıyla ilgili çalışma grubu ve uzmanlar ulusal ölçekte bir ‘Mimarlık Eğitimi Politikası’ metninin gereği fikrinde birleşmişlerdir.

Mimarlar Odası’nın, mimarların, üniversitelerin, kamu yönetiminin, yerel yönetimlerin, ilgili tüm kesimlerin ve kurumların, ülke adına ortak sorumlulukları çerçevesinde; Türkiye Mimarlık Eğitimi Politikasının tüm ilgililer ile birlikte hayata geçirilmesi için çalışmalar yürütmesi önemsenmektedir.

Mimarlar Odası, Türkiye Mimarlık Eğitimi Politikası hedef ve ilkelerinin savunulması, geliştirilmesi ve uygulamaya geçirilmesinin güvencesi olmayı üstlenmiştir. (Ek 6 Mimarlar Odası Türkiye Mimarlık Eğitimi Politikası)

- **Demokratikleşme ve Yerinden Yönetim, Yerel Yönetimler**

Ülkemizde; düşünce, ifade, haberleşme, toplanma, çalışma, eğitim ve sağlıklı / güvenli bir çevrede yaşam gibi temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasına ve bunlardan yararlanılmasına her geçen gün yeni kısıtlamalar getirilmekte; toplumsal yapıda eşitsizlik, ayrımcılık ve mahrumiyet giderek yükselmektedir.

Ekonomik, siyasal ve toplumsal alanda yaşanan kriz; ülkemizin uygarlık yolunda ilerleme hedefinden ve Cumhuriyetin bağımsız, eşitlikçi ve özgürlükçü temellerinden uzaklaştırıldığı; Türkiye Büyük Millet

⁷¹ Mimarlar Odası, Türkiye Mimarlık Eğitimi Politikası 2019

Meclisi'nin yetkilerine el konduğu, mutlak siyasi gücün denetimsiz olarak bir kişide toplandığı “otokratik rejim”in yarattığı hukuk ve demokrasi normları bakımından kabul edilemez koşullarda ortaya çıkmıştır.

Halkın iradesi olan TBMM'nin yetkisizleştirildiği, yerel yönetimlerin merkezî hükümet tarafından devre dışı bırakıldığı, yargı bağımsızlığının yok edildiği, ifade özgürlüğünün kısıtlandığı, üniversitelerin bilimsel özerkliğinin ortadan kaldırıldığı, toplumsal muhalefete ve meslek kuruluşlarına baskıların arttığı bu ortamda; yaklaşan seçimlerle birlikte her alanda yaşanan kriz yaşam koşullarını giderek ağırlaştırmaktadır.

Kamu hizmetlerinin halka en yakın yönetim kademeleri tarafından yerine getirilmesi ilkesi yok sayılarak, belediyelerin planlama yetkileri hukuken ve fiilen ellerinden alınarak Bakanlıklara aktarılmaktadır.

Merkezin baskısı altında şekillenen yerel yönetimler, “yerinde yönetim, yerel demokrasi” gibi tarihsel bağlamından ve toplumsal sorumluluklarından büyük ölçüde uzaklaşmışlardır.

Toplumcu ve özerk belediyeciliğin yaşama geçirilmesi geniş bir toplum dayanışmasını ve mücadelesini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda kaybedilen kazanımların geri alınması, ayrıca demokratik, eşitlikçi ve adaletin sağlandığı ortamın hem yerelde hem de ülkede kurgulanması için yeni bir başlangıç yapılması gereklidir.

İnsanlığın ortak birikimi olan doğal, kültürel ve tarihî varlıklar ile uygarlık değerleri tahrip edilmekte, kültür varlıklarımızın yanında, toplumsal belleğimizin vazgeçilmez bileşeni olan “kentsel bellek” yok edilmekte, “dayanışma yerine ayrışma ve yabancılaşma” öne çıkarılmaktadır. Bu bağlamda yerel yönetim alanında yaşanan değişim ve gelişmelerin toplumsal yaşama, yapı ve doğal çevreye, mimarlık mesleğine etkilerinin; sorun alanlarının ve kriz koşullarının değerlendirildiği; yerel yönetimlerin kent, mimarlık, çevre, kültür ve demokrasi politikalarına ilişkin önerilerin geliştirilmesine katkı koymayı amaçlayarak “2019 Yerel Yönetimler Raporu” hazırlanmıştır.⁷²

(Ek 7 Mimarlar Odası Yerel Yönetimler Raporu, <http://www.mo.org.tr/docs/2019YYR.pdf>)

⁷² Mimarlar Odası Yerel Yönetimler Raporu, 2019, <http://www.mo.org.tr/docs/2019YYR.pdf>

EKLER / EK I

1992-2022 Yılları Arasında Düzenlenen Yapı Ruhsatlarının Kat Sayılarına Göre Oranları

1992-2022 YILLARI ARASINDA DÜZENLENEN YAPI RUHSATLARININ KAT SAYILARINA GÖRE ORANLARI											
	1 Katlı	2 Katlı	3 Katlı	4 Katlı	5 Katlı	6 Katlı	7 Katlı	8 Katlı	9 Katlı	10+ Katlı	Toplam
1992	23.682	52.513	27.539	14.144	9.676	6.561	1.466	932	542	935	137.990
1993	22.384	54.487	30.125	15.741	11.468	7.359	1.912	1.248	759	1.550	147.033
1994	23.606	54.513	28.757	14.470	9.906	6.447	1.839	1.334	721	1.688	143.281
1995	22.963	48.725	29.384	14.672	10.297	6.053	1.850	1.104	799	2.058	137.905
1996	23.963	45.331	24.274	13.428	9.576	5.096	1.706	980	717	1.651	126.722
1997	20.707	45.519	25.917	14.203	9.699	5.483	1.728	924	644	2.132	126.956
1998	17.783	40.796	23.747	13.829	9.887	5.428	1.677	832	526	1.730	116.235
1999	15.441	34.049	17.223	9.910	7.720	4.182	1.353	658	536	1.397	92.469
2000	10.138	23.451	18.658	9.086	7.541	5.490	1.864	793	690	1.429	79.140
2001	10.847	22.374	19.464	8.382	7.134	5.256	1.764	697	446	1.066	77.430
2002	5.216	13.540	10.733	4.622	4.394	2.762	938	384	299	542	43.430
2003	6.308	13.478	11.981	5.515	5.833	3.944	1.390	573	465	653	50.140
2004	8.519	21.665	16.924	7.958	9.205	6.008	2.436	857	651	1.272	75.495
2005	14.883	31.620	24.998	10.749	13.912	9.404	3.500	1.432	1.038	2.718	114.254
2006	13.554	29.933	22.929	12.372	15.144	10.202	4.063	1.592	1.220	3.195	114.204
2007	14.120	27.331	19.290	11.070	14.933	9.446	3.805	1.899	1.158	3.607	106.659
2008	13.646	25.631	16.697	9.448	13.136	8.428	3.073	1.372	957	2.805	95.193
2009	13.643	22.772	16.194	10.355	12.423	8.198	3.265	1.337	1.250	2.905	92.342
2010	18.823	31.990	23.779	16.406	19.050	12.723	5.814	2.575	2.293	6.163	139.616
2011	14.937	22.998	14.462	13.212	15.761	11.090	4.022	1.428	1.124	2.866	101.900
2012	14.492	21.536	15.380	13.766	17.744	12.248	5.044	1.803	1.445	4.358	107.816
2013	17.491	24.489	18.673	15.965	18.306	12.554	5.497	1.846	1.657	5.276	121.754
2014	18.268	25.007	21.251	18.802	21.548	16.577	6.972	2.498	1.954	6.664	139.541
2015	19.053	20.888	18.684	16.813	20.173	14.403	5.877	2.152	1.942	5.756	125.741
2016	20.419	20.882	20.033	18.926	21.214	14.781	6.711	2.554	2.005	6.574	134.099

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

2017	22.844	21.652	24.057	24.352	25.212	17.680	9.264	3.498	3.176	10.186	161.921
2018	17.105	21.211	17.051	14.419	14.109	9.493	4.721	1.780	1.309	3.311	104.509
2019	10.346	13.982	9.125	6.026	6.308	4.574	2.270	852	654	1.580	55.717
2020	18.436	26.142	15.993	10.157	9.770	7.119	3.389	1.301	1.193	2.669	96.169
2021	23.192	43.595	24.609	13.129	13.026	9.693	4.992	1.579	1.325	3.392	138.532
2022	20.311	40.044	22.764	10.065	10.235	7.862	4.867	1.273	1.227	3.176	121.824

EK 2

Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya 1992-2022 Yılları Arasında Düzenlenen Yapı Ruhsatları Sayıları

ADİYAMAN 1992-2022 YILLARI ARASINDA DÜZENLENEN YAPI RUHSATLARININ KAT ADETLERİNE GÖRE ORANLARI	
ADİYAMAN	Toplam
1992	946
1993	604
1994	533
1995	480
1996	319
1997	251
1998	302
1999	401
2000	410
2001	172
2002	120
2003	203
2004	291
2005	366
2006	372
2007	316
2008	371
2009	454
2010	943
2011	230
2012	246
2013	432
2014	594
2015	611
2016	678
2017	589
2018	581
2019	292

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

2020	662
2021	810
2022	472

MALATYA 1992-2022 YILLARI ARASINDA DÜZENLENEN YAPI RUHSATLARININ KAT ADETLERİNE GÖRE ORANLARI	
MALATYA	Toplam
1992	456
1993	557
1994	539
1995	430
1996	573
1997	327
1998	349
1999	308
2000	471
2001	271
2002	238
2003	288
2004	635
2005	664
2006	726
2007	632
2008	588
2009	955
2010	1.748
2011	577
2012	900
2013	1.150
2014	994
2015	803
2016	1.037
2017	984
2018	752
2019	502
2020	815
2021	1.831
2022	1.157

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

KAHRAMANMARAŞ 1992-2022 YILLARI ARASINDA DÜZENLENEN YAPI RUHSATLARININ KAT ADETLERİNE GÖRE ORANLARI	
KAHRAMANMARAŞ	Toplam
1992	879
1993	1.496
1994	1.129
1995	1.382
1996	1.126
1997	1.169
1998	1.017
1999	1.108
2000	1.296
2001	757
2002	546
2003	571
2004	780
2005	1.106
2006	1.195
2007	1.365
2008	1.253
2009	1.377
2010	2.789
2011	936
2012	1.026
2013	1.691
2014	1.694
2015	1.824
2016	1.926
2017	1.952
2018	1.123
2019	651
2020	1.031
2021	1.528
2022	1.183

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

HATAY 1992-2022 YILLARI ARASINDA DÜZENLENEN YAPI RUHSATLARININ KAT ADETLERİNE GÖRE ORANLARI	
HATAY	Toplam
1992	2.210
1993	2.654
1994	2.340
1995	2.166
1996	2.018
1997	1.935
1998	1.032
1999	812
2000	771
2001	1.121
2002	767
2003	347
2004	640
2005	1.241
2006	1.217
2007	1.215
2008	1.320
2009	2.280
2010	1.832
2011	1.996
2012	1.824
2013	2.574
2014	2.688
2015	1.893
2016	1.755
2017	2.223
2018	1.511
2019	917
2020	1.444
2021	1.760
2022	1.112

EK 3

Adıyaman, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya 1992-2022 Yılları Arasında Düzenlenen Yapı Ruhsatlarının Kat Sayılarına Göre Oranları

ADİYAMAN 1992-2022 YILLARI ARASINDA DÜZENLENEN YAPI RUHSATLARININ KAT ADETLERİNE GÖRE ORANLARI											
ADİYAMAN	1 Katlı	2 Katlı	3 Katlı	4 Katlı	5 Katlı	6 Katlı	7 Katlı	8 Katlı	9 Katlı	10+ Katlı	Toplam
1992	388	295	142	74	24	13	5	5	0	0	946
1993	245	182	81	50	35	4	2	4	1	0	604
1994	262	144	66	45	10	2	3	1	0	0	533
1995	222	136	56	36	25	1	2	2	0	0	480
1996	166	71	36	19	8	3	15	1	0	0	319
1997	114	81	24	19	8	3	2	0	0	0	251
1998	174	57	33	12	11	13	1	1	0	0	302
1999	171	113	70	28	9	7	1	2	0	0	401
2000	121	113	77	46	26	15	12	0	0	0	410
2001	37	43	33	23	14	9	7	4	2	0	172
2002	16	29	17	19	11	12	15		1	0	120
2003	39	31	53	15	10	48	3	1	3	0	203
2004	67	122	40	19	19	9	12		1	2	291
2005	82	121	47	23	32	25	27	6	3	0	366
2006	70	91	52	17	25	46	40	31	0	0	372
2007	75	61	49	28	17	24	32	21	5	4	316
2008	49	64	62	45	26	36	32	19	10	28	371
2009	62	122	74	40	36	32	18	35	13	22	454
2010	79	222	128	109	75	82	55	84	48	61	943
2011	16	78	26	20	44	11	8	13	2	12	230
2012	38	69	34	34	25	21	13	4	1	7	246
2013	54	60	52	68	62	49	25	16	15	31	432
2014	137	58	90	84	70	61	24	16	24	30	594
2015	43	69	88	98	101	93	33	28	12	46	611
2016	31	55	142	114	99	111	35	14	13	64	678
2017	36	66	88	106	104	76	50	24	17	22	589
2018	14	36	115	104	89	119	34	25	12	33	581
2019	20	28	51	46	51	45	15	10	11	15	292
2020	20	47	157	100	79	143	39	27	17	33	662
2021	174	70	120	98	120	106	61	20	18	23	810
2022	17	43	88	75	52	100	33	20	29	15	472

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

MALATYA 1992-2022 YILLARI ARASINDA DÜZENLENEN YAPI RUHSATLARININ KAT ADETLERİNE GÖRE ORANLARI											
MALATYA	1 Katlı	2 Katlı	3 Katlı	4 Katlı	5 Katlı	6 Katlı	7 Katlı	8 Katlı	9 Katlı	10+ Katlı	Toplam
1992	40	73	74	79	81	77	24	6	2	0	456
1993	44	124	74	96	119	50	38	10	1	1	557
1994	41	122	95	86	84	41	35	12	2	21	539
1995	27	74	92	93	92	34	15	2	1	0	430
1996	39	99	95	128	111	50	32	15	3	1	573
1997	24	50	67	66	68	32	14	3	2	1	327
1998	35	55	56	60	71	44	20	4	1	3	349
1999	36	78	41	63	57	24	7	1	0	1	308
2000	41	74	63	62	126	65	19	9	9	3	471
2001	12	64	33	37	59	48	4	12	2	0	271
2002	8	37	33	38	72	26	12	11	0	1	238
2003	17	40	49	40	88	32	10	11	1	0	288
2004	52	106	82	85	149	71	59	27	3	1	635
2005	61	100	89	69	172	74	25	30	11	33	664
2006	68	161	98	64	141	70	42	52	14	16	726
2007	50	143	74	72	163	53	17	34	8	18	632
2008	46	162	90	66	119	51	22	18	6	8	588
2009	75	305	154	91	176	70	34	30	4	16	955
2010	125	375	293	222	259	143	47	51	44	189	1.748
2011	94	201	39	65	66	42	16	14	4	36	577
2012	150	216	61	117	99	78	37	28	13	101	900
2013	271	312	76	102	108	42	26	25	29	159	1.150
2014	290	210	73	97	123	66	22	27	14	72	994
2015	184	77	52	75	121	46	40	36	18	154	803
2016	471	154	45	82	101	50	16	16	16	86	1.037
2017	206	137	92	131	126	49	46	39	20	138	984
2018	231	148	72	77	77	45	17	30	11	44	752
2019	130	92	43	64	53	23	19	13	5	60	502
2020	192	269	70	87	74	40	12	8	8	55	815
2021	692	537	147	134	95	106	19	21	11	69	1.831
2022	237	414	131	89	84	52	69	22	17	42	1.157

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

KAHRAMANMARAŞ 1992-2022 YILLARI ARASINDA DÜZENLENEN YAPI RUHSATLARININ KAT ADETLERİNE GÖRE ORANLARI											
KAHRAMANMARAŞ	1 Katlı	2 Katlı	3 Katlı	4 Katlı	5 Katlı	6 Katlı	7 Katlı	8 Katlı	9 Katlı	10+ Katlı	Toplam
1992	133	322	274	54	64	15	5	8	3	1	879
1993	133	357	806	75	60	17	8	19	10	11	1.496
1994	168	391	380	66	65	29	5	10	9	6	1.129
1995	205	372	461	158	77	48	12	24	15	10	1.382
1996	141	472	320	101	53	14	5	9	10	1	1.126
1997	157	266	498	107	61	48	13	2	5	12	1.169
1998	114	199	376	164	97	18	2	16	9	22	1.017
1999	151	234	460	119	87	20	5	11	8	13	1.108
2000	82	236	500	143	150	61	12	11	18	83	1.296
2001	52	143	258	84	93	37	0	5	6	79	757
2002	39	106	200	65	84	22	1	3	6	20	546
2003	33	115	179	85	81	50	4	5	7	12	571
2004	66	184	208	86	88	40	7	3	42	56	780
2005	141	334	232	99	97	81	18	39	26	39	1.106
2006	184	399	250	96	98	55	14	10	27	62	1.195
2007	189	583	276	104	72	43	14	10	15	59	1.365
2008	126	623	220	76	100	31	19	20	5	33	1.253
2009	156	561	235	51	105	50	31	32	45	111	1.377
2010	297	1.017	485	254	166	84	64	63	108	251	2.789
2011	156	473	77	46	52	36	18	25	16	37	936
2012	177	357	111	63	71	40	45	27	44	91	1.026
2013	287	685	144	96	104	57	44	38	65	171	1.691
2014	242	546	129	141	129	82	61	48	91	225	1.694
2015	188	426	112	207	222	121	77	54	73	344	1.824
2016	206	565	101	208	244	154	91	50	49	258	1.926
2017	208	360	182	170	224	159	123	54	92	380	1.952
2018	175	287	120	128	128	86	66	19	26	88	1.123
2019	134	165	72	65	62	76	32	11	8	26	651
2020	199	325	89	85	64	112	54	27	29	47	1.031
2021	280	448	140	126	122	99	111	41	48	113	1.528
2022	210	402	109	79	71	88	68	23	34	99	1.183

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

HATAY 1992-2022 YILLARI ARASINDA DÜZENLENEN YAPI RUHSATLARININ KAT ADETLERİNE GÖRE ORANLARI											
HATAY	1 Katlı	2 Katlı	3 Katlı	4 Katlı	5 Katlı	6 Katlı	7 Katlı	8 Katlı	9 Katlı	10+ Katlı	Toplam
1992	163	1.305	299	269	128	27	9	8	0	2	2.210
1993	198	1.172	861	227	125	46	14	8	3	0	2.654
1994	278	1.223	424	219	138	28	15	11	4	0	2.340
1995	194	1.256	264	204	137	80	14	13	3	1	2.166
1996	226	927	394	200	126	101	19	15	9	1	2.018
1997	193	1.032	263	262	126	21	15	17	5	1	1.935
1998	121	392	222	167	81	30	8	7	2	2	1.032
1999	124	344	190	86	37	18	10	1	2	0	812
2000	108	237	161	150	69	28	10	4	2	2	771
2001	214	330	277	172	84	30	7	4	3	0	1.121
2002	51	413	176	61	42	18	4	2	0	0	767
2003	48	102	67	69	30	20	6	2	2	1	347
2004	65	224	88	105	69	59	9	12	8	1	640
2005	169	464	215	139	113	83	21	33	4	0	1.241
2006	101	429	175	171	152	124	28	33	3	1	1.217
2007	104	393	206	204	115	130	19	21	6	17	1.215
2008	155	393	217	176	157	128	29	41	14	10	1.320
2009	963	493	187	208	172	187	26	19	22	3	2.280
2010	130	616	240	255	285	210	43	34	14	5	1.832
2011	158	556	242	328	284	288	40	30	42	28	1.996
2012	179	402	320	250	243	279	61	28	19	43	1.824
2013	416	445	446	354	303	348	102	58	32	70	2.574
2014	142	439	402	436	456	437	172	76	53	75	2.688
2015	120	146	243	307	379	431	126	46	42	53	1.893
2016	121	204	274	264	331	328	121	31	33	48	1.755
2017	169	194	289	350	435	373	170	71	38	134	2.223
2018	161	163	277	237	258	229	89	43	30	24	1.511
2019	73	132	162	148	194	97	55	33	12	11	917
2020	185	260	294	219	192	172	54	30	20	18	1.444
2021	214	414	351	258	183	182	58	42	23	35	1.760
2022	115	271	260	115	118	112	39	17	16	49	1.112

EK 4

TOKİ Adana, Diyarbakır, Elazığ, Gaziantep, Kilis, Osmaniye, Şanlıurfa Afet Konutları İhale Bilgileri

TOKİ ADANA, DİYARBAKIR, ELAZIĞ, GAZİANTEP, KİLİS, OSMANİYE, ŞANLIURFA AFET KONUTLARI İHALE BİLGİLERİ						
SIRA	PROJE ADI	PROJE TİPİ	PROJE DURUMU	YÜKLENİCİ FİRMA	KONUT SAYISI	İHALE TARİHİ
1	Adana İli, Sarıçam İlçesi, Buruk Mahallesi 5. Etap 590 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Aydın İnşaat Taahhüt Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi & Dizmanlar Gayrimenkul Yatırım Lojistik Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi İş Ortaklığı	590	22.02.2023
2	Adana İli, Çukurova İlçesi, Şambayadı Mahallesi 1. Etap 581 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (II. Oturum)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Aydur İnşaat Taahhüt Ticaret Ve Sanayi Turizm Taşımacılık Hizmetleri Limited Şirketi	581	14.03.2023
3	Adana İli, Ceyhan İlçesi, Mithatpaşa Mahallesi 511 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Or-Han İnşaat Ticaret Ve Sanayi Limited Şirketi & Halil Avcı İnşaat Anonim Şirketi İş Ortaklığı	511	28.03.2023
4	Diyarbakır İli Bağlar İlçesi Karacadağ Mevki 2. Etap 1598 Adet Konut İnşaatı İşi ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Nesma Yapı Makina İnşaat Anonim Şirketi	1598	7.04.2023
5	Elazığ İli, Sivrice İlçesi, Kürk Mahallesi 130 Adet Konut ve İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Emaş Gayrimenkul İnş. San. Ve Tic. A.Ş., Mehmet Bulut İş Ortaklığı	130	4.04.2023
6	Elazığ İli, Karakoçan İlçesi, Yeni Mahallesi 309 Adet Konut ve Sarıcan Beldesi 48 Adet Konut İnşaatları ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Ziver Petrol Anonim Şirketi	357	4.04.2023
7	Gaziantep İli, Nurdağı İlçesi, Bademli Mahallesi 456 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Gaziantep Gold Yapı İnşaat Taahhüt Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi & Tekon Yapı Taahhüt Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi İş Ortaklığı	456	21.02.2023

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

8	Gaziantep İli Araban, Karkamış, Nizip, Oğuzeli, Yavuzeli ve Merkez ilçeleri ve köylerinde 400 Adet Köyevi İnşaatı İle Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Bry Mimarlık İnşaat Taahhüt Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi, Gnr Altyapı İnşaat Anonim Şirketi İş Ortaklığı	400	23.02.2023
9	Gaziantep İli İslahiye İlçesi Değirmencik Mahallesi 399 Adet Konut Ve 12 Adet Dükkan İnşaatı İle Altyapı Ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Gaziantep Gold Yapı İnşaat Taahhüt Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	399	28.02.2023
10	Gaziantep İli Şahinbey İlçesi Burçkarakuyu Mahallesi (Güneykent) 2. Bölge 4. Etap 746 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (2.OTURUM)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Alioğlu Yapı Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi & İlk Yapı İnşaat Ticaret Anonim Şirketi İş Ortaklığı	746	28.02.2023
11	Gaziantep İli, Nizip İlçesi, Kızılcakent Mahallesi 921 Adet Konut ve 8 Adet Dükkan İnşaatı İle Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (2.OTURUM)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Can İnşaat San.Ve Tic.A.Ş.	921	28.02.2023
12	Gaziantep İli Şehitkamil İlçesi Kuzeyşehir 10. Etap 3. Bölge 414 Adet Konut İnşaatları ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Adıgüzeller İnşaat Taahhüt San Ticaret Ltd. Şti.	414	1.03.2023
13	Gaziantep İli, Şehitkamil İlçesi, Kuzeyşehir 13. Etap 456 Adet Konut İnşaatları ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi işi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Dibay İnşaat Turizm Mühendislik Telekomünikasyon Nakliyat Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	456	1.03.2023
14	Gaziantep İli Şehitkamil İlçesi Kuzeyşehir 10. Etap 1. Bölge 481 Adet Konut, 40 Adet Dükkan İnşaatları Altyapı ve Çevre Düzenlemesi işi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Prestij Yaşam İnşaat Turizm Sağlık Gıda Petrol Sanayi Ticaret Anonim Şirketi, İfam İnşaat Ve Ticaret Limited Şirketi İş Ortaklığı	481	1.03.2023
15	Gaziantep İli Şehitkamil İlçesi Kuzeyşehir 10. Etap 2. Bölge 464 Adet Konut, 1 Adet 10 Dükkanlı Ticaret	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Aydur İnşaat Taahhüt Ticaret Ve Sanayi Turizm Taşımacılık Hizmetleri Limited Şirketi	464	2.03.2023

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

	Merkezi ve I Adet Cami İnşaatları ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi					
16	Gaziantep İli, Şehitkamil İlçesi, Kuzeyşehir 14. Etap 571 Adet Konut İnşaatları ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi işi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Alioğlu Yapı Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi & İlk Yapı İnşaat Ticaret Anonim Şirketi İş Ortaklığı	571	2.03.2023
17	Gaziantep İli, Şehitkamil İlçesi, Kuzeyşehir 16. Etap 624 Adet Konut ve 8 adet dükkan İnşaatları ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi işi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Can İnşaat San.Ve Tic.A.Ş.	624	2.03.2023
18	Gaziantep İli Şahinbey İlçesi Burçkarakuyu Mahallesi (Güneykent) 2. Bölge 5. Etap 690 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi işi (II. Oturum)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Ogd Mimarlık Mühendislik İnşaat Taahhüt İnşaat Malzemeleri Petrol Ürünleri Yurt İşletmeciliği Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi, Okçuoğlu İnşaat Mühendislik Müşavirlik Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi İş Ortaklığı	690	3.03.2023
19	Gaziantep İli Şahinbey İlçesi Burçkarakuyu Mahallesi (Güneykent) 2. Bölge 7. Etap 813 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi işi (II. Oturum)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Yp İnşaat Anonim Şirketi	813	3.03.2023
20	Gaziantep İli Nurdağı İlçesi Başpınar Mahallesi 2. Etap 479 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi işi (II. Oturum)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Erensan İnş.Mlz.Ve İnş.Orm.Ürn.San.Ve Tic.Ltd.Şti., Özpolat Mühendislik Mimarlık İnşaat Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi İş Ortaklığı	479	7.03.2023
21	Gaziantep İli, İslahiye İlçesi 4. Etap I. Bölge 428 Adet Konut İnşaatları ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi işi (II. Oturum)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Mr Grup İnşaat Taahhüt Proje Mühendislik Yemek Gıda Temizlik Ve Ticaret Limited Şirketi, Hilka Proje Anonim Şirketi İş Ortaklığı	428	7.03.2023
22	Gaziantep İli Şahinbey İlçesi Burçkarakuyu Mahallesi (Güneykent) 2. Bölge 6. Etap 664 Adet	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Epsilon İnşaat A.Ş.	664	8.03.2023

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

	Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi (II. Oturum)					
23	Gaziantep İli, İslahiye İlçesi 4. Etap 2. Bölge 603 Adet Konut İnşaatları ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	İntek Konut İnşaat Aş	603	10.03.2023
24	Gaziantep İli, İslahiye İlçesi 2.Etap 2. Bölge 515 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Saygınlar Peyzaj Hafriyat İnşaat Nakliyat Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi & Okta İnşaat Anonim Şirketi İş Ortaklığı	515	13.03.2023
25	Gaziantep İli, İslahiye İlçesi 2. Etap 1. Bölge 361 Adet Konut İnşaatları ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Üçler Proje İnşaat Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi & Tusan Yapı Malzemeleri Mühendislik İnşaat Harfiyat Nakliyat Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi İş Ortaklığı	361	13.03.2023
26	Gaziantep İli, İslahiye İlçesi 3.Etap 1. Bölge 1115 Adet Konut İnşaatları ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	May İnşaat Taahhüt Müşavirlik Ve Mühendislik Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi, Doğcan İnşaat Taahhüt Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi İş Ortaklığı	1115	24.03.2023
27	Gaziantep İli Nurdağı İlçesi Başpınar Mahallesi 3. Etap 1574 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Al-Ba Yapı İnşaat Beton Sanayi Nakliye Ticaret Limited Şirketi., Yusuf Altın Yapı İnşaat Taahhüt Anonim Şirketi. İş Ortaklığı	1574	31.03.2023
28	Kilis İli, Merkez İlçesi, Deveciler Mahallesi 2. Etap 645 Adet Konut (+5 K.D.), 4 Adet Dükkan ve 1 Cami İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Akgün İnşaat Taahhüttic.ve San.Ltd.Şti.	645	21.02.2023
29	Osmaniye İli Merkez İlçesi Akyar Mahallesi 1.Etap 1001 Adet Konut İnşaatları ile Altyapı Ve Çevre Düzenlemesi İşi (2.OTURUM)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Ottotek İnşaat Anonim Şirketi,Enam İnşaat Taahhütve Gıda San.Tic.A.Ş. İş Ortaklığı	1001	24.03.2023

Mimarlar Odası 6 Şubat 2023 Depremleri Raporu - 2
Tespitler, Değerlendirmeler ve Öneriler

30	Osmaniye İli, Hasanbeyli İlçesi, Merkez Mahallesi 504 Adet Konut İnşaatları İle Altyapı Ve Çevre Düzenlemesi İşi (2.OTURUM)	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Ulukar Altyapı Ve Üst Yapı İnşaat Sanayi Ticaret Anonim Şirketi & Demirsan Grup Metal Anonim Şirketi İş Ortaklığı	504	27.03.2023
31	Osmaniye İli Düziçi İlçesi Gökçayır Mahallesi 1.Etap 534 Adet Konut İnşaatları ile Altyapı Ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Eray Aktay, Hevsel Petrol İnşaat Nakliye Madencilik Sosyal Hizmetler Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi, Mep Gayrimenkul İnşaat Anonim Şirketi İş Ortaklığı	534	30.03.2023
32	Osmaniye İli Merkez İlçesi Akyar Mahallesi 2. Etap 819 Adet Konut İnşaatları ile Altyapı Ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Esta İnşaat Sanayi Ve Ticaret Limited Şirketi	819	5.04.2023
33	Şanlıurfa İli, Birecik İlçesi, Çoğan Mahallesi 534 Adet Konut İnşaatı ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	Tuna Mühendislik Anonim Şirketi	534	22.02.2023
34	Şanlıurfa İli Eyyubiye İlçesi Batıkent Mahallesi 6. Etap 363 Adet Konut ile 1 Adet 5 Dükkanlı Ticaret Merkez İnşaatları ile Altyapı ve Çevre Düzenlemesi İşi	Afet Konutu	İnşaat Aşamasında	İzbay İnşaat Nakliye Akaryakıt Ürün.San.Tic.Ltd.Şti. & Arter Taahhüt İnşaat Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi İş Ortaklığı	363	24.02.2023

EK 5

Türkiye Mimarlık Politikası

http://www.mo.org.tr/_docs/tmimarlikpolitikasi.pdf

EK 6

Türkiye Mimarlık Eğitimi Politikası

http://www.mo.org.tr/_docs/TMEP_2020.pdf

EK 7

Yerel Yönetimler Raporu

http://www.mo.org.tr/_docs/2019YR.pdf